

M
T

FORTVNATI
CRELLII

VINDICATIO:

QVA RESPONSIONES ET ARGV-
MENTA PRO VERA CHRISTI IN
EVCHARISTIA PRÆSENTIA

Contra

GREGORIVM DE VALENTIA *allata ab illius
criminatione vindicantur.*

Tertul. de Virg. vel.

Vidcrint quibus nonum est quod sibi vetus est.

HÆDELBERGAE;
clp. 13. LXXXVIII.

S

LIBRARIATIO

IN
SACRIS
LITTERIS

1717

PRÆFATIO.

RIVIS QVAM ad Gregorium venio: & disceptationem meam ab illius criminatione vindico: paucis instituti mei rationem placeat exponere. Triennium iam est, cum commentitium istius, quâ ad nos, fundamentum confutavi: idq; nullo modo mei ostentandi, ut iste mihi exprobrat, sed solius veritatis asserendæ, causa: qui non ignorabam, Gregorium istum, sicut de Vbiquistis triumphabat, ita de nobis quoque triumphatis, ni responderetur, gloriaturum. Confutavi igitur illud: & confutavi modeste: virtutem in hoste quoque commendans: sed tantum abest: ut modestia mea quicquam apud ferocem istum Hispanum effecerim: ut quod ego modestior sum: eò Hispanus iste sit impudentior. Res non ita insolens. mendacium enim veritatem ferre non potest: nec quicquam est: cui minus cum veritate conveniat, quam mendacio: qua causa est, cur iusta defensione destitutum conuitiis etiam & lapidibus sese tueatur.

Hinc etiam est, quod vanissima Vbiquitati æquior sit iste Gregorius, quàm solida veritati. Vbiquitatem enim, & id generis alia, cum Vbiquistis disceptans, placidus est: nobiscum autem de Eucharistia disputans, adeo furit & irascitur: ut aliis nos titulis & encomiis ornare non possit, quàm ut ineptos nos vocitet, indoctos, stupidos, insanos, mendaces.

Scilicet hæc istius Societatis modestia est, & larvata sanctitas: & hæc Theologica respondendi ratio. Atqui meminisse istum, saltem illius sui socij, Rosenbuschij, præcepti oportebat: quo præcipit: ut Theologorum scripta non satoribus & cõviciis, sed instar *Contra Osiandr.* myropoliorum optimis quibusque fragrantissimisq; referta sint odoribus.

Est itaque Gregorium istum eodem, quo ille tum me, tum magnos illos viros, Zuinglium, Oecolampadium, Calvinum,

4
Martyrem, Bezam, tractat, excipere modo possem: ne tamen si-
milis istius sim, stultog, secundum stultitiam respondeam: age
denuò, qua par est, modestia, veritatem ab istius cauillationibus
vindico. Simul operam dabo: ut cuius appareat: iter nostrum,
egone, quod Gregorius in sua prefatione iactat, an potius iste
Gregorius, mala fide agat, ineptus sit, indoctus, intricatus.

Ceterum, cur isti denuò respondeam, eadem causa est, qua fuit,
cur illi primum responderem: Cur autem è tribus illis, quos nunc
edidit libris, tertium duntaxat ex professo refutem, id facio:
tum, quòd hic duntaxat ad me nominatim & ex professo perti-
net, ceteris duobus ad alios, eosq, diuersos, qui me patrono haud
quaquam egent. spectantibus: tum, quòd nihil ferè, nisi nugas,
fabulas, & miracula commentitia, millies iam refutata, conti-
nent: tum, quòd plurima eadem cum iis sunt, qua inter nos di-
sceptantur, & qua, istis ruentibus, simul ruent: tum, quòd non
pauca ex illis quoque libris, pro oblata occasione, huc arcessenda
nobis erunt: tum denique, quòd, si libros illos ex professo refuta-
rem, mea non suo, sed alieno, loco propugnarem: itaque vel idem
aliquoties repetere cogerer: vel mea non satis viderer vindica-
re. Ac quia Gregorio placuit, disceptationem meam quinque
capitibus complecti: placet quoque nobis, totidem & iisdem
hanc nostram absoluerè vindicationem.

RESPONSIONES ILLAS
 VINDICANS: QVIBVS TRIA GRE-
 GORII PARERGA SVNT
 profligata.

N vestibulo suæ disputationis de medio tramite Gregorius iste gloriabatur. Scripsit enim, errorem Pontificium, seu ut ipse loquebatur, Ecclesiæ Christi, puta, Romano Pontificiæ; confessionem mediam esse inter sententiam nostram, & errorem Vbiquisticum, de præsentia corporis Christi. Cùm enim Vbiquistæ illud ubique diffundat: nos autem in cælo duntaxat iam illud, & vno quidem tempore in vno duntaxat loco esse credamus: effici videtur, Pontificios medio gradi tramite: qui illud nec ubique, nec in vno duntaxat, sed in pluribus locis, in cælo & Eucharistia, simul esse profitentur.

Vt ostenderem, Gregorium istum, in hoc medio tramite perquirendo, non satis fuisse circumspectum, primò respondi, si verum esset, quod Vbiquitaria Apologia præ se fert, cùm generalem Vbiquitatem se tradere negat, locum non habituram mediam Gregorij confessionem: cùm, extremo labascente, mediocritas simul quoque labascatur. Simul adieci, me hîc Gregorium vrgeret nolle: quòd, etsi verbis generalem Vbiquitatem Vbiquistæ diffiteantur, re ipsa tamen eam statuunt, & inculcent.

Quid ad hæc noster iste Goliath? *Venio in spem, inquit, Fortunate, fore, vt causam contra te in hac omni disceptatione obtineam, qui sic Gregori? quandoquidem*

inquit *primum mihi à te obiectum crimen, tu ipse diluís. Ecquod verò, Gregori, crimen tibi obieci? num inconstantiam Vbiquitariæ doctrinæ, vel illius ignorantiam, tibi obieci? an potius ita credulum te iudicavi, qui protestantibus Apologetis fidem sis adhibiturus? nihil minus. obieci tibi, quòd non satis vigilaris, & circumspectus fueris: quia, si circumspectus, in hoc tuo tramite constituendo, fuisses: cautione & anticipatione aliqua vsus fuisses, ea scilicet, quam nos tibi ostendimus, eos quidem id præ se ferre: aliter tamen & sentire, & docere. Hoc si fecisses: locum non habuisset mea reprehensio: quod eò magis tibi faciendum erat: quòd nosti, si modò nosti, Philosophum crebrius, in re quoque manifestissima, Philosophica uti cautione: hanc solùm ob causam: ne non satis circumspectus fuisse videatur. Sicut igitur Apologetis fidem adhibendam esse negavi: ita te non prorsus excusavi: manetq; firmum, te non satis fuisse circumspectum: qui quod obiecti tibi poterat, non præuidisti.*

Secundò respondi, si maximè extremum istud firmum sit: non tamen solam Pontificiam opinionem mediam esse: quòd complures Lutherani sint: qui corpus Christi nec in cælo tantùm nobiscum, nec vbique cum Vbiquitariis, sed in cælo & Eucharistia simul ponant.

Ad hoc Gregorius, *nihilò magis hoc est contra me. nec enim ego scripsi, nullos Lutheranos profiteri hac de re confessionem, vllò modo, mediam inter vestrum errorem Calvinisticum, & alterum illum Vbiquisticum: sed affirmavi certè, confessionem Orthodoxam Ecclesiæ Catholicæ esse mediam inter utrunque errorem, tanquam inter duo extrema.*

Affirmaſti, & affirmas iterum, Ecclesiæ Christi, seu Orthodoxam Ecclesiæ Catholicæ Cōfessionem mediam esse. Vel itaque sola media est: vel non sola. si hoc: non est, quòd de medio tramite gloriaris: cùm vobiscum iis com-

munis

munis sit, qui ab Ecclesia, vestra opinione, sunt extorres: sin illud: Lutherani illi Ecclesia sunt, & de Ecclesia: qui medio cum Ecclesia tramite gradiuntur.

Stertis autem cum cōcedis, eos aliquo modo mediam hac de re confessionem profiteri. ad rem enim præsentem quod attinet, non aliquo tantum, sed omni, si verum est quod tu contendis, modo mediam confessionem profitentur: quia non de modo præsentia, sed absolutè de præsentia corporis Christi, an in vno duntaxat, an in omnibus, an in multis locis præsens sit, quæstio est: id quod tu ipse mox confirmas: cum in extremæ meæ responsionis cauillatione scribis, de obiecto, seu quibusdam locis, Ecclesiam affirmare, quòd in ipsis tantum sit corpus Christi. Non modus itaque præsentia spectatur: sed locorum simpliciter sit comparatio.

Manet iterum firmum, Gregorium nec antè, nec jam, cum Lutheranos ad Catholicam Ecclesiam admisit, circumspèctum fuisse. Sed forrè etiã mox Vbiquitarios admittet, à nobis doctus, vtramque, tam *πῦλα χριστιαν* quàm *συνεστία*, Pontificiorum esse progeniem. *in discept. p. 26.*

Extrema mea responsio, eaque solida & perfecta, fuit, duo contradicentia medium non admittere. patet ex harum rerum Magistro. Cum itaque duo singularia enunciata, cuiusmodi sunt, corpus Christi vbique est: corpus Christi non est vbique: item ista, corpus Christi vno eodemque tempore in vno duntaxat loco est: corpus Christi vno eodemque tempore non est in vno duntaxat loco: contradicentia sint: affirmari, medium hic statui non posse: & tam eam opinionem, qua multis in locis simul statuitur, quàm illam, qua vbique diffunditur, extremitatem esse: aliam enim locorum in se, & extra enunciationem, cōsideratorum rationem esse: aliam in enunciatione: sicut alia subjecti vel attributi seorsum ratio est: alia, quã alterum

r. post. cont.

13. s. phys.

cont. 26. c. 8.

phys. cont. 41.

rum

CONTRA GREGOR:

rum alteri attribuitur, siue totius enunciationis.

Ad hæc Gregorius iste, dupliciter sententiã aliquã spectari posse: vno modo, ex parte ipsius assensus, hoc est, vt in assensu siue conceptu (sic iste loquitur) mentis, affirmante vel negante consistit: altero modo, ex parte sui objecti, hoc est, vt affirmat vel negat aliquid de hac aut illa re: priori modo nullam sententiam, ab alijs per affirmationem vel negationem discrepantem, mediam inter illas esse posse: posteriori mediam esse posse.

Hic iste, vt luci tenebras offandat, enunciatum, de quo inter nos quæstio est, sententiam vocat: attributum obiectum. Noui quidem, Aristotelem obiectum subiectum alicubi nominare: sed vbi attributum, siue *κατηγορούμενον* obiectum vocet, hoc verò non memini.

Distinguit igitur iste inter enunciatum, prout mente concipitur, seu, vt ipse loquitur, prout in assensu siue conceptu mentis, eo que vel affirmante, vel negante, consistit, & inter enunciatum, prout aliquid de aliquo affirmat aut negat.

Inepta distinctio. nõne enim aliquid de aliquo affirmat aut negat, & vt affirmans & negans aliquid de aliquo mente concipitur, si spectetur, prout in conceptu mentis affirmante vel negante consistit? nõne enunciatum omne, siue *κατηγορούμενον*, siue *ἐπιδήξιον*, aliquid de aliquo affirmat aut negat? nõne obiectum quoque bifariam considerari potest: quã in mente & notio quædam est: & quã extra mentem est? Quantò rectius crassus iste Logicus fecisset, si dixisset, enunciatum duplici ratione considerari posse: vno modo, vt in mente, altero, vt extra mentem est, prolatum, vel scriptum: Vel, vnum & idem enunciatum duplici modo considerari posse: ratione totius enunciati, & omnium eius partium habita: & ratione solius attributi. Distinctio itaque Gregorij inepta est.

CAPVT PRIMVM.

Sed ineptius longè quod subiicit, si priori modo, quàm mente concipitur, enunciatum spectetur, nullum enunciatum inter duo medium esse posse: eò quòd nulla notio, siue, vt iste loquitur, nullus conceptus mentis, qui ab aliis per affirmationem aut negationem discrepat, ab vno minus distet quàm ab alio: siquidem à quolibet summè & extremè, per distantiam contradictionis, distat.

Hic tot errata ferè, quot verba. Vt perspicue deprehendantur, exemplo rem declaremus. Duo ista enunciata, Omnes Hispani superbi sunt: Nulli Hispani superbi sunt: tum, vt extra mentem & prolata sunt, tum vt in mente, menteque concepta sunt, medium habent, Quidam Hispani sunt, vel non sunt, superbi. eodem modo vnicus locus & omnia loca tam in mente, quàm in oratione, medium habent, quædam loca. Causa est, quia verba notionum, seu, vt Aristoteles loquitur, affectionum animi, notæ sunt, notionum rerum. notionum itaque res, verba notionum consequuntur: & quod de verbis verum est, id de notionibus verum est: quod de notionibus, de rebus & idcirco quidem tum de notionibus, tum verbis, verum est: quia verum de rebus: quas tum notionum, tum verba consequuntur. Si itaque res contrariæ sint: medium habent: quia contraria medium habent: & quia res contrariæ medium habent: etiam earum notionum id habent, & notionum notæ, verba, & orationes. Falsum igitur est quod ait Gregorius, nullam sententiam, vt mente concipitur, inter alias mediam esse posse, falsum itidem, quamlibet sententiam, vt mente concipitur, à qualibet extremè, contradictionibusque distantia distare: cum rerum contrariarum notionum contrariæ duntaxat, non contradictionis distantia distent, qua solæ contradicentium rerum distant notionum.

Liquet ex his, qua fronte mihi Gregorius Aristotelem

non intellectum obiiciat. quin iste rerum istarum profusus ignarus est. ait Aristotelem, cum contradictionem medium habere negat, de contradictione loqui, ex parte notationum, quâ mente concipitur. ergo ne, Gregori, putas, contradictionem, prout extra mentem est, medium habere? Video te, ne quidem quid medium sit, nedum quid sit medium habere, intelligere.

Medium est quod inter duo opposita interuenit: & sicut opposita duplicis generis sunt, simplicia, & coniuncta siue enunciata: ita medium quoque geminum est, simplex seu vnica res: & coniunctum, seu enunciatum. exemplum illius, album: nigrum: medium inter hæc, puniceum &c. exemplum istius: Omnes homines literati sunt: Nulli homines literati sunt: medium inter hæc; Quidam homines literati sunt. Medium autem habere, vel recipere illa duo dicuntur, quæ ita sibi vicissim opponuntur, vt non necesse sit, alterum inesse vel verum esse. ita non sequitur, istud album non est, ergò nigrum: & è contrario. potest enim puniceum esse, cæruleum. eadem enunciatorum ratio est. Duo contraria enunciata in materia contingenti medium habent: quia non alterum verum, alterum falsum, sed vtrunque falsum: quo fit: vt tertium interueniat, quod veritatem continet, & inter verum & falsum discriminat. Contradictionis, eiusque tum simplicis, tum coniunctæ, alia ratio est. Cum enim contradictionis altera pars perpetuò vera sit, altera falsa: nullum plane medium admittit. Sic inter ista duo, doctus: non doctus: itidemque; inter ista duo, omnes homines literati sunt: quidam homines non sunt literati: medium aut tertium enunciatum nullum intercedit, quod inter verum & falsum discriminet; quia hæc ita pugnant: vt perpetuò alterum verum sit, alterum falsum. Hæc contradictionis natura est. Hoc ore pleno Philosophus, vt de interpretibus
taccam,

taceam, pronūciauit, cū dixit, *Contradictio autem oppositio est, quæ per se medium non habet, & alibi, Contradictionis autem nullum medium est.* Dices ne igitur amplius, Gregori, duo Contradictentia medium habere, Aristotelem quæ, cū medium illis negat; ex parte duntaxat notionum id illis denegare? Nonne vides, ἀσπ υδον πάλαιον inter duo contradicentia esse? Nonne quoque iam didicisti, sententiæ prolatae, & mente conceptæ, ad rem præsentem quod atinet, eandem esse rationem?

i. Post. cont.
13-3. phys. cor.
26.

Stat itaque fundamentum nostrum, totaque nostra, qua medium Gregorij tramitem dissecimus, ratio: Duo enunciata contradicentia medium, nullum admittunt: Duo enunciata singularia, quibus idem de eodem affirmatur & negatur, cuiusmodi sunt, corpus Christi vno tempore in vno duntaxat loco est, corpus Christi vno tempore non est in vno duntaxat loco, contradicentia, & vni contradictionis prædita sunt: quare medium non admittunt: cuius cōsecrarium est, vanissimam esse mediam Gregorij confessionem.

Sed, inquit iste Gregorius, ego ex parte obiecti, hoc est attributi, siue ratione locorum, in quibus Christus suo corpore esse perhibetur, sententiam Catholicam mediam affirmavi; idque rectè: quia sic reuera media est: & quia antiqui quoque Patres, Ambrosius, Basilus, Nazianzenus, simili modo, ex parte obiecti, sententiam Ecclesiæ, de vnitæ naturæ, personarum autem in diuinitate trinitate, mediam inter sententiam Iudæorum & Gentilium pronūciarunt. Simul me perstringit, quod nesciens quam vim haberet, confessus sim, quædam loca medium quiddam esse inter vnicum, & omnia vniuerse loca.

Ego verò non nesciens, Gregori, sed probè, quam vim haberet, sciens, illud affirmavi: vt sibynam tuam, nondum iactam, repellerem: ostēderem quæ, me magis, quam

te, fuisse circumspēctum: qui iaculum meum non praei-
disti. Obiectum tuum nihil ad rem. De integris enuncia-
tis, non de solis obiectis vel attributis, quæstio est. Afirmati-
ui, & affirmo: inter duo contradicentia enunciata, cuius-
modi quoque sunt, cum de vno & eodem indiuiduo idem,
citra ambiguitatem, affirmatur & negatur, aliud enun-
ciatum medium non esse. Siue enim dicas, corpus Chri-
sti, puta, *σωματικῶς*, vt simpliciter corpus est, in multis lo-
cis est, siue, corpus Christi in omnibus locis est, contradi-
cis illi, quod est, corpus Christi in vno duntaxat loco est:
quia aliud nihil dicis, quam, corpus Christi non est in vno
duntaxat loco: quod illius est contradictio. Ex parte verò
obiecti, vel solius attributi, enūciatum aliquod inter duo
medium esse, non est ipsum enunciatum inter enunciata
medium esse: sed duntaxat attributa inter se, vt extrema,
quæ medium recipiant, comparari posse: id quod attributis,
non quæ attributa & in enunciato sunt, seu ratione
enunciationis competit, sed per se & seorsum, extra enun-
ciatum consideratis.

Nihil itaque Patribus illis, quos citas, iuuaris. nō enim
medium enunciatum inter duo contradicentia statuunt:
sed simpliciter inter *πλὴθὺς θεῶν* Græcorum, & inter blasphemian
Iudæorum, qui filium Dei negant, vt Basilii loquitur,
vel vt Nazanzenus, inter *δῆμιον θεῶν*, & inter *πενίας θεῶ-
τητος*, Deorum turbam, & penuriam deitatis, Ecclesiæ de
vno & trino Deo seu Patre & filio confessionem medio
quodam loco ponunt. Ambrosius autem ita quoque lo-
quitur: *Affertio autem nostræ fidei hæc est, vt vnum Deum ef-
se dicamus: neque vt gentes filium separemus: neque vt Iudæi
natum ex patre ante tempora, & ex Virgine postea editum, de-
negemus: neque, vt Sabellius, Patrem confundamus & Ver-
bum: vt eundem Patrem asseramus & filium: neque vt Photi-
nus, inisium filij ex Virgine disputemus: neque vt Arrius plu-*

*Homil. cont.
Sabel. &
Arr.
Homil. de
Nat. Dom.
Lib. 1. de fid.
cap. 11*

res credendo, & dissimiles potestates, plures Deos, gentili errore, faciamus. Quid his cum nostra controuersia?

Quòd si omnino vis, contra apertam veritatem, ipsamet enunciata medium recipere, si eorum attributa medium admittant: scito, te ne hac quidem ratione prostratum tuum tramitem erigere posse. Tam enim nos, quàm vos & Lutherani, & rectius quidem quàm vtriq; vestrum, serio credimus & docemus, Christi corpus, vno eodemq; temporis articulo, in cælo simul & in terra, in quàm plurimis terræ locis, in quibus Eucharistia ritè celebratur, præsto esse, vereque, & quâ ad substantiam, à fidelibus manducari. Vbi nunc media tua confessio? Vbi alterum, quod comminisceris, extremum? Nec enim in ipsamet absoluta præsentia (nam & nos, vt modò dicebam, Christi corpus, quâ ad substantiam, de quo postea, in cæna præsens esse fatemur) sed in modo præsentia, & manducationis, medius trames est constituendus. In defectu peccant, qui Christi corpus, quâ ad vim duntaxat & effectum, præsens esse, manducarique docent: in exuperantia, qui corpus Christi *σωματικῶς*, vt corpus est, carne & sanguine præditum, in & sub pane, vel panis specie, manducari tradunt: Medio tramite illi soli gradiuntur, qui neque solam vim aut effectum corporis absentis, nec ipsum corpus, vt corpus, corporeo modo, quo in cælo iam duntaxat est, præsens esse manducarique, & manducandum esse cum Capernaitis arbitrantur: sed qui illud reuera & sua substantia præsens esse, verèque percipi docent, sed quâ traditum, eoque, quâ *νοητῶς* & *πνευ* corpus est, fide, nō ore, apprehendendum. Sed de primo parergo satis. alterum sequitur.

Scriptit iste Gregorius, tam nos, quàm Vbiquitarios, potissimum causæ nostræ præsidium in hypostatica duarum Christi naturarum vnione collocare. respondi, hoc de nobis falsissimum esse. Probat cōmentum suum Gre-

gorius, rationem, inquiens, à natura veri corporis hu mani ducitis: ergo in hypostatica vnione præsidium sententiæ vestræ collocatis. nego consequentiam. aliud enim est, à natura veri corporis, etiam illius, quod hypostaticè cum Dei Ratione vnitum est, rationem ducere: aliud ex ipsa hypostatica vnione. ne minimum igitur quidem, nedum potissimum, in vnione præsidium collocamus.

Sed analysin, & analyseos, & totius Logices imperitissimus, me docere vult iste Gregorius. *Audi igitur, inquit, singulare, vt appellas, non Dei, sed Dæmonis organon.* Verè singulare Dæmonis organon audio, Gregorium. audiam nunc etiam, quo pacto Calvinus sit argumentatus. *Placuit, inquit iste ex Caluino, Christum fratribus per omnia similem fieri, excepto peccato. qualis est nostra caro? nõne certa sua dimensione constat, qua loco continetur, qua tangitur, qua videtur? & cur, inquit, non faciat Deus, vt caro eadem plurà diceret? & cur, inquit, non occupet? insane, quid à Dei potentia postulas, vt faciat simul esse, & non esse carnem? & iterum, ea verò est carnis conditio, vt vno certo loco, vt sua dimensione, constet. ea condicione carnem induit Christus: cui, teste Augustino, incorruptionem quidem & gloriam dedit: naturam & veritatem non abstulit. hæc ex Caluino. De suo subiicit, Vides ne, Fortunate, argumentantem Caluinum ex modo & condicione vnionis hypostaticæ?*

Sicut antè, Gregori, singulare Dæmonis organon audiui: ita nunc illud ipsum video perfidiose Caluini verba truncare: vt alia illius ratio, quàm sit, esse videatur. Lectorem moneo: vt ipsum Caluini locum, quem breuitatis causâ huc non transcribo, inspiciat. reperiet, Gregorium istum & initium, & cum primis medium, argumentationis Caluini fallaciter præteruisse: ne vis ratiocinationis appareret.

Posteaquam Calvinus dixisset, non de potentia, qua
nimis

lib. 4. Inst.
cap. 17. fact.
24.

nimis abruptè *συμβολίας* patroni abutuntur, sed de voluntate Dei, quæstionem esse: sic deinde contra *συμβολίας* patronos argumentatur: Quod Deus voluit illique placuit, id factum est: Christum fratribus per omnia, peccato excepto, similem fieri, Deus voluit, illique placuit: ergo fratribus, quâ ad carnem, similis factus est per omnia, peccato excepto. Maiorem & minorem in Caluino habes. hinc aliud argumentum deducit, à natura carnis nostræ sumtum: Qualis nostra caro est, ad naturam & essentiam quod attinet, talis etiam est caro Christi: Nostra caro certa sua dimensione constat, loco continetur, tangitur, videtur: ergo & Christi. Sola minor ponitur. Verùm quia modo conclusæ rationi obiici poterat, Deum sua omnipotentia efficere posse, vt eadem caro plura diuersaque loca occupet, vtque nullo loco contineatur: respondet, hoc pacto ratiocinans: Deus sua potentia non facit, vt caro simul sit & non sit caro: ergo neque facit, vt diuersa loca occupet, vt loco non contineatur. antecedens in illis verbis est *Insane*, &c. consequens in obiectione continetur. Antecedens confirmatur: Deus non facit, vt lux simul lux sit & tenebræ: ergo neque, vt caro simul sit & non sit caro. antecedens ibi, *perinde ac si insites*. probatur, quia lucem lucem esse vult, tenebras tenebras: exigeréque, vt lux lux sit & tenebræ, aliud nihil est, quàm ordinem diuinæ sapientiæ peruertere. Post hæc primi enthymematis antecedens aliis verbis, & non nudum, iterat, carnem igitur carnem esse oportet, Spiritum Spiritum, vnumquodque qua à Deo lege & conditione creatum est. hinc idem ferè, quod primo enthymemate conclusit, hoc pacto efficit: Vnum quodque ea lege & conditione est, qua à Deo creatum est: Carnis ea conditio est, hoc est caro ea lege & cōditione à Deo creata est, vt vno certoque loco, vt sua dimensione, vt sua forma, constet: his itaque constat. Maiorem & minorem

in Caluino habes. Extrema sectione denuò Lutherana mendicavit obiectionem. Obiici poterat, rationem allatam, de carne quidem concludere: sed non de carne Christi: huius enim aliam rationem esse: quòd à Christo, seu filio Dei, in unitatem personæ sit assumpta. respondet, non aliam Christi quoque carnis rationem esse: quòd eadem conditione, quæ carnis conditio est, certo scilicet loco, sua dimensione, sua forma constans sit assumpta. probatur ex Augustino: quia sicut gloriam hac vnione consequuta est: ita naturam & veritatem non amisit. Hæc Caluini ratio est. ita Calvinus, sic alij argumentantur: ex natura veræ carnis & corporis: non vnione hypostatica. Tunc, Gregori, analysis in me doceas? Nonne vides, non nos ex vnione rationem ducere: sed rationem ex ea ducentibus ora obturare? Vter nostrum mentitus est? vter quæ dicit & scribit non intelligit? Prestolamur autem tibi, dum quod de Scriptura polliceris, præstes. hætenus enim id nondum præstitisti.

Ne putridum istud Gregorij fundamentum solum rueret, alia duo, illius scilicet fulcra, simul ruere voluit. Scripsit, nos ita cælo vniq; loco Christi corpus includere: vt extra illum nusquam, vllò modo, præsens id esse dicamus. dixi, calumniam esse. respondet, *Quasi verò non intelligeres, tu Fortunate, de quali nam Christi præsentia loquar &c. loquor de præsentia corporali & reali, in propria vel sub aliena specie. hanc Christi præsentiam in sacramento à vobis negari, testis eris hæc tota nostra disceptatio.*

Insanis ne Gregori? hæccine tibi idem sunt, nullo modo vsquam præsens esse: & non hoc modo & præsentia, quam vos fingitis, præsens esse? de modo præsentia, quem nos cum Scripturis statuimus, suo loco. Hoc alterum est.

Alterum est, quòd commentitiū illud, ex vnione sumtum argumentum, duplici nos ratione confirmare scripsit; quarum altera sit, quòd ne per absolutam quidem

Dei potentiam fieri queat, vt vnum aliquod corpus amplius quàm in vno loco præfens fit eodem tempore: altera, quòd præfentia in vno tantùm loco vnum ex naturalibus corporis attributis fit. Ac quia prior ratio non argumenti consequentiam, sed vel antecedens, vel potiùs consequens ipsum, probat: visus mihi est vtràque ratione antecedens argumenti probare velle, quod hoc erat: Natura humana sic diuino verbo hypostaticè vnita est, vt nihilominus ex vero corpore constet, veriq; adeo corporis proprietates & naturalia attributa retineat: idcirco scripsi, posteriorem rationem cum antecedente concurrere, idem eodem confirmari. Quia verò iam paulò prudentius enthymema suum construit: geminamque suam rationem consequentiæ rationem esse dicit: age, & hoc, quàm rectè dicatur, paucis despiciamus.

Argumentum Caluini tui, inquit iste, huiusmodi est: Christus veram carnem humanam, & naturalibus suis proprietatibus affectam, induit: ergo Christi caro vnico tantùm loco continetur.

Ne huiusmodi quidem est, Gregori, nedum hoc. non ita ratiocinatur, non ita probat Caluinus: sed eo, quo nos docuimus, modo. considerentur illius verba. Verbis illis, *ea conditione carnem induit*, nihil probat: sed exceptionem excludens, quod vniuersè de carne conclusit, ad Christi quoque carnem accommodat: & in summa hoc dicit, etiam Christi carnem certo loco, sua dimensione, sua forma, vt vt in vnitatem personæ assumpta sit, constare: quòd vnio gloriam quidem illi contulerit: naturam autem illius non abstulerit. Atque hoc ipsum tu ipsemet, veritate coactus, in priori tuo enthymemate & scripto, pleno ore affirmasti, cum scripsisti, *natura humana sic diuino Verbo hypostaticè vnita est, vt nihilominus*, &c. audin' vocem, *nihilominus?* nostin' quæ illius vis sit? tanta veritatis vis est. En-

thymema itaque tuum cum gemina tua probatione in Caluino nobis ostende. Sed ostendes, vbi Tolettus tuus suos in Aristotele syllogismos monstrabit: ad Calendas scilicet Græcas. nonne verò vides, si maximè id, quod fingis, Caluini argumentum esset, cum tamen non ab vnione, sed à carnis veritate, seu à carne quidem vnita, sed non quâ vnita, sed quâ vera caro est, argumentari?

Superest tertium Gregorij parergon, Iudaicum illud Quomodo. Obiiciunt isti nobis impium Iudaismum & Capernaismum: quòd de execranda sua idololatria quomodo quæramus. respondi, eos nihil contra nos probare: quòd vel ex maiore in prima particulari ratiocinentur: vel *ὁμοωνυμίας* fallaciam admittāt: idque propterea: quòd interrogatio ista quomodo pluribus modis accipiatur. Ac tametsi mihi satis erat indicasse, eam non vnico duntaxat modo sumi: tres tamen percensui: quos cum Gregorius iste non vidisset, duos tantum me percensere existimauit: quæ causa est, cur me pugnanti scribere dicat.

Ego verò, Gregori, cum interrogationem istam, Quomodo, Patribus cum hæreticis depugnātibus, & ipsi quoque Christo, familiarem esse scripsi, interrogationē istam intellexi, non vt pia admiratio est, cum discendi studio cōiuncta, quomodo à Sanctis in Veteri & Nouo testamento vsurpata est (quid enim Christus, & à quo, disceret? quid itidem Patres ab hæreticis?) sed vt aduersarium vrget & premit. Duo igitur illis verbis quomodo complexus sum: quod vel ex eo colligere poteris, quòd de extremo Capernaitarum quomodo verba faciens non scripsi, *alterum igitur, sed aliud igitur*. Quòd autem duo diuersa quomodo in vnum quali conieci: id tui ingenij explorādi causa feci: & feci secutus Aristotelem: qui crebrius duas & tres rationes in vnū coniicit, vt vnica ratio esse videantur. Si exempla desideras: Cōmentarium meum in Acroasin consule.

Vt itaque plana res sit, & plana vestri *Quomodo* vanitas, sic habeto. Interrogatio ista, *Quomodo* ad rem presentem quod atinet, tribus cum primis modis vsurpatur: vt pia admiratio est, cum discendi studio coniuncta: vt aduersarium, sicut alia quæuis interrogatio, vrget & premit: vt execratio est, quæ aliquid detestatur: quæ execratio gemina esse potest, veritatis, & mendacij. Primo modo vsurpata simpliciter pia est: altero, partim pia, partim impia: pia, si orthodoxus hæreticum vrgeat: impia, si hæreticus orthodoxum: extremo, itidem pia, & impia: pia, si mendacium & idololatriam quis detestetur: impia, si veritatem. primi modi exemplum illud Deiparæ est, *quomodo id erit?* *Luc. 1.* alterius illud Christi, *quomodo ergo David spiritu eum Dominum suum dicit?* *Matth. 22.* item illud Tertuliani, *quomodo ergo legimus, quæ impossibilia apud homines, possibilia apud Deum?* *de resur. carnis.* tertij, impium quidem, illud Capernaiticum, *pium autem nostrum.* *Job. 6.*

Ex his responsio patet ad vestrum *quomodo*: Qui interrogant *quomodo*, impij sunt Capernaitæ: Calvinitæ interrogant *quomodo*: ergo. Negamus consequentiam: quia fallacia est homonymiæ. Vt enim maior Vniuersalis sit, de impio execrationis *quomodo* accipiatur necesse est. Quia verò minor non de impio & Capernaitico execrationis, sed vel de Christi & Sanctorum Patrum, quo aduersarius premitur, *quomodo*, vera est: vel certè de *quomodo* execrante: sed pio: quo idololatricum commentum execramur: apparet, captionem esse *ἁμαρτίας*, quæ nihil efficitur. patet hinc, me fugnantia neque scripsisse, neque scribere. patet, me non mentiri, neque sine mente loqui, cum scribo, nos Sanctorum Patrum *quomodo* vsurpare. patet, cur Deiparæ *quomodo* memorem. patet, cur non consequatur, Nostrum *quomodo*, quo vestræ idololatriæ *βδελύγμα* detestamur, pia admiratio non est cum

discendi studio coniuncta: quare Capernaiticum illud est. Quòd porrò sic argumentaris, Capernaiticum Quomodo est illud, quod est cum indignatione & execratione mysterij verbis Christi testati: Vestrum quomodo est huiusmodi: Capernaiticum igitur: eo inscitiam & malitiam tuam prodis. Minorem enim negamus. non mysterium, Christi verbis testatum, sed illius corruptelam & peruersionem, mendacium vestrum, detestamur. Quòd verò te suprà probasse scribis, nos mysterium, Christi verbis testatum, execrari, falsissimum est. nunquam, & nusquam, id probasti: nec vnquam, vel vsquam id probabis: vt insequens nostra, qua institutionis verba disceptabimus, demonstrabit disceptatio. Cetera quæ effutiisti, nihil ad rem. nunquam, & nusquam, negaui, verbis illis, *hoc est corpus*, præfens Christi corpus significari. Emblemata tua tua sunt.

lib. 1. cap. 3.

CAPVT II.

RESPONSIONES ILLAS VINDICANS, QUIBUS ARGUMENTA, pro *πλάχυσία* allata, profulgata sunt.

PRIMO omnium scripsi, monstruosum istorum commentum, quo fingunt, Christi corpus sub speciebus sua quidem affectum esse quantitate, sed non, vt belli scilicet isti rerum & verborum Magistri loquuntur, quantitatiuè, è Scripturis non haberi: naturam veri corporis abolere: contradictionem implicare. Contrarium Gregorius iste monstrare conatur: ac è Scriptura quidem illud colligi, sic ostendit: *Si ipsum Christi corpus, sua quantitate prædictum, est re ipsa præfens sub speciebus pa-*

nis & vini in Eucharistia, omnino est in illis non commensuratiue. sed totum in illis totis, & totum in qualibet illarum parte: At Scriptura docet verissimum esse illud prius, ut manifestè ex verbis, hoc est corpus meum, & hic est sanguis meus, supra de lib. 1. monstrauimus: igitur ex Scriptura etiam habemus, verissimum esse posterius. Connexum in præsentia non moror: minorem nego. institutionis verbis eam neq; primo libro monstrasti: neque hoc tertio monstrabis: quod suo loco patebit. Manet itaque, portentum vestrum è Scripturis, neque haberi, neque colligi.

Naturam veri corporis prodigioso isto dogmate non aboleri, duobus modis probat: altero, quòd etsi diuinitus alius quidam alicubi subsistendi modus, qui supra naturam corporis est, Christi corpori competat, hoc tamen modo alter, qui corpori vi & naturâ corporis conuenit, vt scilicet circumscriptum sit, vt que locus illud dimetiatur, à corpore non separetur. *Circumscriptio enim & commensuratio in loco, inquit iste, non qualicumque modo, sed quatenus est quidem ex vi & natura corporis, proprietates est naturalis corporis sicut τὸ γλαστικὸν hominis.*

Certissimus sum, Gregori, nescire te quid dicas. quid enim sibi vult illud tuum quatenus, *quatenus naturalis proprietates veri corporis est: quatenus est quidem ex vi & natura corporis?* intelligis. ne quam vim particula ista *quatenus* habeat? nõnne restringere id, cui adiicitur, solet, & aliquid excludere? ens, quatenus ens, subiectum est primi Philosophi. ens, quatenus mobile, non quatenus ens, subiectum est Naturalis. homo, quatenus homo, *γλαστικὸς* est. homo, quatenus animal, sentit. vis. ne itaque circumscriptionem duobus modis considerari posse, quatenus veri corporis proprietates est, & quatenus non est veri corporis proprietates? ergò τὸ γλαστικὸν quoque, par & impar, & omnis affectio per se, duobus modis considerabitur: qua,

tenus affectio & proprietas est, τὸ γλασικόν quidem hominis, par autem & impar numeri: & quatenus non est affectio vel proprietas. eadem enim omnium ratio est. quis igitur ille modus est, quo par & impar numeri, τὸ γλασικόν hominis, circumscriptio corporis, proprietas est: quis ille, quo proprietas non est? quatenus denique circumscriptio ex vi & natura corporis est, & quatenus ex ea non est? quatenus τὸ γλασικόν ex natura hominis, & quatenus non ex hominis, sed Arcadici pecoris natura est? Quid tibi vis hæreticis istis obstrepitaculis? quid itidem illis, quæ subiicis, *nam nusquam est non commensuratiue*, puta, corpus Christi, *ex vi quidem & natura sui corporis: sed vi atque potentia diuina supra hanc naturam sui corporis?* Vis. ne circumcriptionem ita, & tunc demùm, veri corporis essentialem proprietatem esse, cùm alicubi propria vi, vi corporis est; cùm autem alicubi est non vi corporis, sed potentia diuina, circumcriptionem illius proprietatem non esse? Sed vnde id probas? Nónne essentialia accidens essentialiam ex necessitate sequitur, semper inest, & ne cogitatione quidem à subiecto est separabile? Nónne τὸ γλασικόν homini ob rationem inest, siue hominis, siue bestię, more degat? nónne par & impar numero, eò quòd ex vnitatibus collectus sit, siue in auro, siue plumbo, siue bobus, siue afinis sit? Non ergo ratione modi, quo corpus subsistit, circumscriptio illius proprietas est: sed ratione essentialis, ratione trinæ dimensionis, quam ex necessitate sequitur: adeo, vt essentia & natura corporis aboleatur, nisi loco sit circumscriptum: de quo iam iamque plura. An non proprietates, utpote effectum, posterior coest cuius est proprietates? an corpus proprietatem istam, ut loco continetur & circumscribitur, idcirco habet, quia vbi est, ibi loco circumscribitur, vel quia ibi est ex vi & natura corporis: an idcirco ex vi & natura corporis locoque circum-

scri-

scriptum est, quia hoc illi proprium est, atq; ita proprium, vt sine eo corpus esse non possit? Circumscriptio igitur, essentialis corporis accidens, & cum eo corporis essentia aboletur, si corpus alicubi non circumscriptum fingatur: quacunq; tandem vi præsens esse fingatur.

Ἀπάθεια, quam intempestiuè huc arcessis, te nihil iuuat. ad distantiam prouoco. ac sanè aliam illius, aliam circumscriptionis, rationem esse, ne tu quidè diffiteris: cùm scribis, circumscriptionem intimam, id est, *δυνάμεις*, quòd loco contineri corpus possit, siue, vt tu loqueris, ordinem, aptitudinem, & potentiam, corporis ad circumscriptionem in loco, à veritate corporis separari non posse. Contrà verò tam pati posse, quàm pati, tam *δυνάμεις*, quàm actus, à corpore glorioso separatur.

Scire itaque debes, Gregori, circumscriptionem corporis absolutè, quâ corpus, corpus scilicet Mathematicum est, non Physicum, proprietatem & accidēs esse: quia corpori ob trinam dimensionem, non ob materiam & accidentia physica, competit: & accidens non commune, sed per se secundo modo, esse: quod non deperit, nec quâ ad *δυνάμεις*, nec quâ ad actum: nisi ipsamet corporis deperat essentia: pati verò, velut ægrotare, sanari, variare, interire posse, non corporis Mathematici, sed Physici & naturalis, & naturalis quidem inglorij; quod hîc sub Luna est, affectiones esse: quo fit, vt cùm corpus naturale siue psychicum Spirituale fit, inglorium gloriosum, & cælis omnibus sublimius, etiam affectiones illæ, quæ psychico & inglorio corpori competeabant, in spirituales & gloriosas commutentur. Pati itaque posse, similesque proprietates, à corpore separantur: quia inglorium gloriosum fit, Psychicum Spirituale: locus & circumscriptio non separantur: quia corpus, vt corpus est, trina dimensione præditum, corpus manet, & in Spiritum non immutatur. Intel-

ligis, Gregori, quo pacto vera corporis natura aboleatur, si circumscriptio actu ab eo tollatur: quæ tamen non aboletur, si ab infirmitatibus, & huius vitæ conditionibus, vindicetur. Sed hac de re plura capite tertio.

Alter modus, quo idem Gregorius ostendere conatur, nihilo melior est, nec multum ab isto discrepans. *Ne aboleretur quidem*, inquit iste Gregorius, *necessario veritas corporis Christi, etiam si circumscriptio ab illo separaretur, quatenus proprietas corporis est. atque ista multò minus iam abolesur, quãdo hoc non fit.* De tuo quatenus, Gregori, dictum est: nunc antecedens negamus. probas, *Circumscriptio enim in loco non est intrinsecum & essentielle quiddam vero & quanto corpori: cum sit quiddam posterius.* Quod corpore posterius est, id ei internum & essentielle non est: Circumscriptio quiddam corpore posterius est: ergo ei non internum & essentielle.

Nego consecutionem, quia sophisma est homonymiæ. Maior de posteriore tempore duntaxat vera est: minor de posteriori naturâ: quomodo Categoria Situs & Vbi posterior est Categoria Substantiæ & Quantitatis. Quòd si per posterius quoduis posterius, & tempore, & naturâ posterius, intelligis: maiorem negamus. Quòd si denique concludere vis, circumscriptionem in loco internum & essentielle corpori non esse: eò quòd essentiam corporis non constituat: totum argumentum concedimus. Sed hinc nequaquam sequitur, circumscriptionem corpori nullo modo internam & essentielle esse.

Circumscriptionem, ut quæ loco corpus contineatur, accidens esse per se secundo modo, & ad corpus se habere, ut τὸ γλασπὸν ad hominem, par & impar ad numerum, rectum & curuum ad lineam, priori scripto demonstraui: & tum ex eo perspicuum est, quod corpori ob trinam dimensionem competit, quam necessario comitatur: ut
pleno

pleno ore Philosophus affirmatit: tum ex innumeris Philosophi locis, quibus docet, omne corpus ex necessitate in loco esse, sicut in omni loco necessariò corpus est: locum & corpus æqualia, neutrum altero vel maius, vel minus esse. Hoc accidens, quod per se est secundo modo, accidens cum sit: utriusque pars essentialis non est, nec essentiam subiecti constituit: essentialis tamen nihilo secius est subiecto: quia sicut inter subiectum & attributum primi modi nexus est essentialis & definitionis: sic inter subiectum & attributum secundi nexus est essentialis & definitionis: quia non magis hinc attributum absque subiecto definiri potest, quam in primo subiectum sine attributo. Ac quia utriusque modi subiecta & attributa essentialiter, ut definitio & res definita, coherent: idcirco tum Commentator aliquando tres duntaxat per se modos memorat: tum Philosophus primis duobus per se modis vnum duntaxat ex accidente opponit: significare volens, eos, etsi docendi causa in duos tributi sint, vnum tamen reuera duntaxat modum esse: qui illa enunciata comprehendat: inter quorum partes nexus est essentialis. Sicut ergò primi modi attributa neque *διυάμει*, nec actu; separari à subiectis suis possunt, nisi subiectum evertatur: ita secundi quoque modi neque *διυάμει* nec actu separari possunt: quia eodem, quo illa nexo cum subiectis coherent.

Ac sanè vel discrimen illud quod inter hoc accidens, & accidens commune est, id nos docere poterat. Sicut enim commune accidens est, quod adesse, vel abesse, potest citra subiecti interitum: ita hoc est, quod citra illius interitum abesse non potest. hoc enim est per se & non ex accidente esse.

Liquet hinc, etsi circumscriptio corporis pars essentialis non est: eam tamen nihilo secius corpori essentialem esse: cum ei per se insit secundo modo.

lib. 4. Phys.
cont. 76.
3 Phys. cont.
48. 49. 54. 55.
lib. 4. Phys.
cont. 13. 30.

1. Post. com.
30.

Liquet, accidens istud, quod per se est secundo modo, rectè à Commentatore essentialiter appellatum esse: quia cum subiecto essentialiter cohæret. Hæc plana sunt, Gregori. nihil hîc intricatum: nihil inuolutum: quia veritas lucem amat: vestra autem intricata sunt, inuoluta obscura: quia mendacium lucem odit & fugit. Hæc e-gregiè, vt Damascenum, & alios Patres mittam, intellexerunt Tertullianus, Cyrillus, Augustinus. sic enim Tertullianus, *dans autem locum bono & malo, corporalia ea facis, faciendo localia: quia quæ locum habent, prius est vt corporalia sint. denique incorporalia proprium locum non habent, nisi in corpore, cum corpori accedunt.* Quicquid itaque corporatum est, id in loco est. sic Augustinus, *nam spacia locorum tolle corporibus, & nusquam erunt: & quia nusquam erunt, nec erunt.* Ita Cyrillus, *nam si verè sectionem & partitionem diuina natura, vt illi dicunt, reciperet: intelligeretur & corpus: si autem hoc: & in loco omnino, & in magnitudine & quantitate: & si quantà facta esset: non effugeret circumscriptionem.* En subiectum, quantum: & accidens illius essentialiter, circumscriptionem: quod tam arcto cum suo subiecto nexu cohæret: vt si Deus ipse quantus esset, circumscriptus etiam esset: quod argumento est: accidens istud nec physicè nec hyperphysicè tolli, nisi subiectum simul tollatur.

Hinc omnia, quæ tum hîc subiicis, tum post afferes, facile diluuntur. falsum est, omne prius sine quouis posteriori, Dei potentiâ, conseruari: quæ essentialia non discerpit: quia nunquam suæ rationis instituta conuellit. falsum est, circumscriptionem actu à corpore, vim ad ridendum ab homine, separari posse. Quem ad modum enim par & impar a numero neq; *δυναμεις*, nec actu, separari potest: quod numerus numerus esse definat, si nō actu par aut impar sit: ita circumscriptio à corpore, vis ad ridendum ab homine, neque *δυναμεις*, nec actu, separari possunt: quod corpus

corpus,

corpus, & trina dimensio, homo homo, & ratione præditus, esse desinat, nisi corpus actu circumscriptum, homo actu sit *γλασπός*. Causa est, quod eadem primi & secundi per se modi ratio est: cum vnus reuera modus sint. Vbi ergo numerū nobis dederis, Gregori, qui actu par aut impar non sit; etiam corpus dabis, quod actu non sit circumscriptum.

Ad extremum monēdus hīc es, Gregori: vt, antequam Categoriarum aut Logices imperitiam aliis obiicias, ad Scholas Grammaticorum te conferas, & ab illis prima Grammatices elementa discas. es enim ad modum imperitus Grammatices: qui discrimen inter adiectiua nomina, & aduerbia illa, intrinsecus, extrinsecus, nondum didicisti. Quid ergo nobis Logicum, quid Philosophicum, quid Theologicum, de te polliceamur?

Maneat ergo firmū, portentoso vestro modo, quo Christi corpus in hostia non circumscriptum, per substantiæ modum, totum in tota hostia, & in quauis hostiæ parte, ponitis, veri corporis naturam aboleri & funditus euertere: maneat denique firmum, eo contradictionem, eamque multiplicem, implicari.

Nam quod de duplici quantitatis modo garris, id contradictionem non modò non tollit: sed etiam auget: & præter vanissima & impudētissima impudentissimorum Sophistarum obstrepiracula, quibus luci tenebras offundere volunt, nihil plane continet. Ais, *duplicem esse modum Quantitatis: alterum intimum & essentielle ipsi, qui consistit in hoc, vt per eam partes substantia corporea minime sint inter se confusa, sed alia extra alias, in ipso quidem corpore, vt collum extra humeros, caput extra collum &c. iuxta hunc modum dicere aliquod corpus quantum alicubi esse non per modum quantitas, implicatio contradictionis esset. sed hac nos non dicimus. Afferimus enim, corpus Christi in Eucharistia secundum se quod*

dem esse sua quantitate extensum, & habere alias extra alias partes, alter modus quantitatis est ei accidentalis & extrinsecus: qui existit in quadam coextensione quanti cum loco. iuxta hunc modum nos dicimus corpus Christi quantum esse in Eucharistia, non per modum quantitatis, videlicet accidentalem. hoc autem minimè contradictionem implicat.

Intelligis ne verò, Gregori, quid dicas, aut quid dicaris? Aut quis quæso sanæ mentis est, qui non videat, Sophistas istos in hæretico suo modo excusando velut murem in pice hærec, & quò magis expedire se conantur, eò magis sese implicare?

Dicunt isti, corpus Christi sub hostia, & quavis illius parte, quantum quidem esse: sed non quãtatiuè. respondit, eos contradicentia dicere: quòd idem de eodem affirmant & negant. Qui enim quantum alicubi, non vt quantum est, siue non per modum quantitatis, qui modus est circumscriptionis, vt vel ex Cyrillo liquet, esse dicunt: ij rem eandem quantam simul esse aiunt & negant. aufer enim quanto modum, sine quo quantum quantum non est: & quantum ipsum sustuleris. Gregorius autem iste simplici hac contradictione, qua quantum alicubi esse dicitur, sed non per modum quantitatis, non contentus, eam excusando geminat. ait enim, corpus Christi sub hostia tum quantum esse, tum per modum quantitatis: itaq; per modum quantitatis simul, & non per modum quantitatis: per modum essentialem: non per modum accidentarium. nõne verò hæc meræ contradictiones sunt, ipsa vanitate vaniora effugia, Scotisticis tenebrosiores distinctiones, sine teste, sine ratione, ab ista colluie in hunc solum finem confictæ, vt negligentibus (simplicibus enim non imponit) oculos præstingeret?

Sed multis modis erras Gregori, geminū istum Quantitatis modum comminiscendo, erras, cūm formam & essen-

essentiam quanti, modum illius appellas. erras, vel certe malè loqueris, cum essentialè illius accidens itidem modum nūcupas. Prior enim ille tuus essentialis modus, quo corpus, siue corporea substātia, partes extra partes habet, & vt Aristoteles loquitur, trina dimensionè prædita omnique ex parte extenta est, ipsamet corporis essentia est: posterior, vt corpus loco æquale, id est, circumscriptum locoque contentum sit, essentialè illius accidens. perinde igitur loqueris, ac si dicas, hominis duos modos esse: alterum, vt ratione: alterum, vt vi ad ridendum præditus sit. erras, quòd posteriorem modum, hoc est, essentialè accidens, separabilem statuis, & accidēs hoc in ordinem communium accidentium redigis: quo simul corporis essentiam euertis: & contradictionem inuoluis: quia corpus corpus simul esse ais & negas: vt ex illis liquet, quæ modò de huius accidentis natura diximus. erras, quòd nihil essentialè esse putas, nisi quod pars est essentiæ, & essentiam rei constituit.

*lib. 4. Phys.
cont. 8. & lib.
3. cont. 43.*

Quæ de candore subiicis, eiusdem sunt farinæ: & sicut contradictionem, quam ego obieci, nō tollunt: sic ad rem nihil planè faciunt. Quòd albor, siue candor, aspectum dispergat, seu vt tu loqueris, visum disgreget, id candoris natura est & essentia, non modus essentialis. Da iam accidens essentialè: & non magis, quàm ipsamet essentia, separari à candore poterit. Quod de candoris extensione scribis, vanum est: itidemque quod inde extruis. Negamus enim essentialè accidens à subiecto suo separari: & quemadmodum separari nequit, nisi forma separetur: ita communicari cum nulla re potest: nisi forma cū ea comunicetur. Quòd cum ita sit: contradictionem manifestam inuoluitis, cum Christi corpus quantum quidem sub hostia statuitis: sed non vt quantum, aut quanti modo, sed modo substantiæ simplicis, vt totum sit in tota hostia;

& in quavis illius parte : aliudque nihil dicitis, quam album album esse per modum nigroris, nigram nigram per modum candoris : & in summa lucem lucem simul esse & tenebras, corpus corpus & Spiritum.

Vbi enim tu, Gregori, didicisti, & unde probas, totum in toto & in quavis parte totum esse simplici substantiæ accidentarium esse, quantoque communicari accidentarie posse?

Totum in toto & in quavis parte totum esse, proprium est Spiritus & substantiæ simplicis, non corporis humani. humano corpori proprietatem istam assigna : & essentiam Spiritus illi assignaris, corpus atque carnem in Spiritum transformaris, contradictionem implicaris : quia rem eandem carnem simul esse dicis & Spiritum. Adeone cæci estis, ut videre non possitis, hæc duo, ut Christi corpus in Eucharistia secundum se, ut tu scribis, sua quantitate extensum sit, & partes extra partes, situque discriminatas habeat, alibi collum, alibi ventrem, & ut totum in tota hostia, & in quavis minima parte totum sit, simul stare non posse? Habet-ne ibi partes extra partes, alibi collum, alibi ventrem? ne Angelicus quidem intellectus profandum istud assequatur. Quòd si situ discriminatas partes in hostia, Christi corpus habet (situatas enim situ naturali Thomas appellat) quæ causa est, cur ibi non vt in loco sit & circumscriptum? Nonne quicquid situm est, id in loco est? nonne situs loci est consecrarium? nullus vnquam hereticus tam hæreticum, tam subtile, tam multiforme, nobis corpus obtulit : iam sine quantitate : mox cum quantitate, sed sine modo quantitatis : iterum cum quantitate, & quantitatis modo : sed non omni : totum sub tota hostia : sed sub nulla illius parte, priusquam frangatur, totum : iterum totum sub tota hostia, & sub quavis illius parte totum. agnoscin', Gregori, Romanæ tuæ Eccle-

Apud Dionys. Carthuf. in 4. lib. sentent. dist. 10. quæst. 1.

Vide Dionys. Carthuf. in lib. 4. sentent. dist. 10. quæst. 1.

2.

clesiæ constantiam & consensionem?

Atque his satis superque planum me fecisse puto, quot & quantis contradictionum labyrinthis se inuoluant miseri isti Antichristi emissarij. Superest, vt argumentum quoddam Gregorij, quod velut extremam manum esse voluit, paucis dissipemus. *Id omne, inquit, Deus potest facere, quod sine repugnantia & contradictione potest intelligi: at vt essentia rei alicuius sit detracta & variata quocunque illius accidente, quod sit ea posterius, & extra illam, sine contradictione potest intelligi: igitur potest diuinitus fieri, vt quauis essentia sit absque quocunque illius accidente, ac etiam, vt alio quodam modo accidentali sit affecta.* Negamus minorem. Verum quidem est, ratioque concludit, de accidente communi, quod citra subiecti interitum tam abesse, quam adesse potest: sed non de accidente essentiali, siue perse secundo modo. Causam audiui isti.

Euerso fundamento erroris Pontificij de præsentia corporis Christi in Eucharistia, & præcipuis illius fulcris: difficile non erit, cetera quoque omnia, tum fulcra, tum quæ super fundamentum ædificata sunt, quippe quæ iam maxima ex parte iacent, demoliri.

Argumentum I.

Primum Gregorij pro *πλάχυσίω* argumentum erat, Christi corpus, vno eodémq; tempore, in pluribus locis diuinitus esse posse: eò quòd aliquando in pluribus, in cælo simul & in terra siue prope terram, diuinitus fuerit. ac in cælo quidem & in terra simul aliquando Christi corpus fuisse, ex sessione ad dextram, & visionibus illis, quibus Apostolo visus esse Christus dicitur, ostendere conabatur: ex sessione quidem, illud ex quo in cælum assumptum est, nullo temporis momento cælo abfuisse, vel abfuturum esse: ex visionibus autè, illud in terra, siue prope terrâ fuisse.

Respondi, neutrum ex necessitate cōsequi: optionem tamen dedi, vt alterutrum eligeret, cūm neutrū deberem. hanc meam liberalitatem ingratus iste Gregorius inconstantiam vocat. Age igitur, Gregori, denuò quæ adfers despiciamus.

Vis probare, Christū suo corpore (de Christo enim, quā Deus est, nullum dubium) in cælo simul & terra fuisse. vnde verò id probas? quia, inquis, *ex quo Christus, videntibus Apostolis, in cælum assumtus est, nullo temporis momento vel absuit, vel absfuturus est, corpore scilicet, a cælo: donec iterum adueniat, iudicaturus mundum: interim tamen aliquando presens in terra vel prope terram fuit, corpore nimirum.* Cedo demonstrationem, qua hæc duo demonstras. Christus sedet ad dextram, donec &c. Confedit in dextra magnitudinis in cælis: constitutus est ad dextram: est sursum ad dextram Dei sedens: ergo ita suo corpore in cælo est, vt nullo momento cælo absit, absuerit, vel absfuturus sit, ante aduentum ad iudicium.

*Psal. 110.
Hebr. 8.
Ephes. 3.
Colos. 3.*

1. Cor. 15.

Nego consequentiam. Tantūm sequitur, ipsam sessionem, hoc est, interprete Apostolo, regnum Mediatoris, quod totus Christus, quā homo, & quā Deus est, administrat, firmum & perenne esse: id quod firmum & perenne est: etsi Christus cælum ad momentum suo corpore deferat. Atque hoc regnum, & hæc sessio, non solūm ad aduentum vsque, sed etiam in finem, vt tu loqueris, vsque dum regnū Patri tradat, firma & perennis est, ac erit: etiam tunc, cūm in nubes iudex descender: quia iudicium hoc regni illius pars est. Quòd si tunc sessionis ad dextram firmitas & continuatio non interruptur, vbi in nubes iudex descendet: etiam non interruptur, si maximè ad momentum cælo suo corpore absit. Et plus igitur, quàm debes, & angustioribus, quàm par est, terminis sessionem concludis.

Quòd

Quòd illa Apostoli verba, *quæ sursum sunt querite*, à me *Colof. 3.* præterita quereris, miror. Gratias enim mihi potius agere debueras, quòd tibi pepercerim. Videamus, quantopere tibi faueant. Ita priori tuo scripto ratiocinaris: Christus est ad dextram Dei sedens: quare quæ sursum sunt querenda & cogitanda sunt. Concedo. hoc enim Apostoli est. ergo Christus semper ad Dei dextram in cælo sedens fuit. & hoc concedo. vbi verò hîc tuum momentum, quòd ne ad momentum quidem extra cælum sese patefecerit?

Neque verò frustra, quod hoc posteriori scripto vrges, in cælo Christus quæreretur, si maximè ad momentum extra cælum se patefaceret: quia in cælo ordinariè quærendus est: quia quærere istud non momento fit, sed in tempore: quia in cælo semper, vt Deus est, & Deus quidem carnem indutus, inuenitur. Quanquam superna quærere, non rectè ad Christum, seu potius illius corpus, restringis. Superna enim quærere, sapere, non est tantùm Christi corpus sursum iam quærere: sed superna quærere, sapere, est supernis & cælestibus cogitationibus atque meditationibus, de Deo, de Iesu Christo, Deo & homine, vnico nostro redemptore, Seruatore, Sequestre, de vita æterna, & nostra patria, cælestique politeumate, occupari, iis delectari, cælestis patriæ desiderio teneri, &, vt vno verbo dicam, mente & animo assiduè in cælo, non in terra, versari: id quod fieri posset, si maximè Christus cælo suo corpore ad momentum abesset.

Nónne verò, Gregori, si superna, non terrena, quærenda sunt, eò quòd Christus iam sursum est in cælo non in terra, impiè, & contra Scripturam, à cælo in terram suo corpore à vobis retrahitur? nónne, si sequitur, Christus sursum est, ergò superna quærite: etiam sequitur, Christus hîc in terra est, ergò quæ in terra sunt quærite? non minus enim ista, quàm illa, consequutio firma est: nec minus isti,

quàm illi congruit quod Apostolus subiicit, *quia vita uestra abscondita est cū Christo in Deo*. nōne verò vos illi estis, qui nos ad illa ipsa terrena, quæ à nobis quæri non vult Apostolus, reuocatis, cūm dicitis, ne tangas, ne gustes? enī quantopere tibi illa Apostoli verba faueant.

Liquet ex his, Gregorium suum illud momētum priorī scripto planè non probasse. Quin potius, si ipsum sedere, confedisce, constitutum esse ad dextram in cælis, ita firmum & stabile esse vult ratione corporis, vt corpus Christi nullo vnquam momento extra cælum fuerit, concedere cogitur, ipsam sessionem, quâ certum corporis situm declarat, firmam & stabilem esse.

Sed, inquit iste, per sessionem non situm corporis, sed regiam & iudiciariam Christi potestatem intelligo. rectè, Gregori. Sed hæc toti Christo competit: firma & perennis est, etsi corpore ad momentum cælo absit. Et sicut verum est quod dicis, si quidem quod dicis rectè intelligis, cælum nunquam fuisse, vel futurum esse vacuum à Christo, cuiusmodi potestate prædito: ita falsum est, cum suo corpore ob sessionis firmitatem nunquam, dum ad dextram præsidet, à cælo motum iri: quia ad dextram præsidens iudicaturus est viuos & mortuos, iudiciariam potestatem executurus. Atque hæc de illis Gregorij ratiunculis, quas priorī scripto attulit.

Ceterum cūm videret, se illis & parum profecisse, & parum proficere posse: alias duas rationes hoc posteriori suo scripto adfert: quas profectò si priorī libro attulisset, plus effecisset, quàm illis, de quibus dictum est. Prior ratio illud Petri dictum est, *quem oportet cælo capi, vsque ad tempora restitutionis omnium*.

Hanc rationem Gregorius iste proferre non potest, quin Bezam criminetur & pungat: *Beza Caluiniānus*, inquit, *vertit è Græco capere*, id est, verbum *δέξασθαι* interpretatus

tatus est capere. At qui non capere, sed capi, Patres secutus, & perspicuitati studens, vertit. Et cur tibi verbum istud capere, siue capi, displicet? An illi duntaxat capi tibi dicuntur, qui in carceres detruduntur? Si hoc esset: vobis cum primis vox ista conueniret, qui Christi corpus detestabilibus illis vestris ædiculis & vasibus captiuum detinetis. Crede mihi, Gregori, vim Græci vocabuli verbo capi vel capere longè melius exprimi, quàm tuo, siue tuorum, suscipere. Et si Græcè legere posses: iubrem te, secundum Scripturas, in quibus vocabulum istud *δέχεται* crebrius occurrit, etiam disputationem Aristotelis de loco & inani consulere: & inuenires, quæ istius vocabuli vis esset. Ad rem.

Dicto Petri, etsi momentum forsàn excipi posset, omnino euincitur, Christum vero suo corpore, quâ verum, carnibus & ossibus præditum, corpus est, posteaquam in cælum assumptum est, ita cælo contineri: vt alibi iam, non sit, quàm in cælo: nec prius in has inferiores partes, seu in aërem descensurum, quàm ad iudicium veniat, omnia restitutus. Ita sentio: ita sensi: certusque sum; Christum suo corpore, ex quo in cælum ascendit, in terra, vel prope terram, nūquam fuisse: eosque tum apertis Scripturis aduerfari, tum cælesti Christi consuetudini inuidere, qui verum illius corpus, post exantlatos labores & huius vitæ miseras, è cælesti gaudio, è summo cælo, à quo continetur, *αἰετέεται καὶ κατέεται*, vt Iustinus loquitur, in has inferas *in Apol* terras partes, in miseriarum vallem, retrahunt. Hoc priori statim scripto tibi respondi: si vel hoc Petri dictum, à quo procul dubio tibi metuisti, vel firmas, quibus id demonstrasses, rationes attulisses. Ratiunculas itaque tuas, non rem ipsam, oppugnavi: quòd demonstrare velle videbaris, quod non probabas. De hoc ergo tuæ confirmationis membro satis: alterum sequitur in visionibus.

Existimat iste Gregorius, Christum vero suo corpore, ex quo sursum ad dextram confedit, hîc in terra, vel prope terram, verè & *σωματικῶς* præsentem aliquãdo fuisse. hoc verò simpliciter falsum est: & nullo Scripturæ testimonio, vel probabiliter, confirmari potest. Tria Gregorius attulit: vnum ex priori ad Corinthios: vbi Apostolus scribit, Christum, ad extremum, sibi quoq; comparuisse: reliqua duo ex Actis: ex nono, vicefimo secundo, & vicefimo tertio, capite. respondi, & euici, testimoniis istis non effici quod vult Gregorius.

Cap. 13.

Quid verò Gregorius? Calumniatur, me Scripturæ circumstātiis non fideliter retulisse. referam igitur ipsius verba. Sic enim postquam illa, quæ dixi, Scripturæ testimonia citauit, scripsit. *Habemus ex his, Christum aliquot annis post ascensionem visum esse ab Apostolo Paulo: & quidem ita visum ab eo esse, sicut visus est Cepha, sicut visus est Iacobo. sicut visus est plus quam quingentis fratribus & Apostolis omnibus, ut non minus ipse quam ceteri testimonium, magna cum certitudine & fiducia, reddere posset resurrectionis corporis, ut Chrysostomus probat, Domini nostri Iesu Christi. habemus item, ipsum non modo vidisse iustum, id est, Christum: sed ita vidisse, ut, quemadmodum Ananias testatur, audiuerit etiam verbum ex ore eius: idq; similiter, ut rectè testificari posset quæ ipsemet viderat & audiuerat. habemus denique, Christum ab eodem Apostolo non eminus in celo stantem, sed sibi assistentem, ut Lucas testatur, auditum esse.* Hæc de locorum illorum circumstantiis iste Gregorius.

pag. 57.

Has istius circumstātiis hisce verbis percensui. Hic quatuor Gregorius urget: quòd Paulus Christum, viderit: quòd eum viderit, sicut Iacobus & ceteri, tum Apostoli, tum fratres, eum viderunt: quòd verbum ex ore eius audiuerit: quòd non eminus in celo stantem, sed sibi assistentem, audiuerit. Quid hic mala fide suppressum? scilicet illa Ananiæ verba, quia eris testis,

pag. 7. a

testis, &c. præterij, quasi verò de illis quæ viderat & audi-
uerat, testificari non potuerit, nisi Christum a latere stan-
tem habuerit: vt scilicet illi diceret, *Quirie chære*. Nonne
verò tuum illud, *sicut*, quod primâ tuâ circumstantiâ iam
in culcas cum scribis, *visus est ita, vt verè posset Apostolus*
affirmare, se vidisse præsentem, & cominus, sicut viderunt cete-
ri, fideliter retuli? sed carceris fortè vocabulum tacui. at
iam ante vinculorum mentionem feceram. num illam,
quam secundo loco memoras, circumstantiam præterij
visus est ei in ipsa via, qua veniebat? vbi hæc in illis tuis, quæ
recitavi verbis? num vel istam vel ceteras non confutavi?
num dissimulaui Caluinum immeritò abs te flagellari?
inspiciatur scriptum meum: & impudentia Gregorij de-
prehendetur. Quin immò seipsum mendacij arguit: cum
ex templo verba mea subiicit, quibus suum illud, *sicut*,
confutavi.

Summa eorum, quæ ad istius *sicut* respondi est, Chri-
stum non minus verè ab Apostolo visum esse, quàm à ce-
teris Apostolis & fratribus visus sit: non tamen planè sicut
à ceteris: quòd ab his hîc in terra, adhuc in terra degens
& cum illis versans, quòd nondum ascenderat visus sit, ab
Apostolo verò postquam ascendisset, hoc est, cælitus in
cælo non in terra, degens: eoque particulam istam, *sicut*,
nec apud Apostolum inueniri, nec apud Chrysostrum,
cuius autoritate Gregorius abutebatur.

Quid ad hæc iste Gregorius? *Egregia verò, inquit, est ista*
sua consequentia, Christus ante ascensionem visus est ceteris
Apostolis, post ascensionem autem diuo Paulo: ergo non est ita
visus diuo Paulo, sicut, ceteris.

Egregia verò tua frons, Gregori. Cur illa mea verba,
hîc in terra, adhuc in terra degens, in quibus vis rationis con-
sistit, malitiosè tacuisti? non enim, in ante & post ascen-
sionem, quamuis hoc ipsum sufficeret, rationem consti-

tui, sed in terra, & non in terra, quia post ascensionem sursum est non in terra.

Denuò itaque dico, Christū Apostolo non eo, quo ceteris visus est, quibus se videndum & palpandum præbuit, modo visum esse: quia ceteris visus est, hîc in terra subsistens suo corpore: Apostolo verò non hîc in terra, sed sursum in cælo constitutus. Circumstantiam adhuc nullam vidi: quæ euincat, Christum, cùm à Paulo visus est, corpore suo in terra fuisse. Tuum enim, *scit*, nimis vanum est: etiam tua ipsius confessione: qui fateris, eam nec ab Apostolo, nec à Chryostomo planè, hoc est, vlllo modo vsurpatam esse. quo enim, quæso, modo, seu quatenus ab utroque vsurpata est: quo & quatenus non est?

Ceteræ tuæ circumstantiæ nihilo sunt meliores. Christus Apostolo visus est: visus est, vt esset testis idoneus resurrectionis: visus est in via: visus est astans: Apostolus ex illius ore verbum audiuit: Christus ergo corpore suo præsens in terra fuit Apostolo, in illo ipso, in quo Apostolus erat, loco.

Nihil minus sequitur. Visus est Christus Apostolo cælitus, *ὁρατός ἐν ὁρασίᾳ θεαίῳ*, teste ipsomet Apostolo. Itaque Paulo in via iterque facienti, ipse non in via, sed in cælo visus est. astitit: in visione: verba ex illius ore audiuit: *ὁρατός ἐν*: quod Paulo sufficebat, vt idoneus esset resurrectionis testis. Tantum igitur abest, vt ex his præsentia corporis Christi hîc in terra concludatur: vt inde contrarium efficiatur. Firmius ergò meum, *potuit*, est, quàm tuæ sint circumstantiæ: quanquam non simpliciter scripsi, id fieri potuisse, sed id quoque factum esse. hæc enim, mea verba sunt: *Ac sanè ita se rem habere, quâ ad aspectum, quâ ad auditum, non obscure liquet ex illis locis, in quibus profectiois Pauli Damascum, & visionis illius, de qua Ananias loquitur, mentio fit: quæ verba tu callidè præteristi: vt te meo, potuit,*
oble-

Act. 26.

Pag. 7. b. 1
Act. 9. 22.
26.

oblectares. quamuis hoc ipsum sufficiat ad ostendendum, te nihil ex necessitate probare. quod enim aliter se habere potest, id necessarium non est: cuiusmodi illa esse oportet, quibus nostra fides inniti debet.

Sequētibz meis verbis paucis historiā illam profectio- nis, ex Actis memoravi: & in summa docui, quod ad illam visionem attinet, Christum non hīc in terra, sed cælitus Apostolo locutum & conspectum esse: secundum alias hac etiam vsus ratione, quod si in terra præsto fuisset suo corpore, non minus à comitibus Pauli visus & auditus fuisset, quàm à Paulo.

Ad hoc iste, *nego consequentiam. non enim si à Paulo cominus Christus visus & auditus est, necessario à comitibus Pauli videri & audiri debuit.*

Cur id, Gregori? nōne corpus humanum & aspectabile, aspectui præsens, ab omnibus cernitur, quotquot oculos ad cernendum habent? sed teneri oculi possunt, ne videant: vt de illis legimus, quibus cum Christus Emaunta proficiscebatur. rectè. sed hīc nihil tale Scriptura memorat: quæ non magis hīc illud tacuisset, si factum fuisset, quàm alibi tacuit. Quamuis tu, quod modò dico, non dixeris: sed aliud: quod satis ostendit, te ad Scripturarum splendorem magis cæcutire, quàm oculos noctuarum ad lumen Solis. Vbi enim, quæso, apud Lucam legisti, oculos discipulorum prohibitos vel detentos esse, postquam iam Dominus euauisset? nōne, simul se comitem præbuit, eorum oculi tenebantur? nōne, priusquam à *Pharisæis* ab illis fieret, eorum oculi patefcebant? & tu illorum oculos tum demum prohibitos & vi diuina impeditos esse dices, posteaquam à *Pharisæis* ab illis factus est, vel vt tu periculosè loqueris, euauit? quid opus erat teneri oculos, ne absentem conspicerentur?

Miraculi tui scriptura quoque non meminit. stupefce-

Act. 22.

Act. 26.

bant comites: non quòd, cùm Christus Paulo loqueretur, ab eo què videretur, ipsi eum nec audirent, nec viderent: sed quòd, vt Apostolus ipsemet narrat, cælestis illius luminis exuperantia circumfunderentur & prosternerentur. hoc videntes stupecebant: & stupefacti, teste Luca, vocem quidem audiuerunt: sed neminem viderunt.

Quid si hoc ipsum, Gregori, quod Paulus vidit, comites quoque vidère? sanè, si loca illa, quibus illa Pauli profectio cælestisque visio memoratur, diligenter considerentur: nò aliter Dominum Paulus vidisse videtur: quàm exuperantis illius luminis, quo subitò prosternitur, ratione. Nam si ipsum Domini corpus vidit: vel illo momento, quo lumen illud ingens conspicatus est id vidit: vel dum prostratus humi iacet: vel dum & postquam erigitur. primum probabile non est: id què tum, quòd luminis istius exuperantia illius oculi momento sic præstinguuntur: vt cernere nihil amplius possit: tum quòd humi iacès rogat, *Domine quis es?* quod non rogasset: si Dominum vulnerato suo corpore conspexisset.

Act. 22.

Alterum & extremum minus sunt probabilia. Dum enim humi prostratus iacet, audiuisse quidem dicitur: sed uihil vidisse: quippe qui videre tunc nihil potuit. Quem admodum enim, dum erigebatur, nihil quicquam cernebat: ita quoque dum humi iacebat, ne quicquam videbat: quòd cæcitas ista splendorem & exuperantiam luminis ex templo consecuta est, ipsomet Apostolo dicente, *cùm verò non viderem ob splendorem illius luminis.* Hoc non scribo: quòd litem cuiquam intendere hac de re velim: sed tantum vt ostendam: aduersarium nihil profus ex hac visione pro suo commento euincere. non solùm enim inde nò habetur, Christum vero suo corpore in terra Paulo astitisse: sed ne illud quidem, quòd ipsum Christi corpus in cælo à Paulo conspectum sit: id què non solùm apodicticè non habe-

habetur: sed etiam non probabiliter: cum contrarium, vt dicebamus, reuera sit probabilius. Nihilo secius tamen Apostolo verè Dominus apparuit: eique tum visus, quàm ad lumen illud, tum verè locutus est: quod satis erat, vt idoneus testis fieret resurrectionis. immò verò plus longè ponderis hæc cælestis visio habuit: quàm si in terra, in eodem, in quo Paulus erat loco, ei apparuisset.

Quod de via repetis, & tum priore scripto, tum paulò antè confutatum est, ostendit, frontem te perfricuisse. In via Paulo Dominus apparuit: in via Paulo locutus est, hoc est, vt tum Lucas, tum ipsemet Apostolus, Anania verba interpretatur, Paulo proficiscenti iterque facienti, eoque in via constituto Dominus apparet & loquitur, sed cælitus non ex via, cælesti, non terrestri visione. ibi iustum vidit: inde ex illius ore verba audivit, testibus, secundum Scripturas, etiam sanctis Patribus, Ambrosio & Augustino: quorum ille, Christum in cælo nò in terra visum, hic, de cælo non de terra locutum esse, disertis verbis testificatur. sic enim Ambrosius, *Apparuit illi Paulo primum in cælo: post oranti in templo.* sic Augustinus, *tam non inuenis Christum loqui in terra. inuenis illum loqui: sed de cælo: & de cælo quare? quia membra calcabantur in terra. Persecutori enim Paulo dixit, Saule, Saule, quid me persequeris? Profectò nisi impudentiæ callum veræ carnis hostes obduxissent: nunquam rebus, adeò perspicuis, tenebras offunderent.* Quod enim ad hanc visionem, qua proficiscenti Paulo Dominus apparet, attinet: tam clarum est, cælestem visionem esse, Christumque de cælo non terra Paulo locutum & visum esse: vt clarius vix quicquam dici posse videatur. nihilo secius isti bellè corpoream Christi hinc in terra præsentiam ea se demonstrare posse existimant. sed quibus Scripturis? quibus Patribus? adeò ne sterilibus hinc est ager Iesuiticus: vt Patrem nullum proferat: & Patrum

Act. 9.

Act. 22.

in 1. ad Cor

15.

in Epist. Joh.
tract. 10.

alioquin, & vitricorum feracissimus?
 Eadem verò quoque frōte Gregorius iste falsum pronun-
 ciat quod scripsi, Paulum cælitus prostratum esse: nōne
 verò cælitus prostratus est, si cælesti illo lumine, vel ut tu,
 Gregori, loqueris, luce de cælo circumfusus corruit? nōne
 turris, icta fulmine, de cælo tacta est? nōne qui sclopeto
 per fenestram vulneratur, de fenestra vulneratur? sed
 hæc lux, inquis, in cælo non māsit: sed in via refulsit. etiam
 fulmen in cælo vel aëre non manet: sed per aërem, per li-
 gnā, per faxa, pertinet. illa lux, inquis, quæ in via refulsit,
*à comitibus visa est: quamuis non nisi à Paulo visus fuerit in ea
 luce Christus: cuius presentis potentia est prostratus.* itugæ, Gre-
 gori. ostendē, si potes, vbi vel Lucas vel Apostolus dicat,
 Christum suo corpore in lumine fuisse. ostēde vbi dicant,
 Paulum potentia Christi, in terra presentis, prostratum
 esse. An cum lumine ipsum quoque Christi corpus cæli-
 tus in terram momento delatum est? an momento cor-
 pora gloriosa mouebuntur? sed quo pacto cælitus in ter-
 ram cum illo lumine delatum est, si cælo, vsque ad tem-
 pora restitutionis omnium, continetur? Quòd si delatum
 est, quo modo continenter in cælo permansit? num in il-
 lo lumine simile illi, quod in cælo manebat, corpus est ge-
 neratum? an potius illud in cælo ita fecundum est: vt si-
 mile corpus, veluti splendorem & radium ad nos trans-
 mittat? sed qua ratione quod in lumine ad terram corpus
 erat, vnum & idem cum eo fuit quod in cælo permansit?
 num continuum illi fuit? O monstrum humani corporis!

De hac itaque visione, qua Christus in via Paulo appa-
 ruit, satis de ceteris videamus. Illam ergo, cuius in prio-
 ri ad Corinthios Apostolus meminit, eandem cum ista,
 de qua diximus, esse: & hanc ab Apostolo innui, cum sibi
 omnium postremo visum esse Dominum scribit, planè
 dubium non est: & Ambrosius, verbis modò citatis, in il-
 lum

lum locum testatur: quod ipsum Gregorius iste fatetur. eadem igitur vtriusque ratio est: quæ autem visionis in via ratio sit, expositum est.

His, & ceteris, quibus cōtra Gregorium sum argumētatus, aliud nihil respondet, quàm quòd dicat, se *ex circumstantiis illius loci, 1. Cor. 15. probasse, testari eoloco Apostolum, se Christum ita vidisse, quo modo eum alij Apostoli viderunt, presentem in terra.* Quid Apostolus testetur, quid iste probarit, quàm verum istius ita & sicut sit, patet ex antecedentibus. nobis in præsentia satis est, eandem huius, cuius prior ad Corinthios meminit, visionis, & illius in via rationem esse. de illa ergo visione seu patefactione, qua *appetæ* cognouit Apostolus, non amplius laboro. Tuum, *non secus, non secus atque reliquis Apostolis*, Scriptura non habet. realem visionem concedimus: corpoream quoque non inficiamur: cælestem verò fuisse, nō terrestrem, è Scripturis discimus.

Quòd te visionem illam, cuius posterior ad Corinthios meminit, commemorasse negas: meque falso id tibi impegisse scribis: in eo tui similis es. nōne enim expresse illam commemorasti, cum ita scripsisti, *Sed nōne, dicit aliquis, raptus illo tempore Apostolus est usque ad tertium calum?* &c. Et si ergo cum ceteris, veluti commentu tui fundamentum, hanc non coniunxisti: mentionem tamen illius fecisti: quod mihi satis fuit, ad ostendendum, quod propositum erat, te scilicet trinam duntaxat visionem percensere: sicut etiam num satis mihi est, ad impudētiam tuam patefaciendam. sed maior tua, Gregori, impudentia est, quòd nō tantum falsum, sed falsarium quoque dicis quod de Ambrosio hisce verbis scripsi, *Certe Ambrosius, bis tantum Dominum Apostolo apparuisse scribit: in calo: & in templo, in ecclasi.* quid hinc falsarium? immò quid minima quoque dignū reprehensione? nōne duas duntaxat visiones

Cap. 15.

Cap. 12.

pag. 8 a.

pag. 58.

pag. 8 a.

in 1. Cor. 15.

memorat, cum ait, *apparuit illi primum in calo: post oranti in templo?* si ergo duas duntaxat memorat: nonne rectè verissimèque scripsi, eum bis tantum Dominum Apostolo apparuisse scribere, id est, geminam duntaxat visionem percensere: sicut de te quoque scripseram, te trinam tantum percensere? quasi verò particula *tantum* cum verbo *scribis* construi nequeat, qua denique fronte scribis, me locum istum Ambrosij non citasse? nonne locum in margine citavi in 1. Cor. 15.? inspiciatur prior octauæ paginæ facies. an ille dolo malo agit, qui loca annotans, verba non semper annotat? atqui non semper necesse est ostendunt ista, te & exulcerato esse animo: & quod respondeas non habere.

Superest locus ille Actorum 23. ex quo maximè se argumentatum esse dicit. respondi, hunc quoque locum apodicticum non esse, hoc est, necessariò non concludere, Christi corpus in terra Paulo astitisse: eò quòd aliis rationibus ei astare potuerit: In primis quidem in visione: quo inter ceteros, modo Prophetis olim se solebat patefacere. ac quia ex hypothese cum isto disputans, verbo standi supra Paulum, vsus sum: idcirco nunc iste, non tantum vim verbi Græci, sed ipsum quoque verbum, ignorans, *certe verbum ἐμσως, inquit, non superstare. sed adstare seu adesse, ut aliàs passim eo loco significat.* Si nugari vellem, ut Gregorius iste nugatur, responderem, Participium, ἐμσως, neque superstare significare; neque adstare: sed hanc ipsius verbi ἐπισημναι vim & significationem esse. Sed mihi satis est, quòd & huius, & aliorum vocabulorum, quem ad modum & rerum vim rectius intelligam, quàm iste Gregorius.

Act. 17.

Quæstio est, inquis, quo modo adfuerit. respōdeo, cum eodem modo hinc Paulo, illius animandi & confirmandi causa, adfuisse: quò idem Dominus eidem Paulo, itidem cum cōfirmans, alibi adfuit, in visione scilicet. hoc modo

totus

totus Christus, vt Deus & homo, a desse potuit: sed hoc non est in terra vel prope terram esse: sed typum & imaginem sui ita phantasiæ imprimere: vt ante oculos præsens esse videatur.

Habes ita, Gregori, responsum & solidum & perspicuum: ex quo non solum intelligis, quanto opere visiones illæ, quas vrges, tibi patrocinentur, & quàm artificiosè & exquisitè terrestrem illam tuam præsentiam demonstraris: sed etiam, an certi quid habeam quod respondeam. Quod enim priori scripto in vtramque partem tecum disputauim, optionemque dedi, vt, cum neutrum deberem, alterutrum eligeres: id non feci, quòd existimarem, Christum post ascensionem, vero suo corpore, quàm absolute corpus est, hinc in terra vnquam fuisse: sed vt intelligeres: vanissimum planè tuum argumentum esse, & neutrum eorum quæ te demonstraturum promisisti, à te probari. Quemadmodum verò nunc terrestrem corporis præsentiam visionibus illis egregiè demonstrasti: sic eiusdem corporis sacramentalem siue magicum illum vestrum modum initio capitæ apodicticè euicisti: vt ex iis quæ a nobis dicta sunt liquet.

Subiicit demonstrator iste, *ac sanè certissimus sum, Fortunate, nescire te quid & quorsum loquaris: cum aduersus modum istum existendi Sacramentalem hinc ais, &c.* Sanè certissimus sum, Gregori, nescire te quid & quorsum loquaris: cum quod dixi non intelligas. Scripsi, si maximè probares, id quod probabis cum mare piscibus destitueretur, vnum idemque corpus duobus simul in locis esse: consecrarium tamen non esse, vt sub infinitis simul hostiis, infinitarum hostiarum minimis quibusque particulis, totum sit, ipsoque aëre subtilius corpus: hoc enim vestrum commētum gemina illa, quam inter cetera ad illud excusandum commenti estis, totius consideratione, siue vt vos eleganter

loquimini, totalitate, nihil planè iuuari: quòd locum non habeat in corpore humano. Audiamus vter nostrum sciat quid & quorsum loquatur.

Diony. Car-
thus, in 4. sen-
tent. dist. 10.
93.

Sic apud Dionysium Ægidius Romanus, *Quamuis, inquit, valde mirabile sit, quòd corpus Christi, tam magnum, sub dimensionibus tam parua hostia continetur: tamen secundum ineffabilem fidei veritatem fateri compellimur, quòd non solum totus Christus in tota sit hostia consecrata. sed etiam in qualibet eius parte: quod triplici via ostenditur.* post explicatam triplicem istam viam, prima via ingreditur: & sic institutum suum ostendit. Porro, inquit, *in rebus corporalibus duplex còstitit totalitas: una essentialis; alia dimensiua: sicut albedini totalitas competit dimensiua, quæ extenditur extensione superficie, sicque albedo est tota in superficie tota & pars eius in parte illius: totalitas autem albedinis quiditatiua seu essentialis & definitiua, quæ per genus eius ac differentiam designatur. secundum quam totalitatem non est tota in toto & partim in parte, neque diuiditur diuisione superficie, immò est tota in tota superficie & tota in qualibet eius parte. Similiter quoque est in substantijs: quoniam lapis secundum suam totalitatem dimensiua est totus in aliquo loco, & pars in parte: sed quo ad suam totalitatem essentialem specificam, est totus in toto indiuiduo suo, & totus in qualibet eius parte: cum qualibet lapidis pars sit lapis. Cùmque tota substantia panis vertatur in totam substantiam corporis Christi, loquendo de totalitate essentiali non dimensiua (hac quippe conuersione conuertitur quid in quid, non quantum in quantum) hinc ex vi Sacramenti Christus est sub hostia solum secundum totalitatem substantialem. Quemadmodum ergo ante conuersionem tota substantia panis, quo ad istam totalitatem, fuit in qualibet hostie parte: ita post conuersionem totum corpus Christi in qualibet parte est hostie, &c.* Hæc Ægidius. idem Thomas.

Summa est: Totum aliquod, seu accidens, siue substan-

stan-

stantia sit, duplici considerari ratione posse: ratione essentiali & τοῦ τί ἐστίν: & ratione dimensionis, quatenus scilicet dimensionem habet & extensum est: seu, vt Magistri nostri loquuntur, totum dimensionum est, ratione totalitatis dimensionum: quam totum aliquod vel per se habet, vt quantum: vel ex accidente, vt qualitas, color, albor, per & propter quantitatem, propter superficiem. Quemadmodum igitur albor, qui in pariete est, si dimensionis & extensionis ratio habeatur, totus in toto quidem pariete est: sed non totus in quavis parietis parte: qui tamen essentiali & τοῦ τί ἐστίν ratione habita, quod color aspectum dispersgens est, totus in toto pariete & quavis parte totus est: & quemadmodum aër totus in toto coenaculo est: sed non totus in quavis illius parte: si dimensionem spectemus: qui tamen totus & in toto & quavis parte est ratione essentiali, qua aër id est quod est: ita corpus Christi, licet magnum, totum tamen sub tota, licet exigua, hostia, & quavis illius parte est: si vt isti loquuntur, totalitas quiditativa, essentialis, & definitiva, quæ genere & differentia designatur, spectetur: non totum, si totalitas dimensionum consideretur.

3. p. Sum. 4.
76. & apud
Dionysid. 10.
93.

Adhuc nõ, intelligis, Gregori, quid locutus & quorsum locutus sim? ita ne stupidus es, vt nõ intelligas, quid de humano corpore & dissimilib. partibus dixerim? interrogas ne, an aliquod omnino corpus sit, quod non vtrunque habeat: & essentiali substantialem, compositam ex materia & forma: & extensam, siue, vt tu loqueris, dimensionem quantitatem? habet ne Mathematicum corpus essentiali substantialem ex materia & forma compositam? Sed paucis nos expediamus.

Duplici potissimum ratione illa sua duplici totius consideratione Magistri tui sophisticantur: suamque tum incitiam, tum malitiam, sicut tu quoque, produnt. Pri-

3. Phys. cont.
43.

¶ **N**ō enim falsum est, corpus absolute acceptum, quatenus trina dimensio est, hac duplici considerari ratione posse: quia dimensiuā & quiditatiuā totalitas vna & eadem est: cū essentia & definitio corporis sit, quōd omni ex parte extensum sit, trinaque dimensione præditum. Si ergo sub hostia est totalitate essentiali: etiam ibidem est totalitate dimensiuā. eadem corporatæ substantiæ, quā corporata est, ratio est. Deinde quod de candore, aëre, lapide, pane, & ceteris id generis dicitur, quōd totum in toto sit, non autem totum in parte, ratione dimensiuæ; ratione verò essentialis totalitatis & in toto & in quauis parte totum: id de illis duntaxat rebus, quæ ὁμοιομετρεῖς sunt, verum est: de illis verò nullo planè modo, quæ partibus constant dissimilibus, est ne totum corpus humanum, siue dimensiuam, siue essentialē totalitatem spectes, thorax, venter, crura, pedes, in capite, in cerebro, in oculo, in pupilla? immò est. ne corpus Mathematicum totum in quauis parte, in sola longitudine, in quauis longitudinis parte? ô Sophistas infortunatissimos! Intelligis. ne tandem, quid & quorsum locutus sim? Cur nihil ad mea verba respondisti, quibus disertè nego, hanc totius distinctionem humano corpori, quod partibus constat dissimilibus, conuenire?

Sed inquis, *nos hac distinctione non magnopere indigemus.* Cur ergo magistri tui ea indiguerunt? cur Ægidius, cur Thomas, ea indiguit? *non dicimus,* inquis, *Christi corpus tantummodo essentia sua præditum sine quantitate existere in Sacramento: sed omninò asserimus, illud ibi esse quantum.* nōne verò Thomas idem asseruit? nōne Ægidius? qui tamen hac distinctione euguerunt. Audi rursus Ægidium: *Et quoniam,* inquit, *totam substantiam corporis sequitur totalitas propriæ quanti-*

apud Dionys.
d. 10. q. 3.

tatis

Ratio: ideo etiam secundum istam totalitatem dimensionum totum corpus Christi est in qualibet hostie parte, per concomitantiam naturalem. audi Thomam: natura autem substantie tota est sub qualibet parte dimensionum sub quibus continetur: sicut sub qualibet parte aeris tota aeris est natura. &c. hinc Christus est totus sub qualibet parte specierum panis. Vis-ne Sacramentali vestra conuersione non solum quid in quid, vt vult Ægidius, sed etiam quantum in quantum commutari? Tempus est, vt helleboro cerebrum purgetis. Quod Antisiodorensis vult, illius contrarium vult Ægidius: Ægidio Thomas contradicit & Durandus: Thomæ & Durando Scotus: Scoto Dionysius: Dionysio Henricus: Henrico Thomas & Dionysius: Dionysio & Thomæ iterum Scotus: qui, vt scribit Dionysius, à communi Theologorum, id est, Theologastrorum, doctrina, qua tum Philosophicæ, tum Theologicæ, veritati vim inferri vidit, crebrius recessit. Quid quod vnus & idem modò hoc, modò aliud dicit, inspiciatur quæso Dionys. Carthus. saltem 1. 2. 3. 4. 5. 6. quæstione, distinctionis decimæ, in 4. Sententiarum: & apparebit, Thomam quoque sibi constare, vt hodie sibi constant Iesuitæ: qui quæstione prima Christi corpus, prout sub Sacramento est, partes distinctas & naturali situ discriminatas, vel, vt ipse loquitur, situatas habere ait: tertia verò negat: cum ait *sicque corpus Christi singulariter esset in Sacramento & circumscriptiuè, quod improbatum est supra.* Sed concomitantia scilicet sirus ex hisce contradictionibus vos expedit. Falleris, Gregori, si cum illis tuis Vtopicis tibi negotium esse putas.

Ad extremum scribit iste Gregorius, me rursus negare, Christum in terra vel prope terram apparuisse Paulo. Qua fronte, Gregori, vocabulum *rursus* usurpas? nonne

hîc primùm istud tuum sophisma diluo? nõne hîc primùm Calvinum à tua vindico criminatione? quæ tamen à me præstita esse paulo antè sine fronte negasti. & priori itaque scripto, & hoc altero, paulò antè, plus quàm satis hoc tuum sophisma profligatum est. *Ex verbis*, inquis, *Anania intelligi potest, voculam in via ad Dominum etiam esse referendam.* Cedo, Gregori, illa Ananiæ verba: ex quibus id intelligi potest. num quia scriptum est, *apparuit tibi in via qua veniebas?* si scriptum esset, Dominus in via apparuit tibi: in speciem quidem aliquid, reuera autem nihil diceres: nunc cum contrà se res habeat: nihil omninò dicis. Sed in Germania mecum Gregorius iste disputat. de cælo disputaret, si Christus esset: sed videat, ne tandem aliquando eum infelicis istius in Germania disputationis apud inferos pœniteat.

Argumentum II.

ALterum Gregorij argumentum, primo *ἀντισποφω* erat: Si vnus locus diuersa duoué corpora potest capere: etiam vnum idemque corpus in duobus & diuersis simul locis adesse potest: Sed verum prius: verum igitur etiam posterius. Transsumtum, quod falsissimum est, clausis illis ianuis, sepulchri lapide, inuiolato Deiparæ claustro, cum primis probare nitebatur: quibus cum cælum coniunxit, quod Christus, cum ascenderet, penetrarit.

Ad singula ordine respondi: ostendi que, his nihil prorsus ex necessitate probari: immò verò ne probabiliter quidem: fidem autem nostram non quibusuis inniti, sed necessariis: eo que eiusmodi testimonia non sufficere ad articulos fidei constituendos. ad prius mecum scriptum lecto-

lectorem remitto. nunc antequam vanissima Gregorij, quæ adfert, sophismata diluam: vt res eò magis sit perspicua, sic aduersus Gregorij ianuas, lapidem, claustra, cælum, id est, contra penetrationem, ex iis quæ dicta sunt, argumentor:

Circumscrip̄tio, vtque locus & corpus æqualia sint, essentiale corporis accidens est, quod à corpore neque *διωάμεν*, nec actu separatur: fieri itaque nullo modo potest, vt duo corpora simul sint, vtque alterum permeet per alterum. ratio consecutionis perspicua est. cùm enim æqualia sint locus & corpus: id quod est circumscrip̄tum esse: sicut locus totum corpus continet: ita corpus totum occupat locum: vt aliud ab eo loco corpus capi non possit. antecedens ex iis patet, quæ initio capituli sunt disputata.

Hinc est, quòd omnes, qui vnquam vixerunt sapientes & sanæ mentis homines, penetrationem, vtque duo corpora simul sint, pro re omnium absurdissima, & quæ esse simpliciter nullo modo possit, habuerunt: absurdissima igitur est, esseque nullo modo potest. ratio consecutionis plana est: antecedens ex Philosophis & Theologis probatur: ex Aristotele, cui Interpretes, Græci, Arabes, Latini, astipulantur: ex Damasceno: qui planè Peripateticè scribit *fieri nullo modo posse: vt corpus permeet per corpora: nisi alterum quidem diuidat: alterum verò diuidatur*: ex Guitmundo vestro: cuius hæc sunt verba: *quo modo enim in solido corpore panis alterum corpus latere possit, videri non potest.*

*lib. 4. Phys.
cont. 8. 27-53.
55.
de Fid. Or-
thod. lib. 1.
cap. 4.
de Sacram.
lib. 3.*

Nec est, quòd obstrepas, Gregori, id naturaliter, & si vis corporis spectetur, verum esse: diuina verò potentia contra fieri. Vis enim & potentia diuina naturam seu essentiam & essentiale illius accidens,

definitionem & rem definitam, vt expositū est, nunquam discerpit : quòd alterum absque altero esse non possit. Quocirca Damascenus ait, *ἀδιώατον ὁῶμα διὰ σαρκῶτασ διηκεν* : significans, id nullo planè modo, etiam non vi diuina, fieri posse: quòd hæc sua instituta non conuellat: neque corpus simul corpus & spiritum esse velit.

Quod ex eo quoque planius perspicitur : quòd Deum corpus non esse demonstraturus, inter cetera ex eo quoque id demonstrat : quòd si corpus esset: nequaquam per omnia permearet: quòd fieri nullo modo possit: vt corpus permeet per corpora. Quod si naturaliter duntaxat id verum esset: potentia verò diuina contrà fieret: nihil de Deo Damasceni ratio concluderet: qui & corpus esse posset : & nihilo secius omnipotenti sua vi corpora ceteraq; cuncta permeare.

Iacent vno istu ianua, lapis, claustrū siue claustra, cœlum atq; cœli Gregoriani. Videamus paucis quid noui ex Vtopia de singulis adferat.

Responsionem meam de clausis foribus, qua in summa respondi, clausis foribus venire, non esse solidam lignorum materiam penetrare : cūm omnipotenti vi aditum sibi patefacere, imperareque suæ creaturæ Dominus potuerit: vt transitum Creatori suo concederet: quinque rationibus infirmare conatur.

Prima est : Gemina ista ingressio insigne miraculum est: igitur corpus Christi per ianuas non cedentes permeauit. vana consecutio. miraculum est & manet: etsi corporis veritas non aboleatur. clausis foribus venire non est fores non cedentes penetrare. clausis foribus venit : etsi Creatori transitum concesserunt. ita clausas ianuas accipimus & interpretamur. Quid verò sibi illud tuum vult, *vt etiam dicit?* vt tranque ne locutionem Euangelista vsur-

vsurpat & istam, cum fores essent clausæ? & illam, ianuis clausis? nonne verò vtrouque eadem locutio est, τῶν θυρῶν κλεισμένων? sed hisce græcarum literarum scientiam ostentare voluit iste Gregorius.

Altera Gregorij ratio est, à priori tantū distans, quantum à terra cœlum: si, inquit, quod Euangelista significat non hoc ipsum est; nempe Christum ianuis adhuc clausis, ad discipulos penetrasse, nullum planè poteritis ex ea Euangelistæ narratione colligere miraculum. & falsum, & verum hoc tuum connexum est: falsum de miraculo vero, quod corpus corpus relinquit: verum de miraculo falso, quale vos fingitis; quod naturam corporis funditus euertit.

Sed quærit miser iste Gregorius, vnde nobis constet, ianuas illas Christo non claue, aut alia aliqua vi naturali, reclusas fuisse. digna Gregorio quæstio. fabrum scilicet ferrarium noctu circumduxit Christus: aut à portitoribus expectabatur. hoc certè inquit Euangelista non dicit. quid hoc? nosti ne quid loquaris? fortè dicere voluisti, non negat. si id non negat Euangelista: coque fieri potuit: qui vos penetrationem vestram demonstratis? vnde quæso eam habetis? ubi eam asserit Euangelista? quid verò, Gregori, si intus pessulis & fulcris benè munitæ fores fuere? aperiri ne extrinsecus claue potuere? à page cum vanissimis tuis obstrepitaculis. ferrea porta Petro, Paulo & Silæ fores omnes sua sponte cesserunt, & transitum concesserunt: & ipsimet Domino, ad iussum illius, non paterent? Tu simile quid è Scripturis pro tua chimæra, si potes, adfer. Sed quid afferres, cum quid effutias, nescias? discipuli in Iohann. lib. inquis propter metum Iudeorum, ut ait D. Cyrillus, & patet ex Matthæo, ianuis clausis domi se continebant. Vbi huius mentus apud Matthæum mentio? ubi apud Cyrillum? nonne Iohannes illius meminit? apparet, Gregori, te nec in Scri-

Actor. 12
& 16.

In Iohann. lib.
12. cap. 53.

Cap. 28.
Cap. 20.

pturis Sacris, nec in Patribus, vigilare: sed quicquid in buccam venit, conuitia, maledicta, mendacia, impotentem & inscium effutire.

Tertia ratio sequitur, *In eo Christi ingressu tale miraculum confitendum est, quod planè fuerit supra naturam: ita ut neque modo aliquo naturali factum fuerit, neque potuerit fieri illud idem quod Christus fecit: clausas ergò ianuas vero suo corpore penetrauit. antecedens concedo: si postrema verba, neque potuerit fieri illud idem, &c. sic intelligis, vt nò potuerit fieri nisi à Christo & vi diuina: sed consecutionem nego. Siue enim Creatori suo, instar aëris, cessere ianua: siue vt Petro & Paulo cesserunt: sola vi diuina id factum est: nec vlla vi naturali, non machinis, non tormentis, hoc ipsum fieri potuit.*

Quarta est: *Christus eo modo ianuis clausis ingressus est, qui nulla humana ratione possit intelligi, sed plenus admirationis fuerit: non igitur omnipotenti vi ianuas aperuit: sed eas, non cedentes, penetrauit. Et consecutio vana est: & antecedens. Et si enim admirationis plena ingressio fuit: intelligi tamen potest: sicut intelligi illa Apostolorum potest. penetratio intelligi non potest: quia quod nihil est, id intelligi non potest. Neustadianas portas, bene clausas, crebrius per alium aperui: tu nunquam Ingolstadianas. plus itaque possum quàm tu Gregori. quanquam aliud hìc responsum expectassem.*

Extrema & Achillea ratio, à Patrum autoritate sumpta, hæc est: *Cyrillus, Chrysostomus & alij Patres, in eo maxime miraculum ponunt: quod cum Christus post resurrectionem verum habuerit corpus: tamen clausis ianuis ingressus ad discipulos fuerit: per ianuas itaque clausas verum Christi corpus penetrauit. vana consecutio est: vana itidem illius*

illius confirmatio. miraculum, & verum miraculum fuit, cum Petro & Paulo sua sponte ferreæ quoque fores cedebant : & hic Seruatoris ingressus miraculum non fuerit ; præsertim si instar aëris ianuzæ cesserint ? Quin immò contrarium efficitur. Si enim Christus post resurrectionem verum corpus habuit : circumscriptum illud habuit : eoque fores non penetravit. Patribus quos citas non iuuaris. per inuia septa corporibus, inoffensa compage, corpus, vt Ambrosius loquitur, insecruit. Sed intellige tu per inuia quidem, vt idem loquitur, vsu: Creatori verò suo cedentia : quia corpus per corpus non permeat, nisi alterum, vt Damascenus testificatur, diuidat : alterum verò diuidatur. Chryso-
In Luc. lib. 10. cap. 24.
 stostomum vestro more truncas & corrupis. Sic ille, *De fid. Or- thod. lib. 1. cap. 4. In Iohan. 6. mil. 85.*
Sed id mirandum est, quòd Phantasma eum non sunt suspicati. clausis enim foribus & repente est ingressus : & mox: die verò non venit: vt omnes congregarentur. valde enim timebant : nec ostium pulsauit : sed repente astitit. Quid hîc est quod à me callidè sit citatum ? an præter calumnias responsionem nullam habes ? homilia secunda de Symbol. non magis te iuuat. fide tenendum est quod Scripturis expressum est : etsi rationem reddere non valeamus. Vbi verò in Scripturis vestra expressa est penetratio ?

Illud Augustini, *per clausa ostia*, idem cum illo Ambrosij est, per clausa ostia membra iuuenis introducta sunt : sed à membris diuisa, membrisque cedentia : cum corpus per corpora permeare nequeat : nisi alterum quidem diuidat : alterum verò diuidatur: eò quòd circumscriptio corporis tollitur : & cum ea corporis natura. nihil aliud Nazianzenus vult :

Ad Volus. epist. 3.

In Trag. de Christo pariente in Ioh. lib. 12. cap. 53

nihil aliud Cyrillus: nihil aliud ceteri, quoscumque citare potes, Patres: quia nemo illorum ignorauit quod nouit Damascenus, ἀδύνατον εἶναι τὰ θεοσωμάτων διήκειν. De Cyrillo nullum planè dubium: qui circumscriptionem, quæ cum penetratione, istismet testibus, consistere nullo modo potest, ad eò veri corporis propriam esse docuit: vt si Deus ipse corpus esset, ex necessitate circumscriberetur, locoque containeretur.

De Trin.
dial. 2.

Sed hic, inquit iste, *solum docet Cyrillus, quod naturaliter competere solet nature quantæ, &c.* quasi verò, Gregori, foramen hoc nò ante tibi sit obstructum. Ita naturalis corpori circumscriptio est: vt si Deus ipse quantus aut corpus esset, circumscriptionem non effugeret, nec omnia, vt facit, permearet; ergò ne diuina quidem potentia separari à corpore potest.

Vbi verò tui calami veritas, cùm me scripsisse scribis, *Cyrillum, Ambrosium, Chrysostrum, & alios Patres, ingressum illum Christi idèò solum reputasse admirabilem: quia Christus omnipotenti virtute sua ianuas clausas aperueris? vbi id scripsisti? pudeat te tui calami.*

Contra Vo-
lan. lib. 2. c. 11.

Sed & Sycophantam insignem & Sanctorum Patrum corruptorem me nominat impatiens iste Gregorius. Qua verò fronte, Gregori? num de vestro ingenio nos iudicatis? an nos indicem expurgatorium confecimus? ergò ne Hilarium corrupti, an potius tuus socius, Petrus Scarga: qui verbis illis Hilarij, *an constructa parietum, &c.* particulam negantem adiecit, *an non constructa, &c.* Vel vnicum Hilarij apicem profer, quem corruerim: quod cùm facere nò possis, agnoscas oportet, te verè eum esse, quem me esse falsò criminaris. Sed non singula verba citaui. citaui quæ citanda erant: cetera lectori inspicienda relinquens: & quidem lectorem monens: me non singula in meum librum transcripsisse. tu verò & verba illa Hilarij,

& cessante sensu nostro, facti ipsius esset effectus? omisit: & lectorem ea de re non admonuisti.

Sed de Hilario videamus. quid in illis verbis, quæ omisi, reperisti? *sequatur*, ais ex Hilario, *ergo oculus mentis tue penetrans ingressum: & cum eo clausam domum intelligentia tua visus intrucat: integra sunt omnia, &c.* Tu verò Gregori, Hilarium citare non potes: quin eum corumpas. Hilarius enim non scripsit: *sequatur ergo oculus: sed sequantur ergo oculi.* Hilarius igitur hic usurpat vocabulum, *penetrans*: clausam domum nominat: introire visum iubet: integra omnia, vniuersa Christo peruia, dicit: ligna & lapides per naturam suam nihil insensibili lapsu admittunt scribit: veritatem facti, facti fidem nominat: clausa domo dominum assistere docet: ergò Christus clausa domo, id est, per fores, non cedentes, permeauit.

Vanissima consecutio est. clausam domum ingredi, clausa domo ad stare, sicut & clausis foribus venire, non est solidam lignorum & lapidum materiam penetrare. non magis veritas & fides facti, quod fatemur, quòd integra & obserata cuncta fuerint, quòd vniuersa Christo peruia sint per virtutem suam, quòd lapides per naturam suam nihil admittant, penetrationem stabiliunt: immò verò his ipsis penetratio vestra & labefactatur, & profligatur. Per virtutem suam omnia Christo sunt peruia: virtute itaque sua aditum sibi patefecit. nihil cedit ex solido naturaliter, vt tu interpretaris, id est, sua naturâ & suapte vi: ergò cedit virtute diuina. per naturam suam aliquid insensibili lapsu lapides non admittunt: admittunt ergò per diuinam virtutem: vt tute interpretaris. quæ igitur obserata fuerunt, ea Christum & admiserunt: & ei ob virtutem diuinam, qua imperare ventis, mari, saxis & lignis potest, cesserunt: cuius consecrarium est, Chri-

stum non lapides & ligna, quæ non cesserint, sed quæ cesserint, penetrasset: quam penetrationem libenter cum Damasceno concedimus.

Talem penetrationem, qua scilicet ligna & constructa parietum cesserint, siue instar aëris & aquæ, seu alio modo, cesserint, Hilarium hic statuere, ex eo quoque perspicuum est: quod Christi corpus à se non defecisse, sed saluum & integrum in ipso etiam ingressu mansisse scribit: quod integrum non mansisset: si vestro modo ad discipulos penetrasset: quia circumscriptum non fuisset: sine quo, vt crebrius euicimus, trina dimensio non consistit.

Liquet ex his: interrogationem illam Hilarij, *an constructa parietum penetrans & solidam lignorum naturam impenetrabilem transcurrit?* non affirmandi, vt vult aduersarius, sed negandi vim habere. atqui verba sequentia affirmationem postulant, quasi dicat, omnino. Minimè verò. Interrogatio enim ista modum ingressionis non definit: quippe qui sequentibus demùm aliquo modo adumbratur. Hæc igitur Hilarij mens est: Existimabimusné, Dominum solidam lignorum materiam transcurrisse? sanè ita videretur: cum medius astet. Cum itaque nullum planè dubium sit, quin medius astet: sequantur eum oculi, &c. Sed quo tandem modo vero suo corpore penetrauit: cum integra omnia sint & obserata? virtute sua: cui vniuersa peruia sunt, solidaque omnia cedunt.

Penetrationem itaque non aliam agnoscit, quàm Damascenus: qua alterum diuidit, alteram diuiditur: qui non minus, quàm ille, nouit, penetrationem *αδύρατον* esse. non igitur affirmandi vim habere potest interrogatio.

Sed usitatam est grauissimis Scriptoribus, tum prophetis, cuiusmodi Gregorius est, tum Ecclesiasticis vt quandoque

doque interrogando affirmens . vbi verò tu , Gregori , particula m , an , vt hîc ab Hilario vsurpatur , affirmare legisti ? an constructa parietum penetrans , &c. transcurris ? Si pro an , scriptum esset nonnè ? vel , an non ? aliquid coloris haberet quod dicis : quod videns tuus socius Scarga , te hac in parte magis simul & minus circumspectus , negantem particulam , vt dicebamus , adiecit .

Ad extremum ais , *ex eo quod Euangelista narrat , clausis ianuis Christum ingressum esse , consequens est omninò , vt per solida parietum & lignorum admirabiliter penetrarit . Si id omninò consequens est , & tam firma hæc tua consequentia : cur illius firmitatem nobis non indicasti ? nos eam tantisper negamus : dum abs te demonstratur .*

Quod de typographico mendo subijcis , meritò profectò ambigis , an mea vel Typographi culpa commissum sit . ô situum illud Arcadicum erratum , *& apud Lucam Græcè habetur , pro quo legi vis , quod perinde est , atque si dixisset , tam certò Typographi culpa commissum esset . illud enim , quod hoc tuum scriptum semestri antè , quàm prodiret , in album nouorum librorum Francofurti relatum est , industriæ Typographi assigno .*

Neque verò magis sepulchri lapidem vero suo corpore Christus penetrauit . Surrexit enim , non antequam lapis reuolueretur , sed postquam iam per angelum esset reuolutus : quod tum ex eo liquet , quòd diluculo & summo mane , cum adhuc tenebræ essent , vt Iohannes testatur , ad monumentum matronæ peruenientes lapidem reuolutum inueniunt : tum quod Angelus nõ egressus , iam facti , indicandi , vt Beda putauit , sed domino suo ministrandi causa è cælo descendit , lapidem reuolutus .

Cap. 20.

Homil. in
vigil. pasch.

Quòd si maximè ante reuolutum lapidem resurrexisset : quod uero simile non est : per lapidem tamèn non penetrasset : cùm uirtuti ipsius cuncta cedant & peruia sint: ut modò dictum est de ianuis.

Mysterium tuum in *uenirent* & *peruenirent*, captum exuperat. quasi non bis scripserim, *uenissent*: & quasi uerbum ἦλθε apud Matthæum uenire & moueri, ac non potius uenisse & motum esse significet.

Sed minimè sequitur, *inquit iste*, prius etiam lapidem amotum fuisse, quàm Christus resurrexit: si prius a motus fuit quàm mulieres peruenerint ad sepulchrũ. Quì sic: nõné summo manè, cùm adhuc tenebræ essent, ad monumentũ iam peruenerant? quot horis antè terræ motus cõtigit, Christusq; resurrexit? nonnè tercio die resurrexit? unde uerò probatis, Christũ, priusquã ab Angelo lapis amoueretur, resurrexisse? ubi id, ut sine fronte scripsisti, Euãgelica historia testificatur? *Christus*, inquit iste, *diluculo surrexit*: ut patet ex Psalmo. 56. *lapis autem amotus est non multò antè quàm mulieres peruenerint, ad sepulchrum: quod accidit ferè orto iam. solè, id est, longè post diluculum: ut patet ex Marco.* Rectè Gregori. Christus diluculo surrexit: lapis amotus est antequam ad sepulchrum matronæ peruenerint: amotus itaque diluculo & summo manè est: tunc scilicet, cùm Christus resurrexit: quia summo manè, *λίαν πρωί*, ut Marcus loquitur, uel ut Lucas, *ὄρθρου βαΐτος*, cùm adhuc tenebræ essent, ut Iohannes testatur, ad sepulchrum illæ matronæ peruenerunt. Marcus te non iuuat. Sic enim ferè orto Sole, siue potius adhuc oriente uel nondum orto Sole, ad sepulchrum mulieres illæ peruenerunt, ut *λίαν πρωί*, cùm adhuc tenebræ essent, & sol primum emicare & oriri inciperet

Cap. 16.

Marq. 16.

Luc. 24.

Iohann. 20.

peret, eoq; diluculo & summo mane, non longè post diluculum, vt tu vis, ad illud peruenerint.

Sed Chrysofomus & Bedam obiicis: quorum ille post resurrectionem; inquit, *descendit Angelus*: hic autem ita, *in Matth. homil. 90. homil. in Virg. Pasch.* non uita mutilum eum & truncatum in scenam producis, loquitur: *reuoluit autem lapidem: non ut egressuro Domino ianuam pandat: sed ut egressus iam facti hominibus præstet indicium. qui enim mortalis adhuc clauso uirginis utero potuit nascendo Mundum ingredi: ipse absque ulla dubietate, iam factus immortalis, clauso licet sepulchro, potuit resurgendo exire de Mundo*. Hæc Beda. Sed Beda, & Chrysofomo, & si quis alius ita sentiat, Hilarium, & magnum illum Leonem opponimus: quorum hic ita scriptum reliquit: *Dicant ergo isti hypocrite Iesuitæ qui cæcis mentibus lumen nolunt recipere ueritatis, in qua forma, crucis ligno, Dominus maiestatis, Christus; affixus sit: quid iacuerit in sepulchro; ET REVOLVTO MONVMENTI LAPIDE, QUAE TERTIO DIE CARO RESVRREXERIT: ille uerò sic loquitur, Angelus autem in Matth. Domini de calò descendens, & lapidem reuoluens, & sepulchro *cap. 33.* adsidens, misericordia Dei patris insigne est, RESVRGENTI FILIO AB INFERIS, VIRTVTVM CAELESTIVM MINISTERIA MITTENTIS. Intelligis-ne, te nihil ex necessitate demonstrare? quid Verbum ἄλθῆ significet dictum est. maneat igitur ὕψιστον πρῶτον apud Matthæum.*

Hæc de prioribus responsione: ad posteriorem, quæ lapidum ianua communis est, præter virulenta conuitia, ex Thesaurò suo, ex animo Iesuitico, qui in felle amaritudinis est, virulentus iste Gregorius nihil planè profert. fingit, me responsionem meam ex Caluino demonstrare. atqui nõ Caluini auctoritate utor: sed Caluinum ab istius latratu vindico: qui geminam illius responsionem ex mera inuidia, sine vlla ratione, vt ineptum & inauditum commentum explosit.

Non querimus, inquit, utrum lapis ad imperium Christi cedere potuerit: sed utrum ita factum sit. nos dicimus fieri quidem ita potuisse: sed factum non esse. neque nos querimus, quid vos dicatis, aut sophisticemini. Si ita fieri potuit: non necessario ita, ut vos contra Scripturas & Patres fingitis, factum est. Si ergo maximè post resurrectionem demum a motu ab Angelo lapis fuisset: Dominus tamen eum vero suo corpore non penetrasset: sed cedere iussisset. est enim aduivam, ut corpus per corpus permeet: quia essentiali accidente sublato, res ipsa tollitur, cuius accidens est. hoc nostrum testimonium, hæc nostra demonstratio est: non ut tu calumniaris, perfidia.

Ad Deiparam accedamus. Sciendum autem est, nos non virginitatem Deiparæ, quod iste nobis impingit, inficiari: sed inauditum istorum commentum, quod non aperto utero pepererit: quo veritas veræ Christi carnis tollitur, & in Spiritum immutatur. Postulaui igitur à Gregorio isto duo: Scripturam: & antiquos Patres: quibus hæresis ista probaretur. recipit id Gregorius: & tertium quoque pollicetur. videamus quid præstet. Audi, *inquit, Scripturam. audiam. ecce, inquit, Virgo concipiet: & pariet filium: & vocabitur nomen eius Immanuel. non enim, inquit præclarè diuus Ambrosius, &c.*

Quid audio? Scripturam me audite iubet: & loco Scripturarum Patres obtrudis. hæccine vestra Scripturis pugnandi ratio est? ita-ne Scripturis fiditis? ô Lucifugas Scripturarum. proculdubio conscij vobis estis, vos stare non posse: si de solis Scripturis vestras sistatis quaestiones. Quæso, Gregori, ordine agamus: de Scripturis seorsum: de Patribus seorsum: ut postularam: ne hæretici esse videamur: qui ut ait Tertullianus, Iesuitas & eorum socios præuidens, ex conscientia infirmitate nunquam ordinariè tractant.

*de refur.
v. n. n.*

Hoc

Hoc itaque tuam è Scripturis ductum argumentum est, ita commentum tuum è Scriptura demonstras: Virgo concipiet, & pariet filium: hæc porta clausa erit, & non aperietur: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: ergo non patefacti corporis, lege peperit. ô plumbeum pugionem! quæ hîc ratio consequentiæ? vbi clausi vteri mentio? Aliud, vt de voce *Alema* litem tibi nunc non intendam, nihil efficitur, quàm Mariam & ante conceptum, & in conceptu, ante partum & in partu Virginem fuisse: quam nos etiam post, continenterque Virginem mansisse credimus: eamque è Spiritu sancto, virtute altissimi, non è viro, concepisse.

Porta sanctuarij claustrum Mariæ non est: quod si maximè demus: nihil tamen concludit: cum ne Sanctuarij quidem illa porta simpliciter clausa pronuncietur.

Habeo tuam Scripturam, Gregori, bellamque tuam demonstrationem. Quid præterea mones? ego verò non monere te sed demonstrare velim. Cedo argumenta, quæ Catholicæ de Virginis partu sententiæ obstant: & quæ demonstrant, Mariam non patefacti corporis lege, non aperto vtero, vel claustris, peperisse. Virginitatis claustra in partu integra, id est, virginitatem ipsam, integram mansisse, libenter damus. negamus autem, vterum apertum non esse. habes ferè ad tua quatuor argumenta responsum. Sed ipsamet argumenta tua audiamus.

Scriptura propriè & usitato modo de Virgine loquitur: ergo claustrum illius clausum in partu quoque mansit. Concedo totum, si de claustro Virginitatis, & septo pudoris, vt Ambrosius appellat, loqueris: sin de claustro vteri & vuluæ, consequentiam nego. Virgo fuit, postquam

de Instit. Uirg. cap. 7.

conceptit: cùm vterum gestauit: quem vt ceteræ foeminæ definitum tempus gestauit. quid ergò mirum, si aperto vtero, vt ceteræ foeminæ, verum hominem pariens, virgo permanfit?

*in Enchirid.
cap. 34.*

Augustinus hæresi vestræ nequaquam patrocinator. integritas virginis, id est, virginitas in ipso quoque partu salua permanfit & integra. quid hoc ad vterum?

Alterum tuum argumentum, ipsa vanitate vanius, eadem à nobis facilitate contemnitur, qua abs te producitur.

Tertium est, *Scriptura de eiusmodi Virgineo partu loquitur, qui sit per se maximum miraculum, distinctum à miraculo conceptionis Virgineæ: ergo non patefacti corporis lege peperit. ratio consequentiæ. Si enim ruptis claustris Virgo peperit: quodnam fuerit miraculum propriè in ipso Virgineo partu? nullum omnino. Maximum omnino. Sicut enim virgo conceptit: ita quoque virgo peperit: etsi patefacti corporis lege: quæ virginitatem non adimit. iacet tua consecutio, & ratio consecutionis.*

Sed rationem tuæ consecutionis probas. *res enim per se naturalis & ordinaria est alioqui, vt omnis femina, quæ conceperit, quocunque tandem modo conceperit, pariat denique apertis claustris.* Sed neque naturalis, nec ordinaria res est, vt virgo pariat.

Extremū tuū argumentū est, Partus virgineus talis est, qualem illis etiā credere sit difficile, qui conceptionē iam crediderint Virgineā: ergo nō aperto vtero peperit. consecutio vana est. probas. *at si Virgineā peperisse aliud nihil esset, quàm eam, quæ Virgo, sine viro, concepit, apertis claustris peperisse, quicungq. crederet Virgineā concepit, crederet hoc ipso sine vlla difficultate Virgineam peperisse.* Vana probatio est: sicut vana consecutio. maius & admirabilius est partus virginis atque conceptio. Liquet ex his, te nec in Scriptura, nec

nec in pictura, quicquam inuenire pro tua hæresi posse. hîc, hîc, Gregori, Rhodus: hîc salta. Scripturam postulaui & postulo. hanc iudicem esse volo. Cùm ergò Scripturam, quam primò & præcipuè, velut vnicam veritatis normam, postulaui, nec attuleris, nec afferre possis, itaque quòd recepisti non præstiteris: indignus es planè, quî cum de altero, de Patribus, disputetur. Vt tamen magis ac magis Iudaica vestra pertinacia, & plus quàm Marcionitica impietas, qua Christum vera sua carne spoliatis, eiq̃ue loco veræ carnis phantasma affingitis, pateat, Patres etiam, quos citas, ἐξ ἁγίων, paucis dispiciamus.

Est autem primò omnium sciendum, me antiquos Patres postulasse: istum verò recentes etiam admiscere: dein aliquos fortè non immerito vt suspectos reijci posse.

Verùm vna & communis ad omnia Patrum loca, in quibus de claustris non reclusis, agunt, responsio suppeditat: in distinctione illa posita, quòd aliud sit claustrum siue claustra virginitatis, septum pudoris, quæ eodem sensu integritatis, pudoris, virginitatis, signacula, sigillum: claustra castitatis, viscera virginea, appellantur: aliud claustrum vteri & vuluæ. hoc apertum & referatum est: illud non referatum: quia ante partum, in partu, post partum virginitas illius mansit inuiolata. Si ergò Patres, vbi claustrorum, sigillorum, signaculorum, meminerunt, claustra, sigilla, signacula absolutè, non additis vocibus illis, virginitatis, pudoris, integritatis, vt fraudulenter Ambrosium Gregorius iste repetit, vocarent: sophisma homonymiæ esset, si syllogismus strueretur: sed quia voces illas addunt: paulò aliter respondendum est.

Pag. 152.

Ratio igitur, à Patrum autoritate sumpta, hæc esto:

De institut.

virg. c. 7.

*Epist. 3. ad
Volus.*

*Homil. 2. de
natali:*

*homil. in vi-
gil. pasch.*

*homil. 1. ex
variis locis in*

*tragœd. de
Christo pat.*

*hom. de oc-
cursu Domi-
ni. orat. de oc-*

*cursu Chri-
sti & Simeo.*

lib. 4. fidei or

1. c. 15. in c.

28. Matth.

*De inst. vir-
gin. cap. 2. in*

Luc. lib. 2.

cap. 1.

De fid. lib. 1.

c. 4. & lib. 4.

cap. 15.

*Orat. de oc-
cursu Chri-
sti & Sim.*

De fid. orib.

lib. 1. cap. 4.

Patres, velut Ambrosius, Augustinus, Maximus (Emissenus enim gloriam duntaxat parentis, quod scilicet virgo manserit, violatam esse negat) Origenes, Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nyssenus, Cyrillus Hierosolymitanus, Amphiloichius, Damascenus, Euthymius, claustra virginitatis, pudoris & c. salua & integra mansisse, non soluta, non perditâ, castissimè seruata, non reclusa esse scribunt: ergò claustrum vteri apertum non est, sed clauso vtero & per clausum, non cedens, corpus Christus permeauit. Vana consequentia est, vt liquet. Hanc distinctionem & responsionem, ne quis eam forsan, vt à nobis excogitatam reiiciat, docuit nos collatio locorum Ambrosij, Damasceni: qui & penetrationem *ἀδύατον* pronunciat: & virginem clausam seruata esse scribit: eò quod & concipiens illa sa seruata sit: & pariens, *Virginitatem*, seruauit illam. docuit eam nos Emissenus, & ceteri Patres: qui omnes Virginitatem, non autem clausum vterum astruunt. quod in primis ex Amphilochio perspicuum est: cùm ad hunc modum scribit: *ad Virginis naturam quod spectat, porta virginis nequaquam fuisse reclusa: ad nati verò virtutem quod attinet, nihil est illi occlusum: nihil quod illum impediât: sed omnia sunt illi aperta & obuia.* Quæ capitalior ab vlllo iudice contra istorum hæresin ferri sententia potuit? naturam virginis & nati virtutem opponit: & ita quidem opponit: vt quâ ad naturam Virginis & virginitatem, portam dicat non fuisse reclusam: cuius confectarium est, eam, quâ ad nati virtutem, reclusam fuisse: eò quod illius vim impedire nihil possit: sed omnia illi pateant, cedereque cogantur.

Vera igitur & Catholica nostra responsio est, verum itidem & Catholicum, Christum egredientem vterum diuississe: cùm, Damasceno teste, ne Deus quidem, si corpus esset, per corpus permearet: nisi alterum diuideret: alterum diuideretur. ratio crebrius est explicata.

Locus Ambrosij, qui in octauo capite est De institutione virginis, eodem modo soluitur. *Bona, inquit, porta Maria, qua clausa erat, & non aperiebatur. transiuit per eam Christus, & non aperuit.* ratio esto: Qui per clausam portam & non apertam prodiit, is clauso, vtero prodiit: Christus per portam clausam & non apertam prodiit: quia transiuit & non aperuit: ergò vtero clauso. Sophisma est, cum id quod in parte & κατὰ τὴν verum est, vt simpliciter dictum accipitur. Christus per clausam portam prodiit: κατὰ τὴν: quia clausa fuit & mansit quâ ad naturam Virginis: non quâ ad naturam vteri. eâdem responsione Sanctuarij porta admissa, aperitur. eadem ad Theod. Ancyranū respōsio est: quod particula, *velut*, satis indicat, quòd *Saluator clausa velut iamua*: quasi dicat: eū partim clausa, partim non clausa, ingressum esse in Mundū, eo quo expositum est modo. Theodoretus claustra virginis obstitisse quidem dicit: sed celsisse non negat: vt fores celsisse demonstrauimus: quæ eadē Bedæ sententia est.

Dial. 2.

Hom in vig.
pasch.

Reliqua, quæ supersunt, testimonia aliud nihil volunt: quàm Deiparam & in conceptione, & in partu, virginem mansisse: de quo nullum prorsus apud nos dubium. non enim partus, sed ἡ τῆς ζωῆς, vel Bonauentura iudice, λύσις, In 1. Sent. d. 42. q. 3. nihil ad rem: qui nullum illius apicem in dubium vnquam vocauimus: quod tamen vos vestra ista hæresi perfundatis & funditus euertitis. de Ambrosio & Augustino ceterisque dictum est: Habes ita Gregori & ad Scripturam, & ad Patres quod attinet, plus quàm velles.

Sed de Maximo paucis monendus est lector: Maximū Turonens. Gregorius iste citat. ego verò Martinū quendā Turon. noui: Maximū verò Turonens. nullum. Sed Max. Taurinens. claruit. fateor. sed apud hūc Max. ne γὰρ quidē corū est, quæ Gregor. citat. Quin iste Taurinens. Maxim.

læthaliter istorum chimæfam vulnerat: cùm ita scribit:
Homil. 3. de Quis ergò, fratres, profundum hoc cælestis consilij valeat esti-
natali Do- *mare: quod immortalitatis dominus incorruptæque substantiæ,*
mini. *ut conditione carnis mortem suscipere pro mortalibus possit, de*
famine vtero nulla corporeæ generationis lege conceptus, hu-
mana sub lege prodiret: atq; hoc ita: ut eum beata mater qua
intacta conceperat inuiolata proferret? Audin' seruatorẽ, et si
 nõ humana lege conceptus sit: humana tamen lege, id est,
 aperto vtero prodiiisse: & nihilo secius virginitatẽ matris
 inuiolatam mansisse? Denuð igitur ex te, & ceteris Anti-
 christi emissariis omnibus, dere, & Scripturis, & Patri-
 bus ignota, immò verò vtrisque è diametro repugnante,
 Christianè, nõ Iudaicè, quæro, Quam quæso scripturam
 quos Patres, in causæ vestræ patrocinium aduocatis?

In lib. de car- Tertullianum, qui vnus & sanctior & doctior tota Ie-
ne Christi. suitica colluue est: & esset, si nullus etiam orbis angulus
 esset, qui impuræ istius Societatis collegium non conti-
 neret, impudenter repudiat indoctus iste Gregorius. hoc
 cine verò est ad Patres prouocare, & Patrum iudicio
 stare? Si vobis hunc antiquissimum & grauissimum
 Patrem, quo vix antiquiorem orbis Christianus habet,
 impudenter licet repudiare: cur nobis nõ liceat, à Patri-
 bus, vestris præsertim, ad Scripturas prouocare? Sed quid
 Athanasio, idem disertè pronuncianti respondes? *Quasi*
hostia, inquit, offertur Christus: quia ut primogenitus APE-
Cent. Epist. *RVERAT VTERVM PARENTIS.* Num & hunc con-
 stantissimũ Christi Martyrẽ proferibes? misis itaq; Patri-
 bus, ad legẽ & testimonium, de scripturis solis quæstiones
 vestras sistite. Quod ex tuo Vincentio adfers vanũ est. nõ
 contradicit Tertull. ceteris Patribus: sed idẽ, quod illi sen-
 serunt, vt ex antecedentib. liquet, apertè, firmisq; rationi-
 bus contra veræ carnis Christi hostes tuetur: vt priori scri-
 pto demonstraui.

Sed

Sed grauisimè Tertullianus in quibusdā errauit. esto, nõne verò errata illius ab Augustino & aliis Patribus notata sunt? nõne minima quæque, etiam illa, quæ errata non sunt, annotata sunt? vbi inter illa Lex patefacti corporis? an hoc & tantum erratum, si erratum tantum esset, annotatum non esset? Vel igitur ostendito, à quo ex Patribus censoria virgula id notatum sit: vel fatetor, doctrinam hanc Catholicam esse, totius orthodoxæ antiquitatis consensione approbatam. Interim Tertullianus meus esto: tu verò vnicum duntaxat ex antiquis Patribus, ex antiquis, inquam, non recentibus, ex antiquis non corruptis, producito: qui quod Tertullianus apertè ait, apertè neget, apertèque scribat, Dominum non patefacti corporis lege, non aperto vtero, non aperta vulua, sed clausi corporis lege, clauso vtero, clausa vulua, clauso tum virginitatis, tum vteri claustro, in Mundum prodiisse.

Quòd Rhenanus boni consulenda esse scripsit quæ à placitis recentiorum Theologorum cuariant: id fecit, quia vestigia eum territarunt: centuriis alioquin recentiorum Theologorum, & Ambrosij autoritate, satis indicans, quid antiquum & Catholicum iudicaret. Maneat ergò Rhenanus quoque tum noster: tum Beatus: etsi apud vos minimè sanctus: apud quos nemo sanctus est: nisi qui veritati & Christo bellum apertum indixit.

Verum enim verò nõ solùm Tertullianum impudenter iste reiicit: sed Ambrosium etiã, qui idem planè quod Tertullianus inculcat, & iisdè ferè rationibus vtitur, de prauate conatur. Sic enim inter cetera Ambrosius: *Sedit in Luc. hb. le, inquit, sanctus, quem in figura fusuri mysterij pia legis diuina prescripta signabant: eò quòd solus sancta Ecclesie virginis, ad generandos populos Dei immaculata fœcunditatis aperiret genitale secretum. hic ergo SOLVS APERVIT SIBI VVLVAM. hic enim dixerat ad Prophetam, priusquam te formare in ute-*

ro, nouite: & in vulua matris sanctificaui te, qui ergo vuluam sanctificauit alienam, vt nasceretur Propheta, HIC EST, QVI APERVIT MATRIS SVAE VVLVAM, vt immaculatus exires.

cap. 2.
cap. 13.

Quid clarius dici potest? Sed, inquit iste Gregorius, Ambrosium non alio sensu dicere, Christum matris suae vuluam aperuisse, quam quo illud à Luca scriptum est ex libro Exodi. perge. hoc enim ex ratione prolatum est. *in eo autem*, inquis, *loco Exodi, & apud Lucam*, aperire vuluam, non idem est quod rumpere sigillum sen claustrum materna virginitatis, sed nasci & exire primò ex utero matris. Sicut vuluam aperire non est rumpere sigillum virginitatis: ita certo certius est, aperire vuluam esse aperire vuluam: quod non metaphoricum, vt tu vis, sed proprium, aperire est: quo transitus foetus conceditur. Verum est, primum foetum vuluam aperire: & quod vuluam aperit, id primum foetum esse: quæ causa est, cur hæc duo in lege coniungantur: sed simul etiam verum est, omne primogenitum vuluam propriè & verè, non metaphoricè aperire: quia primogenitum esse, primoque omnium exire non posset: nisi vuluam aperiret, eamque aperiendo viam sibi patefaceret. atque hæc causa est, cur in Exodo, post primogenitum, explicationis loco adiiciatur, *quicquid vuluam aperit*: vt scilicet indicetur, quidnam, & cur primogenitum sit: quia scilicet vuluam verè aperit.

Exodi 13.
Num. 8.

cap. 13.

Hoc ipsum, quod dico, tua tum exempla, tum verba confirmant. *Quia enim*, inquis, *tunc res aperiri solet, cum aliquid primò ex ea prodit: vt terra, cum primò fruges erumpunt: & domus, cum quis exis: ideo metaphoricè dicitur vterus aperiri hoc ipso, quod primò edit ex sese fructum prolis.* Contrarium sequitur, Gregori. Cùm enim, vt tute facteris, & exemplis confirmas, res omnis tunc verè & propriè, non metaphoricè, aperiatur; cùm aliquid primò

primò ex ea egreditur: perspicuum est, vterum quoque non metaphoricè, sed propriè, aperiri, cum primus egreditur fœtus. Vbi Hebræa tua metaphora? Ostende, si potes, ex Hebræo idiomate, primogenitum vuluam non aperire. ostende, vbi dicant Hebræi, aliquid ex re aliqua exire, & rem tamen illam non aperiri.

Sed pergit Gregorius ostendere, Ambrosium & Scripturam *vuluam aperire*, metaphoricè sumere: idque aliud nihil significare: quàm primò egredi seu aperto, seu clauso id fiat vtero: idque rationibus quinque monstrare conatur. prima est, *Id in Scriptura & apud Ambrosium est aperire vuluam, quod facit nascendo omnis homo masculus primogenitus: immò omne etiam animal masculum primogenitum &c. at non omne primogenitum, immò nullum primogenitum solet, dum nascitur, rumpere claustrum matris: cum iam hoc in conceptione ruptum sit: ut notauit* in Luc. ho. mil. 14. *Origenes. igitur non hoc est in Scriptura & apud diuum Am. brosius aperire vuluam, sed primo prodire ex vtero, ut diximus: quod facit omne primogenitum, hoc ipso, quòd nascitur.* Ne tibi de syllogismi tui forma molestus sim, nego quod sumis, nullum primogenitum claustrum matris, dum nascitur, rumpere & aperire. sed probas, claustrum iam antè ruptum esse in conceptione. ratio tua hæc est: Quod in conceptione ruptum est & rumpitur, id non in partu demum rumpitur: claustrum vteri in conceptione ruptum est & rumpitur: ergo non in partu demum. Sophisma est à secundum quid vt simpliciter. vera minor est, *κατὰ τὴν*: sed non absolutè & simpliciter. si non credis: Medicos roga: vel saltem Hebræorum Doctores audi, cum de duarum illarum vocum, *Abnaim* & *Mischbar* notatione disserunt: & cur vox *Abnaim* dualis numeri sit, ob duos scilicet illos cardines, quibus vterus aperitur, non secus ferè atque ianua. Sed quid multis opus est?

tute, Gregori, fateris, solius virginis vterum inter matres omnes *omnino* clausum esse. Si hic solus omnino clausus est: consequitur, ceteros non omnino quidem, ex parte tamen, clausos esse, eoque non omnino apertos: sed in partu quoque ex parte aperiri.

Sed quæ ista tua consecutio est: Vterus Virginis omnino clausus est: eò itaque commodius & verius per metaphoram dici Christus potest aperuisse matris vuluam? Immò, Gregori, quia prorsus clausam patefecit: idcirco solus propriè vuluam aperuit: & in illo solo, utpote de illo, Ambrosio teste, prolatum, verè illud legis impletum est, *omnis masculus, &c.* an non si aperire hîc aliud nihil est quàm primò egredi & primogenitum esse, tam cetera primogenita omnia aperuerunt & aperiant quàm Christus aperuit?

*in Luc. lib.
2 cap. 2.*

Altera tua ratio est: Aperire vuluam non semper propriè in Scripturis accipitur: ergo hîc quoque propriè non accipitur. vana consecutio. Aqua non semper in Scriptura propriè accipitur: ergo neque cùm Baptista dicit, *ego baptizo aqua.*

Math. 3.

Tertia est: Quod Ambrosius in partu Virgini contigisse multis in locis negat, id per apertionem vuluæ non intelligit: Sed claustrum Virginis apertum in partu fuisse multis in locis negat: ergo hoc non intelligit, sed aperire metaphoricè vsurpat. Sophisma est à secundum quid ut simpliciter. ex parte negat, non simpliciter. negat, ut exposuimus, septum pudoris & claustrum virginitatis apertum esse: vteri verò claustrum apertum esse, tantum abest, ut vsquam neget: ut firmis id rationibus astruat: ut iam iamque, dissipatis tuis nebulis, planum faciemus: vbi simul apparebit: neque me impudenter fecisse, quòd Ambrosium hæresi vestræ opposuerim: neque Rhenanum impudenter dixisse, quòd Tertulliano subscripserit: sed te im-

pu-
den-

pudenter & impiè facere, quòd luci tenebras offundere frustra conaris. quamuis simpliciter negari minor possit: quia nusquã Ambrosius negat, claustrũ aut vterũ virginis apertum esse: sed tantũ claustra virginitatis, claustrum pudoris, signacula integritatis soluta & violata esse negat.

Quarta tuam rationem concedo: magisque concederem, si dixisses, qui pugnet cum Scriptura sancta: sed nego interpretationem nostram qua verba illa, *διαβοίηεν τὴν μήτραν*, interpretamur, vel cum Scriptura vel antiquis Patribus pugnare.

Quinta tua ratio, seu potius calumnia, quam tuis verbis proponam, hæc est: *accedit*, inquis, *quòd istud ipsum tuũ argumentum, ex apertione vuluæ petiuit, Patres etiam, vt occurrant cauillationib. hostium integritatis Virginis (qualis est tu miser Fortunate) sibi proponunt & solũt eodem modo quo nos.* *accedit etiam, quòd antiquissimus Tertull. contra veræ carnis hostes (qualis tu es miserrime Gregori) veritatem carnis propugnans, hoc ipso argumento vtitur, quo nos vsi sumus. Sed quid cõcludis? ergo (hoc enim probare instituisti) Ambrosius & Scriptura τὴν τῆς μήτρας ἀνοίξιν improprie vsurpant & metaphoricè. infirma consecutio: infirmius & planè falsum antecedens. falsum, inquam, vtrunq; est: & quòd meũ argumentum Patres dissoluant: & quòd eo, quo tu facis, modo illud dissoluant. nonnè tute fateris, eos cum virginitatis hostibus depugnare? num nos virginitatem oppugnamus? num partus aperti vteri (alius enim nullus est) virginitatem adimit? nec idem igitur argumentum, nec eodem, quo tu facis, modo Patres dissolunt.*

Amphilochius meus est nõ tuus: vt ostensum est antè. Hieronymus itidem meus. quia disertè scribit, solũ Christum clausas portas vuluæ virginalis, vt scilicet exire pos-

*Orat. de occursu Christi
& Sim.*

l. 2. con. Pel.

fect, aperuisse: quem ad modum solus Pontifex per portam orientalem ingreditur & egreditur: solus eam aperit ut per eam ingredi possit & egredi. quod autem addit, portas illas virginis clausas nihilo secius iugiter permansisse, id de ipsa virginitate accipiendū est: ut expositū est. Hæc enim vnica vera, tum horum Hieronymi verborum, tum aliorum Patrum, tum illorum Ambrosij locorum, quæ in speciem pugnare videntur, conciliatio est: quòd aliud sit, claustrū pudoris & virginitatis, aliud veteri claustrum aperire.

*In Luc. lib.
2. c. 2. de inst.
virg. c. 7. & 8.*

Nihil aliud Beda voluit. etsi enim vterus egressuro cessit, virginitas tamen illæsa permansit. clauso vtero egressus est: sed qui egressu sit diuisus: sicut summus Pōtifex egrediebatur. Interim verum est: & Bedam recentem esse: me autem antiquos Patres postulasse: & non immerito forsitan hunc Bedæ locum suspectum videri. Sed quid si huic tuo Bedæ Tertull. ut alios mittam, opponam? Quid si ab eo ad Scripturas pronocem? Vbi Scriptura quam polliciturus est: hîc murus athenus esto. Liqueat ex his, quàm vanæ sint Gregorij cauillationes, quibus genuinum illorum verborum διασείρειν τῆν μήραν, sensum obscurare, & tū Ambrosium, tum Scripturam, deprauare conatur.

Sed nos in hunc modum, pro Ambrosio, contra Gregorium, ex Ambrosio, ratioeinamur: Si solus Christus vuluam aperuit, consequitur vuluam aperire non esse primò exire, sed verè aperire, & penitus clausam patefacere: at verum prius: verum igitur & posterius. Transiuntum Ambrosij est: connexum probatur: quia primò exire Christo cum infinitis commune est: penitus verò clausam patefacere illius proprium. ac ne mihi dicas, illum peculiari quadam ratione primò egressum esse: eaque ratione solum aperuisse vuluam ab Ambrosio dici: excluderis ab hac obiectione ab ipsomet Ambrosio, particula illa *sibi*. Qui *sibi*, vuluā aperuit is propriè non metaphoricè ap-

rui: Christus *sibi*, vuluam aperuit: ergo. Minor Ambrosij. maior plana est. Sibi enim aperire, est viam inuiam siue reclusam, & ab alio nemine patefactam, sibi met, propria vi, patefacere. hanc Ambrosij mentem esse, iam iam planius ostendemus. Quod si vuluam aperire aliud nihil est, quam primò exire: sibi eam aperire erit sibi primò exire, cui ergo secundò: cui tertio Christus est egressus?

Item, qui matris suæ vuluam idcirco aperuit, ut immaculatus exiret: is verè & propriè, non metaphoricè, eam aperuit: Christus matris suæ vuluam idcirco aperuit, vt immaculatus exiret: ergo verè & propriè non metaphoricè: estq; aperire vuluam Ambrosio, verè & propriè, non metaphoricè aperire. Minor itidem Ambrosij est. maior probatur: quia primus egressus causa non est, cur quod egreditur sanctū sit & immaculatū: quod alioquin omne primogenitū sanctū esset & immaculatū: qui autem ita primus egreditur, vt terrenæ contagia corruptelæ immaculati partus nouitate non sentiat, sed clausam & inuolatam omnino solus sibi patefaciat, is immaculatus egreditur: quia ex claustro puro & nullo modo maculato. Atque hæc Ambrosij mens est, claustrū virginalis vteri clausum prorsus esse debuisse: quod alioquin, si ab alio quam ipso Christo vlllo modo apertum fuisset, commaculatum fuisset: eoque Christus immaculatus exire non potuisset.

Confirmatur magis, quod sicut Ambrosius antè non absolutè dixit, aperuit vuluam, sed *sibi*, aperuit: ita quoq; nunc non tantū dicit, aperuit vuluam: sed, *matris suæ vuluam*: & quidem matris propriæ, seu propriam alienæ opponens. Sicut enim alienam vuluam sanctificauit: vt Propheta nasceretur: ita solus matris suæ vuluam aperire debuit: vt immaculatus exiret: quia solus is est qui sanctificare, sanctè, & sine macula aperire potest. Hæc Ambrosiana fulmina sunt, Gregori, contra vestram hæresim.

vbi tua præstigiæ in Ambrosio? audebis ne in posterum tuam chimæram Ambrosij pallio palliare? non minus igitur Ambrosius meus est, quàm Tertullianus: & cū Ambrosio Patres & Scriptura sancta: quibus & cui idem profusus est τὸ διανοίγειν μήτρας, quod Ambrosio.

Sed ad eò ne mutus factus es, Gregori: vt nihil ad illas, quas percensui, rationes, & ex Scriptura Tertullianus vrget, respōdere potueris? num illud solum ex Tertulliano obieci, quòd Apostolo teste ex muliere factus sit? nonnè cum Tertulliano & Ambrosio eum primis illud legis vrsi, πᾶν ἄρσεν διανοίγει μήτρας, & c. ad Christum propriè pertinere, in Christo verè impletum esse, eoque Christum propriè, & solum verè vuluam sibi aperuisse?

Neque sanè absurdum est quod ex voce, *mulieris*, Tertullianus colligit. Et si enim omnis virgo mulier est: magis tamen mater mulier est, mulierque dici consuevit. Sed de claustris plus satis. ad patentia transeat.

Ægrè fert iste Gregorius quod de cœlis respondi. at qui magis stomachatus fuisset, si nihil respondissem: quia ad leuissima quæque sibi vult responderi: & in Caluinum similem ob causam est inuectus. Sed quia illud, vt ais, nec vrsisti, nec vrgerè potes: non diu in cœlo te detinebo: quia aliò properas. negaui, & nego, Christum vero suo corpore cœlos, non diuisos, penetrasse. Causa inter ceteras, cur id & negarim, & negem, est, Quòd si aër, ignis, aqua, μετὰ τὰς αἰῶνας habent: multò magis cœlum, quod corpus est simplicius, & de sententia Commentatoris, simplex materia, eã habeat. Quid tu ad hæc Gregori? *ergone tibi Fortunate, cœli aërei, vel aquei, vel ignei, vel certè rari & permeabiles sunt: vt possint instar aëris loco cedere?* omnino Gregori μετὰ τὰς αἰῶνας habent: aëreos autè, aut aqueos, vel etiã igneos, quod tui Magistri fatètur esse, ex mea ratione nō cōsequitur. in Arist. & Cōment. illud legi, vbi cumq; legi, simplicia

COR-

Gal. 4.

lib. 1. phys.
com. 78. &
79. 1. cœl.
com. 20. 2.
cœl. 20. 37.
3. cœl. com.
25. de sub.
orb. 6. 1. 2. 3

corpora *μετέωρον* habere: cælum corpus simplex esse: simplicius elementis: corpus per corpus non permeare.

Quid porrò de materiz simplicitate & corporis perfectione garris? nõnne simplicia corpora corpora sunt: & *μετέωρον* nihil secius habent? à quibus autem & quibus rationibus Commentatoris de cælis opinio ex scholis explorata est? num ab illius affectatoribus, ab Auerroistis, quos vocant, præter quos Philosophos non agnosco? nõnne ipsiusmet Aristotelis est, qui elementorum formam gravitatem & leuitatem statuit, cælum autem gravitate & leuitate, eoque corporea forma, vacare docet? responde, si potes, rationibus Cõmentatoris, saltem illis, quas octavo Physicorum, & primo De cælo adfert.

*lib. 1. de Cæl.
com. 18. &
seq.
Com. 79.
Com. 20.*

Argumentum tuum, ex variatione & interitu ductum, vanum est: quia, quã ad interitum, maiorem particularem in secunda habet. Variatio diuisionis cum natura cæli non magis pugnat quàm latio. nec mirum, si eam Aristoteles ignorauit: qui locum quoque supra cælos ignorauit: quorum neutrum profectò vel ignorasset vel negasset, si humana corpora sursum in supremum illud cælum recipi sciuisset.

Quòd Scriptura cælos firmos, solidos, appellat, id facit, non, quòd lapidei, ænei sint, aut ferrei: sed quòd firmi & immoti, suoque loco, licet mobiles, fixi, instar muri consistant. Quòd si etiam lapidei essent & ferrei: virtuti tamen diuinæ, qua grauias sursum feruntur, cederent: vt de ianuis antè responsum est & lapide. Hos cælos Christus penetrauit: & ego suo tempore certò penetrabo: sed tu nequaquam: nisi Babylone fueris egressus. num verò penetrationem nullam nosti, præter eam, quæ solidorum est? nõnne vel ex solo Damasceno discere potuisti penetrationem illam, qua alterum diuidit, alterum diuiditur?

De sono verò concentuque cælorum quid noui nobis,

cap. 38.

Paron, ex Magistro tuo adfers? num ibi duorum, invicem in tertio aliquo sese verberantium, istus? nonne contigui cæli sunt? ex qua quæso Philosophia quæve Theologia id didicisti? unde concentum tuum nobis probas? in lobo, inquis, scribitur, *Quis enarrabit calorum rationem & concentum cali quis dormire faciet?* Ô te miserrimum, qui credere cogere quicquid Parocho placet. Antiqua versio sic habet. Sed aliud tum Hebræa veritas postulat: tum antecedentia & quæ consequuntur. Vox enim *Nebel* hîc nō instrumenta Musica declarat: sed vel descendentiâ, pluvias: vel porius lagenas, id est, nubes, quæ instar lagenarum aquas continent & effundunt: vt terra, quæ præ siccitate diffindebatur, iis cogatur & continetur: vt versu sequenti dicitur. De aëre igitur & nubibus hîc sermo est; non de ipsis cælis: vt altera quoque vox *Schachkim* quæ aëri rectius quàm cælo tribuitur, satis indicat. Meritò igitur alios tuo more calumniaris: malos Philosophos & Theologos appellas; qui ne prima quidem vel veræ Philosophiæ vel veræ Theologiæ elementa didicisti.

Quid amplius agis, Gregori? falsum ne pronuncias quòd scripsi, panis substantiam à tuis explosam esse, vt penetrationem fugerent? cur Guitmundo, id disertè profertenti, non respondes? de *Guitmundi*, inquis, *argumenta non laboramus.* quî sic Gregori? itâne in fundamento consentitis? verum igitur est quod scripsi, tuos, siue tuorum aliquos, hâc τὴ μεταμορφωσιν causam adferre, quòd penetratio *ἀδύνατος* sit. Sic enim Guitmundus, *Quomodo enim in solido corpore panis alterum corpus latere possit, videri non potest.* Sed cur ad ceteras tuorum antilogias nihil? agnoscisne vestram incōstantiam & *μετρωσία* morbum incurabilem? Sed verbis Christi sua constare veritas nequit sine *μετρωσία*. planè, Gregori: sicut etiam vera Christi caro sine eâdem constare nequit. Quid tu probatis, partim iam li-

de Sacram.
lib. 3.

quet:

quet: partim suo loco magis magisque patefcet.

Argumentum III.

Tertij tui Argumenti summa, Gregori, velis nolis, huc redit: Patres vnicum Christi corpus diuersissimis in locis adesse scribunt: diuersis igitur in locis est. nega, si potes, hoc tuum argumentum esse. Quod si male illud construxi: cur id non demonstras? cur tu non rectius illud cōstruis? cur ἀσυλλογίστως disputas? lucem fugis?

Antecedens autoritate Patrum, Chrysofomi, Nysseni, Basilij, Ambrosij, Augustini, confirmasti. respondi ad probationem (argumentum enim concedimus) Patres aliud nihil velle, quàm Christum vero suo corpore, quâ verū corpus & vera caro est, sursum iam in cælis esse: simul tamen etiam hîc in terra, in locis innumeris, infinitorum manibus pertractari, sacramentaliter: quòd sacramētum illius, quod sanctus panis & sanctum vinum est, manibus pertractetur. Consecrationis eadem ratio. innumeris in locis consecratur: quia in locis innumeris elementum panis & vini benedictione corpus fit & sanguis Christi: intellege, mysticè & sacramentaliter, non essentialiter. Quid in hac tibi responsione displicet?

At Patres, inquis, rem admirabilem esse censent, vs corpus Christi, quo tempore sursum in calo est, eodem tempore in terra, nostris, immò omnium, Gregori, manibus pertractetur: nullum autem miraculum est, eodem tempore rem aliquâ in vno loco esse, & eiusdem rei signū esse in alio loco: non igitur tantummodo voluit Patres, eodem tempore corpus Christi esse in calo, & eius signū seu sacramētū in terra manibus nostris pertractari, vt vos Sacramentarij dicitis sed ipsummet corpus Christi, quod est in calo, esse simul præsens apud nos in Eucharistia, & manibus nostris pertractari. In qua verò figura, in quo modo, hoc tuum argumentum, Gregori? Vbi ex puris particulis in secunda ratiocinari didicisti? num à nouis illis

Logicis siue Logices corruptoribus id didicisti?

Præsentia illa, qua res aliqua in vno loco est, signum autem illius in alio, miraculum non est: præsentia ista, qua Christi corpus sursum est, & nihilofecius hîc in terra manibus pertractatur, miraculum est: quid sequitur? ergo præsentia ista non est illa. hoc duntaxat sequitur: nulla tamen consequentiæ necessitate: quòd ex puris particularibus siue singularibus nihil ex necessitate efficitur: sola cæthesi excepta: quæ in secunda locum non habet. Plus itaque concludis, Gregori, quàm debeas: & secus ac leges ferunt, concludis: itaque nihil probas.

Scire verò debes, Gregori, etsi res sit admirabilis, quòd qui sursum sedet, eodem tempore manibus omnium pertractetur: id tamen ordinarium & perenne esse: eoque, propriè loquendo, miraculum non esse: dein aliam longè rei & illius signi, aliam corporis Christi & sacramenti rationem esse. Commune signum rem ipsam, cuius signum est, non exhibet: & qui signum habet, non idcirco rem ipsam habet: qui verò corporis sacramentum eo quo debet modo habet, is simul ipsum quoque corpus habet: non quidem quâ corpus est (sic enim in Eucharistia legarum nō est) sed quâ traditum & cibus est: qui ad æternam vitam nos nutricatur.

Probavi deinde responsionem meam: ostendique, Patres sacramentaliter loqui: & corpori adscribere quod pani duntaxat & sacramento competit: quòd Christi corpus in Eucharistia videri, tangi, frangi, scribant: spiritua-lem non corpoream corporis præsentiam statuere: quòd aquilarum non graculorum hanc mensam esse dicant: quòd corpus Christi cibum mentis non ventris, mente non ventre vel ore contingendum esse vnanimi consensu doceant.

Ex his duo effici cōcedit iste Gregorius: alterum, quòd
Sacra-

*Chrysoſt. in
Iohā. homil.
43. 1. Cor. ho-
mil. 24. de
conſec. diſt. 2.*

Sacramentiratione, vel vt ipse quoque male loquitur, sub aliena specie, corpus Christi videri, frangi, tangi dicatur: quòd cibus sit animi non corporis.

Et hoc ipsum est, Gregori, quod probaui. stat ergo mea responsio. Cuius igitur animi cibus sit non corporis: vere animo fidei præsens est, quia cibus est: cæsi quia corpus sanguine præditum est, in cælo duntaxat sit, non in terra: quia ea parte cibus non est animi. Hanc præsentiam Patres docent, non aliam. interpretationem tuam, vt hæreticam, repudiamus: quæ vera tunc erit, vbi *per uos* portentum ex Scripturis nobis demonstraues: id quod adhuc nondum præstitisti. Sicut ergo causam nostram iuuat, vestram autem planè damnat, quòd Christi corpus animi, & quidè animi fidelis, cib⁹ est, ore mètis fidelis, nõ corporis suscipiendus: sic eandè Emisenus iuuat, cum idè disertis verbis testificatur. Si enim animi duntaxat cibus est: ab animo quoque duntaxat manducatur, nõ à corpore. In Sacramento verò ipsum Christi corpus esse, oreque corporis manducari, itaque manducatum vim istam habere, vt animum spiritualiter nutriat, id non est mentis cibum esse: sed mentis cibum esse Patribus est mente & ore, seu manu cordis non corporis suscipi & contingi, interioris non exterioris hominis palato absumi.

De conf. d.

¹¹¹ Obiecit etiam iste Gregorius Augustinum De cura pro mortuis, & Liturgiam Basilij, respondi, ex Augustini verbis nihil effici: deinde nec librum illum Augustini nec Basilij Liturgiam authenticam esse. Hic iste, verborum scilicet nomenclator, librum illud De cura pro mortuis Augustini esse probat. an quia authenticum esse negaui, Augustini esse negaui? num qui instrumentum authenticum esse negat, negat illud huius aut illius, ab hoc aut illo conscriptum esse? negaui, & nego, librum illum Augustini auctoritatem habere dogmata compro-

bandi. Verè itaq; coram tuis Helueticis stabis, vt butyrum in Sole.

Basilium vt concedo de vino aqua miscendo præcisse: ita nego, Lyturgiam illam, quæ sub illius nomine circumfertur, illius esse: quia in ipsius vita non percensetur: quia varia & diuersa circumfertur.

*Ad Hebr.
homil. 17.*

Quòd Basilium cum Chrysofomo concilians, itemq; aduerbia illa Chrysofomi, hîc, illic, explicans, Chrysofomû sacramentaliter loqui fateris, iterû responsionem meam confirmas. Quemadmodum enim Christi corpus videri, hîc aut illic esse dicitur: eò quòd Sacramentum illius videtur, hîc aut illic est: ita manibus omnium pertractari, innumeris in locis consecrari, dicitur: quia Sacramentum manibus omnium pertractatur, innumeris in locis consecratur.

Firma itaque mea responsio est, & vanum tuum argumentum: si facilis hæc tua conciliatio est. Simul vanum est quod de intima & non aspectabili corporis Christi cum speciebus coniunctione sine probatione gar-
ris.

Verius autem expositio ineptior est, verbisque Liturgiæ minus consona, mea ne, qua verba illa, *inuisibiliter coëns, vel versaris*, de deitate expono: an tua, qui ea de coniunctione non aspectabili interpretaris? *Attende*, inquit Liturgia, *Domine Iesu Christe, Deus noster, de sancto tabernaculo tuo, &c. qui supra cum Patre sedes: & hic accipatws versaris. & dignare potenti manu tua impertiri nobis impollutum corpus tuum, &c.* deitatis mentionem in his verbis fieri audio: nullam coniunctionis, etsi ergò de deitatis præsentia Liturgiæ verba rectè accipiuntur: concessi tamen, corpus Christi cum sacramentaliter, tum *κοινωνήσῃ*, verè præsens esse in cœna, hoc est, non sanctum duntaxat panem in ea percipi, sed simul etiam ipsum Christi corpus: sed ore & palato

palato cordis, non corporis sacramentaliter itaq; præsentē esse, non est sub aliena specie præsentem esse, sed ratione Sacramenti, sicut videri, tangi, frangi, sacramentaliter, est ratione Sacramenti, videri, tangi, frangi. Contrarium, si potes, demonstra.

Argumentum IV.

Quartum argumentū hisce verbis Gregorius iste proposuit, *Non esse, quemadmodum isti cōtendunt, impossibile, ut corpus vnum diuina virtute in pluribus simul locis præsens adsit, ratione præterea, & argumentandi forma, in ys disputationibus, quæ sunt de potentia Dei, valde firma: sic probo: Quicquid non inuoluit villo modo contradictionem Deus potest facere: Sed ut corpus vnū in multis sit locis, non est res eiusmodi quæ inuoluat villo modo contradictionem: Ergo ut corpus vnum in multis sit locis Deus potest facere.* Nega, si potes, Gregori, hoc tuum argumentum, & hæc ipsissima tua verba esse. Hoc argumentum hisce verbis retuli, *Quicquid nullo modo contradictionem inuoluit, id Deus facere potest: sed ut vnum corpus in multis locis sit, contradictionem nullo modo inuoluit: facere igitur illud Deus potest.* Iudicet iam, pius & prudens lector, an istius Gregorij argumentum miserabiliter intellexerim, infideliterque retulerim. Minorem, ut falsissimam, negaui: confirmatioem illius profligauit.

Quid ad hoc iste Gregorius? ruinosum videns suum fundamentum, aliud argumentum iam construit: quod hoc est, *Omne accidens rei quod sit nimirū extra rei essentiam & ipsa re naturā posterius potest, sine contradictione diuinitus in re multiplicari, salua rei unitate: præsentia corporis in loco est accidens corporis extra essentiam illius, & eo posterius: ergo præsentia corporis in loco potest sine contradictione diuinitus multiplicari in corpore, salua corporis unitate, ita scilicet ut vnum & idem corpus sit præsens in multis locis.* Nescit

miserrimus simul & impudentissimus iste Sophista, quo pacto pudenda sua tegat. Quid tibi vis, Gregori, cum ais in maiori, *omne accidens rei, quod sit nimirum extrareis essentialiam?* vñ aliquod accidens extra rei essentialiam non esse. Sed maiorem negamus. essentialia enim accidens, etsi naturâ posterior, & pars essentialis non est: essentialia tamen est: coque sicut auferri, salva re, cuius accidens est, nequit: ita quoque multiplicari nequit, nisi re multiplicata: de quo hoc eodem capite supra plura, & mox sequenti aliquid.

Maiorem probas: prius & posterius essentialiter idem non sunt: ergo posteriori multiplicato, prius non multiplicatur. eodem res redit, Gregori. consequentiam nego. proba, si potes, quicquid de essentialia rei non est, id multiplicari posse, re non multiplicata. quamvis antecedens quoque falsum sit.

Minor probatione non egebat: præsertim tam vana & cōmentitia. circūscriptio siue præsentia in loco sicut naturâ posterior est corpore: sic essentialis pars corporis non est: & hoc sensu essentialem non esse libenter concedo: nullum autem inter eam & corpus essentialem nexum esse, hoc verò nequaquam concedo. causam autem audiui istam: apage itaque cum tuo extrinsecum. num autem extra caelum locus sit, tuum saltem Tolettum consule.

In 4. Phys.

Subiicit iste, *Ad hoc argumentum respondet in primis extra propositum Fortunatus, circūscriptio ac presentia in loco non esse accidens commune corporis. immò verò ne 2° quidem ad hoc tuum, quod nunc adfers argumentum respondi. & qui respondissem, cum nunc primum illud adferas? Minorem, ut modò dicebā, argumenti tui negavi. eā duplici ratione probasti: quarū priorem his verbis cōplexus sum, Circūscriptio accidens est commune, à corpore diuersum, & corpore posterius, eoque non de essentialia corporis: constare igitur verū aliquod corpus, vi diuina potest: quod nullo loco præsens sit.*

acga

negavi antecedens: eò quòd circumscriptio non commune, sed essentialè corporis accidens sit. & hoc tibi est extra propositum respondere? negabis ne, te in minoris probatione summsisse, circumscriptionem commune corporis accidens esse? *Quid igitur illa tua verba sibi volunt* pag. 63.
minorem illa mihi probatio planè persuadet. nam esse corpus ali-
subi presens id quidem non nisi accidens corporis est, siue absolu-
tum illud, siue respectiuum sit accidens. quid hoc aliud est, quàm circumscriptionem in ordinem communium accidentium redigere? cur hæc dissimulas?

Quæ de circumscriptioe, essentiali accidente, diuina potentia, subiicis, ostendunt, quàm inermis sis: qui, nisi cramben millies iam recoctam & concoctam, repetas, quod dicas, non habes. Sed quæsumus te, antequam commentitiam illam tuam potētiam, & hyperphysicum subsistendi modum nobis obtundas, hunc nobis nodum expedias: Si Deus ipse corpus aut quantus esset, circumscriptionem non effugeret, teste Cyrillo: per corpora non permearet, teste Damasceno: ergo, desententia horum Patrum; Ecclesiæque Catholicæ, ne diuina quidem potentia sit, fieriue potest: vt corpus nō sit circumscriptum, vt per corpora permeet: quia si diuina id fieri potentia posset: vtique Deus, quantumuis corpus, per corpora permearet, locoque non circumscriberetur. cetera antè confutata sunt: & ad rem præsentem nihil attinent.

Altera ratio, qua minorem suam Gregorius iste confirmauit, somnium erat Gregorianum, de viuis tantum corporis creatione. respondi verbis Aristotelis, *τῆ νοήσεως ἐκ τῆ ἐν ἀπορίᾳ. ἢ ὅδ' ἐπὶ τῆ πράξεως αὐτῆς.* Ad hoc ille, nec quæ alij dicunt, nec quæ ipse scribit, intelligens, me sine alio planè quàm voluerim, mysterio respondisse. planè, Gregori, sine alio, quàm volebam, mysterio respondi. nunquam enim, vel te, Gregori, vel ceteros tuos Socios, tam

Cont. 75.

indoctos socios iudicasset: nisi hæc Græca mea responsio id comprobasset. Verba mea esse Gregorius iste cum sua Societate existimat. atqui ipsissima Philosophi verba sunt in extremo libro tertio Physicorum. apparet hinc, quales Philosophi sitis: qui præter vanissimam quandam Sophisticen nihil planè nostis.

Sed illud admirabilius, neminem ex istis Sociis, in tot istorum Sociorum Collegiis atque speluncis repertum esse, qui saltem horum verborum sensum esset assecutus. Sic enim illa Latinè reddiderunt, *huic cogitationi credere absurdum. non enim ad rem hoc.* atqui sententia generalis est, Cogitationi & Phantasiæ fidem adhibendam non esse, si res aliter se habeat: quemadmodum frustra Gregorius cogitat, se Pontificem Romanum esse: cùm res contrarium testificetur. Vbi enim, o Socij, præpositionem *ἢ* patrio casui iunctam, idem quod Latinam præpositionem *ad* significare legistis?

Quid verò credam, & de somnio tuo, Gregori, sentiam libello meo satis explicavi. Assentior tibi: Deum illa facere posse, quæ contradictionem non inuoluunt. contradictionem verò non inuolui, si vnicū duntaxat corpus, absq; loco conditum, sine loco subsistat, hoc verò tu probabis, eum tale nobis corpus exhibebis. Nec verò, sicut tu, sine mente locutus sum, cùm dixi, *Quòd si conditum eiusmodi Gregorianum vel potius Melissianum corpus fuisset: trina dimensione, &c.* id est, Gregorianū merū figmentum est. Si vnicū Deus corpus condere vellet: cōderet: sed proba tu Deū id velle, aut etiā velle posse: qui cōtradictōria, temet teste, nō potest. mōstra nobis subiectū absq; suo essentiali accidere.

Quid me iuuet immutabilis ordo, & quantū thesauræ officiat: intelligere potuisses, si verba Græca intellexisses. Multa Deum facere posse, quæ non facit, concedo: ex horum autem numero esse, vt vnicum duntaxat corpus conditum

ditum sit, nego: quia subiectū siue forma sine essentiali suo accidente citra contradictionem cōsistere nequit: de qua re antè. Hic complura alia in Gregorio sequūtur: ad quæ omnia ordine respondi: quam meam responſionem iste, veluti responſionem ad quintum argumētum, suo more, refert: cum quarti argumenti cauillationes diluat: vt taceam, quòd præcipua fraudulenter dissimulauit. Ego ne, Gregori, ad quintum tuum argumentum hisce respondi, *Causa est, quia in loco esse essentielle corporis accidens est, &c.* hocce est fideliter agere?

Quòd de ordinaria lege & absoluta Dei potentia hîc repetis, explosum est antè. Ad te quod attinet, nemo, qui te diuersis & distitis in locis simul conspiceretur, vnicum te corpus habere diceret, nisi tuo more insaniret. quæ enim continua non sunt corpora, ea quo pacto vnum sunt?

Sed inquis, Hic Gregorius duobus in locis est: hic Gregorius vnum tantum corpus habet: ergo Gregorius iste duobus in locis vnum tantum corpus habet. Sed vbi, Gregori, ita ratiocinari didicisti? nihil. ne præter *παραλογίζεσθαι* nosti? efficies his tuis paralogismis, vt tibi scribendū silentium imponatur: quia causam vestram prodis, non defendis. plus est in conclusione. sequitur igitur, vnum tantum corpus habens duobus in locis est: id quod efficeretur, si verum esset, te duobus in locis esse, & vnum tameduntaxat corpus habere: quæ duo simul affirmari de corporea præsentia nullo modo possunt.

Æqualitatis tua relatio vana est: sed tu longè vanior. negavi, eam totum subiectum occupare. cur diuersum non ostendisti? quod scribis, te disertis verbis affirmasse, eam totum subiectum occupare, falsum est: qui fluctuans locutus es. *sententia saltem quorundam*, inquis, *non improbabili*. respondi deinde, si maximè subiectum totum

occuparet : aliam tamen circumscriptionis, aliam istius relationis esse rationem : quòd hæc commune accidens sit : illa essentielle. quid tu ? nugas. in ratione accidentis ea conuenire dicis. conueniunt, quòd vtriusque esse est inesse: differunt, quòd alterum essentielle accidens est, alterum commune. quare vana tua ἐνόχλησις, Accidens multiplicari in corpore potest, non multiplicato corpore: circumscriptio accidens est: ergo. Vt enim maxime maior de comuni accidente concedatur: de essentiali tamen nequaquam conceditur; quod non multiplicatur, nisi forma & subiecto multiplicato. Sophisma igitur est homonymia.

Inueheris dein in essentielle accidens & Commentatorem: & de communi Philosophorum more, Philosophiæ profus ignarus, garris. Sed hoc quæso nobis argumentum cum tuis Sociis expedias: Quæ essentialiter coherent essentialia sunt: subiectum seu forma, & accidens, quod illi per se competit secundo modo, essentialiter coherent: essentialia ergo. minor probatur, quia nexu definitionis. Sit itaque, te liberaliter dante, meus Commentator: sit itidem, eadem liberalitate, meus Aristoteles (hunc enim supra dedisti) & cum his tota Philosophia: sit meus Tertullianus, Rhenanus, & paulo post Theodoretus. Quid restat? si ceteros Patres non eadem liberalitate dederis: vi illos tibi, & cum illis Apostolum & Christum ipsum extorquebo.

pag. 120.

Argumentum V.

Quintum argumentum sequitur: quod Gregorius iisdem verbis antè repetiit, quibus id priori scripto proposuit. id hoc enthymemate complexus sum: Nec vnitas, nec terminatio, vel creatio impedit, quò minus vnum idemque corpus in pluribus locis sit: in pluribus igitur

igitur esse potest. negavi antecedens. ad probationem respondendi, nec Deū, nec animam, aut angelum, quibus Gregorius abutebatur, ad rem quicquam facere: quod alia corporis, alia Dei ratio sit & anima.

Hic iste, *Concedis igitur, nesciens quid cōcedas, conclusionē rationis meae, nempe, nō ideo corpus in pluribus locis praesens esse non posse, quia sit unū, vel quia sit finitum sine terminatum.* est ne verò hæc tua conclusio Gregoriū reuoca te: & videbis, te antecedens quod inficiatus sum, cū consequente confundere. de multiplicatione & separatione essentialis accidentis sat dictum.

Illud non falsum, sed verissimum est, corpus finitum loco quoque terminari: cū sicut forma corpus intrinsecus terminat: ita locus extrinsecus. illud verò tuum insulissimum & falsissimum, substantiam rerum finitarum genere terminari. Materia enim, quæ generis locum in definitione tenet, non terminat, sed à forma, teste Philosopho terminatur. Locum cœli si ignoras, in meo quæso in Actoasin Commentario inquirito.

4. Phys.
Cont. 15.
2. cœl. 74.

Postulaui deinde Scripturam, qua probares, animam & angelum sicut in partibus cohærentibus, ita quoque longè disitis adesse posse. tu pro Angelo illud Angelicum, *non erit apud Deum impossibile vllum verbum.* Cedo ergò verbum, quo se id facturum recepit. Sed verbum pro re accipi dices: vt sensus sit, Deo nihil adūratō esse, quod scilicet contradictionem non inuoluit. esto. sed vnā & eandem rem finitam in pluribus simul, iisque disitis locis collocare, est eam vnā & non vnā statuere. taceo iam, quòd anima sine informatione anima non est.

Ad Augustinum quod attinet, non ego illum hic vrsi: sed à cauillationibus tuis vindicaui. illud enim à vobis, vt & falleretis & falleremini, excogitatum discrimen

de naturali seu Physico & hyperphysico alicubi subsistendi modo, ne per somnium quidem vnquam in mentem venit Augustino: qui, vt supra monstrauius, optimè nouit, non posse essentialè rei accidens tolli, nisi res ipsa tollatur. absolutè pronunciat. *spacia locorum tolle à corporibus: & nusquam erunt: & quia nusquam erunt, nec erunt.* admittunt ne hæc verba exceptionem?

Antithesis tua inepta est. vt enim locum habeat, necesse est, vt, sicut corpus præter naturam absque loco est, ita præter naturam in loco Deus sit. Ast, inquis, nihil supra naturam Dei est. Ast, inquam, antithesis tua, seu antitheseos interpretatio postulat, vt saltè præter naturam aliquid ei accedat. Docet igitur omnino ibi Augustinus, quod vtique, & corpori, & Deo naturale est: sed ita naturale & essentialè: vt sine eo neque corpus corpus, neque Deus Deus esse possit. Quem ad modum enim Deus Deus non est, si loco sit circumscriptus: ita corpus corpus non est, si loco non circumscribatur. hæc Dei, hæc corporis natura est & essentia. Qua propter ibidem idem Augustinus monet, ne ita diuinitas hominis astruatur, vt natura veritasque corporis auferatur: quam auferri censes: tum si vbique diffundatur: tum etiam si loco & circumscriptione, essentiali suo accidente, sine quo essentia consistere non potest, spoliatur. Papistica tua simul & Vbiquistica interpretatio sicut contra Augustinum est ita nequaquam contra me est. nouit Augustinus, nouit, circumscriptionem accidens essentialè corporis esse: quod sic intimè cum re cohæreat: vt non magis sine hoc accidente res esse possit, quàm absque sua forma: cum neutrum sit sine altero. Quamobrem alibi quoque scribens, *corpus in quo surrexit, puta Dominus, in vno loco esse oportet, corpus ex necessitate & in loco, & in vno loco, esse pronunciat.*

Ad Dard.

*In Iohan.
tract. 30.*

Ad hoc testimonium eludendum, aspectabilem illum suum modum & legem ordinariam Gregorius arcessit: sed nihil proficit: quia nihil minus quàm iste modus ex illis Augustini, quibus abutitur, verbis euincitur: qui *ἀόρατον* & *ἀπερίγραπτον* istorum corpus non nouit. Non magis Tertullianus illud nouit: immò verò vt hæreticum explosit: inprimis cùm arcanum illud corpus insectatur: seque non aliud hominis corpus intellecturum esse pronunciar, quàm quod videtur, tenetur, palpatur: idque cum diuino præceptore: qui suum, & quidem post resurrectionem, tale corpus pronunciauit, quod non spiritus, sed verum, oisibus & carne præditum, eoque sub sensum eadens, corpus sit. Hic iste denuò coccismum suum occidit, modum naturalem seu physicum, & hyperphysicum *καὶ ἀόρατον*. Sed satis responsum est, modum istum ita naturalè esse, vt alius in corpore modus locū nulla ratione habeat: quòd sine hoc modo corpus corpus esse designat.

De resur.
car.

Luc. 24.

Illud Lucæ, *ἀφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν*, non docet, Christum euanuisse, & præsentem *ἀόρατον* factum esse: sed ab illis discelsisse, eoque non amplius ab illis conspectum esse: quemadmodum etiam Ambrosius illo suo inuisibili aditu nequaquam vult, Christum inter ingrediendum *ἀόρατον* suo corpore factum esse: sed nemine vidente & animaduertente, ingressum esse, repenteque præter omnium opinionem, medium astitisse.

Luc. 24.

7m 24. cap.
Luc.

CAPVT III.

QVO ARGVMENTVM, AB ESSENTIALI PROPRIETATE DVCTVM, vindicatur.

AFFINGIT nobis planus iste tale argumentum: Omnes proprietates naturalis corporis insunt in corpore Christi: vno tantū in loco præsens esse proprietates est

naturalis, seu corporis naturalis: inest igitur in corpore Christi. Negavi & nego, id nostrum argumentum esse.

lib. 4. Inff.
sect. 24. 32.

Hic iste, me nescire, ait, quomodo Calvinus sit argumentatus. aut non pudet istum cum Calvinistis, quos ve-
eat, disputare, quorum rationes habete suo capite non as-
sequitur. Quo pacto Calvinus argumentetur, dictum est
capite primo.

Argumentum nostrum hoc esse dixi: Nulla proprie-
tas essentialis auferri à re aliqua potest, quin res ipsa si-
mul auferatur & destruat: in vno tantum loco, vno
tempore, esse, proprietates corporis est essentialis: aufer-
ri igitur à corpore non potest, quin corpus simul aufera-
tur & destruat. Vtranque propositionem confirma-
ui: maiorem, quod res & essentialis proprietates nexu in-
explicabili καὶ ἀλύτῳ cohaereant: quia, vt initio secundi
capitis exposui, nexu definitionis: qui nec physicè, nec
hyperphysicè dissoluitur: minorem, quod circumscri-
ptio in vno loco, ratione essentiae, ratione trina dimen-
sionis corpori competat: sicut homini vis ad ridendum
ob rationem: id quod perspicuis Philosophi verbis docuit
& fateri iam cogitur iste Gregorius.

Ex 4. Physf.
cont. 76.

Sed quid iste scribit pro suo candore, me hic rursus re-
petere, proprietatem fluentem ex essentia corporis esse, vt
fit tantum in vno loco. Ego verò, Gregori, non repeto:
ne dum rursus: sed argumentum meum confirmo. Tu
verò cocysmum tuum, millies tibi negatum, de natu-
rali seu physico & hyperphysico modo, sine fronte repe-
tis. Aristoteles, inquis, secundum naturam rei loquitur,
quid scilicet ex sua natura possit. rectè, Gregori, secun-
dum naturam rei loquitur, sicut & Patres, Augustinus,
Cyrillus, Damascenus & alij: quia docet, quid corpo-
ris natura ferat, & quod corporis natura destruat, si se-
cus fiat.

Sed

Sed locum postulas; ubi Philosophus dicat, planè im-
 plicare contradictionem, vt corpus sit absque loco. En 3. *Phys. cont.*
 ex innumeris illum: *impossibile enim est locum & corpus equa-* 49.
lia non esse nec enim totus locus maior est, quàm quantum simul
etiam corpus esse contingit: &c. neque corpus maius loco. alio-
quin vel inane aliquod erit: vel corpus, quod nusquam sit. Cor-
 pus itaque nusquam seu absque loco esse, huiusmodi est;
 de sententia Philosophi, quod simpliciter *adversum* est: eo-
 que line manifestissima contradictione statui non potest:
 En igitur Aristotelem, sed tu tandem aliquando, Grego-
 ri, locum nobis aliquem vel ex Aristotele, vel Scripturis
 producito, qui vestrum illud, de gemino modo, commi-
 tum astruat. contradictio enim inuoluitur, si res essentia-
 li sua proprietate spoliatur: quia simul esse & non esse per-
 hibetur.

Firmissimum itaque nostrum argumentum est: tuum
 verò, quod opponis, vanissimum. Ita ratiocinaris: *Natu-*
ralis proprietas corporis est, vt pati & corrumpi possit, vt, si vi-
uum sit, alimonia indigeat, &c. sed Christus omnes corporis pro-
prietates naturales induit: ergo ne supernaturaliter quidem iam
ei competis, vt pati non possit &c. Fateris, plus cōcludi quàm
 sequatur: cō quòd vocabulum *supernaturaliter* in con-
 clusione assuatur, quod non erat in præmissis. ego verò
 non istam duntaxat ob causam plus concludi dico: sed
 etiam ob illam, quòd aliud nihil sequatur, quàm hoc:
ergo Christus etiam has proprietates induit. atque hanc ob
 causam prius tuum argumentum, quod vocem istam *su-*
pernaturaliter non habebat, repudiaui. Cur illud, si vox de-
 mum *supernaturaliter* peccat, non vindicasti?

Sed argumētum nostrum tuo simile dicis: Calvinum-
 que non minus plura cōcludendo peccare. iniuriam Cal-
 uino facis: qui vt capite primo demonstraui, aliter
 longè, quàm tu illi assignas, ratiocinatur. argumentum

ergo nostrum nihil cum tuo commune habet: quia fallax non est vt tuū: nec è naturalis corporis, sed corporis absolute, non è naturali, sed essentiali ductum est proprietate.

Hic iste, est-ne aliquod discrimen inter proprietatem naturalem & essentialem, vt sur vocas? num dubitas? Vnde tu didicisti, naturā & essentiā appellatione dūtaxat discrepare debet. est. ne tibi omnis natura essentia, & omnis essentia natura? ergo. ne quicquid essentiam habet id naturā habet, intermū illud motus & quietis principiū? ergo ne Deus quocumque tibi mobilis est? Scis-ne quid natura sit, naturāq; constantia? Cur in hac disputatione de corporis circumscriptione, confundis quæ diligenter erant discriminanda?

Naturalis, attē de Gregori, proptias, si propriē loquamur, proptias est corporis naturalis: quæ essentialis est: si illi per se in sit: essentialis autē, quæ essentiali seu definitionis nexu cum re, cuius proptias est, cohæret: siue naturalis, aut naturalis corporis, proptias sit, siue non sit: ita pati posse naturalis corporis proptias est: & quidē per se secundo modo: quia ob cōtrarias illas repugnantias inest: circumscriptū autem esse, proptias est nō naturalis corporis, sed corporis absolute accepti, corporis Mathematici: quia cuiusq; inest, illi ob trinā dimensionē inest, ob terminos Mathematicos, nō ob accidentia naturalia: naturales proptias, etiā quæ per se sunt & essentialis, quæ scilicet corrupti corporis, quā corruptū est & subiectū vanitati, proptias sunt, in altera vita tolluntur: essentialis illæ, cuiusmodi circumscriptio est, nō tolluntur: Causa est, quia corpus naturale seu Psychicū spirituale fit: corpus autem nō fit Spiritus. En discrimē inter essentialē & naturale: quod in hac disputatione diligenter est obseruandum, en causam, cur essentialis vocabulo, in hac cum primis disputatione, vtamur.

○ Denuò itaq; dico, cū forma, siue subiectū, & accidēs illius

illius essentialiter, & nexo definitionis, quod nec Physicè nec hyperphysicè dissolvitur, cohercēt: accidens istud tolli non posse: nisi simul subiectū illius tollatur, quā quidē illius subiectū est. id sic declaro. Circūscriptio à corporibus gloriosis nō tollitur: quia corpus, quā corpus & tria dimensio est, quod primū huius affectionis subiectū est, nō tollitur, aut immutatur: pati posse, alimento egere, & cetera id generis, quæ Psychici & corrupti, peccatōq; vanitati subiecti corporis, quā tale est, proprietates sunt, in altera vita tollūtur: quia subiectū tollitur & immutatur: nō quod corpora nostra post resurrectionē corpora non sint, materia & forma, carne atq; sanguine cōstantia: sed quod ea parte, qua primū harū infirmitatū subiectū sunt, immutētur, & esse desināt: id quod sunt, non quā materia & forma, nō quā carne & sanguine, cōstant (alioquin primi quoque nostri parētes ante lapsum infirmitatibus istis obnoxij fuissent) sed quā eiusmodi carne cōstāt, quæ peccato integritate excidit, hoc est, quā corrupta sunt & obnoxia vanitati. Ab hoc corporū statu, in quo dū sunt, infirmitates memoratæ, per se illis insunt, cū corpora nostra vindicētur, quid mirū, si cū subiecto simul cessent proprietates? Sicut enim primorum parentū corpora pati nō potuissent, nisi cōmutata fuissent: ita nostra gloriosarū & cælestium proprietatum non sunt capacia, nisi commutentur & à præsentī statu & conditione vindicentur.

Ingens ergo discrimen est inter hoc nostrū argūmentū: Vno loco contineri essentialis proprietates corporis est: ergo corpus simul non est in pluribus locis, nec physicè nec hyperphysicè: & illud vestrum: Alimento egere, pati & corrumpi posse, naturalis sublunaris corporis proprietates est: ergo Christi corpus etiam nunc alimento eget, pati & corrumpi potest. harum enim proprietatum subiectum tollitur: circūscriptionis non tollitur.

De penetratione fat dictum antè. ambulatio super aquis vt paraphysica est: ita non est antiphyfica. Si enim humana vi leuia deoifum, grauia sursum tendunt, quid ni vi diuina?

Sed miserabiliter ad argumentum meum, quod initio huius capitis repetij, iste respondet. Maiorem & minorem negat: maiorem, quòd essentialis proprietates auferri à re hyperphysicè possit, resalua: minorem, quòd circumscriptio essentialis corporis proprietates sit, non quouis modo, sed quatenus vel quantum quidem ex ipsa corporis natura est. De istius *quatenus* vanitate initio præcedentis capitis dictum est. est. ne essentialis proprietates aliquo quidem modo essentialis proprietates, aliquo verò non?

Maior mea non minus firma est. essentialis enim proprietates nullo planè modo; non physico; non hyperphysico, salua re, tollitur. Causa crebrius iam indicata est: & vel ex Cyrillo & Damasceno intelligi potest. Sed cur tu, Gregori, figmentum tuum non probas? immò cur nihil ad probationes meas? num satis esse putas *τὸ ἕως ἐκόντα ἀπὸ ἀλάχθαι*? nego, proprietatem essentialem, re salua, tolli ab ea etiam hyperphysicè posse. causam audiisti. tu, si potes, contrarium demonstra. sed demonstrabis, vbi numerum ostenderis, qui neque par sit, neque impar: & vbi primum & secundum per se modum vnum reuera modum non esse monstraues. hinc murus aheneus esto, Gregori.

Ad extremum mihi obiicis, quòd, alimento egere, commune viui corporis accidens dixerim. Vbi verò id dixi? num quia aliam essentialis proprietates, aliam naturalium & communium accidentium rationem esse dixi, idcirco alimento egere commune viui corporis accidens esse dixi? nequaquam: essentialis accidens, cuiusmodi circumscriptio est, à naturali, eoque tum communi, tum per se, ob causam modò dictam, discriminaui. Quid si id dixi.

dixissem? num semper competit? certè tu ipse ausus non fuisti scribere, pati & corrumpi posse, omni, soli, sublunari corpori, & semper, inesse. Manet igitur omnibus modis firmissimum nostrum, ab essentiali corporis proprietate ductum, argumentum: quod neque septiceps bestia, neque Draco, neque falsus ille P̄pheta, vel horum coaxantes emissarij ullo vnquam tempore labefactabunt.

CAPVT IV.

QVO ILLÆ RESPONSIONES

VINDICANTVR: QVIBVS ARGVMENTA,

pro corporea corporis & sanguinis Christi sub

speciebus præsentia, allata sunt

prosligata.

SEPTEM argumenta Gregorius attulit: quibus errorem illum de corporea corporis & sanguinis Christi sub speciebus præsentia defendere se posse falsò sibi persuasit: è quibus nullum fideliter à me relatum esse suo more calumniatur. Ego verò efficiam: vt omnes intelligent: omnia fidelissimè à me esse recitata: Gregorium autè responsiones meas fraudulèter trūcasse & reticuisse.

Propositum illi fuit probare, Christum verbis illis *hoc est corpus meum, & hoc*, seu vt iste loquitur, *hic meus est sanguis*, corpus & sanguinem suum verè ac propriè sub speciebus panis & vini reipsa præsentia (sic enim priorì scripto loquebatur) monstrasse. id septem; vt dicebamus, argumentis probare frustra nitebatur: quorum primum, è sexto Ioannis capite petitum, verbosè, declamatorio non disputatorio modo, lucem scilicet fugiens, & causæ diffidens, proponit; cuius summa, ad rem quidem

præsentem quod attinet, huc redit, carnem & sanguinem Christi in Eucharistia non in figura tantum & signo, sed verè ac realiter manducari & bibi.

Primum igitur istius argumentum hisce verbis complexus sum: Christus Iohannis sexto docet, carnem suam & sanguinem suum non in figura tantum & signo, seu in pane & vino, tanquam in figura viuificæ virtutis eius, sed verè ac realiter manducari & bibi: corpus igitur & sanguis Christi sub speciebus reipsa præsentia sunt. Quid hîc mala fide relatum, Gregori? num mala fide egi, quòd non singula tua verba percensui? Et cur tu argumentum tuum non aliter iam construxisti: si aliter, quàm à me constructum est, construi debet & potest? fatere itaque: te sine fronte fidem meam hîc requisuisse.

Ad hoc istius, sic à me constructum, argumentum consecutionis inficiatione respondi, consequens ex antecedente non consequi. probavi responsionem hanc, quòd Christi corpus atque sanguis verissimè & realissimè, vt sic loquar, in Eucharistia percipiuntur: etsi neque sub pane & vino latent: neque sub nudis illorum speciebus: causa simul indicata, quòd non ore corporis, sed palato cordis, vt pote mentis non ventris cibus, percipiuntur.

Hîc iste *respondet Fortunatus, verè & realiter, &c.* Vbi verò consecutionis negatio? responsio in negantia consequentiæ consistit. his, quæ tu citas, verbis responsio confirmatur. hoc cine fideliter est responsionem referre? sed quid in hac tibi confirmatione displicet? Ex sermone Christi apud Ioannem, & circumstantiis illius loci ostendisse te dicis, Christi corpus non quomodocumque verè ac realiter edi, sed in ipso Eucharistiæ Sacramento. at ego verissimè realissimèque in Eucharistiæ Sacramento illud percipi dixi: quia verius & realius, quàm panis & vinum percipiuntur, id quod in Eucharistia fit, corpus & sanguinem

nem Christi percipi scripsi. Verè igitur in Eucharistia præsentia sunt corpus & sanguis Christi: sed menti fideli, non ventri aut ori corporis: quæ causa est, cur sub elementis non latent. Ac quia fateri cogeris, corpus & sanguinem Christi mentis non ventris cibum esse: fateare quoque, cum mente, non ventre vel ore, contingi: quia cibus ab eo, cuius cibus est, & quod alit, recipitur: non ab alio, quod non nutricatur: præsertim si ad eum recipiendum naturâ sua planè sit ineptum.

Probavi deinde responsionis meæ confirmationem verbis Christi apud Iohannem, & uno atque altero testimonio Augustini. Christus enim manducare & bibere credere interpretatur, *qui ad me venit, inquit non esuriet, & qui in me credit non sitiet unquam.* Cælestis igitur ille cibus, quæ illius caro est, fide, non ore corporis editur: idque tam in Eucharistia, quàm extra eam. Quapropter Augustinus de Eucharistia loquens, credendo, non ventrem aut dentes parando, hoc est, fidei, non corporis, palato Christi nos carnem manducare scribit.

Ex his, inquit iste, non habens quid respondeat, duo tantùm efficiuntur: alterum, vivificam Christi carnem etiam extra Sacramentum spiritualiter manducari: alterum, carnem Christi in Sacramento non sumi ut sit cibus nutriens ventrem, sed mentem. De manducatione, quæ fit extra Eucharistiam, in præsentia non laboro: sicut etiam non de vanissima tua fidei perfectione, de manducatione veræ carnis quæstio est. hanc fide siue credendo tam in Eucharistia, quàm extra eam, manducari docet Dominus Iesus: & secundum illum Augustinus. nam quòd dicis, priorem illius sermonis siue concionis Christi partem, de spirituali manducatione extra Sacramentum, intelligi: id non vsque adeò rectè dicitur: cum vnus demque cibus in tota concione promittatur, Dominus

Iesus, siue caro Verbi, id est, totus Christus, Deus & homo: quia nusquam vel Deitas sine carne, vel hæc sine illa, manducatur. idcirco Dominus crucifixam suam carnem panem illum cælestem, de quo in priore concionis parte verba fecerat, esse dicit: cùm ait: *& verò panis ille, quem ego dabo, caro mea est: quam pro Mundi vita dabo*, clarissimè docens, carnem suam, quæ crucifixæ est, cibum atque panem illum cælestem esse, de quo adhuc verba fecerit, & quem se daturum receperit, cùm dixit *operamini, non cibum qui pereat, sed cibum qui in vitam æternam maneat, quem vobis filius hominùs dabit*: eoquæ crucifixam suam carnem vnum cum Deitate, à qua vis est viuificandi, viuificum & cælestem panem atque cibum esse. Hoc tantùm interest, quòd in priore concionis parte de fonte viuifici istius cibi, de se, quæ Deus est, Dominus loquitur: in posteriori de medio, de sua in mortem tradita carne, cuius interuentu Deitatem *ἰσὺ λόγος* participamus: sicut per Deitatem *ἁγιωσύαν* cum tota Trinitate, & per panem cum vera Christi carne, habemus.

Hoc ipsum Augustinus extremo 26. tractatu testificatur: ex quo etiam luce meridiana clarius liquet: in tota concione de eodem pane sermonem esse: ut qui prioris partis verba ad Eucharistiam applicat, cùm inter cetera scribit: *Videte ergo fratres, panem cælestem spiritualiter manducate: innocentiam ad altare apportate*. Si igitur extra Sacramentum spiritualiter duntaxat hic cibus editur: etiam in Sacramento Eucharistiæ spirituali duntaxat ore percipitur: quia vnus idemque, & quidem mentis, ut tute fieri cogeri, non ventris cibus.

Sed inquis, licet mentis cibus sit, eò quòd mentem nutricatur, ore tamen corporis nihilofecius sumitur. qui sic Gregori⁹ Augustinus, inquis, testatur, illud ipsum, quod in corde manducandum est, hoc est, Christi corpus, premi

Tractat 26.

premi quoque dente. Vbi verò Gregori? in illis ne quaeritavi verbis? nihil minus. Discriminat Augustinus *in Johann. trakt. 26.* inter virtutem Sacramenti, & inter Sacramentum aspectabile: inter rem Sacramenti, & inter signum aspectabile. illam intus non foris, utpote interioris non exterioris hominis cibum, hoc foris non intus, quippe exterioris non interioris hominis cibum, manducari: illam in corde manducari, hoc dente premi docet. Vbi iam illa tua verba, illud ipsum quoque dente premi, quod in corde manducandum est? nonne inter virtutem & aspectabile Sacramentum, interiorem & exteriorem, eoque cordis & dentium cibum, discriminat? num verò tibi verum illud & pro nobis traditum Christi corpus duplici ratione comeditur, corde, & etiam dente seu ore? quæ id Scriptura te docuit? ac quo quæso modo massa corporea, quæ talis massa est, & qualem vos *αειροφάγοι* in Eucharistia fingitis, mente seu corde manducatur? num ad cordis manducationem illa tua localis indistantia necessaria est? *lib. 1. cap. 7.*

Argumentum II.

ALterum Gregorij argumentum hisce retuli: Caro Christi reipsa à nobis editur sicut manna: ergò sub specie panis est. negavi consequentiam: quòd, etsi reipsa à nobis Christi caro editur, eoque re ipsa nobis præfens est, nequaquam tamen consequatur, eam vel subnuda panis specie, vel sub vero pane, latitare. Quid hinc extra propositum? Si pro-reali duntaxat præsentia priori tuo Scripto pugnasti: cur ergò probare instituisti, Christum verbis illis, *hoc est corpus, &c.* corpus suum & sanguinem sub speciebus panis & vini reipsa præsentia *p. 67.*

monstrasse? cur non simpliciter scripsisti, ea in Eucharistia reipsa præsentia esse? & nihil de transubstantiatione, de qua postea, tibi dixissem. Egone itaque vim argumenti tui non intellexerim: qui conclusionem tuam & rationem tuam expressi?

Cap. 6.

Quintu neque meam responsionem, neque tuam rationem intellexisti. De Eucharistia locutus sum: quia *μυστικός & σωστός* memini: & libenter concedo: verba Domini apud Ioannem, quibus de carnis suæ manducatione præcipit, ad Eucharistiã attinere: ita tamen: ut manducatio illa etiam extra Eucharistiam locum habeat.

in Ioh. tract.
26.
1. Cor. 10.

Aliud ergò nunc argumentum construis. *Christi*, inquis, *caro ita verè & realiter in Eucharistia mysterio editur, sicut manna à Patribus edebatur: ergò verè & realiter præfens in Eucharistia continetur.* concedo totum, carnem Christi in Eucharistia verè præsentem esse: sed nego, eam sub specie contineri: quod concludere velle videris: & ex antecedente non efficitur. Scripsi dein, te Augustini auctoritate abusum esse. is enim cum Apostolo præcosillos Patres nobis, eorum Sacramenta nostris, ad rem significatam quod attinet, æquiperat: aperteque docet: eos idè planè, solis externis elementis exceptis, in suis Sacramentis habuisse, quod in nostris hodie nos habemus. hoc enim est omnia illis, præter externum elementum, nobiscum communia fuisse. quid tu, Gregori? concedis, nescius quid concedas: idcirco quod altera manu porrigis, id altera mox aufers. Eucharistiam enim signum Christi esse dicis, quod eum præsentem contineat. quasi verò veterum Sacramenta eum præsentem non habuerint, si omnia illis, præter externum elementum, nobiscum communia fuere. Sed benè. Eucharistia nostra Christum præsentem continet: illi tum Baptismum nostrum, tum Eucharistiam nostram, habuerunt: ergò & Christum præsentem

præsentem: Sicut enim transitus per mare baptismo nostro proportionem respondit: ita manna & petra illa solitudinis Eucharistiæ seu Cœnæ Domini.

Sed bellam tuam demonstrationem audiamus; qua nos ipsam veritatem, cum Patres illi nudam duntaxat figuram habuerint, habere demonstras. *Hæc autem inquis omnia in figura contingebant illis*: ergo scilicet veterum Sacramenta nudæ figuræ fuerunt significatæque rei veritatem non habuerunt. O miserimam structuram, quæ huiusmodi fulcris eget. de generibus illis pœnarum sermo est, quæ inflicta Israëlitis Apostolus scribit: ut typi nobis essent, ut quæ eorum exemplo edocti ab huiusmodi flagitiis abstinere: ut liquet ex toto illo capite. Sed inquis, *panis, quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est?* & petra Christus erat. *non potestis inquit mensæ Domini participes fieri, & mensæ Demoniorum.* nec illi poterant. quid verò dente foris prematur, quid intus in corde manducetur, dictum est: ac manna quidem umbram fuisse: Christum autem, tū in Eucharistia, tum extra eam, veritatem & rem ipsam esse, nullum apud nos dubium.

Argumentum III.

Tertium Gregorij argumentum, quod itidem non ad demonstrandum, sed ad simpliciorum duntaxat oculos præstinguendos, ab eo propositum fuit, hisce re-
tuli: Sermo Christi *hoc est corpus meum* planissimus fuit, & id propriè significa ut quod verba sonant: transubstantiatio igitur est. respondi consecutionem vanissimam esse: quam meam responsionem iterum, pro suocandore & fide, reticet iste Gregorius. retorsidein argumentum istius in *μελέσιαν* & *ἐνυσίαν*: quòd neutra τὸ ῥήλον, verborumque retineat proprietatem.

Hic

Hic iste *Vtinam verò, Fortunate, verba illa omnia esse propria tam fideliter crederes, quàm liberaliter das.* fidelissimè, Gregori, credo, quod liberalissimè dedi, & nunc iterum do. *Vtinam tandem liberalitatem hanc intelligas. Si enim, inquis, hoc hoc, quod in manibus Christi erat: est est: corpus corpus significat: igitur corpus Christi fuit illud, quod in manibus Christus, ea verba dicens, tenuit, itemque illud, quod nunc in manibus tenet legitimus minister, &c.* Qua verò consequentia, Gregori? sequitur, ergò quod manibus Christus tenebat, id corpus Christi fuit. eadem est Eucharistiæ nostræ ratio. an autem ista verba Christus pronunciarit, dum manibus panem tenebat, de eo post viderimus. Subjicis, *Quòd si id propriè corpus Christi est: non est igitur panis substantia: sed in huius locum substantia corporis Christi sub panis accidentibus, quæ videntur, admirabiliter succedit.* Si asinus, Gregori, volat, pennas habet. cur antecedens tui connexi non probas? num proximè præcedentibus verbis, scopis illis dissolutis, satis id te demonstrasse existimas? vbi in illis vox propriè? De constantia mea, Gregori, nolim, te valdè sollicitum esse. constantissimus enim sum: quia certissimus: singula illius enunciati, *hoc est corpus meum* verba propria esse: etsi in attributione, qua alterum alteri attribuitur, tropus sit: nec hanc ob causam ab ullo sum reprehensus: qui id ante complures annos, in Isagoge mea Logica, pluribus sum persecutus.

Sed & Caluino, & mihi met, me repugnare dicis, si singula verba propria esse concedam. qui hoc? quia uterque figuram & tropum agnoscit. Sed parumper bellas tuas conclusiones despiciamus. ita ratiocinaris: Metonymia est, cùm rei significatæ vocabulum signo tribuitur: & idcirco qui Metonymiam agnoscit, is rei significatæ vocabulum tribuit signo: Calvinus in verbis illis Christi *hoc est corpus* Metonymiam agnoscit: Docet igitur Calvinus,

*Inst. lib. 4.
cap. 17. sect.
21.*

corpus

corpns, in illa Christi oratione nō significare propriè Christi corpus, sed signum corporis Christi: atque ita panem dici figuratè corpus, eò quòd est corporis Christi signum. nōnne verò tandem aliquando stertere desines, Gregoriū sequitur tantum, ergò Caluinus in illis verbis rei significata vocabulum signo tribuit, seu tribui docet, hoc est, de pane corpus dici, quòd signum sit corporis: id quod fatemur. Quòd verò doceat, corpus in illo Christi enunciato non propriè Christi corpus, sed signum duntaxat illius significare, id tua ratione nequaquam efficitur. nōnne verò vides, miserrime, contradicentia te effutire? ais, Caluino corpus in illa oratione non propriè Christi corpus, sed signum duntaxat illius significare: & tamen exemplo subiicis, Caluino panem figurate Christi corpus esse, quòd signum sit corporis. nōnne signum veritatis signum est? si panis signum corporis est: nonè veri corporis signum est? num signi signum est? per corpus itaque Caluinus verum & pro nobis traditum Christi corpus intellexit: etli metonymiam in enunciato posuit: quæ nihil planè singulorum vocabulorum officit proprietati.

Cedo nunc, Gregori, demonstrationem tuam, cur ego mihi contradicam. Fortunatus scribit, Panis Eucharistia Christi corpus appellatur, quòd sacramentum, signum, sigillum, figura, typus, antitypon, corporis sit: item in tota attributione tropum agnoscit: ergo verbum *est*, pro significat accipit: eoque sibi contradicit: cùm singula verba propria esse docet. Iterum vanissima tua consecutio est: sicut tu vanissimuses: qui vanitate vanioribus conclusionibus nobis illudis. quæ enim quæso consecutionis ratio est, Fortunatus panem Eucharisticum Christi corpus dici scribit, quòd Sacramentum aut signum sit corporis: ergo verbum, *est*, pro significat accipit, vel corpus pro signo corporis? quæ item istius, Fortunatus in tota

attributione tropum agnoscit: ergò, *est*, pro significat accipit? Contrarium efficitur, Gregori. Fortunatus in tota attributione tropum statuit: ergò non in vnico vocabulo.

Cap. 1.

Meminisse itaque debes, Gregori, quod suprà te docui: aliam singulorum, per te, & seorsum, consideratorum vocabulorum rationem esse: aliam, vt vnum de altero dicitur, siue coniuictorum. seorsum accepta, de disparatis loquor, singula propria sunt: coniuicta tropum efficiunt. quí hoc? quia disparata contrariaque cum sint, coniungí, sibi que vicissim attribui, non possunt: quin tropus ex illa coniuictione existat: qui tamen troquus in nullo vocabulo seorsum, sed in tota attributione & coniuictione, quæ tropi causa est, consistit. sicut enim singula vocabula, priusquam coniungerentur, propria erant: sic in attributione quoque propria singula manent, propriaque seorsum considerata, sunt: et si in attributione tropus est: quia aliud vocabula, aliud eorum coniuictio est & attributio: sicut aliud materia, aliud formatum syllogismi est, tum enunciationis. exemplum: fasces sunt in imperium Romanum. singula propria sunt: *fasces*, fasces sunt: verbum substantiuum *sunt* sunt, non significat: *imperium Romanum* verum Romanum Imperium, non commentitium. & tamen in enunciato seu attributione tropus est: quia fasces, propriè loquendo, Romanum imperium non sunt. quæ huius tropi causa? num vel singula vocabula, vel vnum aliquod ex iis? nullum omnino. quid igitur? coniuictio, qua talia coniunguntur, quæ coniungi sine tropo non possunt. Quemadmodum ergò non vocabula, sed coniuictio & attributio tropi causa est: ita quoque tropus non in vno vocabulo seorsum, sed in coniuictione seu attributione consistit. Quod si quis dicat, tropum in attributo consistere, imperiumque

Ro.

Romanum pro signo imperij accipi: is nihil dicit: quia, attributo saluo relicto, tropum in copula statuere possum. Si alius dicat, tropum in copula consistere, verbumque sunt idem esse quod, significant: is itidem nihil dicit: quia salua copula, tropum in attributo collocare possum. Manet ergò: singula propria esse: germanumque huius enunciati sensum esse: fasces sunt Romanum imperium, figuratè scilicet & metonymicè.

Eadem planè nostri, ceterorumque id' generis enunciatorum ratio est. hoc hoc, quod in manus Christus sumpsit, verus terræ fructus est: est, est, non significat: corpus, corpus traditum, non signum. in attributione tropus est: qua disparatum, verum Christi corpus, disparato, vero terræ fructui, attribuitur: quæ vicissim attribui non possunt: nisi per aliquam figuram. Sensus igitur est, hoc est corpus illud traditum, id est, panis est corpus Christi traditum, figuratè & sacramentaliter: quod si explices, rectè dicis, panis significat verum & traditum Christi corpus: est Sacramentum, signum, sigillum, figura, typus, antitypon, veri, traditi que pro nobis corporis Christi.

Liquet ex his, metonymiam in vno vocabulo consistere: si extra enunciationem spectetur, veluti fasces pro imperio: sin ex signo & re significata enunciatum conficiatur, vs fasces sunt imperium, eam in totam attributionem ita diffundi: vt reuera in nullo vocabulo sit. Causa exposita est. Liquet etiam, vter nostrum, egone, an crassus iste Dormilio, intelligat, quid vel pro sua sententia loquatur, vel contra aduersariam.

Sed negat iste, in verbis illis hoc est corpus, prædicationem esse disparatorum: idque se libro primo monstrasse dicit. Cedo demonstrationem. Christus de eo quod in manus sumpsit, dixit hoc est corpus meum, &c. ast non secundum rationem illam propriam & peculiarem, qua id erat

Vide Greg.
lib. 1. c. 9. p. 59
lib. 2. c. 2. p.
84. & 91. c. 7.
p. 106. lib. 3. c.
4. p. 127. c. 5.
p. 225.

panis & vinum: sed secundum rationem substantiæ, tum communem, tum etiam indiuiduam vagam, vt id scilicet continebatur illis sensilibus accidentibus panis & vini: hoc est, pronomine *hoc* substantia quidem præfens, contenta sub illis accidentibus, demonstrata est: sed quã indifferenter tum panis fuit: tum corpus Christi: panis initio enunciationis: corpus Christi in fine illius: ergò prædicatio identica est, non disparatorum.

Falsissimum est antecedens. Primò enim falsum est, talem substantiam, quæ indifferenter modò panis, modò verum, idque propriè & substantialiter, Christi corpus fuerit, à Christo pronomine *hoc* demonstratam esse: deinde vanissimum vagum istud indiuiduum. vagum enim indiuiduum illud dici consuevit, quod dubium quidem est, & non satis definitum: singulare tamen, & verum indiuiduum, non genus, aut aliquid commune. Quo igitur modo, quod generale, commune, immò communissimum est, indiuiduum fuerit? nec est quod mihi dicas, vagum indiuiduum te vocare, quod ita singulare est, ut tamen ad vnicum aliquid non penitus sit determinatum: sed indifferenter aliud & aliud esse possit, & quasi per plura vagari. quæstio enim est, non quid tu voces: sed quid veritas dicat. ex qua enim quæso vel Theologia, vel Philosophia, vel Logice, vagum istud indiuiduum habes? falsum itidem est, substantiam illam, quæ sub accidentibus continetur, in fine enunciationis ipsummet Christi corpus, per admirabilem conuersionem, fieri: quia falsa & commentitia tota illa vestra conuersio. Falsum est, enunciatum illud verum esse, cuius subiectum aliud initio est, aliud in fine enunciationis. falsum denique, ut alia complura mittam, pronomine *hoc* absolutè posito, communem substantiam demonstrari. Falsissimum igitur antecedens est.

lib. 3. c. 5.
pag. 226. b.

Sed & vana consecutio. Faterisenim, idque non sine contradictione, quippe qui contrarium protulisti, cum scripsisti: *Christum de eo quidem, quod in manus accepit, dixisse hoc est corpus &c. non tamen de eo secundum rationem illam propriam & peculiarem, qua id erat panis & vinum &c.* fateris, inquam, pronomine hoc initio enunciationis, panis substantiam demonstrari: eoque de vero pane verum Christi corpus enunciari. Disparatorum itaque prædicationis est, initii saltem habita ratione, vanaque consecutio. Maneat ergò firmum, in verbis illis *hoc est corpus &c.*, prædicationem esse disparatorum.

lib. 1. cap. 9.
pag. 59.

Argumentum IV.

QVartum istius argumentum ita retuli: Et tres Evangelistæ, & longè post Apostolus, illam Christi sententiam, seu illa verba *hoc est corpus* simpliciter absque vlla tropi significatione commemorant: propriè igitur intelligenda sunt. Hic iste, quasdam à me circumstantias præteritas, queritur. quænam verò illæ circumstantiæ sunt, Gregori? nonne huc omnia redeunt, quòd verba Christi plana, quòd propria, quòd propriè sint intelligenda? quòd corpus & sanguis Christi præsentia sint in hoc Sacramento? quid amplius requiris, cum caput rei tibi concedam? cur quòd præteritum est non indicas? sed ita se tueri solent qui armis sunt destituti.

Respondi duobus modis: altero, non esse consequens, ut tropo vacet quòd sine tropi indicatione profertur: altero, totum argumentum concedi: quòd singula illius enunciati verba propria sint. Quid iste? Ut aliud dicat, priori respõsioni impudentiâ, posteriori inscientiam, opponit. Sic enim ad priorem, *Alia inquit ratio est*

aliorum Christi sermonum, quando ferè in parabolis loquebatur, cuiusmodi fuit ille, ego sum oltium, via &c. alia verò eius sermonis, quem habuit propriè ad discipulos, cultum quendam internum instituens: ut fuit ille, hoc est corpus meum: qui proinde planus & proprius esse debuit. num verò planum cum & proprium esse negavi? concedo quoque, diuersam diuersorum sermonum esse rationem. Sed quid tu ad meam responsionem? Sermo iste ego sum via, visus, ostium sine tropi indicatione ab Euangelista commemoratur, & nihiloscus figuratus est: non ergò sequitur, sermo iste hoc est corpus sine tropi indicatione commemoratur: ergò figuratus non est.

Ad alteram, cuius tamen primum vocabulum fraudulenter omisit, dicit, non posse in tota attributione tropum esse, si singula orationis verba propria sint. discite itaque, Gregori, aliud materiam, aliud formam, tum syllogismi, tum enunciationis esse: & sicut aliud relatio, aliud relatum, aliud subiectio, aliud subiectus, est: sic aliud attributionem, aliud attributum, & id cui attribuitur, esse. hæc, si potes, distingue: & intelliges, rectè & sine omni contradictione, in attributione tropum poni: et si singula enunciativocabula propria statuatur.

Miraris deinde, quòd scripsi, corpus & sanguinem Christi verè præsentia esse in tremendo illo Cœnæ mysterio. *Quomodo inquis verè præsentia sunt in hoc tremendo mysterio corpus & sanguis Christi, si in hoc tremendo mysterio non sunt? num verò, cùm præsentia esse dico corpus & sanguinem Christi, ea ibi esse nego? Sed vis ita ratiocinari: Quod à Cœna tantum abest, quantum cælum à terra distitum est, id in cœna non est: Corpus & sanguis Christi, siue substantia corporis & sanguinis Christi, à cœna tantum abest, quantum cælum à terra distitum est: ergò non est in cœna. Sophisma est, cùm quod in parte dicitur:*

vt simpliciter dictum accipitur. Corpus enim Christi, quâ ad substantiam, (sanguinis eadem ratio) à cœna tantum abest, quantum cælum à terra, non simpliciter & absolutè: sed *natâ*: non quâ traditum pro nobis corpus est: sed quâ absolutè corpus carne & sanguine præditum corpus, est.

Quare scire Capernaitæ debent, corpus Christi non absolutè, quâ corpus est, trina dimensione, carne, sanguine, ossibus, constans, in cœna legatum esse: sed quâ corpus est traditum in mortem, dicente Domino *hoc est* *Luc: 22.* *illud meum corpus, quod pro vobis traditur*: quibus verbis non solum docere voluit, quid discipulis suis legarit: sed etiâ, quatenus illud legarit: verum scilicet corpus: at non quouis modo: sed quatenus traditum est pro Mundi vita. Quòd cum ita sit: cumque verum Christi corpus, quâ traditum est, *msv* *h* sit: idcirco fidei, quæ hypostasis est eorum quæ sperantur, longèque distita sunt, non minus verè præsens est, ab eaque non minus verè percipitur in Eucharistia, quàm si ore corporis, sub elementis latitans, perciperetur. Verum itaque Christi corpus, quâ ad substantiam, non quâ ad effectum duntaxat & gratiam, verè præsens est in Eucharistia, & à fide manducantibus verè percipitur: quia illud Christi corpus, illa corporis substantia, quæ in mortem est tradita, quâ tradita est, adest, & à mente fidei, cuius cibus est, verè manducatur. Vides, Gregori, nos neque mentiri: neque pugnantia scribere, cum idem Christi corpus cælo nunc contineri, vsque ad tempora restitutionis omnium, cum Scriptura docemus: & nihilofecius in Eucharistia verè & quâ ad substantiam præsens esse statuimus: quia alia ratione in cælo est: alia in cœna: ibi, quâ corpus est carne & sanguine præditum, gloriosum tamen: hîc, quâ in mortem traditum corpus est, eoque inglorium. *Act. 3.*

64p. 7. p. 43. His argumentum illud tuum primi libri, & cum argu-
 mento totum illud caput, in fumum dissipatur. Ita li-
 bro primo ratiocinaris: *Si in usu istius Sacramenti non so-
 lum corporis & sanguinis Christi effectum, hoc est, gratiam re-
 fectionis spiritualis participamus, nec solum secundum eiusmo-
 di effectum spiritualiter cum Christo unimur, sed ipsam quo-
 que realem substantiam corporis & sanguinis Christi verè su-
 nimus, & cum Christo secundum suam ipsius substantiam rea-
 lem verè unimur, si hoc, inquam, ita est, consequenter fate-
 dum necessario est, corpus & sanguinem Christi realiter conti-
 neri in ipsa Eucharistia, ITA UT ORE ETIAM COR-
 PORIS in ea sumi possit: sed verum prius: verum igitur &
 posterius.*

Connexum falsissimum est. nihil minus enim sequi-
 tur, quàm Corpus & sanguinem Christi sic in Eucharistia
 contineri, ut ore quoque corporis ibi sumantur. Quin
 immò contrarium sequitur. Si enim corpus & sanguis
 Christi, non ut talia simpliciter, sed ut in mortem tradi-
 ta sunt, in cœna præsentia sunt, in eaque verè percipiun-
 tur: nequaquam ore corporis, sed palato fidei in ea con-
 tinguntur: quippe fidei non corporis obiecta. nihilosecius
 tamen verum Christi corpus in ea præsens est & sumitur,
 etiam quâ ad substantiam: quia illud corpus, quod tra-
 ditum est, sed quâ traditum est, præsens est & sumitur.
 Summa est, Gregori, in cœna verum Christi corpus, illud
 corpus, quod crucifixum est, verè præsens esse, verèque
 manducari: sed modo spirituali, non corporeo: idque
 propterea: quia non simpliciter, ut corpus est & modo
 corporeo, sed ut in mortem traditum corpus est, modo
 spirituali, fidei, non ori, promissum est. Maior igitur ar-
 gumenti tui propositio non euidentissima sed vanissima
 p. 43. & 44. est. probas: estque probationis tuæ summa hæc:

Si quâ ad substantiam cum animo nostro verum
 Christi

Christi corpus vnitur: vel sic ei vnitur, vt persona siue natura aliqua ex vtroque resultet: vel per indistantiam localem: non illo modo: ergò hoc. Vana consecutio: quia disiuncta partibus contradicentibus non constat. est enim tertius tum vnionis, tum manducationis atque presentia, modus, modus spiritualis, qui per Spiritum Sanctum fit, ancillante fide.

Fallis igitur & falleris: quia magis ad ista mysteria cæcutis, quàm oculi noctuarum ad splendorem Solis. Si Christus corpus suum absolutè, quâ carnis & ossibus præditum corpus est in cœna promisisset: verum esset quod dicis: sed quia verum quidem corpus; sed quâ traditum, non quâ simpliciter corpus est, promisit: id quod *μὴ* est, fidei, non oris & sensus exterioris, obiectum: verissimè præsens est, verissimè manducatur, verissimè nobiscum, quâ ad substantiam, vnitur: etsi, propriè loquendo, in eo, in quo cœna celebratur, loco non est: quia spirituali, non corporeo, modo præsens est. nihilosecius verè præsens est: quia non solùm quod modo corporeo, & sensibus exterioribus, adest, ab ijsq; percipitur, præsens est & dicitur: sed etiam quod modo spirituali, menti atque fidei adest, mente fideq; percipitur, verè præsens est & dicitur. ita cùm oculis fidei Christum Hierosolymis in cruce intueor, non minus verè præsentem contemplan: quàm si corporis oculis ante meos oculos crucifixum contemplerer: & cùm crucifixum illius corpus, & de latere fluentem sanguinem, in cruce, fidei palato, contingo & absumo: non minus verè præsentem ipsam corporis & sanguinis Christi, illius sanguinis, qui sub cruce dissipatus est, substantiam percipio & absumo: quàm si ore corporis eam absumerem. Verè itaque sua substantia præsens est corpus Christi in Eucharistia: verè suaq; substantia in ea manducatur: verè suaq; substantia nobiscum

vnitur: sed quia modus præsentiz, manducationis, vnio-
nis, spiritualis & fidei, non corporeus & oris, est: idcirco,
sicut ore non manducatur, ita quoque propriè loquen-
do, locali indistantia præsens non est: etsi non minus fi-
dei præsens est: quàm si ori corporis localique modo præ-
sens esset. Hæc Scripturarum, hæc Patrum orthodoxo-
rum, sententia est. Ac quo tandem modo, Gregori, ve-
rum Christi corpus cum mente seu animo nostro *συναν-
κῶς* coniungitur? quæ, quæso, ista ex animo nostro &
Christi corpore constans substantia? vbi nexum istud cor-
poreum vel in Scripturis, vel orthodoxis Patribus? Ma-
neat firmum, corpus & sanguinem Christi verè, & quâ ad
substantiam, præsentia esse in Eucharistia, etsi non mo-
do corporeo. Ita satis, Gregori, tum Fortunatus, quem
nominatim septimo illo, primi libri, capite provocasti,
tum Calvinus, quem in primis ibi exagitasti, à calumniis
tuis est vindicatus. ad cetera pergamus.

pag. 52.

1. Cor. 10.

Scripteram dein, in illud Apostoli, *panis quem frangimus,*
nonnè σῶμα corporis Christi est? vnionem membrorum
cum capite spiritualem, non corpoream esse: vinculo Spi-
ritus Sancti, non tactione, vel nexo corporeo, fieri: eòq;
manducationem quoq; quam vnio ista consequitur, spiri-
tualem esse non corporeâ, fidei, non corporis, palato fieri.
Hic iste, *At ista duo minimè pugnant: nempe, vt fidei palato cor-
pus & sanguis Christi edi & bibi debeant: & simul etiam in Sa-
cramento panis & vini sumantur palato corporis.* Ast ego hic
non scripseram, ista pugnare. cur nihil ad rationē meam?
Qualis vnio, talis manducatio: vnio spiritualis est: ergò &
manducatio. Pugnans autem, idem Christi corpus reipsa,
& in se, bifariam edi, cordis, & corporis, palato. vbi enim
vel Scriptura id tradit, vel Patres orthodoxi? τὸ ῥητὸν verbo-
rum contrarium euincit. Duplici homini duplex cibus
destinatus est: & quod inter exteriorē & interiorē ho-
minē, inter ventrem & mentem, discrimen est: hoc etiam

inter huius & illius cibum discrimen est: & sicut mens fidelis corpus non est, neque corpus mens fidelis: ita cibus ventris non est cibus mentis, neq; cibus mentis cibus ventris: eod; sicut cibus ventris fidei palato non suscipitur: ita neque cibus mentis palato corporis. Libenter verò concedimus, Apostolum *κρίνωσαν* realem & corporalem, quæ vnum cum Christo, cum vero ipsius corpore, corpus, caro de carne ipsius, & ossa de ossibus efficitur, intelligere: sed negamus, nexum seu vinculū corporalis istius vnionis corporeum esse. nam in vno Spiritu in vnum corpus nos omnes baptizati sumus: & in vnū Spiritū omnes potauimus. hęc, & non aliam, vnionem Patres intelligunt. nam quod scribūt, nos cum Christo veritate naturæ, naturaliter & corporaliter vniri: id nō de nexo & modo, quo vnio ista fit, intelligunt, sed de re, qua cum vnimur. Docent enim, nos non tantūm volūtate & charitate, sed re ipsa quoque, non tantūm fide & spiritualiter, hoc est, non tantūm cū illius Spiritu & Deitate, sed etiā corporaliter, hoc est, cum illius vero corpore, cum illius vera carne, siue cum Christo, nō Deitatis duntaxat, sed veræ quoq; carnis ratione habita, coniungi: eò quod non solūm quā Deus, sed etiā quā homo est, vitis sit: ut perspicuè liquet ex Cyrillo.

Corporalis ergò simul, & nō corporalis, ista coniunctio est: corporalis, si id, quicum vnimur, spectes: non corporalis, sed spiritualis, si vinculum & modum consideres, quo cum eo coniungimur. Propterea nusquam Patres illi scribunt, nos cum ipso corpore Christi corporaliter coniungi: sed tantūm, cum Christo nos quoque corporaliter coniūgi: significare volentes, nobis non tantūm cum illius Deitate, sed etiam cum vera illius carne, communionem esse: nosque non consensione duntaxat & voluntate, sed etiam re ipsa & natura vnum cum eo esse.

Ceterūm illa tua interpretatio, qua panē interpreta-

1. Cor. 12.
Cyrillus in
Ioh. lib. 10.
capite 13.
Chrysost. in
Matth.
hom. 83. &
in Ioh. hom.
45.
Hilarius de
Trin. lib. 8.

ris, qui panis fuerit, vera erit, vbi è Scripturis demonstraris, accidentia nutricandi vim habere: panisque substantiam, prolatis illis verbis, deperire. Quare modis omnibus firmissimum est, nisi panis maneat, panem *καρναίαν* corporis non esse. Vbi enim nuda rei species, siue nudum accidens, ipsamet res, rei que substantia nuncupatur? num albor, qui in homine est, homo dicitur?

lib. 2. cap. 6. pag. 103. & lib. 3. cap. 4. pag. 191. Sed inquis, Eucharistia panis ab Apostolo post benedictionem edicitur, vsitata Scripturæ phrasi: quod vt panis reficiat: quod panis videatur: quod ex pane conficiatur: eo que improprie non proprie.

Ast, inquam, hæc parum prudenter abs te dicuntur. Primò enim tibi non constas, qui libro tertio per Eucharistiam speciem panis intelligis: libro verò secundo ipsummet Christi corpus. Sic enim libro tertio *& quamuis*, inquis, *ibi non sit substantia panis: tamen rectè ipsa species panis, secundum vsitam Scripturæ phrasin, panis appellatur: vt paulò ante explicauit.* explicasti autem id de Eucharistia.

cap. 6. p. 102. & 103. Libro verò secundo ita loqueris, *nisi enim hic panis vnicus sit ipsum Christi corpus &c.* & paulò post, *nobis verò, vt ante ex ipsis Christi verbis probatum est, omnino certissimè constat, panem hunc corpus Christi esse: atque adeo non nisi improprie secundum phrasin dictas, panem appellari.*

Dein vtramcunque per Eucharistiam intelligas, ineptæ sunt quas adfers rationes. ita ratiocinari vis: Quilibet cibus, qui vim habet instar panis nutriendi, is panis dicitur: Eucharistia cibus est vim instar panis nutriendi habens: ergò panis dicitur.

Si per Eucharistiam solam panis speciem intelligis: minorem, vt fallissimam, nego: sin ipsum Christi corpus: totum concedo: sed alio, quàm tua ratio postulat, modo. Corpus enim siue caro Christi, pro Mundi vita exposita, panis est & dicitur: sed panis cœlestis: quo animus ad
aeternam

æternam vitam alitur: de quo Ioannis sexto. præter hunc cælestem panem alius in Eucharistia panis est: verus terræ fructus: qui corpora nostra alit: & ex quo augetur & constat carnis nostræ substantia. De hoc Apostolus loquitur: & cum ait *panis, quem frangimus &c.* & capite sequenti, *Quare quicumque panem hunc ediderit biberit vè poculum Domini indignè.* Liqueat ex antithesi: quia panem hunc, & ipsum Domini corpus, veluti duo diuersa, opponit. Cum igitur ipsamet Christi caro non sit ille panis, ex quo carnis nostræ substantia augetur & constat: nullo modo sequitur, Eucharistia, hoc est, ipsum Christi corpus, panis dicitur: ergò, cum Apostolus ait *Quare quicumque hunc panem ediderit &c.* per panem non verum & substantialem panem, sed ipsummet Christi corpus intelligit. ad accidentia tibi iam exclusum est per fugium. illa enim vim nostra corpora nutriendi habere tantisper cum vera Philosophia negamus: dum ex Scripturis illud euincatis. Omnipotentia Deo non iuuat. Voluntas demonstranda est, docendumque, Deum hinc miraculum edere velle.

Altera tua ratio est: Quod panis videtur, etsi panis reuerà non sit, id panis dicitur: Eucharistia panis videtur, cum reuerà panis non sit: ergò. Minor falsa est. ad maiorem quod attinet, concedo, panem dici, quod panis duntaxat videtur: sed malè. Cum verò Spiritus Sanctus non errore, sed verè, panem nomet: non id quod panis duntaxat videtur, sed quod reuerà panis est, panem vocat: nec quia videtur, sed quia est, ita vocat: quippe quod idcirco panis videtur, quia panis est in rei veritate.

Angelorum atque mannæ alia longè quàm tuæ Eucharistiæ, ratio est. Manna enim substantialis panis erat, corpori alendo accommodatus: etsi cælitus subministratus. Angeli viri dicuntur: quod huiusmodi corpora

*Psalm. 78.
Gen. 18.*

assumissent: corporati videbantur: quia corporati erant. Ita laruatus cana barba præditus videtur: non quòd canam barbam non habeat: sed quòd reuerâ eam habeat: etsi assumtam.

Extrema tua ratio est. Eucharistia ex pane conficitur: ergò panis dicitur. Sed nec ista quicquam pro tua chimæra facit. Siue enim nudam panis speciem, siue ipsum Christi corpus per Eucharistiam intelligas: locum nullum habet antecedens. Ipsum enim Christi corpus ex pane non conficitur: cùm panis, vt Magistri tui tradunt, illius materia non sit: quippe cuius substantia vel in nihilum abit: vel in materiam antecedentem. accidentia quoque odor, color, sapor, ex pane non conficiuntur: sed panis essentiam, calidum, humidum, siccum terrestre, consequuntur.

*Lomb. lib. 4.
d. 11. & Dionys. Carth.*

Exodi. 7.

Quod de virga Moïsis adfers, id nihil profus ad rem. Virga dicitur: quia virga reuerâ tum erat: non autem quòd ex virga facta sit, virga verò non fuerit. Etsi enim in serpentem antè commutata fuit: ad pristinam tamen naturam rediit: itaque vera virga, non serpens, virga nuncupatur.

Quare cùm friuolæ profus tuæ sint rationes: firmum manet, Eucharistiam, hoc est, terrenam in Eucharistia rem, panem dici: quòd panis sit naturâ, a lendis nostris corporibus aptus: vt sic ex consueto rerû effectû fidei nostræ discat infirmitas, visibilibus, vt Cyprianus loquitur, Sacramentis inesse vitæ æternæ effectum. i nunc: & dicte cum tua interpretatione vanitatis non esse cõuictum.

Ser. de Carn.

Scripsi deinde, Pontificios Apostolico illo dicto. *poculû benedictionis, cui benedicimus, nonnè communicatio corporis Christi est? panis, quem frangimus, nonnè &c.* quod pro te citabat iste Gregorius, ceu gemino fulmine prosterani: quòd contra Apostolum & Christum, vt sc. Antichristos,

Nos, hac etiam in parte sese declararent, tum solennem illum atque perennem in Ecclesia ritum, fractionem panis, sustulerunt: tum magnum hoc Sacramentum altera sui parte spoliarunt.

Hic miser iste, quod ad sublatam fractionem attinet, magis mutus est quam piscis: itaque crimen quod obiecti, pro dolor, confitetur. tantum dicit: sed valde parcè: quia de fractione non lubet istis copiosè disserere, fractionem, quod negavi, cum corporea, sub speciebus, presentia consistere posse: nec esse consequens: si species externæ quantitatisque dimensiones illæ frangantur, ut, quod subest, corpus simul quoque frangatur: quòd modo quodam admirabili subsit & impassibili.

Verè admirabili impassibiliq; modo subest: quia commentitio & phantastico. Si enim veri corporis modo subesset: vtique, hostia per medium extrinsecus & intrinsecus fracta, frangeretur.

Alterum crimen se diluere posse putat, si dicat, nos illo Pauli loco perperam abuti, ad persuadendum, diuinum extare præceptum, de communionem sub vtraque specie. Ego verò ne de vna quidem specie, ut isti quidem speciem appellant, diuinum extare mandatum dico: nedum de duabus, aut pluribus. De distributione tum panis, tum poculi, diuinum extare mandatum dico.

Sed inquis, *nec hic, aut vsquam aliàs Apostolus dicit, poculum esse etiam necessariò omnibus distribuendū.* Ast, inquã, mandatum Christi referens, id dicit: cū de poculo ad totā Ecclesiam Corinthiacā ait, *hoc facite, quotiescunq; biberitis, in mei recordationē.* aut ostende tu, si potes, mandatū illud ad aliquos dūtaxat attinere. quasi verò cui sanctus ille panis distribuendus est, non sit quoq; distribuendū vinū sanctū: cū vtrūq; vnā & eandē illā victimā, mortuū Christi & de

capite 11.

cruce pendens corpus, repræsentet: & utroque vnum idemque Christi corpus, quâ mortuum est, recipiatur. Sed vos in mysteriis hîsce talpis estis cæciores: qui ne intra pellem quidem oculos ad videndum habetis.

1. Cor. 11. Displicet tandem isti Gregorio mea interpretatio: qua illa Apostoli verba *non discernens corpus Domini* sum interpretatus. Dixi in summa, discernere corpus Domini, esse crucifixum Christi corpus à sancto pane discernere: sancto fractoque pane ad fractum Christi corpus reuocari: quod fit, si sicut oculis corporis fractum panem, sic oculis fidei, fractum & in cruce pendens Christi corpus, velut Hierosolymis consitutū, intuemur: et si sicut fractum panem hîc in terra è manu ministri, manu & ore corporis accipimus, ita fractum & de cruce pendens Christi corpus sursum, è manu summi Pontificis, manu & ore fidei, siue mentis fidelis, suscipimus. Qui ita discernit, is sic, vt debet, edit & bibit: in recordationem edit & bibit: dignè edit & bibit. Quid tu hîc desideras Gregori?

Non hoc inquis *proprie est* scilicet discernere corpus Domini: *sed impura conscientia hunc cibum caelestem, qui corpus ipsum Christi continet, comedere: perinde ac si duntaxat panis, & non corpus Christi, esset.* Immò verò, Gregori, quod dixi & dico, id proprie est discernere corpus Domini: quia discernere, est inter diuersa discernere & iudicare, vnum ab altero distinguere: idque temet quoque iudice: qui tum libro primo, eodem planè modo, loqueris: tum hic improuidus idem ferè profers: cum ais: cum non discernere, qui caelestem hunc cibum comedit: perinde ac si duntaxat panis esset: quod aliud nihil est: quàm inter panem & corpus non discernere. Quid enim aliud quæso sibi illa tum Christi, tum Apostoli, verba volunt, *hoc facite quotiescunque biberitis, in mei recordationem: quia quotiescunque manducaueritis panem hunc, & poculum hoc biberitis,*

cap. 4. p. 20.

1. Cor. 11.

biberitis, mortem Domini annunciat; quam mortem Christi fideli memoria recolendam, nec in panem duntaxat intuemum, sed à fracto pane ad fractum Christi corpus transeundum, eoq̄ue inter panem & corpus diligenter discernendum esse: eò quòd Sacramentum hoc Sacramentum passionis sit: ad hoc institutum, vt perennis illa victima in memoria viuat. Hoc verum est, qui impura conscientia edit & bibit, is non discernit: sed non contra, quicumque non discernit, is impura conscientia edit: quia fideles etiam & pii, vt liquet ex iis, quæ mox subiiciuntur, *propterea inter vos multi infirmi sunt*, crebriùs non discernunt, eoq̄ue indignè manducant & bibunt: quòd à fracto pane ad fractum Christi corpus, indeq̄ue ad se ipsos, fide non recurrunt.

Quòd addis, Christi corpus cœlesti cibo contineri, falsum est: quia accidentibus *Quædam*, vt somniatis, non continetur: quia non accidentia, sed Christi corpus, cibus est cœlestis: immò quia accidentia, vt pote nutricandi vi destituta, planè cibus non sunt.

Sed probas tuam interpretationem: Apostolus ait: *probet autem se ipsum homo: & sic de pane illo edat &c.* id est, re Interprete, *videat, qua conscientia accedit, vt edat*: ergò non discernere corpus Domini, est impura conscientia cibum illum edere.

Nego consequentiam: primò, quia corpus Domini discernere, & se ipsum probare, idem non sunt: etsi coniunctissima: quòd hoc ex illo consequatur: deinde seipsum probare, non est tantùm videre, qua conscientia quis accedat: sed diligenter seipsum explorare, an credat, Christum pro se, miserimo peccatore, qui ob peccata sua, à vita æterna extorris erat, mortuum esse, seq̄ue crucifixa illius carne & profuso sanguine ad vitam æternam pasci & potari: & an seridè se totum Deo consecret, gra-

tusque pro tanto beneficio esse velit, hoc est, an fidem & poenitentiam afferat.

Sed quomodo probas, cœlesti illo cibo, quem vocas, corpus Christi *σωματικῶς* contineri? *Quicumque manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini*: ergò panis & calix iste ipsum Domini corpus sanguinemque; *σωματικῶς* scilicet, continent. Vana consecutio est. vanum itidem, verbis illis, *panis, quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est? & calix sine poculum nonne &c?* talem panem, taleque poculum innui, quod ipsummet Christi corpus & sanguinem *ἁσικῶς καὶ σωματικῶς* contineat. vanum, hunc panem edere & hoc poculum bibere; idem prorsus Apostolo esse, quod indignè & impura conscientia ipsummet Christi corpus edere, sanguinemque bibere. vanum denique, comedentes eatenus reos corporis & sanguinis Domini fieri, quatenus ipsummet Domini corpus & sanguinem impura conscientia, ore tamen corporis, edunt ac bibunt. Patrum interpretationibus nihil planè iuuaris. Concedo, impios, sceleribus prauisque cupiditatibus inquinatos, impuraque conscientia accedentes, indignè manducare, non discernere corpus Domini: sed cum pii quoque, & pura conscientia præditi, vt ex Apostolico contextu liquet nonnunquam indignè manducant, corpus Domini non discernant; quod faciunt, cum non ea, qua par est, animi attentione & sui ipsorum examinatione accedunt: non discernere indignèque manducare, non est impura conscientia accedere vel manducare: sed inter fractum panem fractumque Christi corpus eo, quo declarauimus, modo non diiudicare. Viden' quid propriè sit non discernere corpus Domini? quid item indignè manducare? non ergò quod tu dicis, aut mihi falsò impingis, sed quod ego verissimè scripsi

scripsi & scribo, hoc, inquam, meum, non illud tuum, indignè manducare est & corpus Domini non diiudicare.

Argumentum V.

QVintum istius argumentum hisce complexus sum: Sacramentum Eucharistiæ à ceteris mysteriis. siue articulis fidei propria quadam sui ratione differt: quia ab Ecclesia semper, quasi antonomasticòs mysterium sit appellatum: singularem aliquam atque magnam difficultatem continet, seu res ardua & admirabilis est: fide tamen nihilosecius non indigna, & quæ credi debeat: præsentia ergò re ipsa sunt in Eucharistia corpus & sanguis Christi: quia præsentia negata, admirabilitas negatur, & nihil huic mysterio proprium relinquitur. Hæc vis est argumenti quinti. nam quod ad quatuor illas rationes attinet, quibus difficultatem huius mysterii demonstrat, non est cur illas verbosè perentiamus: cum rem ipsam, quæ illis tamen non efficitur, concedamus: sicut etiam de illis verbis non laboro, quibus commentitiam, & falsò nobis tributam, opinionem insectatur, quasi aliam in hoc mysterio admirabilitatem nullam agnoscamus, quàm quòd corpus illud Christi è cælo spiritualis gratiæ robur ad nos usque transmittere possit. Quintum igitur istius argumentum illud est, quod dixi: vel aliter illud nobis declamator iste construat. Sed rationes suas construet: ubi lucem fugere desinet.

Ad argumentum igitur istius, ut à me constructum est, non ad verbosam & dolosam istius declamationem, respondi, me totum concedere. Concedimus enim, verum Christi corpus, & veram illius sanguinem verè præsentia esse in hoc magno mysterio, in eoque verè percipi: sed negamus ea corporis ore percipi & sub speciebus

αὐτῶς latitare: id quod etiam ex propria huius Sacramenti difficultate & admirabilitate nequaquam efficitur. Satis est si præsentia sint: ut propriam hoc Sacramentum obtineat admirabilitatem. Cùm ergò respondi, me totum concedere: non tantùm antecedens, ut iste, non sine dolo malo, refert, sed consequens etiam concessi: cùmque subieci *admirabilitati & proprietati istis sufficere, & κοινωνήσαι mentibus, fidei præsentia sint corpus & sanguis Iesu Christi*, eo docere volui, sicut ex admirabilitate præsentia efficitur: ita corpoream præsentiam ex ea non effici: quòd admirabilitas absq; ista præsentia consistere possit.

Admirabilis enim & ardua res est hoc mysterium: primò, quia qui sursum est in cælo, is eodem temporis articulo simul etiam hîc est in terra: etsi alio quàm sursum sit, modo: deinde, quia communis panis, verus terræ fructus, non terrenus sed cælestis cibus est: quia corpus Christi: quod non minus certò percipitur, quàm panis; etsi aliter panis, aliter corpus Iesu Christi: tû, quòd, sicut corpus & sanguis Christi ἀλεξίκακον sunt, quo mortifera veneni vis exstinguitur: ita quoque, propter coniunctionem Sacramentalem, communis panis communeque vinum corporibus fidelium antidoton fiunt contra venenum. præterea in hoc mysterio propriè perennis illa victima in memoria vivit, & denud quasi occiditur, atque crucifigitur: quia tota tremendi huius mysterii actio aliud nihil est, quàm mortis Christi repræsentatio: qua quasi ante oculos nostros crucifigitur: quæ causa est, cur Apostolus scripserit *quia quotiescunq; panem hunc, fractum scilicet & c. ederitis, & poculum hoc biberitis, mortem Domini annunciatis*. In hoc denique mysterio vnio fit membrorum omnium, omnium Sanctorum, tam angelorum, quàm hominum, tam eorum qui in cælo, quàm eorum qui in terra sunt: tum inter se, tum cum capite suo Christo, cum vera illius

carne

carne: vt omnes caro sint de carne eius & ossa de ossibus eius: nec id solùm: sed quia cum vera Christi carne omnia illius membra coniunguntur: caro verò ἡ ὁμοιω hypothesis est vnita: idcirco cum illius quoque Deitate coniunguntur: & ex consequenti, Hilario teste, cum Patre & S. S. quibus cum idem Deus est, adeoque cum tota Trinitate. Hæc in cœna propriè fiunt. hæc ardua, admirabilitatis & stuporis plena sunt. hæc causa sunt, cur mysterium hoc à ceteris omnibus sit discriminatum: cur κατ' ἐξοχήν mysterium, cur tremendum & stuporis plenum, cur magnum Sacramentum appelletur. hæc firma manent & integra: etsi neque panis substantia excludatur: neque panis arcanum illud & aëre subtilius corpus includatur: quod neque Scripturæ norunt: neque Patres orthodoxi: sed soli hæretici, parentes, obstetrices, tutores & defensores illius.

*de Trinit.
lib. 2.*

Ex his admirabilitatis rationibus priori Scripto tres attuli: secundam, quartam, & extremam. Scripsi ergo primò: etsi corpus & sanguis Iesu Christi sub elementis non latent: nec aliud Christi corpus siue caro in hoc mysterio percipiatur, quàm quæ in verbo quoque percipitur: proprium tamen huius mysterij esse, quòd hîc non seorsum, sed vnâ cum externis, iisque conuenientissimis, Symbolis percipiatur: quod non fit in mysteriis aliis: quæ Symbolis istis sunt destituta. Quid hîc iste Gregorius? verba mea truncat: eoque quid dicat nescit. Eadem caro est, quæ in verbo, & Eucharistia, præfens est: & quidem in se considerata, vtrobique eodem modo præfens est, eodemque modo percipitur, palato mentis fidelis. Sed hoc non obstat, quominus in Eucharistia peculiari quadam ratione percipiatur: quâ non seorsum, sed vnâ cum illis Symbolis, percipitur: quod contra fit in verbo. Hæc itaque corporis Christi manducatio sicut Eucharistia

stia propria est: sic admirabilis est: quia mirabile, stuporisque plenum, externis, terrenisque rebus æternæ vitæ effectum inesse: iisque nos non solum consueto more, sed etiam præter naturam ad vitæ æternam pasci. Ipsam autem in se consideratam carnem in Eucharistia quoque non aliter percipi, quam in verbo percipiatur, ex eo docui, quod panis etiam Eucharisticus verbū quoddam sit: & quicquid in Eucharistia, præter externa Symbola, percipitur, id in verbo propriè percipiatur: id quod pleno ore mediæ antiquitatis Doctor, Augustinus, affirmavit.

In Iohanne
tract. 8c.

Hic iste, non colligitur, inquit, ex hac Augustini doctrina, quod nullo modo ipsa res externa, in Sacramento exhibeat Sacramenti effectum: sed quod eam vim habeat res externa non naturâ suâ, sed ut subest verbo. Sterrisne Gregori? quis illud inde collegit? nonne cum panem, quam vocem tu vel fraudulentè, vel negligentè, omisisti, verbum quoddam esse scripsi, eundem illi cum verbo effectum concessi, sed qui verbi proprius sit, & quem panis à verbo habeat? collegi, colligiturque ex Augustini doctrina, carnem Christi non aliter in Eucharistia, quam in verbo percipi: eò quod externum etiam in Eucharistia Symbolum, verbum quoddam sit, verbum sub aspectum cadens: & quod quicquid in ea præter rem terrenam percipitur, in verbo propriè percipiatur. Ad hoc respondendum erat, Gregori. Nam quod extra oleas excurrens, dicis, rem externam vim suam non naturâ, sed à verbo, habere, id controuersia caret. Vim igitur & effectum hyperphysicum externa quoque Eucharistiæ res habet, & hunc à verbo: & à verbo, non quia dicitur, sed quia creditur: quod effectum & vim illam ille dumtaxat sentiat, qui verbo credit: sed ostende tu, si potes, vim & effectum hunc in Eucharistia in eo positum esse, quod nuda panis & vini accidentia

tiā ipsūmet Christi corpus & sanguinem *Ἐπισημασμένους* exhibeant.

Sed ais, *Nisi res externa huius Sacramenti exhibeat vobis corpus Christi realiter presens: & eatenus vim habeat animos nostros, per energiam presentis corporis Christi, spiritualiter nutriendi: nō ipsa exhibebit ratione quadā sua propria & maxime admirabili, effectum suum propriū, qui est coniunctio, siue communicatio corporis Christi nobiscum, ut eius ἐνεργεία spiritualiter pascamur: at omnino fatendum est, rem ipsam externam Eucharistia eum effectum propria quadam, & maxime mirabili, ratione sua exhibere: consitendum est igitur, in re istius Sacramenti externa corpus ipsum Christi realiter presens exhiberi.*

Vis ita concludere: si externa Eucharistiæ res effectum suum proprium, ratione quadam sua propria, eaque maxime admirabili, exhibet, *Ἐπισημασμένους* Christi corpus exhibet: sed verum prius: verum igitur & posterius.

Falsissima maior est. est enim effectus ille, sicut etiam exhibendi ratio, ita proprius externæ rei: ut ei cum verbo communis sit: quippe à quo utrunque habet: effectum, & exhibendi rationem: ipso verbo in re externa exhibente. nihil igitur aliud externa res exhibet, quàm quod in verbo quoq; exhibetur. nonne enim externa quoque res verbum quoddam est? & hæc aliud aliterue exhibebit, quàm ipsummet verbum: sine quo exhibere nihil planè potest? ab utro quæso *τὸ ἴδιον ἔννοια* res habet, à matériane, an à forma? idem igitur utrobique, utroque, & in utroque; verbo & elemento sancto, aurium & oculorum verbo, eidem eodemque modo, offertur & exhibetur: hoc solùm, cōque gemino, discrimine: quòd verbum aurium, elementum oculorum ministerio vitur: & quòd verbum vim istam per se habet, elementum autem à verbo.

Quare:

Quare vanissima maioris tuæ probatio est: quæ de absente Christo loquitur: quem nos præsentissimum in Eucharistia profiteamur: licet Capernaiticum illum vestrum præsentiam modum cum Scripturis repudiamus. Vanum itidem quod de aqua regenerante subiicis: qui nusquam negavi, aquam regenerandi mundandique vim habere: sed in verbo, ut Apostolus loquitur: eò quòd in aqua etiã, ut Augustinus testatur, verbum mundat. mundatio enim, ut idem ait, nequaquam fluxu & labili elemento tribuetur: nisi adderetur, in verbo. nec aliud igitur, nec aliter, externa, tum Baptismi, tum Eucharistiæ, res offert & exhibet, quàm quod, & quomodo, verbum offert & exhibet: quia sicut in aqua verbum mundat: sic in pane verbum offert & exhibet. Manet ergò, sicut regeneratio per aquam in verbo, Baptismi propria est: ita passionem & potationem, quæ sancto pane & vino, in verbo, fiunt, Eucharistiæ propria esse. Cetera enim mysteria (hæc tu verba veteratione omisisti) externa ista symbola non habent. De corporis Christi præsentia & symbolorum admirabilitate satis dictum.

Negas etiam, quartam & quintam admirabilitatis rationem, quòd mysterium hoc passionis mysterium sit, quo perennis illa victima in memoria vivit, quòd in hoc mysterio vniuersalis illa vnio fiat, Eucharistiæ propria esse. Sed quibus rationibus? Viuit, inquis, in memoria piorum perennis illa victima etiam extra usum Eucharistiæ. Sed estne hoc Emissoeno perennem illam victimam in memoria vivere? mactaturne utquam alibi solenniter agnus ille, præterquam in Eucharistia? vbi ritus illi externi, fractio, effusio, ceterique qui in veteri Ecclesia recepti erant, quibus mors Christi repræsentatur, præterquam in hoc magno Sacramento? nonne admirabilis illa & vniuersalis omnium simul membrorum, tum inter se, tum cum capite

In Tobiam.
tract. 80.

homil. 5. de
cons. dist. 2.

capite Christo, eoq̄e tum homine, tum Deo, adeoque cum tota sacrosancta Trinitate, coniunctio huius mysterii propria est? vbi quæso vniuersalis hæc vnio, præterquam in hoc mysterio, repræsentatur? vbi ima summis iunguntur: cælum terra fit: & terra cælum? Sed de quinto argumento satis.

Argumentum VI.

Sextum istius argumentum ita proposui: Christus & potest, vt antè ostensum est, & vult, sub aliena specie præsens esse suo corpore in Sacramento: præterea immenso nos amore prosequitur, vt discedens etiam omnino hoc modo, sub aliena specie, nobis adesse velit: quæ præsentia cum maximo nostro commodo, eoq̄e spiritali, coniuncta est: sub aliena igitur specie præsens est suo corpore in Sacramento.

Negavi antecedens: & negantiæ quatuor attuli rationes. quid iste? suo more agit: lucem fugit: & tum responsionem meam, tum argumentum suum, extimescit. Ego itaque iure de isto conqueror, quòd nullam ferè responsionem meam bona fide recitarit. ait, me respondere, *primum falsum est, &c.* atqui scriptum meum ita loquitur, *Falsissimum est antecedens. primum enim falsum est, quòd dicitis, &c.* quatuor enim, vt dicebam, negati antecedentis rationes attuli: quia quatuor illius membra sunt: quarum prima est, quòd vanissima sit istius iactatio, falsissimumque, quòd primò sumit, se iam ante monstrasse; Christum sub aliena specie præsentem esse posse: cum id nullo verbo priori scripto monstrarit. monstrare quidem conatus est, corpus Christi simul & semel in pluribus locis esse posse: sub aliena verò id specie esse, id neque monstrauit, neque monstrare conatus est. ac quia discrimen inter

† πολλαχῶς & præsentiam Ἰησοῦς σαοῦ μὲ explicans hifce ver-
bis vltus sum, aliud esse substantiam corporatam duobus
in locis esse, sua quantitate & qualitate accidentibusque
præditam, aliud accidentibus propriis exuram, alienis,
quorum substantia euanescat, sicut alterius substantiæ ac-
cidentia, vestiri: idcirco hoc cauillatur, non habens ad
rem quod respondeat.

Nos, inquit, nihil dicimus minus, quam Christi corpus,
cùm in Sacramento sistitur, accidentibus exui propriis, & alie-
nis accidentibus vestiri.

Quid dicatis, quàm bellè de hoc mysterio consentia-
tis, notum est. Christi corpus in Sacramento quantita-
tem & qualitates suas retinere dicis. Vbi ergò spectabi-
litas? vbi ceteræ veræ carnis proprietates? vbi corporis hu-
mani dimensio? num hostiæ vel milii dimensio corporis
humani dimensio est? ex qua Philosophia, quauè Theo-
logia id didicisti? nonné terminatam, cùm qualitatem,
tùm quantitatem, omnes res naturalis à natura, natura-
que opifice habet?

Substantia, inquis, panis non simpliciter euanescit: sed
in Christi corpus conuertitur. Cur ergò Magistri tui
docuerunt, eam in nihilum abire? si non simpliciter eua-
nescit: ergò tamen ex parte euanescit. Sinon euanescit,
sed in corpus Christi conuertitur: ergò materia corporis
Christi est: & in eo, vt materia in composito, manet. quo-
rè modo huic cum illo tui magistri, nec dicimus, sub-
stantiam panis vel vini materiam esse corporis vel sanguinis
Domini, conueniat, tu videris. Quæ te, si boni viri no-
men tueri vis, explica nobis perspicuè, quæ & qualis illa
væstra conuersio sit: quam ignorare se Magister tuus in-
genue profiteretur.

Sed quo modo primum illud antecedentis tui mem-
brum tueris, quo dixisti, te iã antè monstrasse, Christum
sub aliena specie præsentem esse posse?

Vos, inquis, idcirco potissimum negatis, Christum sub aliena specie adesse posse: quia negatis, vnum corpus in pluribus locis adesse posse: ergo rectè dixi, me illud antè monstrasse: quod hoc monstrato, illud etiam, aduersus vos quidem, monstratur.

Falsum est antecedens. *μυστικῶν* enim negamus: quia maxima omnium, quæ vnquam vigerunt, idololatria est: totiusque Christianæ religionis euersio. hæc ratio est, cur vestram illam in vobis præsentiam negemus. Ac si maxime probasses, id quod probabis, vbi lucem tenebras esse docueris, vnum idemque corpus in duobus simul locis, sua fortuna præditum, esse posse: non tamen probasses, hereticam istam sub aliena specie præsentiam. Quare vana tua iactatio est, & vera inænegatio.

Sed quartum, inquis, ad id petitum argumentum id directè probat. Si argumentum illud tertium (tertium enim non quartum est) ad id petitum fuit: sique primo capite *μυστικῶν* probare voluisti: cur id hoc scripto negasti? Hæc enim tua verba sunt, *non hoc iam ago his exemplis, ut cap. 2. p. 150* *μυστικῶν confirmem &c.* Quid autem tertio illo argumento efficiatur: & quæ Patrum mens fuerit atque sententia, dictum est antè.

Sed initio tertij capitis id te defendisse scribis. Sed nonné tertio illo capite, quod nunc quartum istud est, de quo modo agimus, septem rationibus eandem conclusionem demonstrare conatus es? qua itaque fronte particula *antè* huius capitis initium te significasse scribis? aqua tibi hæret. nusquam id probasti. falsum itaque primum antecedentis tui membrum.

Sed multò falsius alterum, Christum sub aliena specie vero suo corpore præsentem esse velle. vbi voluntas? cur hic obmutuisti?

Tertium nihilomelius est. immensum enim suum

ἡ παρουσία & presentiam ἡ παρουσία explicans hęc ver-
bis usus sum, aliud esse substantiam corporatam duobus
in locis esse, sua quantitate & qualitate accidentibusque
præditam, aliud accidentibus propriis exuram, & alienis,
quorum substantia euanescat, sicut alterius substantiæ ac-
cidentia, vestiri: idcirco hoc cauillatur, non habens ad
rem quod respondeat.

*Nos, inquit, nihil dicimus minus, quam Christi corpus,
cū in Sacramento sistitur, accidentibus exui propriis, & alie-
nis accidentibus vestiri.*

Quid dicatis, quàm bellè de hoc mysterio consentia-
tis, notum est. Christi corpus in Sacramento quantita-
tem & qualitates suas retinere dicis. Vbi ergò spectabi-
litas? vbi ceterę verę carnis proprietates? vbi corporis hu-
mani dimensio? num hostiæ vel milii dimensio corporis
humani dimensio est? ex qua Philosophia, quauè Theo-
logia id didicisti? nonnè terminatam, cū qualitatem,
tū quantitatē, omnes res naturalis à natura, natura-
que opifice habet?

Lomb. lib. 4. dist. 11. Substantia, inquis, panis non simpliciter euanescit: sed
in Christi corpus conuertitur. Cur ergò Magistri tui
docuerunt, eam in nihilum abire? si non simpliciter eua-
nescit: ergò tamen ex parte euanescit. Si non euanescit,
sed in corpus Christi conuertitur: ergò materia corporis

ib. 4. dist. 11. Christi est: & in eo, vt materia in composito, manet. quo-
verò modo huic cum illo tui magistri, *nec dicimus, sub-
stantiam panis vel vini materiam esse corporis vel sanguinis
Domini*, conueniat, tu videris. Quæ te, si boni viri no-
men tuæris, explica nobis perspicuè, quæ & qualis illa
væstra conuersio sit: quam ignorare se Magister tuus in-
genuè profiteretur.

Sed quo modo primum illud antecedentis tui mem-
brum tuæris, quo dixisti, te iã antè monstrasse, Christum
sub aliena specie presentem esse posse?

Vos, inquis, idcirco potissimum negatis, Christum sub aliena specie adesse posse: quia negatis, vnum corpus in pluribus locis adesse posse: ergo recte dixi, me illud ante monstrasse: quod hoc monstrato, illud etiam, aduersus vos quidem, monstratur.

Falsum est antecedens. *μυσταριον* enim negamus: quia maxima omnium, quæ vnquam vixerunt, idololatria est: totiusque Christianæ religionis euersio. hæc ratio est, cur vestram illam vobis præsentiam negemus. Ac si maxime probasses, id quod probabis, vbi lucem tenebras esse docueris, vnum idemque corpus in duobus simul locis, sua fortuna præditum, esse posse: non tamen probasses, hæreticam istam sub aliena specie præsentiam. Quare vana tua iactatio est, & vera mea negatio.

Sed quartum, inquis, ad id peritum argumentum id directe probat. Si argumentum illud tertium (tertium enim non quartum est) ad id peritum fuit: sique primo capite *μυσταριον* probare voluisti: cur id hoc scripto negasti? Hæc enim tua verba sunt, *non hoc iam ago his exemplis, ut* *cap. 2. p. 150* *μυσταριον confirmem &c.* Quid autem tertio illo argumento efficiatur: & quæ Patrum mens fuerit atque sententia, dictum est antè.

Sed initio tertij capitis id te defendisse scribis. Sed nonné, tertio illo capite, quod nunc quartum istud est, de quo modo agimus, septem rationibus eandem conclusionem demonstrare conatus es? qua itaque fronte particula *antè* huius capitis initium te significasse scribis? aqua tibi hæret. nusquam id probasti, falsum itaque primum antecedentis tui membrum.

Sed multò falsius alterum, Christum sub aliena specie vero suo corpore præsentem esse velle. vbi voluntas? cur hic obmutuisti?

Tertium nihilomelius est. immensum enim suum

erga nos amorem Christus neque transubstantiatione declarare vult, neque consubstantiatione. alios habet amoris sui declarandi modos: quos percensui: & tu, velis nolis, concedere cogeris: inter quos etiam est vera illius in Eucharistia presentia.

Sed negare me, non probare scribis. aut mihi satis est negare quod tu probare non potes. ratio tua est: Christus immenso nos amore prosequitur, ut discedens etiam omnino hoc modo, sub aliena specie, nobis adesse nobiscumque manere velit in Sacramento: sub aliena itaque specie presentis nobis est in Sacramento. negavi & nego antecedens. tu, si potes, proba. affirmanti, non neganti, probatio incumbit.

*in Iohann.
homil. 45.*

Sed ex natura charitatis, & Chrysostomi testimonio, probasse te dicis, Christum in Sacramento nobiscum manere velle. Sicut ex charitatis natura sequitur, Christum nobiscum esse: & tum in Eucharistia nobis presentem esse, tum in cordibus nostris per fidem habitare: ita nec ex charitatis natura, nec Chrysostomi verbis sequitur, eum suo corpore, corporeo & hæretico modo, sub hostia esse, & sub ea iugiter permanere. negamus enim, eum salva carnis suæ veritate sic nobiscum manere posse.

Sed presentem Christum in Sacramento nobiscum reipsa coniungi Chrysostomus intelligit. Sed non intelligit corpoream coniunctionis modum. ubi enim vel in Scripturis vel in Patribus veræ corporalisque nostræ coniunctionis modus aut nexus corporeus? nonne in Baptismo quoque, Chrysostomo teste, locum habet ista coniunctio?

Prorsus autem cæcus es, Gregori, si non vides, nos & veram realemque carnis Christi in Eucharistia presentiam, & veram realemque cum vera illius carne coniunctionem præteriri. corpoream & monstruosam illam ve-

stram

stram præsentiam & coniunctionem inficiamur. hanc si potes, proba. nam quod Chrysoſtomus ſcribit, Chriſtum tangi, cuiusque carni dentes inſigi, id Sacramentaliter, vobismet interpretibus, ſcribit: vt hinc corporea præſentia nullo modo efficiatur. Rei enim ſignatæ tribuitur quod in ſigno fit & Sacramento: idque rectè: tamenſi Sacramentum rem Sacramenti non aliter continet, quàm verbum: quia non quâ elementum, ſed quâ Sacramentum eſt, ex parte verbi, eam continet, hoc eſt, verbum, quod ad elementum acceſſit, illud propriè eſt quod continet, non elementum: vt paulò antè ex Auguſtino docuimus.

Quare non falſa, ſed vera ſunt quæ ex illis Chryſoſto-
mi verbis, *vt autem non ſolum per dilectionem, ſed etiam re ipsa in illam carnem conuertamur, id per cibum efficitur, col-
legi conſectaria: quorum alterum erat: Vnio membrorum cum capite, que in Euchariftia fit, manducationem ſequitur, hoc eſt, qui verum Chriſti corpus manducant, ij cum Chriſto capite coniunguntur: igitur à membris duntaxat editur verum Chriſti corpus.* negas conſequentiam. Sed quare? quia, inquis, *vnio cum Chriſto per gratiam non ita ex manducatione Sacramentali conſequitur, vt ſemper contingat, &c.* Atqui non de manducatione Sacramenti quaſtio eſt, ſed de manducatione ipſius rei, veri corporis Chriſti. hanc manducationem vnio perpetuò comitatur, dicente Domino, *Joh. 4. qui manducat carnem meam, is in me manet, & ego in eo.* hæc enim Domini verba ad Euchariftiam attinere, vos ipſi non diffitemini: idem Chryſoſtomus vult verbis modò citatis: vt tum ex antecedentibus liquet: tum ex iis quæ conſequentur. Firmâ itaque mea conſequentia eſt, *Quicumque verum Chriſti corpus manducant, ij cum Chriſto capite coniunguntur, vt caro ſint de carne illius, & ofſa de ofſibus illius: Sed ſola Chriſti membra ita cum eo coniunguntur: quare ſola Chriſti membra verum Chriſti*

*In Iohann.
tract. 80.*

Joh. 4.

*Ioan. 6.
Eph. 29.
4. 6*

corpus manducant. Maior Christi est: minor ex Apostolo nota.

Quod de Baptismo & Christi morte adfers, id nihil ad rem. aliud est de Sacramento loqui; aliud de re Sacramenti. Quicumque vero Christi sanguine lauantur, ij quoque regenerantur: se d non quicumque aqua tinguntur, ij quoque sanguine lauantur & regenerantur. Sic in Eucharistia quicumque fractum Christi corpus & traditam carnem edunt, in Christo manent, & Christum in se manentem habent: sed non quicumque Sacramentum corporis, quod Sanctus panis est, non ipsummet corpus, edunt, rem quoque Sacramenti, fractum Christi corpus, edunt, & cū Christi corpore coniunguntur. Mors etiam Christi iustificat: sed credentes: si fide apprehendatur. Sic externum in Sacramentis Symbolum vim habet hyperphysicam & spiritualem: si verbum, à quo, & in quo, vim istam obtinet, fide recipiatur.

Ex his luce meridiana clarius est, Christi corpus a nullo edi, qui non sit in corpore Christi: eo que corporis ore non edi. nam quod tu ex Chrystostomo & Augustino occiniscis, eo nihil planè iuuaris. Sacramentaliter Chrystostomus loquitur, signorum nomina rei nominibus permutat, sanguinem & corpus appellans, corporis & sanguinis Sacramentum: quia quod Apostolus dixit *quare qui comederit panem hunc, aut biberit poculum Domini indignè &c.* id hitce verbis Chrystostomus effert *Qui enim manducat, & bibit indignè sanguinem Domini, iudicium sibi manducat & bibit.* Augustinus autem adeo tibi fauet, vt vel illis ipsis, quæ citas, verbis te iugulet. Sacramentum Dominicum & corpus Domini opponit: per Sacramentum elementum cum verbo intelligens, non ipsummet corpus: quippe quod opponit Sacramento. Sacramentum itaque Dominicum malus etiam accipit: eo que non nihil accipit:

*In Iohann.
hom. 45.*

1. Cor. 11.

*lib. de Bapt.
contr. Dom.
cap. 8.*

accipit: et si Spiritualis hic cibus illi non sit Spiritualis. Tametsi enim sanctus hic cibus carnali non est Spiritua-
lis: in se tamen Spiritualis est, & effectu Spirituali prædi-
tus: quia Sacramentum corporis eoque modo quodam
verum Christi corpus.

Ex quibus Augustini verbis iterum liquet, et si Sanctus
panis verum Christi corpus est, etiam cum impio & infi-
deli offertur: ab infideli tamen nihil præter rem externam
accipi. nam ut idem inquit, *qui discordat à Christo, nec car-* *apud Pro-*
nem eius manducat, nec sanguinem bibit: etiamsi tanta rei *perum.*
Sacramentum ad iudicium suæ præsumtionis quotidie indiffe-
renter accipiat. audin' quid malus accipiat?

Falsum igitur est, quod assuis, Augustinum de fructuo- *In Johann.*
sa duntaxat corporis manducatione loqui, cum id ab illo *tract. 26.*
duntaxat manducari scribit, qui in Christo manet. De
veri corporis manducatione absolutè loquitur: quia ali-
ter non manducant, quam manducatione fructuosa:
propterea quod cibus est ad vitã nutriens non ad exitium.

Hæc de altero consecratario, alterum erat: Vnio man-
ducationem sequitur: ergo qualis unio, talis manduca-
tio: & ex consequenti, sicut unio Spiritualis est: ita man-
ducatio quoque Spiritualis est, non corporalis. hinc iste
putavit, concludere me velle, unionem & manducatio-
nem unum & idem esse. ego verò nihil minus volui: sed
hoc volui, vtrunque eiusdem generis esse: non ignorans,
alterum causæ rationem habere, alterum effecti: id quod
etiam priore meo Scripto crebrius inculcaui. nonné ve-
rò perspicuè sententiam meam expressi, cum ut iste quo-
que citat, scripsi, *deinde manducationem non aliam quam*
unionem esse: quæ cum Spiritus sit, non corporalis &c. Spiri- *P. 20. b.*
tualem quoque non corporalem manducationem esse &c.?

Nihil oculatior est, cum hoc alterum meum conse-
crarium ita proponit. *Vnio quæ ex manducatione sequitur,*

*est spiritualis, qualis sit etiam teste Chrysoſtomo & aliis Patri-
bus in Baptiſmo: igitur etiam manducatio Chriſti in Sacramen-
to debet eſſe duntaxat ſpiritualis, non corporalis.* Vbi quaſo
ita ſum ratiocinatus? Si falſarius haberi non vis, Gregori,
oſtende hoc tuum enthymema in meo libro. hanc autem
rationem pro mea agnoſco: Vnio cum vero Chriſti cor-
pore, quæ corporis manducationem in Euchariftia con-
ſequitur, ſpiritualis eſt, & tantum ſpiritualis: ergo man-
ducatio quoque veri corporis Chriſti tantum ſpiritualis
eſt, non corporalis. Antecedens antè probatum eſt. ra-
tio conſecutionis eſt; quia qualis vnio, talis manducatio
atque cibus. propterea Sanctus in Euchariftia panis cor-
poreo modo nobiſcum coniungitur: quia corporeus in
ſe cibus eſt: & corporeo modo manducatur.

Aliud igitur eſt, de Sacramenti, aliud de veri & cruci-
fixi corporis vnione & manducatione loqui. nemo negat,
Chriſtum corporeis rebus ad ſpirituales effectus vti: ſic-
ut etiam nemo ſpiritualem duntaxat in Euchariftia
manducationem affirmat: ſed ipſum Chriſti corpus ſpi-
ritualiter duntaxat, palato mentis fidelis, manducari di-
cimus: quia ſpirituali duntaxat nexo nobiſcū copulatur.

Quare nihil ad rem quod de ſalute & iuſtificatione ho-
minum imperitè ſimul & intempetiue nobis hîc oppo-
nis: qui corporeis rebus ſpiritualem effectum nunquam
denegauimus. nihil item quod de Baptiſmo concludis.
nos enim non ita concludimus. hoc autem ſequitur, re-
generatio & ablutio à peccatis ſpiritualis eſt: igitur ablu-
tio quæ fit ipſomet ſanguine Chriſti, ſpiritualis eſt. En,
miſerrime Gregori, quò te deducat hydra tua ſepticeps.
reuoca te: eamquæ maturè deſere, ni plagarum illius par-
ticeps eſſe velis.

In Iohan.
homilia 45.

Neque verò videre poſſum, quid vel nobis obſint, vel
vobis proſint illa Chryſoſtomi verba, quibus Chriſtum in
Eucha-

Eucharistia videri, tangi, & ita quidem, vt illius carni dentes infigantur, docet, num consequens esse putas, veram illius carnem sub nudis panis accidentibus reipsa latitare? quin immò tu ipse vanissimæ consecutionis rationem nobis suppeditas. non enim aliter id carni siue corpori Christi competit, quàm ratione rei externæ, quæ verè & in se tangitur atque videtur. Quod si reipsa sub nudis accidentibus vera Christi caro latitaret; vtique quicquid dicas, verè & in se quoque vna cum accidentibus tangeretur: sicut panis substantia verè & in se tangitur & absimitur. Dicitur autem ipsamet caro tangi, quia Sacramentum illius, sanctus panis, tangitur: eoque Sacramentalis, vt dicebamus, locutio est: qua rei tribuitur quod signo competit: idque rectè: ob eam quæ inter rem & signum est, coniunctionem. Ineptissimè verò falsissimèque Chrysostomus loqueretur: si corpus Christi idcirco tangi diceret: quod sub illa re, quæ tangitur, reipsa subsit. Etsi enim reipsa aliquis sub tentorio, verbi gratia, subsit: nisi tamen ipsemet tangatur: verè tangi dici non potest: vt vt tentorium tangatur. Quare nimis crassus es, Gregori, si non percipis, quàm te lethaliter hæc Chrysostomi verba vulnerent: quibus luce meridiana clarius docet, se de hoc magno Sacramento Sacramentaliter loqui, & nihil minus, quàm hæreticam illam vestram præsentiam, significare.

Quod de contradictione respondes, ostendit, quàm gnarus sis legû contradictionis. negas, contradictionem involui, si idem Christi corpus, in se consideratum, modo corporeo simul à nobis discessisse, & in cælum assumptum esse, & nobiscum mansisse dicatur. Cedo legem, quam hic requiris, contradictionis. Discessit, inquis, Christus non secundum illa loca, in quibus nobiscum est in Sacramento, sed secundum alia, in quibus antea ver-

fatus est visibiliter. Sed quando tandem nobis probabis, verum hominis corpus in pluribus locis esse? quando item, illud crasso vel potius nimium subtili illo vestro modo in Sacramento esse? quando denique illud aliis in locis aspectabile, in alijs non aspectabile esse? immò verum hominis corpus aspectabile non esse? hæc, si monstraris: concedam tibi hanc contradictionis legem.

Quamuis ne hinc quidem Iesuiticæ tuas aurículas tegere potueris. Alia lex est secundum idem: alia ad idem: deest lex secundum idem, eoque contradictio non est, si idem eodẽq; modo acceptum, de eodem affirmetur & negetur: sed secundum aliam & aliam illius partem, aut conditionem: vt si Christus καὶ ἄλλο κτλ ἄλλο vbique & non vbique esse dicatur. Quòd si ad duo diuersa, quæ extra subiectum sunt, cuiusmodi commentitia tua loca sunt, respiciatur: non lex secundum idem, sed altera, ad idem, desideratur. Hæc itaque lex desideraretur, si τὸ πλάχῃ demonstrari posset: quod quia tum cum veræ carnis natura, tum cum oraculis cælestibus pugnat, nequaquam desideratur: & quia hæc, præterquam aliam adferre nullam potes, non desideratur, nulla plane desideratur, sed integra contradictio manet. Sed deest cõditio ὡσαύτως. hoc enim fortè edicere voluisti: etsi nō potuisti. In illis enim locis, inquis, in quibus nobiscum est ratione Sacramenti, abesse & adesse citra contradictionem dici potest: quia alio modo adest, modo scilicet inuisibili, alio abest, modo visibili. Hæc quoque lex à contradictione te vindicabit, vbi duplicem hunc veri corporis veræque carnis humanæ modum è Scripturis demonstraris. Quid autem secundo capite effeceris, ex secundo illo capite liquet.

Num verò quia præter præstigijs nihil habes, quod dicas, idcirco quod nos solidè respondemus, præstigiæ sunt? an tibi hoc nihil est, quòd discessurus Christus veri sui corporis

potis Sacramētum nobis reliquit : an magnum hoc Sacramentum cum absentis Imperatoris legibus comparabis ? nihilne illud , quod scripsi , veram & pro nobis traditam Christi carnem à nobis in Eucharistia verè & reipsa manducari , nobiscum verè & reipsa coniungi ? estne hoc Christum absentem , an potius intimè præsentem , statuere ? cur id malitiosè præterijsti ? non itaque Deitatis solum , sed etiam verè carnis veram præsentiam in Eucharistia confitemur : qua vera Christi caro , quæ pro nobis tradita est , verè præsens est , & à nobis verè manducatur : sed quâ tradita est , vt ex Institutionis verbis antè conuicimus.

Superest quartum & extremum sexti argumēti membrum : quod tertio simile pronunciaui : quia verum nostrum commodum atq; solatium non in Cyclopica illa carnis manducatione , quæ pijs cum impijs communis statuitur , consistit : sed in illa , quæ facit , vt Christus in me maneat , & ego in eo.

Hic iterum iste vociferatur , fundamentum Christianæ religionis euerti. metuebat enim , id sibi obijci posse : probè sibi conscius , & fundamentum Christianæ religionis conuelli : & totam religionem Christianam in fabulam transmutari , si vera Christi caro , cuius sceleris isti rei sunt , in phantasma conuertatur.

Sed ita me ratiocinari scribit , *Præsentem habere Christum in Sacramento commune mihi cum quouis impio & scelerato est , ac exitium æternum id adfert , nisi spiritualiter Christus manducetur : ergo non in ea præsentia , sed in hac spirituali manducatione verum commodum & solatium est.*

Hæc quoque ratio sicut ambigua , sic mea non est. Quatuor meis verbis rationes complexus sum : è quibus prima est , Quod Scripturis aduersatur , id non verum , seu vt iste loquitur , summum & spirituale , piorum commodū est atq; solatium : corporea illa carnis Christi sub nudis.

speciebus præsentia Scripturis aduersatur: quia pugnat cum verbis Institutionis: vt partim ostendimus: partim ostendemus: ergò verum, summum, spiritualeq; piorum commodum atque solatium non est.

Alterà ratio est: Quod mihi, seu pijs, cum impijs & scelerato quouis commune est, id verum & spirituale piorum commodum atque solatium non est: Corpora illa, seu potius, Cyclopica, carnis Christi manducatio pijs cum impio & scelerato quouis communis est: Ergo non verum & spirituale piorum commodum atque solatium. Minor istorum; Maior perspicua est: quia quod ab interitu non vindicat, neque nos hæredes Dei, Christi que co-hæredes efficit, quod non præstat quod pijs cum impijs est commune, id verum piorum commodum atque solatium non est.

Ioh. 6.

Tertía est: Spirituales manducatio, qua fractum Christi corpus palato cordis recipitur, facit, vt Christus in me maneat, & ego in eo, ab interitu vindicat, &c. Spirituales igitur hæc manducatio verum commodum est. Antecedens Christi est: ratio consecutionis, quia quod hæc præstat id verum commodum est.

Extrema est, Corpora illa manducatio, si cum spirituali non sit coniuncta, exitij, non salutis, causa est. Summum igitur & spirituale piorum commodum atque solatium non est.

Quid hîctu, Gregori? ita colligis habere Christum redemptorem, & mediatorem, & pontificem & hostiam, in sanguine suo, commune mihi enim quouis impio & scelerato est, ac exitium æternum affert, nisi quis per fidem legitimam eo beneficio rectè utatur, vt patet ex Apostolo Paulo: ergo non in Christo ipso redemptore & mediatore & pontifice & hostia, neque in Christi sanguine, sed solum in legitima fide verum commodum atque solatium est. Hæc tua cauillatio, Gregori, primùm

cum

cum firmissimis meis rationibus nihil plane commune habet: Deinde, sicut antecedens de te verissimum est: ita de me ceterisque fidelibus est falsissimum. Aliter pijs atque fideles, aliter impijs fideque destituti, Christum redemptorem, pontificem, hostiam pro peccato, habent: immo verò soli fideles cum redemptorem habent, pontificem, hostiam: de quibus etiam solis Apostolus, quo abuteris, loquitur. Consecutio nihilo melior est antecedente. *ad Heb. 10.* Si enim maximè verum sit antecedens, Christum redemptorem, pontificem, hostiam habere, generaliter scilicet habendi vocabulo sumpto, sicut alia generalis, alia specialis Dei presentia est, commune pijs cum impijs esse: nequaquam tamen efficitur, commodum in sola fide consistere. Efficitur, ita Christum habere, summum spiritualeque piorum commodum atque solatium non esse.

Quod de Deo, Sole, Mundo, garris, ostendit te cæcitate percussum, breui cetera, cum Bariesu, fratre tuo, ni maturè respicias, experturum. *Si hæc vestra inquis argu- menti forma valet, Deum quoque & Solem & orbem ipsum afferre nobis aliquod commodum deberetis negare:* quòd hæc pijs cum impijs communiã sint. Sed estne tibi idem, Gregori, aliquod commodum afferre & summum spiritualeque commodum afferre? Idemne tibi est, quod pijs cum impio quouis commune est, id summum spiritualeque piorum commodum atque solatium non est: & quod pijs cum impio quouis commune est, id nullum planè commodum adfert? Quam egregiè verò libro primo manducationem tuam demonstraris, ex ijs abundè liquet, quibus Achillem tuum, septimum illius libri sophisina; abste prouocati, profligauimus.

Argumentum VII.

EXtremam istius ἐνόχλησιν ipsiusmet verbis proposui. Et tamen Planus iste, nescio quam aliam causam ad-

fert, cur illam non sicut ceteras hîc repetat. Eam, vt verbosior, sic obscurior, ita contraxi: Patres communi consensione docent, Christum verbis illis, *hoc est corpus* &c. non figuram, sed rem ipsam planè, corpus suum & sanguinem sub pane & vino demonstrasse: intolerabilis igitur impudentia simul & insania est, communi huic sanctorum Patrum sententiæ non assentiri. negavi antecedens, antiquos scilicet Patres, seu Patres, communi consensione, docere, Christum vel sub pane & vino, vel sub nudis illius speciebus, quorum illud Filiæ, hoc matri placeat, corpus suum demonstrasse; idque, vt figuram nullo modo demonstrârit.

Antecedens Gregorius iste septem ratiunculis confirmare nitetur: quarum prima à Damasceni, Theophylactique petita fuit autoritate. Respondi, etsi recentiores sint isti duo Patres, horumque duorum Patrum sententia non sit communis omnium, etiam antiquissimorum, Patrum sententia, me tamen ne istos quidem in hac causa, quod quidem ad caput rei attinet, iudices reformidare.

Quid iste? Calvinistas recentiores esse scribit. ô ridiculum caput, quid si vetustiores sint? certè doctrina nostra, ob quam sectario nomine à Sectarijs & hæreticis nominamur, tantò duobus istis Patribus antiquior est, quantò qui prior omnibus est, ex cuius ore doctrinam nostram hausimus, illis est antiquior. Calvinistæ, inquit, apud omnes in vniuerso orbe pessimè audiunt: hæretici palâ proclamati sunt. Quasi verò alia nostra, quam Christi & Apostolorum, fors sit: qui eodem à Sacerdotibus & Pontificibus modo excepti sunt olim, quo nos à vobis hodie tractamur.

Sed de Damasceno & Theophylacto videamus. Quid in illorum Scriptis inuenisti? *clarissima* inquis *testimonia pro Christi præsensia in Eucharistia.* Sed quis nostrum Christi præsentiam in Eucharistia in dubium vnquam vocauit?

Craſſam & corpoream illam veſtram vetæ carnis ſub tantillo pane, vel tantilla panis ſpecie præſentiam negamus.

Cedò nunc Damasceni teſtimonia, quæ præſentiam iſtam confirment. Nam de Theophylacto poſt viderimus. Ita Damascenum loquẽtem introducis. *Nec verò panis & vinum corporis Chriſti figura ſunt (abſit enim hoc) verùm i-^{lib. 4. c. 14} pſummet Domini corpus diuinitate affectum: quippe cùm ipſemet Dominus dixerit, hoc eſt, non corporis ſignum, ſed corpus, nec ſanguinis ſignum, ſed ſanguis. Et iterum, Si ipſemet Deus verbum ex immaculatis ſancta ac ſemper virginis ſanguinibus carnem ſibi ipſi ſine ſanguine condidit: quid tandem afferri poteſt, quin ex pane corpus ſuum, & vino & aqua ſanguinem ſuum efficere queat? Dixit antiquitus, producat terra herbam vi-
rentem: atque ea etiamnum, orto imbre, factus ſuos producit, diuino præcepto impulſa ac roborata. Dixit Deus, hoc eſt corpus meum, & hic ſanguis meus, & hoc facite in meam commemorationem: atque omnipotenti Dei præcepto, donec ipſe veniat hoc efficitur. (his enim verbis donec veniat uſus eſt): ac pluuia huic noua ſegeti per conſecrationem exiſtit Sancti Spiritus viſ inumbrans. Quemadmodum enim quicquid Deus fecit, id ſancti Spiritus opera fecit: eodem modo nunc quoque Spiritus operatio ea qua naturam ſuperant efficit, quaque niſi ſola fide capi & intelligi nequeunt. Quomodo mihi fiet iſtud? aiebat ſancta virgo. reſpondet Gabriel, Spiritus Sanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Tu quoque nunc queris, quomodo panis fiat corpus Chriſti, & vinum aqua coniunctum ſanguis Chriſti fiat. Tibi reſpondeo, Spiritus Sanctus ſuperuenit eaque efficit, qua orationis facultatem ac mentis intelligentiam excedunt. panis porrò & vinum ob eam cauſam adhibentur, quia Deo nota eſt humana imbecillitas: quippe qua vt plurimum ea qua uſu & conſuetudine minimè trita ſunt, auerſatur.*

Hic primũ, ad poſterior teſtimoniũ quod attinet, mala fide Damascenũ citas. quædã enim demis: quædam addis: quædam

quædam immutas. Demis illa *si volens &c. factus est homo* &c: addis illa *quid tandem afferi potest*: item illa *ob eam causam*: immutas & peruertis, id quod maioris est momenti, cum pro eo quod Damascenus dicit *non poterit panem corpus suum facere & vinum ac aquam sanguinem*: hæc obtrudis *quin ex pane corpus suum & vino & aqua sanguinem suum efficere queat*? cum pro hoc est sanguis, hic est sanguis: pro inuocatione, consecrationem dicis.

Deinde quid hæc ad antecedentis tui confirmationē? panem & vinum figuram siue typum corporis & sanguinis esse negat; ipsum Domini corpus *πρωτότυπον* esse contendit: quod Dominus ipse dixerit hoc est corpus, non autem typus corporis. quis hæc negat? quis dicit, panem ita typum corporis esse, vt non ipsum quoq; Christi corpus sit? hæc verò duo, vt panis typus seu antitypon, simulque verum Christi corpus sit, simul consistere possit, ne tu quidem diffiteris.

Fatemur ergò, panem Christi corpus esse, idque Spiritus Sancti virtute fieri: fatemur, id captum nostrum exuperare. panem & vinum adhiberi propter imbecillitatem nostram, concedimus: vt per vltirata & quæ secundum naturam sunt, in ijs quæ supra naturam sunt, collocemur: sed negamus, inde consequi, Christum sub pane & vino corpus & sanguinem suum demonstrasse, sub pane & vino vero suo corpore absolutè, quâ corpus est, corporeo modo præsentem esse. Hoc ergo tibi demonstrandum erat: & dein, ad typum seu figuram quod attinet, Patres omnes à figuræ, signi, typi, antitypi, nomine abhorruisse.

Sed inquis, *potuitne Damascenus clarius dicere, Christum sub specie panis & vini suum corpus & sanguinem demonstrauisse, quam cum toties repetit, vt audiimus, Christum non dixisse, hoc est figura, sed hoc est corpus meum, & hic est, non figura,*

figura, sed sanguis meus? Immò vcrò potuitne clarius dicere, corpus Christi neq; sub pane, neq; sub panis specie, esse, quã tũ dicit, panẽ esse corpus Christi: disparatorũ prædicationem apertè contra vos statuens, & vagabundum illud vestrum indiuiduum in Mundum Democriti relegans? ac quoties quæso repetit illud *non figura*: cùm id semel duntaxat de pane & vino proferat? Quòd si millies id repeteret: nihil tamen pro te faceret: cùm ipsemet fateri cogaris, Damascenum non omnem prorsus inficiari figuram.

Panis ergò Damasceno verum Christi corpus est, non inanis & nuda figura: sed non est illi corpus *ἰσχωρῶς*: quippe in quo duo agnoscit: panem substantia: & coniunctam illi Deitatem. nam si nudam panis speciem constitueret: falsum esset, quod dicit, sicut carbo simplex lignum non est, sed lignum vnitum igni, eoque lignum & ignis simul, & lignum substantia, non externa duntaxat specie: sic & eodem planè modo panis *τῆς κοινωνίας* non simplex panis est, sed vnitus Deitati. Sicut ergò non simplicem panem sed talem agnoscit, qui Deitatis adiunctione diuinus, Christi que corpus sit effectus: Ita verum panem, qui naturã panis sit, agnoscit: quo tum figura conceditur: tum omnis vniuerse corporea sub elementis præsentia exterminatur.

Concedis deinde, ceteros & antiquiores Patres figuræ, signi, &c. nomina vsurpare: quòd res externa & aspectabilis, figura sit corporis & sanguinis Christi: sed non signum nudum, aut figura nuda: sed quæ rem ipsam contineat: atque hoc sensu ab ipso quoq; Damasceno signum & figuram admitti. Verissima itaque mea responsio est, Damascenum ita figuram negare; vt non omnem tamen plane figuram inficietur. inanem, vt dixi, nudamque figuram, inficiatur: quam nos quoque pernegamus: qui libenter concedimus, externum signum rem internam

continere: sed in verbo, vt ipsum quoque verbum eam continet, non autem vt faccus auenam. quare falsum illud est, & Damasceno aduersarium, quod ais, de re contenta verè & propriè dictum esse, *hoc est corpus meum*: cùm de pane, Damasceno teste, id dicatur.

Con. Mar.
lib. 4.

Quamuis satis mirari non possum, te figuram concedere: cùm omnes promiscuè figuras, vt inanes & rem nõ continent. extremè auerfemini: illudque Tertulliani *hoc est corpus meum, id est, figura corporis mei* ita miserabiliter dilanietis, vt verba illa *id est, figura corporis mei*, non ad attributum, sed subiectum referenda esse contendatis; quod quàm verum sit iudicare potest is, qui non ex animali ridente rudens factus est. Quod addis, Patres nonnquam panem & vinum figuram corporis & sanguinis ante consecrationè appellare, id sicut nihil prorsus ad rem facit: sic abs te probari non potest. Ex Basilio enim contrarium, quàm putauit Damascenus, ostendi potest.

Ita liquet, quantopere Transubstantiatoribus Damascenus faueat: qui & figuram, ipsismet testibus, admittit: & naturam panis incolumem manere, deque vero pane verum Christi corpus enunciari scribit: quibus omnis, vt dicebam, corporea & hæretica sub elementis præsentia è porticu Solomonis eliminatur. Atque hanc Damasceni sententiam esse, pluribus, ijsque firmissimis, ex Damasceno petitis argumētis comprobari potest: è quibus aliquot priori Scripto attuli: quæ miserabiliter sanè Gregorius iste oppugnat.

Primum autem ita cōtra nos sophisticatur: *Si illud, quod Christus pronominibus illis hoc & hic in manibus suis præfens demonstrauit, non est tantum figura corporis & sanguinis Christi, sed verè & propriè ipsum corpus & sanguis Christi, manifestum est, non esse id substantiam panis & vini, sed solum substantiam corporis & sanguinis Christi: at ex Damasceni sententia,*

*tia, quod Christus illis pronomi-
nibus demonstrauit, non est tan-
tùm figura, sed verè & propriè ipsum corpus & sanguis: igitur
ex Damasceni sententia manifestum est, id non esse substantiam
panis & vini, sed solùm substantiam corporis & sanguinis Chri-
sti.* Nego minorem. est quidem illud, quod pronomine
hoc demonstratur, verè, Christi corpus: Sed ostende tu, il-
lud etiam propriè Christi corpus esse. vbi hoc in Damasce-
no reperisti? Ostende, Gregori, si firmam esse vis minorem,
Damascenum dicere, id quod pronomine *hoc* demonstra-
tur, non tantùm verè, sed etiam propriè Christi corpus ef-
se. aliud est verè quid esse, aliud propriè. fasces imperium
verè sunt: ast non propriè. Et cur tu vocem istam propriè
in minoris confirmatione cum altera illa *verè* non coniū-
xisti, sicut in argumento eas coniunxisti? Nōnne suspectū
te causam que tuam reddis? Nihil itaq; tuum istud telum
me lædit: sed firma mea stat interpretatio. Audiamus
nunc cetera.

Primum meum argumentum, quo monstraui, Da-
mascenum non solùm non amicum *μετασίας*, sed capita- lib. 4. c. 19.
lem etiam illius hostem esse, ex illis Damasceni verbis pe-
titiui, quibus geminum in Eucharistia cibum statuit; eò
quòd nos gemini sumus: quorum altero, qui panis ille vi-
tæ est, qui de cælo descendit, Dominus noster Iesus Chri-
stus, Deus & homo, animus & interior homo nutriatur:
altero, qui Sanctus panis & sanctum vinum est, corpus &
homo exterior: non secus ac in Baptismo corpus aquâ
tangitur: gratia verò Spiritus & sanguine Christi anima
lauatur & irrigatur. Quæ quæso capitalior sententia dici
ab vllō vnquam iudice contra *μετασίαν* potuit? Dominus
Iesus, siue caro verbi, de sententia Damasceni, interioris
hominis alimentum est, non exterioris. vbi ergo corporea
corporis Christi manducatio? vbi corporea sub elemen-
tis, qualiscunque tandem statuatur, præsentia?

Quid ad hæc Gregorius? nihil planè. Rogo lectorem, per suam ipsius salutem, vt saltem hoc ex Damasceni verbis ductum argumentum cum Gregorij respõsione conferat. intelliget primo aspectu, cum malam causam defendere: nihilque planè quod respondeat, habere. Geminum cibum in Eucharistia remanere scribit, et si panis substantia explodatur, corpus Christi, & panis accidentia. Atqui vis argumenti, quòd iste optimè vidit, sed fraudulenter omisit, non in eo potissimùm consistit, quòd geminus in Eucharistia cibus sit: sed quòd alter, externus cibus, qui sanctus panis est, ad exteriorem, alter, internus & spiritualis, qui Iesus Christus siue caro & corpus Christi est, ad interiorem hominem attingat: quia eadem Eucharistiæ, ad rem præsentem quod attinet, & Baptisimi ratio est: & quia geminus iste cibus, gemino homini destinatus, & geminus est, eo quòd homo geminus est.

Sed neque de gemino cibo quod dicat habet. nego & nego, nuda panis & vini accidentia nutricandi vim habere. hîc iste, inficiari tantummodò me scribit, non autem probare. quæso te, Gregori, vtri probatio incumbit, negatine, an affirmanti? Non id nunc ago: vt te tuamque Synagogam accusem. quod sine Scripturis, sine teste, sine ratione, dicis, id verum esse nego. nego, mera panis accidentia vim habere, qua corpora nostra nutriantur: idque nego: quòd cum Philosophia pugnet: quòd sine Scripturis, sine omni Patrum autoritate, sine ratione, à vobis affirmetur. Si Scripturam adferre non potes, saltem vnum ex Patribus, etiam recentissimis, adfer, qui id vnquam ausus fuerit affirmare.

Sed è Scriptura, inquis, mysterium istud habemus. Cedò Scripturam. *Ex Scriptura inquis habemus, non esse in Eucharistia substantiam panis: ergo & hoc.* Petis principium: idque tum, quòd falsum falso, tum quòd alterum altero,

altero, instar circuli, confirmas. nam transubstantiationem neganti, eò quod alter, corporis cibus, depercat, respondes, accidentia nutricandi vim habere: hoc verò neganti, transubstantiationem occinis.

Sed antecedens nobis demonstra. hoc, inquis, libro Secundo, capite Secundo, demonstraui. Videamus demonstrationem. Hæc illa tua demonstratio est: *Quicquid substantia continebatur sub speciebus panis & vini, finita prolatione illorum Christi verborum, & quicquid nunc etiam ibi continetur, quando à Sacerdote prolata sunt eadem verba, id totum verè & propriè tunc fuit & nunc etiam est corpus & sanguis Christi: sed nihil substantia panis, & similiter, nihil substantia vini tunc fuit, aut nunc est verè & propriè corpus aut sanguis Christi, cum finitur illa prolatio verborum: ergo nihil substantia panis & vini continebatur tunc, aut nunc continetur sub speciebus panis & vini.* Falsissima maior est. Tres enim illæ, quas ponis, theses, te nihil planè iuuant. prima est, enunciationem illam *hoc est corpus meum*, verificari propriè (sic enim loqueris) in vltimo instanti prolationis: sicut oportet omnes alias enunciationes tunc maximè veras esse. Si tunc maximè vera est enunciatio: igitur & antè vera est. quare subiectum non aliud in fine denotat, quàm in principio.

Altera tua thesis est, veram hanc esse enunciationem, pro eo, puta vltimo, instanti, non figuratè, sed omnino propriè. nugæ, Gregori. proba quod dicis. Suprà, inquis, satis id à nobis probatum est. vbi Gregori? libro primo. quo capite? nullo. Quid enim de vltimo tuo instanti, de quo primo, secundo, tertio, libro garris, sentiendum sit, *lib. 2. c. 2. p. 24.*
c. 9. c. 2. s. 4.
id vere supra intellexisti.

Postrema tua thesis est, ea que sicut firmissima, sic planissima, pronominis Demonstratui *hoc* ea vis est, vt si ad rem aliquam applicetur, quæ secundum conditionem su-

am non soleat aliam aliquam substantiam diuersam à sua continere, sicut continet dolium aut marsupium, demōstret omninò totum, quicquid est substantiæ sub illis externis accidentibus rei, quæ sensu percipiuntur, demōstret, inquis, id totum, saltem sub ratione substantiæ communi & indiuidua vagè, per ordinem ad accidentia illa, quæ sentiuntur. Hæc tua thesis, hæc tua verba sunt, Gregori. De vago tuo indiuiduo, & an pronomine *hoc* generis & illius quod commune est, nota sit, satis antè dictū. Concedo, totam substantiam, quæ sub accidentibus paniserat, pronomine *hoc* demonstratam esse: sed nego, corporis Christi substantiam sub illis fuisse. hoc, hoc, Gregori, tibi demonstrandum est: quod hæc tua thesis nequaquam præstat. falsa itaque tua maior est: falsum itidem antecedens. Quod si maxime verum antecedens esset: nōdum tamen sequeretur, accidentia nutricandi vim habere. De experientia prorsus expertus loqueris: dignus qui nudis pascaris accidentibus.

Ad alterum meum argumentum, quod iste quidem alterum constituit, nihil præter commentitiam illam vim accidentium. responsionem itaque nullam meretur.

Tertium argumentum ita proponit. *In Baptismo secundum Damascenum, non est necessaria conuersio substantiæ aquæ: ergo neque in hoc Sacramento conuertitur substantia panis.* Hoc verò meum argumentum non est. Collegi ex illis Damasceni verbis, quibus de analogia, quæ inter Eucharistiam & Baptismum est, præcipit, & quibus docet, sicut aqua regenerationis lauacrum, adiuncta gratiâ Spiritus, facta est, ita panem & vinum adiuncta Deitate, corpus & sanguinem Domini facta esse, collegi inquam, ex istis, si Damasceno credendum sit, non magis substantiæ panis conuersionem necessariam esse, vt panis corpus Christi fiat, quàm aquæ Baptismi substantialis conuersionem necessaria sit,

tia sit, vt lauacrum fiat regenerationis. Hæc enim mea verba sunt, *Non magis igitur, si Damasceno credimus substantiæ panis conuersio necessaria est, &c.* p. 22. a.

Hoc ergo meum argumentum est: Et aqua Baptismi, & panis Eucharistiæ, eâdem ratione, adiunctione scilicet gratiæ & Deitatis, de sententia Damasceni, immutantur, illa in lauacrum regenerationis, hic in corpus Christi: nõ magis igitur, si Damasceno credimus, substantiæ panis conuersio necessaria est, vt panis in Christi corpus immutetur, Christi que corpus fiat, quàm aquæ Baptismi substantiæ conuersio necessaria est, vt lauacrum fiat regenerationis.

Quid iste? *nihil valet*, inquit, *consequentia*: id quod verum est de illius argumento. Sed nega tu, Gregori, mei, non tui, argumenti, si audes, consecutionem. Quare, quæ subijcis, ea nihil ad rem. negas, aquæ conuersionem è Scripturis haberi. nonne accedente verbo immutatur, & fit quod non erat? nõne lauacrum fit regenerationis? nõne naturâ mutatur: cum naturâ suâ corpus duntaxat tangat: quæ tamen hîc etiam cor præternaturam suam abluit? nõne conuersionem illius apertè Damascenus, non secus atq; Eucharistiæ, & quidem eandem, statuit, cum ita loquitur: *Et quemadmodum in Baptismo, quia mos est hominibus, aqua lauari, & oleo vngi, coniunxit cum oleo & aqua gratiam Spiritus, & fecit illud lauacrum regenerationis: ita quia mos est hominibus panem edere, &c?* idem vtrobiq; facere, *meiv*, Damascenus agnoscit. Quid ergò superest aliud, quàm vt aquam quoq; Baptismi trãsubstantietis? sed nusquam Christus de aqua Baptismi dixit *hoc est corpus meum, vel sanguis meus*. Quid igitur illud est quod per Ananiam Paulo dixit *Surge, Baptizare, & abluè peccata tua?* at qui sol⁹ sanguis Iesu Christi mûdat & abluit nos à peccatis. quid hoc aliud est dicere, quàm aquã Baptismi sanguini-

languinem esse Christi? Quod ablutio peccatorum est id sanguis Christi est, quia solus Christi sanguis hæc ablutio est: aqua Baptismi ablutio peccatorum est: ergo Christi sanguis. quasi verò in vno duntaxat Sacramento signatæ rei nomen signo tribuatur. Augustinū cōsule: & sine mora concede, quod sine mora te concessurum polliceris.

ad Bonifa.

Quartum meum argumentum Gregorius hoc adfert: *Secundum Damascenum cum pane Deitas coniungitur: ergo incolumis & salua panis substantia est: cum coniungi nequeant nisi qua actus sunt.* Agnosco argumentum. an verò quartum sit: & quàm misere Gregorius iste verba mea dilaniet, inuertat, peruertat, intelliget qui prius meum Scriptum cū istius Scripto compararit. Respondet inficiatione consequentiæ. atqui probationem consequentiæ ipsemet memorauit. non ergò consequentiā negare, sed illius confirmationem debuit refutare: quod etiā solum conatur.

Diuinitatem cum pane coniungi, seu vt loqui maluit, vniri, dupliciter intelligi posse scribit. altero modo *secundum agendi virtutem: quatenus videlicet illum in corpus Christi mirabiliter conuertit: sicut dicimus ignem, verbi gratia, vniri cum ligno, vt illud in ignem transmutet:* altero modo *Sacramentaliter, quatenus videlicet coniuncta est hypostaticè corpori Christi, quod pani Eucharistico subest, ex quo fit, vt Eucharistia sit cibus viuificus: ac de vtroque modo Damasceni sententiam verè accipi posse.*

Vterque modus commentitius est, & contra mentem Damasceni. Priori enim res illa, cui secundum agendi virtutem aliquid adiungitur, non manet, sed planè tandem consumitur: vt liquet ex igne & ligno, quod locum non habet in Sacramento. Deinde Damascenus non aliud Deitatis adiunctionem, aliud & posterius panis conuersionem, sed deitatis adiunctionem ipsamet conuersionem esse docet: quia sicut adiunctio gratiæ conuersio Baptismi

Baptismi est: sic adiunctio Deitatis conuersio panis Eucharistici. *Coniunxit inquit illis suam Deitatem, & fecit ea corpus & sanguinem suum*, hoc est, coniungendo Deitatem, in corpus & sanguinem ea commutauit. Contrà se res habet in istius coniunctione. aliud coniunctio est: aliud *ἐρέσθηα*, quæ coniunctionem agentis & patientis comitatur.

Alter modus nihilo melior est. per Deitatem enim, vt de voce *Sacramentaliter* nihil dicam, non corpus, quod Deitati hypostaticè vnitum est, Damascenus intelligit: Sed Deitatem ipsam: quæ quia cum corpore Christi, quod ex Maria sumtum est, verè & hypostaticè coniuncta est, idcirco pani iuncta, panem quoq; Christi corpus facit. Hæc Damasceni mens est. Sed esto, per Deitatem corpus intelligendum esse: quòd Deitati hypostaticè sit vnitum: & sensum esse, corpus Christi cum pane coniungi. num igitur inficias iueris, panem incolumem remanere, cum coniungi non possint, nisi quæ actu sunt? *Iuxta posteriorem inquis unionis modum, actu quidem manet panis Eucharisticus.* Si actu manet: ergo naturā suam & substantiam nō amittit. *Sed vocatur inquis à Damasceno panis, quia panis videtur.* &c. nugæ. hoc enim foramen iam antè tibi obstructum est. Liquet hinc, quid de Thomæ corruptela sit sentiendum.

Vrsi deinde Thomisticam verborum Damasceni deprauationē, hisce verbis, *Quòd si verum est, quod Thomas scribit, immutationem seu conuersionem elementorum, Deitatis adiunctione, posterius quippiam, eiusq; consecrarium esse*; 75. a. 2. quando ergò cum pane Deitas coniungitur? quæ verba qua fide Gregorius iste referat, nemo non videt. respondet autem, id illo tempore fieri, quo prolatio verborum consecrationis durat: per quæ, tanquam per instrumenta, diuinitas conuersionem panis efficit. Atqui diuinitas non coniungenda, vel dum coniungitur, sed iam coniuncta,

de sententia Thomæ, conuersionem efficit. Si ergo totò illo tempore, quo consecrationis verba pronunciantur, Deitatis fit coniunctio: consequitur, eam illo tempore conuersionem non operari: sed vi verborum illorum, vt rectè scripsi, Deitatem duntaxat cum pane coniungi: qua deinde panis substantia exploditur: quod quo pacto cum operatorio vestro verbo consentiat, vos ipsi videritis. Neque te iuuat quod dicis, non hanc verborum illorum vim esse *vt Deitatem cum pane ad operandam conuersionem cōiungant, sed vt per illa tanquam per instrumenta quadam mirabiliter Deitas conuersionem panis in corpus Christi efficiat.* quæstio enim est, quid illud sit, quo cum pane Deitas coniungatur: cùm coniuncta demum conuersionem operetur. fatetur enim Thomas, vtrumque eorum quæ coniunguntur actu esse: ideoque Deitatis cum pane coniunctionem conuersionem non esse: sed Deitatem hoc est, interprete Thoma, diuinam virtutem, pani & vino iunctam esse, *vt non remaneant in hoc Sacramento, sed vt faciat inde Christus corpus & sanguinem suum.* quid igitur illud est, quo cōiungitur? quanquam videre non possum, cur illis verbis coniungi Deitatem neges: cùm modo factus sis, eam illo tempore, quo illa verba pronunciantur, coniungi. Sed nihil nouum aut insolens, si idem affirmes & neges. Aliud est, Gregori, deitatem consecrationis verbis, velut instrumento, vti: quod libenter concedo, quanquam vestra vobis cōsecrationis verba nō cōcedo: aliud, Deitatē cū pane cōiungi; & idcirco cōiungi, vt cōiuncta corpus inde Christi efficiat. Ita simul quoq; scire poteris, Gregori, Thomā posteriorem tuum coniunctionis modum non agnouisse.

Quinto loco carbonis illud simile profers, & carbonē lignum esse negas. Quid igitur est? num simplex ignis? sursum ergo feretur. nōne lignum à Damasceno dicitur? *simplex inquit lignum nō est.* lignum igitur est. Sed lignum, inquis, vocatur propter æquales velleasdem dimensiones, qua

*remanent in carbone. quasi verò corpore deperente dimē-
sio illius superstes maneat, sine qua corpus corpus nō est.
Quemadmodum ergò lignum ignitum, naturā lignum
est: ita panis, cui adiuncta Deitas est, naturā panis est, de
sententia Damasceni.*

Sed, Damascenus, inquis, discrimen assignans, quod
intervnionem panis cum corpore Christi deificato est, &
vnionem Deitatis cum ipso corpore Christi, naturam pa-
nis deperire docet: quia diuinitatem & corpus Christi du-
as naturas, panem autem & corpus Christi vnā dunta-
xat naturam esse docet. Cedo discrimen istud in Dama-
sceno. Ita Damascenus: *Carbo vero simplex lignum non est:
sed unitum igni: sic & panis communicationis non simplex pa-
nis est: sed vnitus Deitati: Deitati verò unitum corpus vna na-
tura non est: sed vna quidem corporis, alia verò qua illi vnita
est Deitati. qua propter verumq; non vna natura est, sed dua.
pane & vino Melchisedech Abrahamum excepit &c.* Vbi hīc
tuum illud discrimen? vbi mentio vnionis hypostaticæ?
per corpus enim vnitum Deitati non illud duntaxat cor-
pus Damascenus intelligit, quod ex Maria Christus as-
sumsit: sed corpus generatim acceptum, quodcunque
tandem illud sit, siue panis, siue corpus Christi. nam si
Christi duntaxat corpus intelligeret: descriptione aliqua
vsus fuisset: sicut ante ea vsus est, cum dixit *corpus verè Dei-
tati unitum est corpus illud, quod ex sancta virgine est.* non
igitur inter hypostaticam, & Sacramentalem, siue Dei-
tatis cum pane coniunctionem, illis verbis discriminat:
sed panis & Deitatis vnionem explicans, docet, etsi panis
vnitus est Deitati: eū tamen sic ei vnitū esse: vt hac vnione
è duobus vna natura nō fiat, sed vt vtrūq; naturā suam sal-
uam & incolumē cōseruet: eò quòd omne, quod cū Dei-
tate coniungitur, corpus diuersam ab ea naturam obti-
neat. quid capitalius dici contra *μικτός* potuit?

Hinc est, quòd hic panis, vt paulò pòst subijcit, corporibus & substantiæ nostræ, sicut quoduis alimentum, adijcitur: quod non fieret, si natura & substantia panis non esset. accidèntia enim, colorem, odorem, saporem, ter & quater concoqui, in chylum & sanguinè conuerti, dicere, hominis est suprà quàm dici potest insanissimi.

Nihilo verius est, quòd Damascenum affirmasse scribis, panem secundum naturā & substantiam ipsum Christi corpus esse. Vbi enim id vnquam affirmauit? panem Christi corpus esse affirmauit: quæ disparatorum est attributio: cum transubstantiatione tantum commune habens, quantum tenebræ habent cum luce.

Quare nec illis verbis vllam inuocere transubstantiationem voluit, cùm ita locutus est, *non minus autem rectè hoc quoque dici potest, quòd, sicut naturaliter panis per cibum, vinum & aqua per potum, in corpus & sanguinem edentis atque bibentis immutantur, & aliud, quam prius erant, corpus sunt: ita panis ille propositionis, & tum vinum, tum aqua, Sancti Spiritus inuocatione & aduentu, supra naturam, in corpus & sanguinem Christi immutantur: suntq; non duo, sed vnum idemq;* nec enim his verbis docere voluit, naturam panis in corpus Christi eodem planè modo conuerti, quo in edentis corpus alimentum conuertitur: sed modum, quo panis corpus fit, quem tamen ἀνεξαρετόν esse dicit, *Ser. Catec.* aliquo, eoque satis crasso, exemplo, ex Nysseno, adumbrans ait, sicut alimentum in illius quod alitur corpus verè commutatur: ita panem in Christi corpus verè commutari: sed hyperphysicè, virtute Spiritus Sancti. quid hoc aduersum nos, qui conuersionem concedimus? vbi naturalis hic & substantialis conuersio? sed eandem panis Eucharistici conuersionem statuit, quæ alimenti est. ergo accidèntia quoque panis pereunt, sicut alimenti pereunt accidèntia. ergò panis, materia corporis Christi est. sicut ali-

alimentum materia sanguinis est & carnis. Damascenum verò non eandem Eucharistici panis & alimenti mutationem his verbis statuere velle, satis ex Nysseno, ex quo ista *Ser. Catec.* petita sunt; liquet; qui docet, sicut panis, quo Christi corpus alebatur, corpori adiectus eiusdem diuinæ dignitatis particeps fiebat, quam corpus ab inhabitante Verbo habebat: ita panem Eucharistiæ in diuinam virtutē transire, & Christi corpus fieri: non *quod comestus & cibus effectus eò progrediatur, ut verbi corpus fiat: sed quod statim in corpus per verbum immutetur, iuxta illud quod dictum est à Verbo, hoc est corpus meum.* Alia igitur alimenti, alia panis Eucharistici conuersio est & immutatio.

Extremorum verborum *sunt q̄, non duo, sed vnum idemq̄,* sensus est, panem & vinum, aqua permistum, non duo diuersa, sed vnum idemq̄ue Christi corpus esse. in corpus enim & sanguinem Christi, hyperphysicè immutantur: suntq̄ue non duo Christi corpora, sed vnum idemq̄ue: quod iterum ex Nysseno confirmatur, qui scribit, vnum idemq̄ue corpus, & hoc integrum permanens, esse, quod multis fidelium millibus in toto terrarum orbe distribuitur. alioquin panis etiam & corporis, sacramenti & rei, Sacramentalem vnionem libenter concedimus. Quod si tibi, Gregori, panis & corpus non duo, sed vnum sunt; qua fronte geminum in Eucharistia cibum remanere concessisti?

Sexti argumenti solutio vanissima est: quia vanissimus panis ille commentitius.

Post hæc obiectionibus respondi: quas meas responsiones iste velut argumenta percenset. respondi, Damascenum, cum panem typum esse negat, non omnem vniuersæ typum aut figuram excludere: idq̄ue tum ex eo patere, quòd extremo capite *ἀντίτυπος* agnoscit: tum ex eo, quòd contra illos disputat, qui nihil præter figuram & virtutem

Job. 6.

quandam carnis, quos Paschasius etiam oppugnauit, in hoc tremendo mysterio dispensari docebant: tum ex eo, quòd, vt probet panem ipsum Christi corpus esse, illa Seruatoris verba *nisi manducaueritis carnem filij hominis*, quæ de spirituali manducatione loquuntur, accessit: tum denique ex eo, quòd non dicit, in vel sub pane panisue specie corpus Christi esse, sed ipsum panē Christi corpus esse.

Ad primum iste, panem ob vim cumprimis nutricantem *ἀνάτυπον* corporis Christi esse: futurorum panem & vinum antitypa esse. Quocunque modo antitypa sint, satis mihi est, ea antitypa esse: quo responsionis meæ veritas comprobatur, Damascenum non omnē vniuersè typum profligasse.

Ad alterum quod attinet, assentitur: sed nos eiusdem generis esse calumniatur: quod absens duntaxat corpus, eoque nihil nisi virtutem quandam & gratiam Spiritualem in hoc mysterio dispensari doceamus: quod nobis in mentem nunquam venit: vt ex antecedente disputatione liquet. Sicut neque Damasceno in mentem vnquam venit docere, panem Eucharistiæ secundum substantialem naturam aliud nihil esse, quàm ipsum Christi corpus.

cap. 4.
cap. 6.

De tertio ait, se libro primo docuisse, verba illa Seruatoris apud Iohannem ad Sacramentalem etiam, quæ scilicet ore corporis fiat, manducationem attinere. Sed falsum est quod dicit: cùm aliud nihil Patrum autoritate probarit, quàm illa Christi verba ad Eucharistiam quoque pertinere: quod nos quidem nunquam inficias iuimus.

Ad extremū iterū suū illum coccyismū, quòd panis secundū substantiam Christi corpus sit: qui quā verè ex ore Damasceni profectus esse dicatur, nemo non videt. Quare maneat, Damascenum in hac doctrina, quod quidē ad caput rei attinet, non dissidere ab antiquis Patribus: et si prius illis temporibus planior res fuit: quæ, sicut ceteræ omnes, indies magis ac magis est implicata.

Reliquum est, vt ad Theophylactū veniamus. sed antequam illius verba disceptemus, en *ἀντίδοξον* pro illa tua P. 212.
 Helena: quam tuas istas mearum rationum cauillationes, veluti pedissequas dominam, præcedere voluisti. Sic ex & cum Damasceno ratiocinor: Omne corpus, vnitum Deitati, diuersam à Deitate naturam obrinet: panis Eucharisticus corpus est vnitum Deitati: diuersam igitur à Deitate naturam obrinet: & ex cōsequēti naturâ & substātia sua panis, nō Christi corpus, est. Vtraq; propositio Damasceni est. quare & quod efficitur. Maiorem autem falsam esse probabis: vbi hæc duo demonstrabis; alterum, illa Damasceni verba, *Deitati verò vnitum corpus &c.* ad Christi duntaxat corpus, quod è virgine sumptum est, attinere: alterum, non esse necesse, vt quæ coniunguntur, actu sint; quod pleno ore Thomas affirmauit. nam si quæ coniunguntur actu sunt: actu verò res est ob formam & naturam suam: consequitur necessariò, omne corpus, quod cum alio coniungitur & coniunctum est, naturam suam, eamque ab alterius natura diuersam, retinere, & coniunctione illa nequaquam amittere. 3.p.5.q.72.
4.2

Item, Damascenus, & omnes vniuersè Patres, geminum in Eucharistia cibum, & gemini cibi geminum effectum agnoscunt: quorum alter animi, alter corporis est nutritio: quare tum Damascenus, tum omnes vniuersè Patres naturam panis saluam & incolumem remanere docent. ratio consecutionis est, quòd sola accidentia vim nutritiandi non habeant. Hic murus aheneus esto, Gregori. hic Rhodus, hic salta. Si monstrare firmis rationibus potes, mera nudaque panis & vini accidentia vim habere nutritiandi, quartò cōcoqui, in chylū & sanguinē immutari, substātie corporū apponi: fatebor, te subtili quoque tuo Doctore subtiliorē esse. Hic respōsū exposco. aut solide respōde: aut calūniari desine. Interim Patres omnes, etiam
 Theo-

Theophylactus, mei sint: sicut antè valdè liberaliter, in alia causa, Tertullianum, Philosophos in super, Aristotelem, Commentatorem, mihi concessisti.

in *Math.*
6. 26.
Sed paucis quoque Theophylactum audiamus. Quid Theophylactus? Negat panem Eucharisticum antityponi, & tantum antitypon, corporis Christi esse. panem ipsum Christi corpus esse ait: in corp^o immutari *ἡ μετασχηματισμοῦ* docet: carnem ob imbecillitatem nostram videri negat: Speciem seu formam, *τὸ εἶδος*, panis & vini seruari ait: in virtutem autè carnis & sanguinis *μετασχηματισμοῦ*: ac demum ita loquitur *non enim dixit, hoc antitypon est, sed hoc meum corpus est. inexplicabili enim operatione transmutatur, μεταποιεῖται, et si panis videatur. Cum enim infirmi simus, & crudam carnem edere non sustineamus, imprimis hominis carnem, idcirco panis quidem à nobis cernitur, reuera autem caro est.*

cap. 14.
Hæc illa sunt, ob quæ isti Theophylactum ad sua castra trahunt. Sed facilè illis eripitur. Negat, panem tantum antitypon esse. fatetur ergò, panem antitypon esse: eodem scilicet sensu, quo Damascenus & antiqui Patres: quibus contradiceret: si panem sanctificatum antitypum esse prorsus inficiaretur, ait, panem ipsum Christi corpus & carnem esse. disparatorum igitur agnoscit attributionem: quia tantum abest, vt secundum substantiam eum Christi corpus esse dicat: vt pronomine *hoc panē*, etià post sanctificationem, demonstrari scribat. Sic enim in Marcum, *τὸ ἐστὶ τὸ σῶμά μου τῆτο, ὃ νῦν λαμβάνετε. ἢ γὰρ αὐτίπου τὸ κρυπτικὸν σῶμα* *ἔστιν ὁ ἄρτος*. Hoc, inquit, meum corpus est. quod est illud *hoc*? hoc, quod accipitis. quid illud est? panis, & quidem verus panis: quia panis non est antitypus corporis Domini. Quid clarius, quàm pronomine *hoc*, etiam peracta sanctificatione, Theophylacto panem denotari? hoc, quod accipitis, corpus Christi est: quia panis non antitypus, sed corpus est. Cur illud sequitur?

tur? quia panis illud *hoc* est, quod accipitis. Nec est, cur nobis Gregorius accidentarium & commentitium illum suum panem hinc apponat: nisi prius vim nutricantem in accidentibus nobis demonstret: & velin Theophylacto ostendat, eum meris accidentibus nutricantem tribuere virtutem. Quare firma mea consecutio est: Theophylacto de vero pane (alium enim non agnouit) Christi corpus dicitur, & pronomine *hoc* verus panis, etiam peracta sanctificatione, denotatur: manet ergo, de sententia Theophylacti, substantia panis.

Cur verò tu, Gregori, consequentiam negas? nōne, si de vero pane, vt antè quoque scripsi, verum Christi corpus prædicatur, panis reuera manet? & quam tu negatæ consequentiæ rationem adfers? *Contrarium* inquis *sequitur*. qui hoc? *Si enim* inquis *hic panis est ipsum corpus Domini, & non tantum figura corporis Domini, vt Theophylactus testatur: igitur secundum substantiam suam quidem non est panis: panis enim non est corpus Christi.* Quis autē sanus vnquā hanc tuam tibi concedet consequentiam? quis item illud panis non est corpus Christi? nōne Theophylactus id pleno ore affirmavit, cum dixit, *hoc quod accipitis, id quod panis est, corpus Christi est, non antitypus corporis*? nōne petra Christus erat? & panis Eucharisticus corpus Christi non fuerit?

Sequitur conuersio, quam tribus vocibus Theophylactus exprimit: voce *μετὰ βολῆς* & τῆ μετὰ βάλλαδαυ: voce *μετὰ ποιήσεως* & τῆ μετὰ ποιήσασαυ: voce *μετὰ σοιχειώσεως* & τῆ μετὰ σοιχειῶσασαυ. quid hinc? nulla certè substantialis conuersio: quia in virtutem duntaxat carnis & sanguinis, non autem in substantias eorum, panem & vinum immutari scribit: quia Christum quoque manducatum in fideles *μετὰ σοιχειῶσασαυ* docet. Sed negat, carnem ob imbecillitatem nostrā videri. speciem & formam panis conseruari ait. Sed quæ consequentiæ necessitate *μετὰ σοι* hinc efficitur? per spe-

*in Iob. tr.
26. Amb.
de inian.
cap. 9. de
conf. d. 2
In Marc.
14.*

ciem & τὸ ἄδος panis & vini, verum terræ fructum, ad hanc speciem siue formam redactum, cum Augustino & ceteris Patribus intelligit, non nuda panis accidentia: quia panem, non secundum substantiam, sed secundum virtutem tantum, in virtutem tantum carnis, conuerti docet: immò verò speciem istam, quam Philanthropos ille seruat, in virtutem carnis conuerti ait. Transsubstantiantur species vestrae, Gregori? nihil igitur hæc Theophylacti species ad vos. Hoc cum ita sit, cumque Philanthropos ille, qui nostræ se nouit accommodare infirmitati, non carnes, humanas præsertim, quas naturaliter auersamur, apponere, sed τὸ ἄδος panis & vini, vñsitatum terræ fructum, voluerit conseruare, vt vñsitate rerum effectu, de vitæ æternæ effectu erudiremur, itaque supra naturam collocaremur: mirum non est, si panis panis, non caro, esse videatur: tametsi caro quoque sit, & in virtutem carnis immutatus.

*In Matt.
26.
in Marc.
2. 16.*

Quare nec illa Theophylacti verba, quæ primo aspectu duriora videntur, quicquam nos lædunt, cum ita loquitur: *Cum enim infirmi simus, & crudam carnem edere non suffineamus, imprimis hominis carnem: idcirco panis quidem à nobis cernitur, reuera autem caro est.* His enim verbis aliud nihil vult, quam quod etiam illis vult, cum ait, *Cum enim pani quidem & vino assueuerimus: sanguinem verò propositum carnemque videntes non ferremus, sed auersaremur: idcirco si se nobis attemperans humanissimus ille, speciem quidem panis & vini seruat: in virtutem autem carnis & sanguinis eam conuertit, μετασχηματίζει.* Per speciem, vt dictum est, verum & essentialem panem intelligit: quia speciem, quam ob imbecillitatem nostram seruari scribit, in virtutem carnis immutari docet. non igitur hic horum verborum sensus est, quod substantia panis in substantiam carnis conuersa, externa species ob imbecillitatem nostram seruetur, ne carnem, quæ ἰσχυρὸς sub specie sit, videamus: sed quòd,

cum omnino caro Christi, nisi extotres ex regno cælorum esse velimus, nobis sit manducanda, cruda verò carnem & sanguinem, in primis humanum, si apponerentur, exhorresceremus: idcirco Deus cōsuetis & vsitatis vti voluit, speciem panis & vini, hoc est, panem & vinum seruare, & ad hoc mysterium adhibere: sed non simplicem panem, & simplex vinum, sed in carnem & virtutem carnis immutata; vt per vsitata, & quæ secundum naturam sunt, in ijs, quæ supra naturam sunt, collocaremur, & ex cōsueto rerum effectu disceremus, spectabilibus Sacramentis æternæ vitæ effectum inesse. Hoc est speciem seruare. Quapropter idem illorum in Matthæum verborum sensus est. Arcana Spiritus operatione panis & vinum immutatur. ac licet panis, puta, simplex, cernatur: reuera tamē simplex panis non est, sed panis immutatus, & caro Verbi effectus. Cùm enim omnino Verbi caro nobis sit manducanda: cruda verò carnem, in primis hominis, naturaliter exhorrescamus: idcirco panis quidem videtur, reuera autem caro est, hoc est, interprete Theophylacto, *In Maro* idcirco sese nobis at temperans ille Philanthropos, *14.* speciem quidem panis & vini seruat, & ad hoc mysterium adhibet: at non nudam, sed in virtutem carnis immutatam. *illud igitur panis quidem cernitur, idem est cum eo. speciem quidem panis & vini seruat: illud autem caro est reuera, τῶν ὁμοίων idem cum isto in virtutem autem carnis conuertit.*

Atque hanc Theophylacti mentem esse, Theophylactumque nec *μετρίαν*, nec vllam corpoream sub elementis præsentiam inuehere voluisse, perspicuè liquet ex illis, quæ in Iohannem scripta reliquit. Sic ibi inter cetera: *Cum enim corporei alimenti continenter meminissent, & in medium manna protulissent, monstrans illis, illa omnia typos & umbram fuisse, hæc autem, qua modo ab ipso dicuntur, veritatem esse, huius causa hæc dicit, &*

spiritualis alimenti meminit. & mox: Quis enim carnalis cum sit, spiritualement cibum suscipere potest, & panem qui de celo descendit, atque carnem qua comeditur? & iterum: Vide autem insipientiam. debebant enim interrogare, & qua ignorabant discere: illi verò resiliunt, & nihil spiritualiter excipiunt: sed omnia iuxta id quod præferunt. nam quia carnem audierant, putabant, quod se carnis & sanguinis deuoratores fieri cogeret: nos verò, qui spiritualiter intelligimus, nequaquam carnis sumus deuoratores, &c. & sic passim docet, carnem scilicet & corpus Domini, quæ promiscuè vsurpat, non corporeum, sed spiritualement cibum esse, à spirituali, non carnali, manducari: eoquæ Spiritus & interioris hominis, non carnis & exterioris, cibum esse: mente, non ventre, contingi. Neque solùm hoc, sed illud etiam, carnem, siue corpus & sanguinem Christi talem cibum ac potum esse, qui nunquam intereat, sed qui omnes, qui illius participes fiunt, ad vitam æternam alat & foueat, æternam eorum famem atque sitim restinguendo: qui denique faciat, vt omnes, qui eum edunt, in Domino mancant, & Dominus in illis. non enim nudi hominis inquit sed Dei; & diuinum efficere potis caro est: qua comeditur, quippe Deitati coniuncta. hæc enim verè cibum est: eò quòd non ad exiguum tempus durat, vt fluxus iste cibum, sed vitam æternam procurat, & quæ sequuntur. Et mox: Hinc mysterium communionis discimus. nam qui carnem & sanguinem Domini manducat & bibit, is in ipso Domino manet, & Dominus in eo. Absolutè pronunciat, quicumque Domini carnem manducat, non qui hoc, vel illo modo, dignè, vel indignè, sed quicumque Domini carnem manducat, eum in Domino manere, semperquæ mansurum: quia caro Domini, de sententia Theophylacti, talis cibum est, qui ad vitam æternam, non ad mortem & interitum, nutrit. Manent ne verò omnes in Domino, qui, vestra opinione, Gregori, carnem

carnem Domini manducant? Et te non pudet, Theophylactum, vt *μυσταγωγίας* patronum, traducere?

Sed inquis, *nihil aliud his sententijs vult Theophylactus, quã quod spiritualiter quidem non manducatur corpus ipsum Christi, nisi à Spirituali: itemque minimè corpus Christi sic manducari quomodo carnes alia ad nutrimentum corporis manducantur, quæ scilicet lacerantur in propria specie &c. Nihilominus tamen verè ipsum corpus Christi sumitur sub aliena specie in sacramento, vt si suscipiens dignus sit, pascatur eius animus à Christo spiritualiter, sine vlla corporis Christi corruptuone &c.*

Immo verò, Gregori, aliud longè vult Theophylactus. primò enim geminam ipsius corporis & carnis Christi, in se consideratæ, manducationem non agnouit: sed vnicū, eumque Spiritualem, & tantum Spiritualem, cibū eam esse docet: deinde simpliciter & absolutè sine conditione dignitatis, pleno ore ex Domino pronunciat, quicumque carnem Domini manducat, eum in Domino manere: propterea quòd caro Domini talis cibus sit, quo omnes qui illius participes fiunt, ad æternam vitam nutriantur: denique per speciem non vestram illam & alienam speciem, sed verum terræ fructum, intelligit: vt ex illius verbis abundè demonstrari. Manet ergo Theophylactus quoque meus: & cum eo omnes, qui retrò fuerunt, Patres Orthodoxi. Atque hæc de prima antecedentis ratione.

Sequuntur ceteræ: quas breuiter percurri: quia respõsionem nullam merebantur. Sed queritur iste, me nullū argumentum ex illis fideliter retulisse. Sanè nullum argumentum retuli: quia nullum argumentum inter illa reperi. confutavi autem fideliter & solidè inutilissimas istius nugas. Sed & hæc isti larua detrahatur.

Conatus est septimi & postremi argumenti antecedens, Patres scilicet communi consensione docere, Christum verbis illis *hoc est corpus*, non figuram, sed rem ipsam, cor-

pus suum & sanguinem, sub pane & vino demonstrasse, septem ratiunculis confirmare. Prima expedita est: altera sequitur, cuius summa huc redit: Patres fide huic mysterio concilians magnam orationis contentionem & vim argumentorum adhibent, vt liquet ex Emisseno, Cyrillo Hierosolymitano, Chrysostomo, Ambrosio, Damasceno, Augustino. Quid sequitur Gregori? num illud, Christum, eorum sententia, corpus & sanguinem sub pane & vino demonstrasse, quod probandum tibi erat? an crassa vestra presentia & conuersio? neutrum sequitur. non igitur argumentum hoc est, sed paralogismus ineptissimus & futilissimus.

*Homil. 5.
de Pasch.
Catech.
mystag. 4.
homil. 83.
in Matth.
De ijs qui
init. cap. 9.
lib. 4. cap.
14. in Ioh.
tract. 27.*

Miratus autē sum impudentiam istorum, quod eos non pudet, Augustinum in perditæ suæ causæ patrocinium aduocare: quo vix hostem habent magis capitalem. Nam si aliud nihil scripsisset, hoc vnum ad hydram istam planè conficiendam sufficeret, quod manducare carnem filij hominis, figuratam locutionem esse docet: idque ne facinus, homicidio crudelius, committatur.

*De doct.
Cbr. cap.
15. & 16.*

Sed negat iste Gregorius, hunc Augustini locum quicquam nobis patrocinari: idque libro primo se conuicisse iactat. videamus quid conuicerit. Observationes siue regulas septem ibi præscribit: quibus omnia Patrum testimonia se eludere posse putat: è quibus altera hæc est *Quandocunque Patres videntur aliquid ipso modo dicendi detrabere de veritate & proprietate presentia, aut etiam sumtionis corporis & sanguinis Christi in hoc Sacramento: id totum non ad ipsam presentiam aut sumtionem referrī debet, sed ad modum sumtionis vel presentia: nempe vt intelligamus, non esse hic aut sumi corpus & sanguinem Christi naturali & ordinario modo, quem alioqui verbum est aut manducatur aut bibitur significat: sed alio planè extraordinario & miraculoso: qui sanè*

cap. 10.

p. 70.

sanè si ad vsitatum significandi modum istorum verborum esse, manducare, bibere spectemus, non nisi metaphoricè & improprie per ipsa verba significatur.

Quid verò, Gregori, si quis hæc tuas obseruationes & theis tibineget? què illas probabis? Quod ad secundam istam attinet, concedo, Patres de veritate tum præsentix, tum sumptionis, illius scilicet præsentix & sumptionis, qua corpus Christi præsens est & sumitur, nihil de trahere velle, sed tropum atque figuram in modo præsentix sumtionisque, vel potius in modo, quo panis Christi corpus est & à nobis manducatur, collocare: tropum tamen & figuram veram atque realem, non quæ in cogitatione duntaxat & comparatione consistat, siue, vt tu loqueris, qui sanè se ad vsitatum significandi modum istorum verborum esse, manducare, bibere spectemus, non nisi metaphoricè & improprie per ista verba significatur. Hoc enim quod dico vel illa Augustini verba quæ modò disceptamus, satis demonstrant. Sic enim scribit. *Nisi manduca-* de doct. Ch.
ueritis carnem filij hominis, & sanguinem biberitis, non habe- lib. 3. ca. 16.
bitis vitam in vobis. facinus vel flagitium videtur iubere. fi-
gura est ergo, præcipiens, passioni Domini esse communicandū,
& suauius atque utiliter recondendum in memoria, quod pro
nobis caro eius crucifixa & vulnerata sit. Non, inquit, sanè si ad vsitatum huius vocabuli manducare modum spectemus, figura est: sed figura est absolutè: manducareque carnem Christi figurata locutio: quod alioquin facinus iuberetur: cum crudelius sit humanam carnem edere quam perimere. Si igitur in illis Christi verbis figura est, ne facinus committatur, quæ nam quæso illa figura est, Augustine, & quis ille manducandi modus? Si, inquit, passioni cõmunicetur, & suauius atque utiliter in memoria recõdatur, & pro nobis caro eius crucifixa sit & vulnerata: quod

quod quid aliud est, quàm carnem Christi non corporis sed cordis fidelis palato manducari? ubi hîc illius manducationis mentio, quæ sub aliena specie fit, ore corporis? num quod ore corporis suscipitur & absimitur, vt ut subtili modo absumatur, improprie & metaphoricè cõeditur? Si igitur sicut verbum *manducare*, sic etiam verbum *est*, vt fatetur iste, metaphoricè & improprie, eoq; verè figuratè & improprie, vt de verbo manducare ex Augustino conuicimus, accipitur: efficitur, panem seu id quod pronomine *hoc* demonstratur, non proprie, sed improprie & figuratè, Christi corpus esse: quod quo pacto cum crassa illa præsentia consistat, viderit prouidus iste Gregorius.

*lib. 2. cont.
aduers. le-
gis c. 9.*

Quare nec illud istum quicquam iuuat quod Augustinus alicubi scribit, carnem & sanguinem Christi fideli corde & ore suscipi. Præterquam enim quòd Augustinus ibi de vtriusque hominis, exterioris & interioris, cibo loquitur: quorum alter, qui Christi corpus est, ab interiore, corde fideli, alter, qui sanctus panis est, ab exteriori, ore percipitur: etiam hinc perspicuum est, cum ipsius carnis manducationem non ori, sed cordi duntaxat fidei, tribuisse: quia panis & quod pronomine *hoc* demonstratur, non proprie sed improprie Christi corpus est.

Tertiam antecedentis rationem Gregorius hisce verbis proposuit. *Neque sanè Patres in ijs & alijs locis vsque ad eò mirabile mysteriũ hoc esse censuissent, nisi pro certo habuissent corporis & sanguinis Christi præsentiam.* Ad hoc nihil ego seorsum: tum quia præsentiam corporis Christi non inficiamur: tum quia cum antecedente cauillatione cohæret & ruit: tum quia de huius mysterij admirabilitate satis antè dictum est: tum denique quod ad antecedentis confirmationem nihil planè facit.

Quarta ratio nihilo melior est. Patres, inquit iste, elegantissi-

gantissimis quibusdam annotationibus & ampliūcationibus, argutisque locutionibus in hoc mysterio commendando vtuntur, vt liquet ex Augustino & Chrysostomo: ergo corpus & sanguinē Christi reipsa, non in figura duntaxat & symbolo, hīc adesse statuunt. Sicut antecedens, quod probandum erat, hoc argumento non confirmatur: Ita præsētia quidem corporis Christi euincitur, sed nō præsētia corporea, Nam quōd Augustinus Christum *in Psal. 53.* suis sese manibus portasse scribit, nequaquam vult, Christum sub externa illa specie, quam manibus tenuit, *ἕστω δὲ ἡ σαμαλικὴ* latitasse: ita, vt quod ferebat, & quod ferebatur idem quā ad substantiam, corpus fuerit: sed sanctū Christum panem, qui corpus eius erat Sacramentaliter, manibus suis tulisse: quia *quodam modo* Christum seipsum gestasse dicit: sicut panis Christi corpus est *quodam modo*.

Hic iste, callidè mehuius interpretationis confutationem dissimulasse dicit. Cedō bellam istam confutationem. Augustinus rem istam, vt suis met manibus aliquis gestetur, rem valdè singularem & arduam esse censet, quæ à mero homine fieri nequeat: ergo de sententia Augustini, Christus corpus suum reuera portauit, & non solūm sui corporis signum. ratio consecutionis, quia signum & imaginem sui quilibet homo sine difficultate ferre potest. Concedo totum. verè corpus suum gestauit: quia Sacramentum corporis seu panem sanctum, qui verè Christi corpus est, verè gestauit. Sed nōne quilibet, inquires, homo signum & imaginem sui manibus gestare potest? sed nemo, præter Christum, sui corporis Sacramentum. Alia Sacramenti, alia communis signi ratio est. Communis enim imago res ipsa non est: neque rem ipsam offert & exhibet: Sacramentū autem corporis, corpus & *κοινωνία* corporis est, illud que singulis & cunctis offert & exhibet: etsi nō omnes id recipiant, manibus & ore quo recipiuntur, destituti.

Quare neque tua te iuuat deprauatio, qua illud Augu-
 stini *quodammodo*, quo seipsum interpretatur, deprauare
 conaris. Absolutè, inquis, ait, Christum se portasse. Sed
 mox interpretationem subiicit, Christum non sim-
 pliciter & quouis, sed quodam duntaxat modo se gestasse:
 quod nunquam certè fecisset: si Christum seipsum corpus-
 ue suum verum & substantiale, quâ tale est, manibus tulisse
 credidisset. Sed seipsum quodam modo portasse dicit:
 quod non in propria, sed aliena specie, se portarit. nugæ,
 Gregori ad ipsum corpus, non ad velum quod attinet,
 Christum seipsum quodam modo gestasse dicit. Sicut
 enim & quia panis Christi corpus est quodam modo: sic
 & idcirco etiam seipsum quodam modo gestauit: quia
 sanctum panem manibus gestauit.

de consecr.

d. 2.

in Matt.

hom. 83.

hom. 2. ad

popul. An

isoch.

In Iohan-

hom. 45.

Sed cur tu, Gregori, callidè dissimulasti, quod ex vestra
 glossa de pane scripsi, eum Christi corpus esse *quodammodo*?

De Chrysostomo satisantè responsum. alit nos Chri-

stus vera sua carne: proprio nos cruore pascit: carnem, non

melotem, nobis dimisit. Sed hinc nequaquam sequitur,

veram illius carnem verumque sanguinem ore corporis

sumi. Quod Christum videri, tangi, carnique illius den-

tes infigi, scribit, id Sacramentaliter scribit: quia Sacramen-

tum carnis videtur, tangitur, dentibus atteritur: & Sacra-

mentum non absentis, sed presentis, Christi, eo quidem modo

presentis, quo se presentem fore pollicitus est. Atque hic de-

mu verè Sacramentaliter loquitur, qui vel rei nomè signo

& Sacramento tribuit, vel quod in signo & Sacramento fit,

rei signatæ: quia Sacramentum ipsa res est cuius Sacramen-

tum est: ille verò nequaquam, qui rem tangidicit, eò quòd

velum & integumentum illius tangitur. Nam si maximè sub

panis accidentibus Christi corpus suam substantiam latitaret:

neque Sacramentalis tamè neque vera locutio esset, si ipsum

met corpus tangi lacerarique diceretur, eò quòd acciden-

tia illa tangerentur: sicut in re ueritate res illa non tangitur, aut laceratur, cuius integumentum duntaxat tangitur aut laceratur. Vt ergò non solùm Sacramentaliter, sed etiam uerè, ipsum Christi corpus tangi, dentibus atteri, lacerari uè dicatur, non satis est, ut panis accidentibus intimè coniunctū sit, sicut coniuncta suis accidentibus ea substantia esse solet, quæ dentibus laceratur, sed ut id, quod laceratur, ipsum Christi corpus sit: quod cum denudis accidentibus dici non possit, falsum est, Christi corpus tangi, lacerari; eò quòd panis accidentia tanguntur, lacerantur. Nonnè uerò si sic intimè panis accidentibus coniunctum est Christi corpus, sicut illis coniuncta est substantia panis, re ipsa & in se laceratur, sicut panis substantia in se laceratur? non afficitur, inquires, panis accidentibus. Sed cur non afficitur? aut quis credat, illud non lacerari & frangi, si locū substantiæ panis, quæ lacerari solet, tenet? De epistola ad Cæsarium Monachum capite sequenti.

Quinta antecedentis ratio fuit, Patres, ueluti Chrysostomus & Hieronymus, affirmant, Christum in postrema Cœna edisse in Sacramento suum corpus, & bibisse suum sanguinem: ergò sub specie re ipsa & corporeo modo præsentia sunt corpus & sanguis Iesu Christi. Ratio consecutionis, quia per corpus non gratia, quæ de nouo Christo accesserit, intelligi potest, sed ipsum Christi corpus. Vanum antecedens est: uana consecutio: uana consecutionis ratio. Conuiuam Christum fuisse, ex poculo bibisse, primum id fecisse, quod discipuli fecerunt, Hieronymus & Chrysostomus scribunt: suū uerò corpus & sanguinem Christum in Sacramento edisse & bibisse, id non scribunt. Sed demus antecedēs: Vana tamē consecutio est: quia per corpus quod comedit, non ipsummet Christi corpus, quippe quod ad mensam accumbebat, sed Sacramentum corporis, panis sanctus, intelligitur: qui Christi corpus

ad argum.

4.
*hom. 23. in
Math. ad
Hedib. q. 2*

est quodammodo. Sicut enim se gestauit quodammodo: ita quoque se comedit quodammodo. Quemadmodum ergo manducando & bibendo nouam gratiam non est consecutus: ita quoque suum ipsius essentielle corpus ore corporis nequaquam manducauit: sed sanctum duntaxat panem, illius Sacramentum. Quanta enim, quæso crudelitas & immanitas fuerit, humanam, & quidem suam ipsius carnem ore corporis deuorare? Contrarium ergo sequitur, essentielle Christi corpus sub elemento nequaquam latitare: quod alioquin immanissimum facinus Christus commisisset: tantò ceteris crudelius & immanius, quantò suam ipsius carnem ore deuorare crudelius est & immanius quàm alterius hominis carnem.

Sed ex fine, inquis, ob quem Patres Christum id fecisse dicunt, liquet, Christum suum ipsius corpus ore comedis-
 se. Cedo finem. Chrysostomus, inquis, ita scribit, *ne turbarentur discipuli, ipse primus suum sanguinem bibit*. Vbi uero hæc uerba in Chrysostomo? Si uir bonus es, hæc in Chrysostomo uerba monstrato. Ita Chrysostomus: *Ipse quoque bibit ex eo, ex poculo, ne auditis uerbis illis, dicerent, cur ergo sanguinem bibimus & carnem edimus? ac ideo turbarentur: siquidem & cum ante de his uerba fecerat, multi solum propter uerba offensus sunt. ne tunc igitur etiam id accideret, ipse primus hoc fecit: ut animo tranquillo ad mysteriorum communicationem eos prouocaret*. Vbi hic mentio sanguinis, quod suum ipsius sanguinẽ biberit? Sed discipuli sanguinẽ biberunt: quare & Christus. Sacramentaliter, Gregori, non essentialiter, falsum tamen nihilo secius, Chrysostomum ita ut inquis, scribere, *ipse primus suum sanguinem bibit*. Sed tamen, inquires, manet, Christum hoc sine edisse & bibisse, ne discipuli turbarentur. Ast hinc non efficitur, Christum *αὐτὸν αὐτὸν σωματικῶς* sub eo, quod edit & bibit, latitare. Verum, inquis, si Christus signum duntaxat sui corporis

inquit

homil. 83.

in Matt.

s. p. 111

potis & sanguinis, à discipulis sumi voluit, timendum nõ
 erat, ne sumendo turbarentur, ni primus Christus sume-
 ret. Vnde verò id nosti? quia signum corporis & san-
 guinis accipere, res, inquis, ardua non est. qui sic? an eius-
 modi signum, quod rei nomine honoratur, & res ipsa,
 crucifixum Christi corpus est, accipere, res exigua tibi est?
 mitto, quod posteriores cur id Christus fecerit fines & causæ
 sunt: de quibus priori Scripto.

Sexta ratio, qua suum antecedens iste confirmare nite-
 batur, hæc fuit. *Iam verò cum affirmant Patres, Christum se-
 se in pane & vino in cruento sacrificauisse, certè vanc atq; futi-
 liter id affirmant, si non ipsum victimam fuisse, qua tunc præ-
 sens in pane & vino sacrificaretur, existimauerunt.* Antece-
 dens fallum est. In Eucharistia seipsum obtulisse & offerri
 Christum Patres dicunt, non in pane: quia panis Eucha-
 risticus, qui Christi corpus est, oblatus est & offertur: vt
 in primis perspicuum est ex Irenæo. *At nos inquis modum*
illum Sacramentalem, quo Patres asserunt, Christum se patri
obtulisse, & alem esse, probamus, vt reuera Christus se in ipso Sa-
cramento existentem obtulerit. Quo verò quæso modo pro-
 batis, Christum corporeo modo in Sacramento præsen-
 tem esse? num id te probasse putas, si dicas, victimam &
 sacrificium rem aliquam præsentem esse debere? num
 sanctus panis, qui offertur & Christi corpus est, absens est?
 Semel Christus mortuus est: semel mactatus, fractus, ob-
 latus: non moritur, non frangitur, non mactatur, non
 offertur, amplius in sese. memoriam & recordationem
 semel in cruce peracti sacrificij, teste Chrysostomo, ope-
 ramur. nihilo secius Christi corpus frangi, offerri, rectè
 dicitur: quia panis, qui frangitur, offertur, Christi corpus
 est: eodem planè modo, quo in cruentum hoc sacrificium,
 illud cruentum est.

*ad Heb.
 hom. 17..*

Septimâ & postrema antecedentis illius ratio fuit: Pa-

tres Christum in Eucharistia, vel Eucharistiam, adorant
iubent: presentē itaque Christum in Eucharistia esse sen-
tiant. Falsum est antecedens, Patres velle, ipsam Euchari-
stiam, seu panem Eucharisticum, adorandum esse. quod
enim id quæso modo vellent, aut dicerent, cum idolola-
triæ ista post Lateranense demū concilium, quod tute fa-
lib. 1. cap. 6. pag. 40. teris, coeperit? alioquin, vt millies diximus, presentissimū
Christū in Eucharistia agnoscimus. quin in pane quoq; pre-
sentē fateri non reformidamus, eo sc. modo, quo in verbo
præfens est: quia panis sanctus nō aliter cōtinet quod cōti-
net, quā vi verbi, & quā ipse quoq; verbum quoddam est.

lib. 1. cap. 6. pag. 37. Sed Augustini, Ambrosij, Chrysostomi, Cyrilli Hiero-
solymitani, quibus ego quintū, Theodoritum, adiecerim,
antecedens illud tuū te confirmasse dicis. Videamus quid
Epist. 118. confirmaris. Sic Augustinus *Contemptum solum nō vult cibum*
ad Ian. *ille, sicut manna fastidium. inde enim & Apostolus indignè*
cap. 3. *dicit acceptum ab eis, qui non discernebant à ceteris cibis vene-*
in ps. 30. *ratione singulariter debita. Item, Caro Christi ex terra est*
lib. 3. de SS. *& nemo eam manducat, nisi prius adoret.* Idem Ambrosius.
cap. 12. quod enim ex Augustino in 21. psal. citas, id nihil profus
ad rem. Quid hinc, Gregori? num effici putas, Eucha-
ristiam, hoc est, ipsummet panem, ob Christi corpus
ibi latitans, de sententia horum duorum Patrum, ado-
randum esse? nihil minus. aliud veneratio, qua san-
ctus ille cibus sumendus est, & quæ huic cibo singulari-
ter debetur, aliud adoratio est: aliud, adorare prius-
quā manduces: aliud, ipsummet panem adorare. Qua-
re nihil tua te iuuat obseruatio. Augustinus enim san-
ctum hunc cibum indignè acceptum ab illis cum Apo-
stolo dicit, qui cibum hunc à ceteris cibis non discrimina-
tunt, idq; veneratione singulariter debita: per quam aliud
nihil intelligit, quā quod cum reuerentia, & alia lon-
gè ratione, ad hunc cibū accedendum sit, quā ad cibum

communem. Quid verò Chrysoſtomus? minus etiam,
quàm Ambroſius & Auguſtinus: Magos & barbaros Chri-
ſti corpus in præſepi adoraffe dicit. Quid hoc ad panis Eu-
chariſtici adorationem? Quid quod non ad adorandum,
ſed ad reuerentiam & pietatem illorum exemplo nos ad-
hortatur? Quod ſe ex quodam audiuiſſe ſcribit, qui hoc
ipſum ex alio habebat, altare, tremendi illius myſterij tē-
pore, angelorū multitudine, veſtes fulgentes indutorū, &
capita veluti milites regi, inclinātium, circūfuſum fuiſſe:
id quoq; nihil minus quā panis adorationē euincit, Chri-
ſtus enim eſt, qui hoc magnū Sacramētum cōficat & diſ-
tribuit: ipſe cibus, cōiuiua, & hoſpes: cui quid mirum ſi om-
ne genu ſtektatur? Quid deniq; Cyrillus Hieroſolymita-
nus? Quid Nazianzenus? *accede* inquit ille *ad calicē ſangui-
nis illius pronus, adorationis in modū*: hic autē *ad altare cū fide
procumbit, cum qui ſuper illud colitur obſteans*. hoc cōtine eſt
panem Eucharistiicum vel arcanū in eo corpus adorare?
Sed Theodoritus ſymbola adorari ſcribit. ſed quomodo?
num quod in illis ſubſtātia corporis Chriſti latitet, & in lo-
cum ſubſtantiæ panis ſucceſſerit? quo ergo modo ibidem
negat myſtica ſymbola propriam & priorem naturā atq;
ſubſtantiam amittere? de ſapientiſſimo tuo pharmaco
paulò poſt. Cum ergo nō ſubſtantialiter corpus & ſanguis
Chriſti ſint: corporibus quidē ad ſymbola cōuerſis ado-
rabant: mente verò nō ad externa ſymbola, ſed ad ipſum
Chriſti corpus ſuſum cōuerſa: quo tum myſticis ſymbo-
lis, tum etiā clara præconis voce *ſuſum corda*, vocabātur.
hoc verò quid ad panis adorationem? Quā bellē itaq; Pa-
trum autoritatibus demōſtraris, corpus Chriſti in Eucha-
riſtia adorari, eò quod ſub aſpectabili ſpecie eſſentialiter
præſens ſit, ex his liquere poteſt. Quod ſcribis, nos, dicere,
Chriſtū à veteri Eccleſia in ſymbolis adoratū fuiſſe, adora-
riue ſolitū, id ego nūquā dixi, in myſterijs & hoc tremēdo
myſte-

*in 1. Cor.
Hom. 24.*

*lib. 6. de
Sacerd.*

*Myſt. 5.
orat. de So-
ror. Georg.*

Dialog. 20.

myfterio adoratum esse dixi & dico: Sed mente non ad symbolū, sed ad ipsam Christi corpus sursum, conuerfa. Sed etiam in quauis cœna vulgari hoc pacto adoratur. Sed non eodem fine, nec eandem ob causam: quod corpora nostra pauerit, non autem, quod corpus & animam fracto suo corpore ab interitu vindicari.

Ac quia obiter quoque mentionem feci execrati di illius *βδελύγματος*, fulgentium illarum ædicularum, ad quas isti prostrati adorant, quærit iste, vnde norim, veterem Ecclesiam ad eas non adorasse. Vnde verò id nossem, Gregori? nonne ex eo, quod eas non habebat? Sed asseruari solitum est olim hoc Sacramentum. Sed non in eiusmodi, in choro templi, ad idololatricam adorationem constructis, ædiculis. Num verò quia asseruatum est & despectui non habitum, in eo loco vbi asseruatum est, adoratum est? qua id ratione efficitur? Vbicunque Sacramentum est, ibi, de sententia Patrum, Christus est adorandus, & ab illis adoratus: Sacramentum olim asseruatum fuit: ergo ibi, vbi asseruabatur, adorandum & adoratum. Vel homonymiæ sophisma, vel falsa maior est. vera est, si Sacramentum in ea pro toto illo tremendo mysterio, pro tota Eucharistia, in qua vetus Ecclesia adorabat, non autem pro externo signo, quod fit in minore, sumatur: vt sensus sit, vbicunque Eucharistia celebratur, ibi Christum adorandum, & adoratum ab Ecclesia veteri fuisse. Sic autem argumentum quatuor terminis constat. Quod si vox Sacramenti in maiori quoque pro externo signo sumitur, falsa est: quia non in signo, sed in Eucharistia, non aliquid in signo, sed Christum sursum adorabat. Quem ad modum ergo non sub dio asseruabatur: ita non in ædiculis ad summum altare fictis, asseruabatur: & sicut verum est, asseruatum fuisse: ita falsum est, vbi asseruatum est, etiam adoratum esse. An igitur adoratio illa vestra hæretica sit

nec ne, iudicent quibus datum est iudicare. Caluinum nunquam adoravi: qui melius, quàm vos noui, solū Deum adorandum esse. De Augustino & Theodoro sat dictū. Neuter Christi corpus sub nudis speciebus sua substantia constituit: vt vel ex illis ipsis Augustini verbis perspicuum est, quibus ait, Dominum negasse, id, quod videtur, corpus manducandum esse: Sacramentum commendatum esse, quod spiritualiter sit intelligendū. quod aliud nihil est, quàm corpus Christi, non vt corpus, sed vt traditum corpus, in Eucharistia manducari, non corporeum, sed Spiritualem cibum, Spiritus, non corporis ore manducandum esse: eoq̄ue sub elemento nec esse, nec adorari.

Ad extremum queribundus iste Gregorius, qui victoriam in impudentia & improbis querimonijs posuit, iterum queritur, responsionem suam neque confutata esse, nec vt intelligi possit commemorata. forsan metuit, vt scriptum suum vsquam inueniatur. Sed quæ quæso illa tua responsio est, Gregori? Hoc nobis argumentum affinxisti: *Ipsè Christus se mundum hunc relinquere testatus est, negauitq̄, fore, vt nobiscum ipsum presentem in Sacramento haberemus.* Hoc posterius nostrum non est. hoc autem ex habitu Christi & ceteris id generis concludimus, cum vero suo corpore, iam in cælo, non in terra, vel terrestribus elementis, esse. Quid tu? ordinario, inquis, modo, hoc est, aspectabiliter & extra Sacramentum in Mundo non est. Sed nec vlllo corporeo modo in Mundo vel elementis est. *κοινωνήσας* vero suo corpore in Eucharistia præsto est: quæ, Augustino teste, vera præsentia causa est. *De verbo* nonne satis his tua responsio profligata est? Cur verò tu *Dom. sermo* nihil ad hæc? nihil præter errores inculcas. Simpliciter, *is.* inquis, Mundum se relicturum dixit: etsi Mundum simpliciter non reliquit. Ecquis præter te id vnquam dixit?

corporeo se modo Mundum relicturum dixit, & reliquit. Tu, si potes, contrarium ostende. de ceteris non laboro, & sat priori Scripto responsum.

An tu verò nescis, quid de Cameracensi illo Cardinale, Petro de Alliaco, scripserim, & cur scripserim? ad inuolue tua perspicilla: & utrumque videbis. scripsi, cum ex *μείωσις σωσίων* nobis genuisse: quæ deinde *παντοχρησίαν* nobis peperit: ut utraque, *σωσία* & *παντοχρησία* veltra *μείωσις* suboles sit atque progenies. qua itaque fronte scribis, cum præsentia Christi in Sacramento, & *μείωσις* autorem, à me constitui? Inspiciatur Scriptum meum. verba plana sunt. Apparet liquidò, vanissimum esse quicquid ad causæ suæ præsidium Gregorius iste conquisiuit, superest, ut argumenta nostra vindicemus.

CAPVT QVINTVM.

Argumenta illa vindicans, quæ pro vera Christi in Eucharistia præsentia, contra idololatricam præsentiam allata sunt.

Christum vero suo corpore neque sub pane & vino, neque sub eorum speciebus, corporeo modo esse, & nihilosecius verum & fractum Christi corpus, non virtutem duntaxat corporis, in tremendo Coenæ mysterio, verè percipi, quinque firmissimis argumentis demonstraui: quotum primum, ex verbis Institutionis ductum, hoc erat. *Si de vero pane verum Christi corpus predicatur (Sanguinis & vini eadem ratio) actum est de transsubstantiatione & consubstantiatione: sed verum prius: verum igitur & posterius.*

Minorem Gregorius inficiatur: causam assignās, quod in pane illo, quem Christus in manus sumsit, hæc quinque
confi-

considerari possint: singularis & indiuidua substantiæ panis ratio, hoc est, quòd res & substantia sit singularis: ratio speciei, communis natura panis: ratio generis, quòd corpus sit, & quidem corpus non viuum: communis substantiæ ratio, quòd non solum corpus seu corporea, sed absolutè, substantia sit: ratio denique substantiæ vagæ, qua substantia illa, quæ panis accidentibus continebatur, promiscue modo panis, modo verum Christi corpus esse potuit. Cum ergo tot modis considerari panis possit: non est, inquit, necesse, vt Christus pronomine *hoc* id quod in manus sumsit, secundum quamlibet illius rationem, demonstrarit: sed satis est, vt illud demonstrarit, secundum rationem aliquam, quæ & ipsa substantialis esset, & ad sensum pater et. *hanc autem rationem*, inquit iterum iste, *qua id demonstrauit, esse dicimus, non rationem aliquam propriam panis, sed rationem substantiæ, tum communem, tum etiam indiuiduam vagè &c.*

Quæ verò ista negantiæ ratio? falsum est, inquit iste, Christum corpus suum de pane prædicasse. quòd sic? quia nos, inquit, rationem illam, qua Christus id quod in manus sumsit demonstrauit, non rationem aliquam propriam panis esse dicimus, sed rationem substantiæ, eaq; tum cõmunem, tum indiuiduam vagè: eò quod pluribus rationibus considerari quod demonstratum est potest. num verò tibi satis est dicere *nos dicimus*? quibus rationibus quòd dicitis demonstratis? Concedo, panem Eucharisticum, & rem quamuis singularem, pluribus considerari rationibus posse: sed nego, vagū illud, quod comminiscimini, indiuiduum vel in pane Eucharistico, vel vlla alia re, locū habere. causas præcedenti capite audiisti. Ac tametsi pluribus rationibus considerari res indiuidua & singularis potest: actu tamen singularis est & indiuidua, non communis & vniuersalis: & cū pronomine *hoc* de-

monstratur, vt talis & actu est, demonstratur: nisi fortè κατὰ χριστιανὸς pronomen illud vsurpetur. an qui de te pronunciat, hic est, qui cum Fortunato infeliciter disputa- uit, substantiam absolutè demonstrat? putas ne quenquã sanæ mentis hominem tibi concessurum, Christum, cum de pane, quem ex mensa sumserat, pronunciauit *hoc est corpus*, pronomine *hoc* substantiam communiter acceptã, etiam vt canis substantia est, demonstrasse? & quo quæ- so modo communis ista substantia ad sensum, vt tu lo- queris, patet, sensuque percipitur? nõne generalis con- siderandi ratio, & quicquid vniuersale est, quã tale est, in mente duntaxat est?

Necte iuuat quod dicis, *non ita iam loquor de indiuiduo vagè: siquidem aio, rem illam omnino, qua continebatur in præ- sentia sensibilibus accidētibus panis, fuisse à Christo monstratam.* Res illa, Gregori, singularis fuit & indiuidua: non com- munis: multò minus communissima. Ast inquis *singula- ris & indiuidua fuit: vt tamen indifferenter potuerit esse tum panis, sicut initio Christi verborum fuit, tum etiam corpus Christi, sicut fuit in fine.* Sed vnde probas, rem illam natu- rã & substantiã aliud initio, aliud in fine pronunciationis fuisse? si maximè verum id esset: res tamen singularis in vtroque termino fuisset, nõ communis. nõne vero quod initio enunciationis subiectum est, etiam in fine subiectũ est? num qui de te loquens dicit, hic est vir bonus, initio quidem enunciationis te, in fine verò alium intelligit: ita- quæ non te, quod dicere velle videbatur, sed alium, vi- rum bonum dicit? nõne ergo si initio enunciationis pro- nomine *hoc* verus panis demonstratus est, etiam in fine est demonstratus? & tu negabis, de vero pane verum Chri- sti corpus enunciari? profer si potes, enunciata: quorum subiecta aliud initio enunciationis significant, aliud in fine.

Et si verò vanissima sunt quæ adfers: non tamen te pudet, quid enim impudentiam puderet? scribere, clarissima institutionis verba, quibus minorem probaui, vanissimo tuo indiuiduo & tenebricosissimæ interpretationi suffragari. De herba, inquis, quæ in alieno horto nascitur, dicere solemus, hoc, seu hæc herba in meo quoque horto nascitur: ergò pronomen *hoc* non semper rem singularē & indiuiduam, vt talis est, sed sub ratione communi, significat. Concedo: sed id fit: cum vel pronomine *hoc* abutimur, & non rem ipsam, sed aliquid simile & eiusdem generis, siue speciei, demonstramus: vel nomen speciei aut generis ei adijcimus. num verò tale Christi enunciatum est? hiccine illius sensus, hoc, id est, eiusdem speciei panis meum corpus est? vbi verò in illo enunciato, hoc in meo quoque horto nascitur, vestrum indiuiduum? num subiectum aliud initio, aliud in fine est enunciationis?

Vere inquis & propriè loquitur, qui ostendens corpus aliquod, dicit, hoc corpus conuenit essentialiter, in genere quodam, cum angelo, nempe in genere substantia: & tamen illo pronomine hoc non demonstrat corpus secundum propriam rationem, sed secundum communem rationem substantia, qua duntaxat est eiusdem generis cum angelo.

Sed quis vnquam sanæ mentis id tibi concedet? Si enim de certo corpore dicit, hoc corpus: omninò corpus & indiuiduum illud demonstrat: et si modum & rationem explicet, qua illi cum angelo conuenit. Sed quid hoc ad vagum tuum indiuiduum? vbi alia & alia subiecti natura?

Non magis Aaronis virga tibi patrocinetur. De virga, inquis, illa, cum in colubrum conuertenda esset, dicere Moses potuit, hoc erit coluber. quid tum? ergò pronomine *hoc* non virgam secundum propriam rationem demonstrasset, sed solùm secundum rationem communem substantiæ, in manu Aaronis contentam. qui sic?

quia nunquam virga, vt virga, futura fuit coluber. sed virga vt virga, in colubrum convertenda fuit: vt quod ante actu virga erat, postea coluber actu esset: sicut ex aqua actu, vinum actu factum est Canæ. Quare si de aqua, nondum commutata, Christus dixisset, hoc erit vinum, verissimum dixisset: & pronomine *hoc* aquam, hydrijs illis contentam, demonstrasset. Quod si de conuersa iam aqua dixisset, hoc vinum est, verum quoque dixisset: & pronomine *hoc* id, quod hydrijs continebatur, demonstrasset. Si verò de aqua nondum conuersa dixisset *hoc*, & simul cum verbis conuersionem perfecisset, ludificatus fuisset: quod quia neque fecit, neque facere voluit, nec quicquam eiusmodi dixit, nihil etiam hoc tuum somnium causæ vestræ patrocinatur.

Cùm ergò videret sollicitus iste Gregorius, periclitanti suæ interpretationi hoc pacto non succurri, alia via illi conatur subuenire. Ex modo, inquit, loquendi, quo Christus vsus est, interpretatio illa confirmatur. Ecquis verò, Gregori, ille modus est? Christus, inquis, non dixit, *hic panis*, sed *hoc*. ergòne sequitur, non panem, vt panem, sed communem quandam panem cum Christi corpore substantiam demonstratam esse? qua id verò consecutione? nego pronomine *hoc* communem substantiam demonstrari: vel, vt omnem tuis cauillationibus ansam præcidam, nego, pronominebus istis *hic*, *hac*, *hoc*, ita communem substantiam demonstrari, quæ diuersissimis diuersorum generum & specierum rebus simul competat. contrarium, si potes, demonstra.

Sed inquis, Si Christus corpus suum verum verè ac propriè de illa re prædicauit, quæ accepit, & distribuit discipulis, minime panem.

panem, ut panem, sed ut substantiam sub accidentibus panis contentam demonstravit illo pronomine hoc: sed verum prius: verum igitur & posterius, &c. Falsissima minor est. eam neque probasti, neque probabis in æternum. aliud est, verum & proprium Christi corpus, non figuram aut signum, de pane dici: aliud illud proprie de pane, qui pronomine *hoc* demonstratus est, dici: sicut aliud est, singula enunciati verba, in se considerata, propria esse, aliud enunciationem propriam esse: quàm verò tibi Damascenus fauceat, dictum est antè. Quare firmissima stat mea minor, Christum de vero pane, quem ex mensa sustulerat, verum suum corpus enunciaſſe: quæ istius modi Sophistarum obstrepitaculis, cuiusmodi Gregorius attulit, non solum non labefactatur, sed magis magisque confirmatur.

Eandem minorem illis Lucæ verbis *hoc poculum* cap. 22
nouum Testamentum est, & illis Apostoli panis quem 1. Cor. 10.
frangimus, nōne κοινωνία corporis Christi est? confir-
maui. Quid verò Gregorius? ut ostendat, praesidi-
um suæ causæ in impudentia consistere, negat, de ve-
ro pane κοινωνίαν corporis prædicari. nōne verò qui
dicit, panis, quem frangimus, qui verus panis est,
κοινωνία corporis est, de pane corporis κοινωνίαν enun-
ciat? quid quæso est apertissima inficiari, si hoc non
est? explicat inquis his verbis Apostolus, cuiusmodi
sit ille panis, quem sumimus: ac indicat, eiusmodi esse,
ut secundum substantiam quidem suam aliud non sit quàm
corpus Christi, sub accidentibus fracti panis: ac proinde
ipso corpore Christi nos communicare, cum de eiusmodi pane
participamus.

Sed vnde quod dicis probas? commentitius
 iste tu.

iste tuus panis est: commentitia tua *κοινωνία*. Apostolus *κοινωνίαν* corporis de illo pane enunciat, qui à communi vsu ad sacrum transfertur: qui sanctificatur: qui non alienorum accidentium ratione habita, sed in se & quâ ad substantiam, verè frangitur: ergò de vero & terreno pane *κοινωνίαν* corporis enunciat. ratio consecutionis, quia panis ille, qui à communi vsu ad sacrum transfertur, qui sanctificatur, qui verè & in se frangitur, nō ipsum Christi corpus est, cui hæc non competunt, sed verus panis, verus terræ fructus. Antecedens probatur. Apostolus enim per fractionem non fractionem *κατὰ διχασιν*, sed veram, intelligit, qua vera corporis in cruce fractio repræsentatur: quæ non repræsentaretur, si accidentia duntaxat frangerentur. Sicut enim accidentarius iste panis, vt post dicemus,

Argum. 4.

Marcioniticum nobis corpus efficit: sic accidentaria ista fractio Marcioniticam, & quæ in opinione duntaxat consistit, corporis fractionem. Ac sicut de poculo differens, benedictionis & sanctificationis vocabulo vtitur: sic, etsi de pane loquens fractionis voce contentus sit, simul tamen eâ sanctificationem quoque complectitur, qua panis ad sanctum hunc vsum accommodatur: quod non nisi de vero terræ fructu accipi potest.

κοινωνίαν verò corporis Christi, & *κοινωνίαν* corporis Christi esse, seu *κοινωνίαν* cum Christi corpore habere, non esse, substantiâ Christi corpus esse, & sub accidentibus essentialiter latitans Christi corpus participare, hinc perspicuum est. Quicumque *κοινωνίαν* cum Christi corpore habet, illi vnum cum Christo corpus sunt: non omnes manducantes vnum cum Christo corpus sunt: non omnes ergò *κοινωνίαν* cum illius corpore habent. Quare, *κοινωνίαν* cum Christi corpore habere, non est, ipsum met Christi corpus sub accidentibus participare: nec, *κοινωνίαν* corporis Christi esse, est substantiâ Christi corpus esse. Consecrarium
mani-

manifestum est, argumenti propositionibus concessis.

Minor ergo tum in se, tum ex Apostolo, perspicua est. Et si enim dicit, omnes vnum eundemque panem participare: non tamen omnes, sed aliquos duntaxat, sive multos, vnum corpus esse dicit. Maior ex eodem liquet. Confirmatur enim quod dixit, fractum panem corporis esse communionem, causam hanc subijcit, quod multi vnum corpus simus: quasi dicat, panis *κοινωνία* corporis Christi est: quia medium est: quo multi nostrum vnum sub capite Christo, corpus sunt & fiunt. Sicut ergo, *κοινωνία* corporis Christi esse, est, vnum cum eo corpus efficere: ita *κοινωνία* cum Christo habere, est vnum cum eo corpus esse. Quare quicumque *κοινωνία* cum Christi corpore habent, ij vnum cum eo corpus sunt. Ac quia non simpliciter dixit, panem *κοινωνία* esse, quod nos cum Christi corpore coniungat, sed quod nos in vnam corpus coniungat, & vnum, non plura corpora, efficiat: pane Eucharistico id declarat. Sicut enim panis, qui nos Christi *κοινωνία* facit, vnicus est: ita quoque vnum corpus mysticum multi sunt & fiunt. nec enim de varijs & diuersis, sed de vno eodemque, inquit, pane omnes accipimus.

Hic verò nobis obstrepit iste Gregorius, vnum hunc *lib. 2. c. 3. p.* panem non panem naturalem, sed ipsum Christi corpus *102.* esse. *nisi enim inquit hic panis vnicus sit ipsum Christi corpus, quod ubique percipitur vnum & idem: non participaremus omnes de unico pane, sed de alio atque alio: sicut in alijs atq; alijs locis ad Eucharistia consecutionem alius atque alius panis usurpatur.*

Friuolum est quod obijcis. De Corinthiorum, ad quos epistolam scripsit, eoq; de vnica, non pluribus simul Ecclesijs, loquitur. In vna verò Ecclesia vnum panem oblatum, vnus panis fragmenta, idque ad mystici corporis vnitatem indicandam, omnibus distributa esse, & hunc

Apostolicum ritum vsque ad cataclysmum in Veteri Ec-
clesia perpetuatum fuisse, quis est qui ignoret? Quamuis
etiam diuersi diuersarum Ecclesiarum panes vnicus dici
possint, ob vnam eandemque sanctificationem. Idem ex
illis liquet, quæ de veteris Testamenti sacrificijs Apосто-
lus subiicit. Si fractus panis idcirco κοινωνία corporis Chri-
sti est, quia corpus est substantiâ: etiam Veteris Testamē-
ti sacrificia κοινωνία altaris erant, quòd substantiâ altare
erant: sed falsum consequens: falsum igitur etiam ante-
cedens. Ratio connexi est, quòd sicut nos fractus panis
corporis Christi & mensæ Domini participes facit: sic e-
sus sacrificiorum Veteres illos altaris reddebat partici-
pes: eoq; sicut sacrificia vel esus eorum altaris erat κοινωνία:
ita fractus panis corporis Christi mensæq; Domini est κοι-
νωνία. falsa ergò tua κοινωνία est: falsus & commentitius tu-
us panis. manet firmum, de vero pane, qui naturâ panis
sit, corporis κοινωνίαν enunciari. ac qualis quæso hæc enun-
ciatio fuerit, panis quem frangimus, hoc est, essentialē
Christi corpus, quod sub fracti panis accidentibus est, κοι-
νωνία corporis Christi est?

Et quo modo tibi constas, Gregori, qui sola panis ac-
cidentia frangi cum tuis Magistris, quamuis de hac quo-
Lambard.
lib. 4. d. 12.
& Dionys.
Carth. querere bellè inter se consentiant, doces: cùm hîc, tui
oblitis, scribis, corpus Christi sub accidentibus fracti
panis esse? nõne inter accidentia & panem fractum di-
scriminas? concedis ne tandem, ipsummet panem fran-
gi? & de vero pane κοινωνίαν enunciari negabis?

Poculi eadem ratio. per poculum enim, seu vinum in
poculo, verum & essentialē vinum ab Euangelista signi-
ficatur: quia verus & essentialis vitis fructus: vt id tum
Lucas, tum Matthæus, interpretatur, cùm subiicit,
2. 26.
dico autem vobis, quòd non amplius bibero ex hoc vitis fructu
&c. Verus igitur & essentialis vitis fructus in poculo erat:

de

de vero & essentiali vitis fructu nouū Testamentum, siue sanguis noui Testamenti, quo nouum Testamentum confirmatum est, enunciatur. num verò sub ratione indiuidui vagi, & substantiæ communis, quæ modò vinum, mox sanguis Christi fuit? minimè. nullum tale indiuiduum. nihil tale pronomine hoc demonstratur: quod vnus, non diuersarum simul rerum, nota est. Demonstratio nobis illo tuo herbaceo hoc, vno eodemque pronomine hoc vel hic, panem, seu verum terræ & vitis fructum, & verum corpus, atque sanguinem humanum, diuersissimas diuersissimarum specierum res, demonstrari. hîc, hîc, Gregori, te exerceto.

Eandem meam minorem, secundum Scripturas, Patrum quoque testimonijs comprobauit. Gregorius verò negat, vllum ex ijs asserere, Christum de pane & vino, vt talia sunt, corpus & sanguinē suum enunciaſſe: & addit, *hoc ipſo, quod abſolutè aſſerunt, illum de pane ſuum corpus, aut de vino ſuum ſanguinem, verè prædicatſe, oportet intelligere, loqui eos de pane & vino, non vt de pane & vino, ſed vt de ſubſtantijs contentis ſub panis & vini accidentibus.*

Ecquæ verò cauſa eſt, cur ſic intelligere oporteat? *aliqui inquit falſa prædicatio eſſet: vt iam probatum eſt.* vbi vero id probaſti? cedo probationem. num enunciatum, quod diſparatis conſtat, falſum eſt? num falſum illud, Herodes eſt vulpes? itemque illud, Petra erat Chriſtus? Quin immò, Gregori, cùm Patres abſolutè dicant, Chriſtum de pane & vino corpus & ſanguinem verè quidem, ſed non propriè, enunciaſſe, intelligere nos volunt, cum de vero pane & vino, coque, quâ talia ſunt, Sacramentali enunciatione, corpus & ſanguinem enunciaſſe. Sed forſan ad eò conſpicilla tua perlucet, vt quod nos videre non poſſumus, bellum illud veſtrum indiuiduum vagè, in Patribus conſpexeris. Hoc ſi nobis in aliquo

monstraris: fatebor, cum tecum infaniuisse: sin monstrare non potes, fatetor tu, id illis ignotum fuisse: eoq; per panem non vestrum illum planetam, sed verum terræ fructum, Patres intellexisse. nōne Patres ad vnum omnes fatentur, panem, etiam post sanctificationem, vim & effectum suum naturalem retinere, vt corpora nostra consueto more nutriat, foueat, augeat? num vllus vsquam id meris accidentibus adscripsit? aut ergo demonstra, nuda panis accidentia vim nutricantem obrinere: aut fatetor, Patres per panem nutricantem, verum & essentialem panem intellexisse.

Quare vana tua tergiuersatio est. *Tertullianus*, inquis, *Cyprianus*, & *Cyrillus Alexandrinus*, significant quidem, *Christum de pane & vino dixisse*, quòd essent suum corpus & sanguis: at non de pane & vino, vt erant determinatè panis & vinum, sed vt erant illa substantia contenta sub accidentibus panis & vini. Quid ergò ceteri, quos citaui, Patres? *panem scilicet Eucharisticum secundum substantiam quidem suam aliud non esse, quam corpus Christi &c.*

Vanissima hæc tua tergiuersatio est. Primo enim falsum est, *Tertullianum*, *Cyprianum*, *Cyrillum Alexandrinum*, velle, *Christum non de pane & vino, vt talia, sed vt communes illæ substantiæ & vaga vestra indiuidua, aliud initio, aliud in fine, enunciationis erant, corpus & sanguinem suum enunciaffe. falsum, inquam, hoc est, dum indiuiduum istud vagum in his Patribus nobis demonstrares. Falsum dein est quòd dicis, ceteros, quos citaui, Patres alio sensu, quam hosce tres, panem, Christi corpus dicere Num qui dicit, panis est corpus Christi, & non dicit, Christus panem corpus suum appellauit, diuersum ab isto dicit? nōne de pane Christi corpus enunciat? nōne itaque docet, Christum de pane corpus suum enunciaffe, & pronomine hoc panem demonstrasse? Et quan-*

quantum quæso illud Origenis, *panis iste, quem Deus Verbum* ^{in Matt. 8.}
corpus suum esse fatetur ab illo Tertulliani *Christus panem* ^{15.}
corpus suum appellauit, distat? ^{Contr. Mart. lib. 4.}

Denique Patres illi, cum panem Christi corpus dicunt (vini & sanguinis eadem ratio) per panem vel verum & essentialem panem, vel mera panis accidentia, vel ipsum & essentialia Christi corpus, vel Christi corpus & panis accidentia simul, vel denique vagum illud indiuiduum intelligunt: non secundum: non tertium: non quartum: non extremum: ergò primum. non secundum: quia Irenæus, de quo inter ceteros gloriaris, pane illo, quæ Christi corpus dicit, carnis nostræ substantiam nutriri & augetere scribit: quam vim accidentibus negamus, dum firmis id euiceris argumentis: non tertium: quod essentiali Christi corpore carnis nostræ substantia non nutriatur, non augetur, ex eo non consistat. Eadem causa, cur dici non possit, eos corpus & accidentia simul intellexisse eadem, cur indiuiduum quoque vagum non intellexerint: quia necrum commentum est: & si esset, ex eo tamen carnis nostræ substantia non consisteret, non augeteret. Iudicent nunc qui iudicare possunt, contra quem testes produxerim.

Non tamen pudet istos, nobis impingere cuius ipsi rei sunt. huius generis etiam est, quòd quædam Patrum testimonia non sine aliqua fraude me recitasse Gregorius iste scribit. Cedo testimonia illa. num verò fraudulenter Ambrosium, num Bedam, num Rabanum, citaui? omisi, inquis, verba quibus hi Patres in iisdem locis luculenter asserunt, corpus Christi esse. num eorum mihi opus fuit explicatione? nonne satis fuit ad minoris meæ probationem, citare quibus corpus de pane enuncient? quid vero per panem Patres intelligant, & quo modo panem Christi corpus nuncupent, modo dictum est. Quare nec illa Ra-

de Instr.
Cler. lib. 1.
§ 31.

bani, quæ recitas, vel ad institutum meum minorisque probationem attingebant, vel te tuamque Chimeram quicquam iuuant. Vinum ad sanguinem refertur. ergo non essentialiter, sed relatè, & Sacramentaliter Christi sanguis est. panis & vinum sanctificata in Sacramentum diuini corporis transeunt, ergo non in ipsam diuini corporis substantiam. aliud Sacramentum, aliud res est Sacramenti. Sacramentum verbum & verum elementum est: res Sacramenti corpus & sanguis Iesu Christi. Sacramentum Rabano cibus materialis est, qui extrinsecus, seu vt ipse loquitur, forinsecus corpus nutrit, in partem corporis redigitur: quod neque de solis accidentibus, neque de corpore Christi vero, neque de vtroque simul dici potest. In Sacramento itaque carnem Christi edere, est Sacramentum carnis edere: tantum in Sacramento edere, est, sprete re Sacramenti, merum duntaxat Sacramentum edere. Quid hoc ad monstruosam illam tuam substantiam? Vbi communis illa tua substantia, vagumque tuum indiuiduum, in Rabano? num ignoras, Rabanum à tuis, à Thoma Valdeno, in hæreticorum album relatam esse, qui scribit, Rabanum de Sacramento Ecclesie Romanæ contraria & sensisse & scripsisse? Et tu illi vagum istud vestrum indiuiduum audes impingere? tandem ne vides, vter nostrum ab illis, quos citat, prodatur? Stat ergo mea minor immobilis: & cum ea totum primum argumentum, quod ex eo quoque confirmatur, quod quedam ad primum hoc argumentum attingentia in meo libro sequuntur, ad quæ ne quò quidem iste Gregorius.

Argumentum II.

Alterum meum argumentum non huiusmodi, vt iste loquitur, sed hoc erat: Corpus Christi cibus
men-

mentis & interioris hominis est, non ventris & exterioris: ergo nec in pane, nec sub illius specie est. negat iste consecutionem, quòd aliud sit mentis & interioris hominis cibum esse, aliud mentis & interioris hominis duntaxat palato suscipi. Sed vnde nobis hoc discrimen, Gregori, probas? mentis & interioris hominis cibum esse, est à mente duntaxat & interiori homine, quem nutrit, suscipi: sicut ventris & exterioris hominis cibum esse, est à ventre duntaxat & exteriore homine, cui reficiendo destinatus est, manducari. Causa est, quòd geminus hic cibus gemino homini, vt ex Damasceno didicisti, destinatus est: & sicut interior homo exteriori oppositus est: ita cibus interioris & exterioris opposita sunt: nec magis interioris hominis cibus ab exteriori comeditur: quàm interior exterior homo fiat. Hæc Patrum sententia est. hæc Patrum, quæ citavi, testimonia conuincunt. quid enim clarius illis Ambrosij verbis, *non ergò corporalis esca sed Spiritualis est?* Sicut mens ad corporeum corporisue cibum accipiendum inepta est: sic os & venter homoque exterior ineptus est ad mentis cibum, qui Spiritualis non corporeus est, apprehendendum.

*de ijs qui
myst. inis.
c. 9.*

Vanissimum igitur est quod scribis, corpus Christi mentis cibum appellari, quòd non corpus, sed mentem duntaxat, spiritualiter nutriat & reficiat: etsi à corpore quoque percipiatur. Corpus enim Christi cibus est viuificans: & à quocunque comeditur, id reficit, viuificat, & ad æternam vitam nutrit. Baptismi alia ratio: sicut aliud totum Eucharistiæ Sacramentum, res terrena & cœlestis simul, aliud res Sacramenti, corpus & sanguis Iesu Christi: de quo antè. Sic antecedens intellexi. sic illud à me intelligi, tum ex consecutionis, tum antecedentis, confirmatio-
ne intelligere potuisti. Cur ergò consecutionem impeditè negas?

Sed!

Sed inquis, si sic antecedens intelligis, principium petis. quâ sic, Gregori? intelligis ne quid sit principium petere? num qui sic ratiocinatur *corpus Christi cibus est mentis, menteque fideliduntaxat editur: ergò sua essentia non est subspecie aspectabili: quòd alioquin ore quoque corporis ederetur*, idem eodem probat, obscurum & incertum obscuro & incerto, & quæ sunt huius generis alia? Sed hoc, inquis, quod sumis, tibi probandum est. Rectè, Gregori. propterea meum antecedens ita contra tuas cauillationes præmuniui: vt immotû & firmissimum adhuc consistat.

Geminam antecedentis rationem attuli: alteram, Christi corpus in cœna manducari, non vt gloriosum iam uiuit in cœlo: sed vt pro nobis traditum est & mortuum: quam tum Scripturarum, tum Patrum, testimonijs cõprobauit.

Huic (conuitia enim & scommata tua non moror, quibus, si vellem, aut deceret, paria rependere facilè possem) ita vis obstrepere: Qui illud Christi corpus edunt quod iam est, ij viuum, non mortuum, Christi corpus edunt: Qui verum Eucharistiæ Sacramentum edunt, illud corpus edunt, quod iam est: ergo viuum, non mortuum. Sophisma est à secundum quid, vt simpliciter. Qui verum Eucharistiæ Sacramentum edunt, illud corpus edunt, quod iam in cælis gloriosum est, κατὰ τὴν, quâ traditum est, & mortuum. quare nulla vis tui consequentis. taceo, quòd non minus indoctè consequens cum consequentia hîc confundisti, quam rationem tuam construxisti. video, Logico te præceptore indigere.

Alteram rationem adfers: quæ huc redit: Qui illud Christi corpus in Cœna percipi dicunt, quod sursum est in cœlo, ij viuum Christi corpus percipi dicunt: Calvinus & Fortunatus illud dicunt: ergo & hoc. idem Sophisma. illud ipsum percipi dico: sed non quâ gloriosum iam in cœlo

cælo regnat: sed quâ in cruce ignominiose maclatum est. nonné disertè scripsi, crucifixum Christi corpus sur- p. 11. b.
sum accipi? cur verba mea mutilasti? Sic habeto, verum huius cælestis epuli conuiuiam, simul eodemque momento, quod sine *πεντηχυσία* καὶ *πλλαχυσία* fit, in tribus locis esse: in terra, seu loco illo, in quo memoria maclati agni peragitur: ad crucem Hierosolymis: in cælo, vbi verè maclatus ille agnus apponitur, & ab ipso met summo Pontifice distribuitur: in terra, seu loco illo, in quo cœna celebratur, oculis & ore corporis: ad crucem oculis fidei: in cælo ore mentis fidelis. Sed hoc tibi fabula videtur, Gregori. quid mirum? cùm discipuli quoque mortem Domini pro fabula putarint. res ita, vt dixi, habet.

Sed blasphemia, inquis, est, putare, Christi corpus, vt mortuum, non vt iam viuum est, edi. Blasphemus ergò Christus. blasphemus Euangelista. blasphemus Apostolus. blasphema antiquitas orthodoxa. Ita Christus, Euangelista, Apostolus, *hoc est illud meum corpus, quod pro vobis traditur aut frangitur: hoc facite in mei recordationem.* Quid clarius illis verbis, *hoc est illud meum corpus?* (hæc enim Græcorum verborum vis est) *τὸ ἐστὶν μου ἐστὶ τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλάμενον.* Cùm ad mensam accumberet Dominus, 1. Cor. 10
pridie passionis, discipulos de hoc magno mysterio instruens, ait, panem, quem in manus sumserat, & fractum discipulis dederat, non communem panem, sed corpus suum esse: idque nō vt ad mensam accumbat, sed vt frangitur, vel frangetur, & iā iam in mortem tradetur. Quare si discipuli in prima Cœna Christi corpus non nisi vt passum ederunt: quòd ante passionem, vt mox planius intelliges, ineptum fuerit ad comedendum: quantò magis nos illud hodie, passione præterita, vt passum, & rem præteritam, edimus? Idem ex illis, quæ subiiciuntur, *hoc facite in mei recordationem* liquet. His enim verbis nequa-

quam vult Christus, illud corpus, quod aliquando mortuum est, manducandū esse, sed quā iam in cælis est gloriosum: sed modum docet, quo tum nobis, tum discipulis sit manducandum, recordando scilicet mortem & fractionem illius, & idcirco quā mortuum & fractum est pronobis. Confirmat id Apostolus, cū causam subiicit, cur in recordationem Christi edendam sit & bibendum: quia, inquit, *quotiescunque panem hunc ederis, & poculum hoc biberis, mortem Domini annuncias, &c.* hoc est, quia sacramentum hoc, Sacramentum passionis est & mortui Christi: in quo mortuum & ex sanguine Christi corpus, perennis illa victima, nobis cū repræsentatur, tum offertur. Quid autem illud, quod seorsum panem Dominus porrexit, seorsum vinum? quod panem non integrum, sed fractum, vinum non absolutè, sed fustum, & quidem in mortem iam iam iturus, porrexit? nonnè seorsum carnem suam, seorsum sanguinem, carnem fractam & maceratam, sanguinem effusum, & quasi de latere profluentem, eum, inquam, sanguinem, qui sub cruce dissipatus est, bibi voluit & manducari? Gemina tua species, & coniunctio ἀχώριστος nodum hunc non soluunt. Solidè responde, rationibus è Scripturis allatis. quæ adfers vanissima sunt: & sicut tuam concomitantiam probare non potes: ita quid per se primò sit, non intelligis. Quàm ergò doctrinam nostram hæc euertat interpretatio: quàm cum Institutione, cum huius Sacramenti natura, pugnet, ex his perspicuum est. Videamus, quantum opere Patribus aduersetur.

*epist. 129.
ad Honor.
c. 27. orat.
1. de resur.
Christi*

Pauperem Christum, & humilitatis corpus, in cœna manducari tradit Augustinus: quod Nissenus comprobabat, cū scribit, Christum, cū discipulis suis corpus suum edendum præbuit, apertè ipso facto, demonstrasse, perfectam & absolutam factam esse immolationem:

quod

quòd animatum victimæ corpus ad edendum idoneum non esset. *cuiuslibet enim*, inquit, *hoc perspicuum est, oue uel* *feri hominem non posse: nisi manducationem præcesserit mactatio.* Quid clarius, quàm Nissenum hîc docere, Christi corpus, ut mactatum, & in ara crucis immolatum, à discipulis manducatum esse, & à nobis hodie quoque manducari? Quid tu, Gregori? Secundum repræsentationem quandam, inquis, mortuum se obtulit: reipsa autem in viuum, non mortuum. Immò verò non offertur agnus, nisi mortuus & mactatus: sicut non editur, nisi manducationem præcesserit mactatio. Sicut enim postridie, in ara crucis, Sacerdos simul & agnus, Christus mactatum sese obtulit: ita pridie, in Cæna, iniquum Pilati iudicium anticipans (respondet enim archetypo typus) mactatum se obtulit, non viuum. Quare cum in repræsentatione quadam, temet iudice, hæc consistat oblatio, quæ est, quòd modo quodam, in typo, & repræsentatione Sacramentali, sese obtulerit: nihil me ferit, quòd de incruenta subiicis oblatione. tu potius disce, quæ nam illa quædam repræsentatio sit, quam adhuc ignorasti: nec temerè quæ diuersissima sunt confunde, Augustinum cum Nisseno.

Neque verò pauperem Christum, & humilitatis corpus, edere idem est quod Christum, qui olim pauper fuit, edere, & humilitatem illius imitari. num humilitatis corpus edere idem tibi est quod humilitatem imitari?

Sed inquis, Si maximè vellet Augustinus, Christum non edi, ut iam in cælo regnat, sed ut fuit in terra pauper & humilis: nequaquam tamen sequeretur, cum mortuum edi, non viuum. *an enim*, inquis, *Christus ut pauper & humilis non vivebat?* Semperne verò, Gregori? num, cum in extremo paupertatis & humilitatis gradu

esset, cùm in ara crucis affaretur, viuebat? de hac humilitate & paupertate Augustinum loquentem accipe: & intelliges mecum, necessariò consequi, cum mortuum edi: si pauper & humilis manducatur.

Sed paucis Hesygium, velut Interpretem Nysseni, & *in Leuit.* Augustini audiamus. *Sic & Christi crux* inquit Hesygius, *bb. 1. c. 2.* *fortis quidem tantum fuit, vt omnem creaturam subiiceret crucifixo: carnem autem eius* QVAE AD COMEDENDUM INEPTA ERAT ANTE PASSIONEM (*quis enim comedere cupiebat carnem Dei?*) *aptam cibo post passionem fecit. si enim non fuisset crucifixus: sacrificium corporis eius minime comederemus.* & mox modum manducationis subiicit, *comedimus autem nunc cibum, sumentes eius memoriam passionis.* Si caro Christi ante passionem inepta fuit ad edendum, & passione cibo apta facta est, ergò non aliter, quàm quâ passa & in cibum facta est, editur: non aliter eam discipuli in prima Cœna comederunt: non aliter nos eam comedimus: quia nisi crucifixa esset, eam nõ comederemus: quam comedimus, cùm memoriam passionis sumimus. Quod cùm ita sit, cùmque vt res præterita, fidelique memoria, Christi caro manducetur: tu ipse sententiam profer, an alio quàm fidelis mentis palato apprehēdatur. Inunc, & Patres omnes tuos esse impudenter gloriare. Quis eorum vnquam mortuum Christi corpus in Cœna manducari negauit? Nonné Sacramentum hoc, Sacramentum passionis omnes appellant? Quasi verò quod Hesygius, Nyssenus, norunt, ceteros fugerit: & quasi nescierint, sicut agnus paschatis non nisi mortuus & assus edebatur: ita hunc verum veri paschatis agnum, non nisi mortuum, & in cruce, ceu sartagine, assum manducari: vt sua typo veritas constet.

Alteram antecedentis rationem attuli, quòd tum Scripturæ, tum Patres vnanimi consensu, doceant, crucifixam

fixam Christi carnem escam esse spiritualem, quæ fidei, non corporis, ore suscipiatur. Atq; è Scripturis quidem sex rationes attuli: tres ex sexto Iohannis: tres ex Apostolo. Quid tu ad illas Gregori? *Nihil, inquis, adfers, quo probes, corpus Christi sola fide, & non ore etiam corporis edi.* Immo plura, quàm velles. Christus enim modum manducationis, quo panis ille cœlestis, quem mox suam carnem, & quidem traditam carnem, esse dicit, explicans, fidei, non corporis, ore eum manducari docet. Sed inquis, Christus non soli fidei, sed etiam manducationi suæ carnis in hoc Sacramento, famis & sitis restrictionem adscribit. *ast etiam illa, quæ in hoc Sacramento est veræ carnis manducatio, ore fidei fit, non ore corporis: vt tum ex illis, quæ modo dicta sunt, liquet: tū quòd Sacramentum ipsa Christi caro non est, sed elementum verbum annexum habens, quod in alimentum corporis, teste Rabano, convertitur.*

1. Cor. 10.

1. Cor. 12.

1. Cor. 10.

Eodem modo, cùm Christus quæ de carnis atque sanguinis sui manducatione & potatione dixit, spiritualiter accipi vult, quòd de Spirituali & fidei, nō corporea & oris corporis manducatione & potatione, prolata sint, Sacramentalem quidem manducationem non excludit: Sed hinc non efficitur, ipsammet crucifixam Christi carnem ore corporis edi: cùm aliud sit Sacramentum carnis edere, aliud carnem ipsam.

de Instit.
Cler. lib. 2
cap. 31.

Tertia quoque mea ratio firma est. Caro Christi non prodest quicquam, ita scilicet manducata, vt putarunt Capernaitæ: qui in summa putarunt, eam aliorum ciborum more, ore corporis, eoque crasso & corporeo modo, manducandam esse: quia crasso corporeoque modo editur quicquid ore corporis editur: vt vt spiritualiter edi falsò dicatur. Quàm procul itaque vester in Sacramento manducandi modus à Capernaitarum modo dissitus sit

vos videritis. Quin vos crassis illis Capernaitis crassiores estis, qui vnum eundemque manducandi modum corporeum, ac vt ita dicam, oralem simul & spiritua-lem esse vultis: quod verum erit, vbi os corporis Spiritus erit.

Ad Apostolum quod attinet, vtrum nostrum illis verbis vulneret *non discernens corpus Domini*, sat dictum in antecedentibus. Sed quam nobis Spiritus refectionem adfers? existimasne, Spiritum, in illis Apostoli verbis &

1. Cor. 12. *omnes in vnum Spiritum potamus*, animum nostrum significare?

De vno & eodem Spiritu in toto illo contextu sermo est. Vnus idemque Spiritus est, qui diuersissima dona distribuit. in hoc Spiritu, & huius Spiritus efficacia operationeque nos omnes in vnum corpus baptizati sumus, quicumque scilicet sanguine Christi (de membris enim eiusdem corporis sermo est) per Spiritum Sanctum loti sumus. in hunc Spiritum, seu in hoc Spiritu, huius Spiritus efficacia & operatione, in vnum corpus in Coena nos omnes edimus & bibimus, qui ipsam Christi carnem & sanguinem, operatione Spiritus Sancti, sine qua non percipiuntur, edimus & bibimus.

1. Cor. 10. Quem ad modum ergo lotio, quæ ipso Christi sanguine fit, Spiritualis est: ita quoque potatio illius. eadem carnis ratio.

Extrema mea ratio firmissima est. nisi enim, ad rem significatam quod attinet, quæ Christus est, Veteres illi idem prorsus in suis Sacramentis habuerunt, quod hodie nos in nostris habemus, ruit scopus Apostoli: falsum est, eos baptizatos esse: eandem Spiritua-lem escam edisse, hoc est, baptismi & Eucharistiae nostrae participes fuisse: falsum, petram Chri-

sum fuisse. Quare non nobis tantum, sed illis quoque reipsa adfuit in eorum Sacramentis. Præteritum & futurum veritati non officiant. non enim minus qui tum credebant, crucifixum Christum ederunt, quam discipuli cum ederunt, quam nos eum edimus: quia idem Christus heri & hodie, & in secula.

Ad Patres quod attinet, denuò dico, quòd tu callidè præteriisti, Si vnica illa in decretis secunda distinctio nobis suppeditaret, eam argumento sufficienti fore, Christi corpus, de sententia Patrum, non alio, quàm interioris hominis ore contingi. Quare sicut in priori huius alterius argumenti ratione, tibi patrocinantur: sic in hac mihi aduersantur. Carnem Christi in altaris ara Spiritualiter per manus Sacerdotum effici scribit Athanasius. quid hîc contra me? immò quid non contra te? In ara altaris caro Christi efficitur: ergò in Sacramento efficitur, vt sub specie sit essentialiter. vana consecutio. quia Spiritualiter efficitur, vt Spiritualiter, & Spiritui nostro seu menti fideli, præsto sit: ad quam præsentiam satis est, si eodem modo in pane sit quo est in verbo. vanum ergò tuum consecrarium, de oris manducatione.

*de imagine
Christi e-
vlt.*

Sed *Spiritualiter* inquis *effici dicitur: quia non visibiliter, sed arcana vi Spiritus ex pane corpus Christi conficitur*. aliud est *Spiritualiter*, aliud non spectabiliter: quia àër spectabilis non est, non tamen Spiritus, sed corpus: & *Spiritualiter* Athanasio caro Christi effici dicitur, non tantum, quòd vi Spiritus Sancti efficiatur: sed quòd *Spiritualis* caro sit, Spirituali modo, fidei, non ori, præsens: quia per manus quoq; Sacerdotum *Spiritualiter* efficitur. deinde falsum est, & Christi
verbis

Origenes vocaret, nihilominus, vt animus nutriatur, carnem Christi ipso etiam ore sumtum iri. vanum hoc est: quia quod ore sumitur & in os ingreditur, id, Origenes teste, non sanctificat: in ventrem abit: in secessum eiicitur: quod sine blasphemia dici de Christi corpore nequit. Vter itaque nostrum Christianus nec ne sit, vter blasphemus Iudæus, iudicet Ecclesia Christi.

Baptismus è diametro tibi aduersatur. Sicut enim in Baptismo externum elementum ad exteriorē hominem spectat, sanguis Christi ad interiorem: Sic in Cæna Sanctus panis corporis cibus est & ore contingitur, caro Christi palato mentis fidelis. Quod ipsum Cyprianus, Ambrosius, & ad vnum omnes Patres, perspicuè docent. nam quòd dicis, te iam sæpè dixisse, *Christum Spiritualem non corporalem escam idcirco rectè dici, quia non per se nutrit corpus, sed Spiritum, tamen ad hoc ipsum ore etiam corporis in Sacramento sumi*, id equidem fateor: sed quàm verè id dixeris & dicas, ex iis, quæ nos crebrius diximus, perspicuum est. duplex homo, duplex cibus, Gregori. Sacramentum, quâ ad materiale & substantiam, in alimentum hominis conuertitur: in secessum eiicitur. durum illud Ambrosij, *corpus Christi non corporalis esca est, sed Spiritualis*. durum illud Cypriani, *hæc quoties agimus, non dentes ad mordendum acimus, sed fide sincera panem Sanctum frangimus & partimur*. durum illud Augustini, *quid paras dentes & ventrem? crede & manducaisti*. dentes seu os corporis (per dentes enim totum os corporis intelligunt) ori fidei opponunt. illud ineptum, hoc aptum, & solum aptum, esse docent, ad crucifixam Christi carnem absumendam.

Quare quæ adfers, ea nihil ad rem. non negamus, Sacramentalem quoque manducationem, quæ ore corporis fit, vsum suum habere: sed negamus, ore Christi corpus edi: quia in Sacramento, vt vos somnatis, & pars

*de ijs quò
init. c. 9.
Serm. de
Cæn.
tractat. 25.
in Ioann.*

ipsius Sacramenti, quâ à re Sacramenti distinguitur, non est: cùm Sacramentum, Rabano teste, in corporis alimentum & substantiam redigatur: quod tu hîc corpori Christi negas.

Quem ad modum igitur hæc Patrum testimonia, ne latum quidem vnguem, vanissima tua cavillatione mouisti: ita firmissima stant quæ præterea ex Augustino, Hieronymo, Alexandrino Clemente, ceterisque citavi. falsum enim est, quod scribis, Spiritualiter Christi verba accipere, aliud nihil esse, quàm non cum Capernaitis existimare, Dominum particulas de suo corpore præcisurum. Quicumque corporeo modo carnem illius percipi putat, is verba illius Spiritualiter non accipit: siue per partes illud edi, siue totum simul deglutiri, quod crudelius est, putet. falsum dein est, Augustinum, cum ait *non hoc corpus quod videtur, manducaturus estis*, aspectabilem duntaxat modum exclusisse. falsum, corpus Christi, geminum τὸ ὑπάρχον modum habere; spectabilem & non spectabilem. falsum, modum illum manducationis, qui ore corporis fit, Spiritualem, non corporeum esse. Sed vera tua interpretatio erit, vbi nobis in Augustino illam tui Gratiani *προσθήκην* ostenderis *ipsum, non ipsum: ipsum inuisibiliter: non ipsum visibiliter*. Ita simul Hieronymi Spiritualis caro, & Clementis Spiritualis sanguis, à cavillatione tua vindicatus est.

Et quo, quæso, modo, Gregori, hæc tua Spiritualis carnis interpretatio, cum illa tui Magistri, qui *lib. 4. d. 8.* cam de vnitae Ecclesiæ exposuit, consentit? Cur *bonuil. 27.* tu nihil ad ea, quæ contrà attuli? Etiam ne Magistrum iam tuum deseris, vt ante Guitmundum? Quid ad illud Macarii, *In Ecclesia offeruntur panis & vinum, antitypon carnis & sanguinis Christi; sumentesque de visibilibus*

sibili illo pane. spiritualiter carnem Domini comedunt? Omnia scilicet hæc, si credere fas est, contra nos sunt: nihil contra vos. offerri dicit panem & vinum. rectè. ergò non ipsummet Christi corpus. Quare neque panem suâ substantiâ Christi corpus existimauit: neque panem aspectabilem ob nuda vestra accidentia vocauit: quod ex eo quoque perspicitur, quod discretè panem & carnem Christi opponit: & sicut panis spectabili modo & ore percipitur: ita carnem Domini Spiritualiter, & tantùm Spiritualiter, sumi docet. Quo itaque modo spectabilis panis, essentiâ suâ aliud nihil fuerit, quàm ipsa Domini caro: cum inter hæc duo tantùm intersit? aliud etiam est Spiritualiter aliud esse, & aliud Spiritualiter edere: & si panis Spiritualiter Christi caro est: etiam Spiritualiter duntaxat in eo manducatur.

Quare non solum docent Patres, carnem Christi cibum esse Spiritualem: sed modum etiam manducationis explicantes, eam Spiritualiter edi dicunt: vt vanissimum illud tuum effugium sit, Spiritualem eam cibum dici, quòd Spiritum per se reficiat: etsi ad hoc ipsum ore quoque corporis sumatur. Spiritualiter enim de sententia Patrum editur & sumitur: quod non est oraliter, vtut *ἀόρατος* id esse fingatur. Quod cum ita sit, non laboro, siue quæ ex Bertramo recitauit Isidori verba, Isidori sint, siue Bertrami. Certo certius est, nihil in toto illo Bertrami libro esse, quod hæresi vestræ patrocinetur: etsi pauca quædam prima fronte vobis fauere videntur: quòd pluribus docerem, nisi iam antè Bertramum nobis dedissetis.

En ergò pro Bertramo & Isidoro Moguntinum illum Præsulem, *Sacramentum*, inquit, *ore percipitur: virtute* *Sacramenti interior homo satiatur. Sacramentum enim*

Raban. l. 1. de Instit. Cler. c. 21.

*in alimentum corporis redigitur : virtute autem Sacramenti
eterna vita dignitas adipiscitur .* Duo tantum agnoscit :
Sacramentum: & rem , seu virtutem , Sacramenti: per
quam carnem Verbi intelligit. quia Sacramentum in ali-
mentum & substantiam corporis conuertitur: ex quo au-
gescit & consistit carnis nostrae substantia: quod blasphe-
mum esset de carne Christi affirmare . Manet ergò , car-
nem Christi, de sententia quoque Rabani, ad interiorem
hominem attinere: & sicut Sacramentum, seu res terrena
percepta vocatione Dei, ore corporis absumitur: ita rem
caelestem, carnem Verbi, fidei duntaxat ore contingi.

*de corp. &
sang.*

Hoc ipsum ceteri etiam illa aetate Episcopi & Abbates,
Fulbertus, Paschasius & alij, tum crediderunt, tum de-
cuerunt. Quid enim clarius illis Paschasij verbis, *Panis
quippe & vini species in exteriori sunt sensu, per qua corpus &
sanguis Christi SPIRITUALITER, SVMVNTVR IN
MYSTERIO, sicque precio salutis nostrae interius sagina-
mur?* Quid item illis Fulberti, *Exere palatum fidei: dilata
fauces spei: viscera caritatis extende: & sume panem vite, IN-
TERIORIS HOMINIS ALIMENTVM?* num Spi-
ritualiter sumere, est ore quidem corporis sumere, sed
modo, qui nec aspectu, nec alio villo sensu, percipiatur?
num modus oris & corporatus Spiritualis est? an non vi-
des, meris vos contradictionibus implicari? Alimentum
interioris hominis Christi corpus est: quod vt à nobis su-
matur, non corporis, sed fidei, palatum est exerendum:
spei, non gutturis, fauces dilatandae: caritatis, non ven-
tris, viscera extendenda: quia non corporeum aut corpo-
ris, sed Spirituale fidei nutrimentum est: quod idcirco
non sensibus carnis, vt Bertramus loquitur, sed animi fi-
delis contuitu aspicitur, accipitur, comeditur. Et hæc
quoque pro alterius argumenti vindicatione.

*de corp. &
sang.*

Argumentum III.

Tertium meum, pro fide Catholica, argumentum, iterum non huiusmodi, sed hoc ipsum, erat: *Impij & fide destituti ipsum Christi corpus non accipiunt: non igitur est sub specie aspectabili.* Negas antecedens. miror, te non id quoque petitionem dicere. Antecedens Scripturarum & Patrum testimonijs confirmari: quamvis per se & suapte virtute iam ἀμετάστατον consistat. Si enim fidei duntaxat palato crucifixum Christi corpus contingitur, vt adhuc monstratum est: quis non videt, fide destitutos illud accipere non posse? *Quisquis* inquit Dominus Iesus, *Ioh. 6. carnem meam edit, & sanguinem meum bibit, is in me manet, & ego in eo.* num qui fide vacant, in Christo manent? num Christus in illis?

Sed de fructuosa, inquis, corporis manducatione Christus ibi differit. Sed vnde probas, crucifixum Christi corpus aliter quàm fructuose comedi? num sicut viuus & fructuosus cibus est: sic etiam mortuus est, & exitiosus? quæ te Scripturæ, qui Patres, id docuerunt?

Sacramentaliter, inquis, etiam impii fideque destituti illud comedunt. Ast Sacramentaliter & in Sacramento Christi corpus edere, non est ipsum Christi corpus edere: sed Sacramentum duntaxat illius: quod cum in alimentum corporis conuertatur, in secessum eijciatur: non est essentiâ Christi corpus. Quare nec Augustinus, nec ceteri, quibus abuteris, Patres te quicquam iuuant. panis postquam percepit vocationem Dei, Sacramentum est corporis, eoque corpus Christi, κοινωνία corporis, cibus Spiritualis, in se consideratus: & talis omnibus qui accedunt offertur: sed non omnibus Spiritualis est & κοινωνία corporis: quia non qualis est & offertur, talis ab omnibus accipitur: cò quòd verbum, in quo verè offertur quod of-

*lib. 1. c. 5.
pag. 33. 34.*

fertur, fide non apprehendunt. nihiloscilicet non nihil accipiunt qui sine fide manducant : quia cibum Spiritualem, & quod Christi corpus est, accipiunt: licet illis non sit Christi corpus & cibus Spiritualis.

Patrum quoque quæ citavi testimonia nimis sunt evidentia. Vnicum Origenis locum, cum quæ integrum, huc adscribam: ex cuius simplici recitatione quilibet, etiam simplicissimus, sua sponte facile intelliget, quid orthodoxa Antiquitas de crucifixæ carnis manducatione senserit: qualem eam cibum, & a quibus hunc cibum edi, existimavit.

In e. ep. 15. "
Marsh. " Sic Origenes: Dixit autem quispiam, in hunc locum incidens, sicut quod in os ingreditur, hominem non
 " polluit, etsi pollutum à Iudæis existimeretur: ita quod in os
 " ingreditur, hominē non sanctificare, etsi à simplicioribus
 " sanctificare credatur, is videlicet qui panis Domini dicitur:
 " est; nisi fallor oratio nō contemnenda, & idcirco dilucidam
 " requirens expositionē. quæ mihi quidē talis esse videtur. Quem ad
 " modum non cibus, sed edentis cum hæsitacione conscientia, edentem
 " polluit: eò quòd hæsitans, si comedat, iudicatus est: quia non ex fide: & quem ad
 " modum polluto & infideli per se nihil impurum est, sed propter
 " illius immundiciam & infidelitatem: ita quod verbo Dei precibusq; sanctificatur, id suapte natura non sanctificat
 " utentem. nam si hoc esset: etiam illum sanctificaret qui indignè Domino comedit: nec quisquam ob
 " hanc manducationem infirmus aut æger fuisset, obdormiuiſſet
 " ve. nam huiusmodi quiddam Paulus demonstrat, cum ait, *propterea multi inter vos infirmi maleque habentes, multi itidem qui dormiunt.* Quapropter in pane quoque Domini tunc utilitas est comedenti, cum impolluta mente puraq; conscientia particeps est illius panis. Ita quod ad manducationem per se attinet, nec
 quia

quia de pane, qui verbo Dei & precibus sanctificatus est, non edimus, aliquo bono defraudamur: nec quia edimus, aliquo bono abundamus: siquidem defectionis causa malitia est & peccata, abundantiae iustitia rectaque facta: ut huiusmodi sit quod apud Paulum hisce verbis dicitur, *neque si comederimus abundabimus, neque si non comederimus minus habebimus.* Quod si QVICQVID ingreditur in os id in ventrem abit, & in secessum eijcitur: etiam ille cibus, qui verbo Dei precibusque sanctificatur, secundum id quod habet materiale, in ventrem abit, & in secessum eijcitur: ast secundum quae illi accessit vocationem, pro ratione fidei, utilis fit & efficax, ut perspicax animus fiat, id quod utile est spectans, nec MATERIA PANIS, sed super illo dictus sermo est, qui prodest non indignè eum Domino comedenti. Et haec quidè de typico SYMBOLICOque corpore. Ceterum complura quoque dici possent de ipso Verbo quod factum est caro, verusque cibus: quem qui comederit omninò viuet in aeternū: QVEM NVLLVS MALVS POTEST EDERE. nam si fieri posset ut qui malus adhuc perseverat, ederet Verbum, quod caro factum est, cum sit Verbū & panis viuus: nequaquam scriptum esset, *Quisquis hunc panem ederit, is viuet in aeternum.*

Non magis haec clarerēt, si ipsius Solis radiis scripta essent. Negat Origenes, quicquā sanctificandi vim habere quod in os ingreditur: cibum Sanctificatū siue Sacramentum, excepto verbo, in alimentum corporis, eum Rabano, conuerti docet: materiā illius materialemq; panem siue naturam panis agnoscit: verbum, non panem prodesse scribit: panem Eucharisticū, typicum & symbolicū, non essentiale Christi corpus, esse fatetur: symbolico verū & essentiale corpus opponit, carnem Verbi seu Verbum

incarnatum: hoc corpus à nullo malo edi protestatur: quòd alioquin falsum fuerit, quòd simpliciter scriptum est, Quisquis hunc panem ederit, is viuet in æternum: eò quòd caro Verbi viuus panis sit, non mortuus. Quid tu, Gregori? negabis ne, Origenem de Eucharistico pane loqui? De eodem Tertullianus, de eodem ceteri omnes. omnes de spirituali & fructuosa crucifixæ carnis manducatione loquuntur: quia in se non nisi hoc modo manducatur: propter causas crebrius à me repetitas. Firmum igitur etiam tertium stat argumentum.

Argumentum IV.

Quartum contra *μίσθιστον* ex Patribus petitum fuit: qui naturam & essentiam panis, peracta sanctificatione, non deperire, sed saluam & incolumem remanere scribunt. Percensui quatuor: qui præ ceteris id disertis & clarissimis verbis testificantur, Ambrosium, Gelasium, Chrysostomum, Theodoritum.

*de Sacra.
lib. 4. c. 3.
contr. Eusych.
ad Cesar. Monachum
dialog. 2.
lib. 2. cap.
7. & 3.*

Ad Ambrosium iste, sed alieno loco, ab extremis scilicet meis verbis sibi metuens, eum per solennem & notam creaturam aliud nihil intelligere, quàm manifesta panis & vini accidentia. Vbi verò, Gregori, didicisti, mera rei accidentia creaturam dici? vel vnde probas, Ambrosium mera duntaxat per eam accidentia intellexisse? num qui ita loquitur, *venisti ad altare: vidisti Sacramenta posita super altare: & ipsam quidem miratus es creaturam: tamen creatura solennis est & nota*, de puris accidentibus loquitur? num externa accidentia miramur? an potius quòd res ista terrena & creatura nota, æternæ vitæ effectum habeat? nuda verò accidentia ne corpori quidem alendo apta esse crebrius à nobis dictum est.

*de Sacra.
lib. 4. c. 3.*

Quare non est quod mireris, cur Ambrosium quoque vobis

vobis opponamus : qui commentitiam istam accidentium vim prorsus ignorauit. Quod scribit, *probemus igitur, non hoc esse quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit, maioremque vim esse benedictionis, quam natura: quia benedictione etiam ipsa natura mutatur*, id sicut illi auditorum importunitas extorsit : vt velle illis verbis perspicuum est, *fortè dicas, aliud video. quo modo tu mihi asseris, quòd corpus Christi accipiam?* ita vobis nihil planè patrocinator, nequaquam enim vult, nullo modo esse quod natura formauit: quòd sic etiam accidentia non remanerent: sed vult, non tantum id esse: quippe quod iam in aliud, longè sublimius, sit commutatum. Quod verò substantialis hæc sit commutatio, id nusquam dicit. quin immò contrariū asserit: cùm corpus Christi, peracta quoque ià consecratione, non essentialiter sub specie esse, sed ea significari scribit. Quòd crassis illis conuersionis exemplis, auditorum importunitate coactus, vritur, id non facit, vt eandem huius mysticæ conuersionis rationem esse doceat: sed à minus ad magis ratiocinatur: vt perspicuum est ex contextu.

Sed naturam benedictione mutari scribit. At per naturam non substantiam intelligit: sed ordinem naturæ, seu quod naturâ inest. Sicut enim præter naturæ ordinem virgo generauit: & aquam præter naturam petra vomuit: ita præter naturam & naturæ ordinem sanctificatus panis ad æternam vitam nutrit: & sicut natura maritimorum fluctuū est immutata: sic natura quoque panis commutatur. Obseruandum tamen, Eucharisticum panem ita naturâ mutatum, vt nihil seciùs naturaliter quoque corpus nutriat.

Ceteros tres, Chrysostrum, Gelasium, Theodorum, eodem viatico ablegat iste Gregorius. prius tamen negat, vel fragmentum illud contra Nestorium & Euty-

chen Gelasij Papæ esse: vel epistolam illam ad Cæsarium Iohannis Chrysofomi. Sed vnde hoc posterius probas? num quia *μεσίσιαι* asseruit? vbi? in homilia ne 83; in Matt. ? scilicet, sicut vagum vestrū indiuiduum ibidem asseruit. Quem ad modum ergò tu idcirco negas, epistolam illam Chrysofomi esse, quòd is *μεσίσιαι* asseruerit: sic ego idcirco affirmo, eam Chrysofomi esse, quòd is nobis antidota præparauit ad *μεσίσιαι* iugulandam. Sed siue Iohannis Chrysofomi, siue Iohannis Constantinopolitani sit illa epistola: Episcopi Constantinopolitani est, & Doctoris Catholici: qui quæ tunc etiam de conuersione panis totius orthodoxæ vetustatis sententia fuerit, perspicuè docet. idem de Gelasio respondeo: quem ego neque Papam neque Episcopum vocauī. Siue Papa, siue Episcopus fuerit: siue Romanus, siue Cæsariensis: orthodoxus fuit & Catholicus, Orthodoxæ & Catholicæ Ecclesiæ, etiã de hoc capite, sententiam exponens.

Qua itaque ratione hosce Patres ablegādos existimas, Gregori? *Naturam*, inquis, & *substantiam panis ac vini appellarunt proprietates panis & vini: idq; maximè ob facultatem, quæ in illis est eadem efficiendi, quæ vinum & panis efficere poterant.* Scilicet commentitiam istam vestram panis vim, substantiam illi dixerint. Vbi didicisti, proprietatem & accidens idem esse quod substantiam? nū tu quoque cælum inferno misces? Sed *huiusmodi*, inquis. *proprietates rerum quasi quadam natura & substantia illarum sunt externa.* huiusmodi, Gregori, nugæ non quasi, sed verè, delirorum deliria sunt. quis tibi credat accidens substantiam ab vllō sano dici? Quòd si substantiam in hisce Patribus proprietatem naturalem interpretaris: cur non naturam sic apud Ambrosium accipis? quasi verò id cautiore conscientia signum non esset. Sed nihil proficis atramento tuo. captus es clarissimis illis Patrum retibus
quæ:

quæ attramento tuo obscurari nullo modo possunt. *Ma-*
ment, inquit Theodorus, *symbola mystica in priori* S V B-
 STANTIA & forma & specie. Et formam externam &
 internam, substantiam, remanere scribit. & te non pudet,
 substantiam externam, formam & proprietates interpre-
 tari? Idem ceteri disertè tradunt. Concedunt enim pa-
 nem immutari: sed non quâ ad substantiam: quòd alio-
 quin *τῆς ψυχῆς καὶ σὺν ἡμοῖς* consequerentur.

Quare nihil ad rem quæ adfers. In diuinam substantiam
 symbola transeunt: sed ita, vt natura & substantia eorum
 incolumis permaneat. gratia illis adijcitur: sed essentia
 non abiicitur. de adoratione suprâ dictum.

Quòd addis, horum Patrum instituto satis fuisse, si
 panis accidentia remanere dicerent, falsissimum est, &
 hæreticum. nam si hoc illis satis fuisset: etiam satis esset,
 si extrinsecus & externa forma homo Christus esset: etsi
 intrinsecus, & quâ ad substantiam, in diuinam transijset
 essentiam. figura veritatis figura est: & qua parte veritatis
 figura est, ea veritati respondeat necesse est.

Demonstrant Patres, corpus Christi, post assumptio-
 nem & resurrectionem, gloria quidem affectum esse: sed
 priorem nihilo secius essentiam & naturam retinuisse,
 ex eo, quòd panis etiam Eucharisticus priorem tum for-
 mam, tum essentiam retinet: etsi ad sublimiorem euc-
 hitur dignitatem. In eo itaque Patribus figura consistit
 & similitudo, quòd sicut Eucharisticus panis, post voca-
 tionē Dei, verus & essentialis panis manet: ita corpus Chri-
 sti post resurrectionē verum & essentialis corpus sit & ma-
 neat, speciem, formam, circumscriptionem, ac vt vno
 verbo cum Theodorito dicam, essentiam veri corporis
 retinens. Quòd cum ita sit, cum que in hoc figura Patri-
 bus consistat: quem ad modum illi rectè concludunt, ve-
 rus & essentialis etiam post benedictionem panis est, ergò

verum & essentialē post resurrectionem quoque corpus: ita nos ἀνάπαιλλον ἀποδιτικῶς ἐφίκαντες, Verum & essentialē post resurrectionem quoque Christi corpus est, ergo panis etiam Eucharisticus, qui typus & figura Christi corporis est, & quidem hac parte illius figura est, verus & essentialis panis est, etiam post benedictionem. Ad hoc responde, Gregori. hinc murus aeneus esto.

Quare nihil ad rem, quod vnū & alterum, antequam infelicissimum hoc bellum excitaretur, minus rectè de hac re scripsisse, nihil, quod Theodoritum erroris notatum esse, dicis. Commune hoc omnium Patrum argumentum est. à sexcentis & triginta Patribus Theodorus ex omni parte Catholicus & Orthodoxus receptus est Chalcedone: sicut nemo vnquam id in eo culpauit: ob quod iam dudum à vobis est condemnatus. Quam ob rem illius hac de re sententia totius orthodoxæ verustatis sententia est: nec aliter audiendus Theodorus, quam si omnes illi sexcenti & triginta Patres, Romæ iam coacti, vbi tuti non essent, sententiam dicerent.

pag. 108

Quod de Philosophis nugaris, planè nugatorium. vbi enim accidens substantiam dicunt? *de naturis verum* inquis. *suos libros quandoque inscribunt: in quibus tamē propriè agunt de rerum operationibus & proprietatibus.* disce, Doctor infelix, à Magistro Fortunato: quamuis vobis minimè Fortunato: qui ad Chimeram vestram iugulandam inter alios etiam est excitatus. Siue à natura rei, siue ab affectione vel principione liber habeat: semper de natura, h. e. subiecto agitur: quia tota tractatio illius est cuius affectiones & principia considerantur. Sed hac de re Cōmentarios nostros tū in Physica, tū in Posteriora, consulere poteris.

Manet omnibus modis firmissimum, Eucharistici panis conuersionem non in substantia, sed adiectione gratiæ, consistere: eandē huius panis, & corporis Domini, rationem

nem esse: & sicut corpus Domini, humanaque Christi natura, post resurrectionem, non in alienam essentiam conuersa est, sed in priorum forma, tum natura atque essentia, permanfit, etsi gloria affecta cœlestem statum est consecuta: ita panem Sanctum, pristinâ suâ, tum formam, tum essentiam, retinere: tamen ad longè nobiliorum cunctis sit dignitatem. non in amittendo, sed in acquirendo hæc posita est conuersio: quia non conuertitur, vt minus, sed vt plus sit, quàm erat: acquirens quod non erat, nec amittens quod erat: vt perspicuum est ex archetypo.

Argumentum V.

AD extremum negaui, & nego, Christum verbis illis *hoc est illud meum corpus &c. hoc est ille meus sanguis &c.* consecrasset. Consecrauit, dum manu panem teneret: verba verò illa tum demùm protulit, posteaquàm iam, testibus Euangelistis & Apostolo, panem discipulis distribuerat: immò, quod amplius est, postquàm iam panem comederant: vt disertè scribit Marcus.

cap. 14.

Negas, vel Apostolum, vel ullū ex Euangelistis, id testificari: contrarium Matthæum, Lucam & Paulum, asserere dicis, nempe Christum illa verba dixisse, non postquam panem & vinum dedisset, sed tum, cum ipse acciperet in manus, & gratias ageret, & discipulis porrigeret: quo ipso tempore Eucharistiam per ea verba consecrauit. Videamus, vtri nostrum astipulentur. Ita Matthæum Gregorius

cap. 26.

iste citat, accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens, *hic est enim sanguis meus.* Ast Matthæus ita de poculo, & accepto poculo, actusque gratijs, illis dedit, dicens, *bibite ex eo omnes. hoc enim est sanguis ille Nouis Testamenti.* num præsens illud bibens in quo proram & puppim collocas, cum illis verbis, *hoc enim est sanguis,*

C. 22.
1. Cor. 11.

proximè cohæret? cur illa verba *bibite ex eo omnes*, mali-
tiose præteriisti? nonné quòd causæ diffidis? nihil ergò
pro te Matthæus. Sed Lucas & Apostolus præsentis par-
ticipio proximè illa verba, *hoc est illud meum corpus*, *hoc po-
culum nouum Testamentum est in meo sanguine*, subiiciunt: il-
le quidem vtraque: hic verò posteriora. quid tum? num
idcirco illa verba consecrationis verba sunt? nihil minus.
eadem vtriusque verbi, dixit, & dicens, *ἔπειτα καὶ λέγων*,
præteriti, & præsentis, ratio est: & præsens idem quod præ-
teritum valet: quia quo sensu de pane Matthæus & Apo-
stolus præteritum vsurpant: eodem de poculo vsurpant
præsens. vnde Marcus vtrobique præteritum vsurpauit:
sicut Lucas præsens, sensu profus eodem. dein Euange-
listæ, verba Christi potius innuunt, quàm referunt: ideo-
que non sequitur, Christum illis verbis, *dedit eis*, continen-
ter illa subeicisse, *dicens, hoc est corpus*: præsertim cū Ma-
thæus, Marcus, Apostolus illa media percenseant *accipi-
te, edite*. Sed esto, verba eo planè ordine & modo à Chri-
sto prolata esse, quo à Luca referuntur. quid ibi pro te?
immò quid non contra te?

Primò sumsit panem de mensa: dein illi benedixit, seu
gratias egit: quæ gratiarum actio cum benedictione siue
Sanctificatione coniuncta fuit: tum panem fregit: tan-
dem distribuit: & post distributum, coque iam acceptum
panem, vel certè inter distribuendum, dum eum iam dis-
tribueret, dixit, *hoc est illud meum corpus*.

Iudicet pius lector, in quibus tandem verbis consecra-
tio consistat. Consuetudinem fanè video: sed veritatem
non ignoro. exurge igitur veritas: & quasi de patientia
erumpe. ipsa Scripturas tuas interpretare: quas consue-
tudo non nouit. Si enim nosset: nunquam esset.

Certo certius est, verba illa, *hoc est illud corpus &c.* in
prima Coena consecrationis verba non fuisse. Primò e-
nim

sim Christus de mensa susceptum panem non tum demum, posteaquã eum frangeret, diatribueret, vel potius, fregerat, distribuerat, sed antequam tum distribueret, tum frangeret, consecrauit: sicut nec apud Pontificios, nec vsquam, inter distribuendum demum consecratur.

Deinde sillis demum verbis, quæ, vt Lucæ verba præ se ferre videntur, distribuens protulit, consecrauit, quid sibi vult illud, quod fractionem antecedit, *εὐλογήσας* seu *εὐχαριστήσας*? nõnne vnica illa voce solennẽ illam & prolixam gratiarum actionem siue benedictionem, quæ cum laude Dei Patris & primitiarum oblatione coniuncta fuit, innuunt Euangelistæ? nõnne Scotus & Innocentius Tertius id fatentur?

Confirmant sententiam nostram Apostolus & Euangelista Marcus: quorum vterque testatur, quod panis Christi corpus sit & illius *κρῖνωσία*, id pani, solenni illa benedictione accedere, & effectum esse benedictionis. idcirco Marcus ait, Christum illa verba, *hoc est sanguis*, tum demum subiecisse, posteaquam ex poculo bibissent: quia verbo *εὐλογήσας* benedictio confecta fuit: & Apostolus *1. Cor. 10.*
poculum benedictionis, cui benedicimus, nõnne κρῖνωσία sanguinis Christi est? in benedictione illa, quæ participio *εὐλογήσας* innuitur, consecrationem statuit, & *κρῖνωσία* siue sanguinem Christi esse, illius benedictionis effectum esse, docet.

Quare nihil te iuuat tuũ *dicens, gratias agens* (quamuis ineptè vocem *εὐχαριστήσας* in præsentì referas: quam eandem ex Matthæo & Luca in præterito retulisti) quia non simul & semel in manus panem sumsit, discipulis porrexit: propter ea quod non simul sumsit, porrexit: sed post absolutam demum prolixam illam benedictionẽ & gratiarum actionem, primitiarum oblationẽ, & fractionem.

Et quando tandem, Gregori, noui Testamenti nouam obla-

oblationem Christus docuit? num inter distribuendum? num communis panis, an Eucharistia iam factus, Mundi fabricatori offerebatur? num post vel ante fractionem offerebatur? nihil, inquã, te id iuuat: quia post benedictionem demùm, oblationem, & fractionem, distribuit: eoque non eodem tempore accepit & porrexit. nihil item tuum illud *ὕψρον τῶν ἑσπρον* apud Marcum. eo ordine Marcus recitat, quo Christus Cœnam celebrauit.

Primò omnium de mensa panem sustulit: sublatum sanctificauit, & Sacramentum corporis sui fecit: quæ Sanctificatio siue benedictio prolixa fuit, cum laude Dei Patris, vt dicebamus, oblationeque primitiarum, coniuncta: qua absoluta, panem fregit: fractum discipulis dedit: quem illi acceptum, vt iuebantur, comederunt. Postcã prolixa, vt liquet ex Iohanne, concionem ad discipulos habuit, antequam hymno Cœnam, vt solebat, concluderet, & obuiani hosti prodiret: in qua pluribus discipulis de huius mysterij sine & vñ, de sua morte, præcepit: quod illis verbis Euangelistæ referunt, & secundum eos Apostolus, *hoc est corpus illud meum, quod traditur: hoc sanguis ille meus, &c. hoc facite in mei recordationem.* Quapropter eundem ordinem omnes tres Euangelistæ & Apostolus retinent.

Ita se rem habere, liquet etiam ex peruetusta illa, quæ Apostolicam extimplò secuta est, Ecclesia: quæ panem & vinum similiter solenni illa benedictione sanctificabat. Ita Iustinus, *Dein ei, qui fratribus præest, adfertur panis, aqua poculum & vini: quibus ille acceptis, laudem & gloriam rerum vniuersarum Patri per nomen Filij & Spiritus Sancti offert, & gratiarum actionem pro eo quod nos hisce donis suis dignatus sit, prolixè exsequitur. posteaquam verò præsidens gratiarum actionem perfecit, & populus vniuersus appreciatione læta eam approbauit: qui apud nos vocantur Diaconi atque Ministri*

ristri distribuunt unicuique presentium, ut participet gratiarum actione sanctificatum panem & vinum: & ad absentes inde perferunt. postea demùm, velut solennis huius benedictionis effectum, subiungit: non enim ut communem panem, nec ut communem potum, hac sumimus &c. sed gratiarum actione sanctificatum alimentum incarnati illius Iesu carnem & sanguinem esse edocti sumus. audin' sanctificationem distributionem tempore antecedere? Ita Christus: sic Apostoli: sic Ecclesia prisca consecrauit.

Sequentibus ætatibus, cum solenni illa gratiarum actione verba quoque Christi coniungi cœperunt: vnde factum, ut Chrysostomus, Ambrosius, totam sanctificandi vim, ob auditorum importunitatem, Christi verbis assignarint, non illis tantum *hoc est corpus &c.* sed illis omnibus *accipite, bibite ex eo omnes. hoc est enim sanguis &c.* ut liquet ex Ambrosio.

*de Sacram.
lib. 4. cap. 3.*

Tandem verò, tenebris conduplicatis, illa sola Christi verba, *hoc est enim corpus meum*, pro consecrationis verbis habita sunt: quod quàm tum primæ institutioni, tum veteris Ecclesiæ, etiam postremæ, quæ in Cataclysmum ferè incidit, consuetudini consentaneum sit, partim ex ijs liquet, quæ dicta sunt, partim quòd Damascenus etiam cum Cyrillo Hierosolymitano consecrationem non in quatuor aut quinque verbis ponit, sed in prolixa illa Trinitatis & Spiritus Sancti invocatione.

*lib. 4. c. 14.
mystag. 1. & 3*

Quare nihil te Ambrosij seculum iuuat: nihil quæ secuta sunt. Sanctificandi vim illis verbis adscriperunt *hoc est corpus &c.* Sed initio sic non erat. deinde non tantum illis eam adscriperunt: sed ceteris etiam *accipite, edite, bibite ex eo omnes.*

Quamuis ne horum quidem verba, ex conscientia infirmitate, bona fide recitare audeas: ut perspicuum est ex illis, quæ citas, tum Ambrosij, tum Cypriani, seu potius Ruffini verbis. Eadem fide Tertullianum citas. Sic enim

*de ijs qui
myst. inist. c.
9. serm. de
Cæna.*

doctr. Mart. Tertullianus *acceptum panem & distributum discipulis corpus suum illum fecit; hoc est corpus meum dicendo, id est, figura corporis mei.* non ergo de sanctificatione loquitur: quia de pane iam distributo, quod verbum tu callidè & ex conscientie infirmitate præteristi, loquitur. hunc panem, inquit, iam distributū, Christus corpus suum fecit, id est, corpus suum esse docuit. quare nobiscum censuit Tertullianus, verba illa *hoc est corpus* post distributum demum panem à Christo esse pronunciata.

Serm. Ca-
tecb. Non magis pudica fronte Nissenum producis. Sice-
nim tibi loqui cogitur, *non quia comeditur panis corpus Chri-*
sti evadit: sed statim per verbum in corpus mutatur, & à ver-
bo quidem hoc, hoc est corpus meum. At Nissenus ita loqui-
tur, *& hic itidem panis, ut inquit Apostolus, sanctificatur per*
verbum Dei, & precationem: non quòd manducatus & in ci-
bū factus eò progrediatur, ut verbi corpus fiat, sed statim in cor-
pus per verbum immutatur, iuxta id quod dictum est à Verbo,
hoc est illud meum corpus. Per verbum ergo, quo panis im-
mutatur & sanctificatur, non illud seu illa verba intelli-
git *hoc est corpus*, sed precationem, h. e. prolixam illam
gratiarum actionem. hac gratiarum actione panem in
corpus Verbi seu Christi commutari probat, quòd Verbū
seu Christus ipse dixerit, sanctificatum illum panem cru-
cifixum suum corpus esse. putasne quenquam tam stu-
pidum esse, qui crimen falsi in tuis verbis non depre-
hendat? à quo enim vel à quibus illa tua verba & à
verbo quidem hoc pendent? ita ne Grammatices peritus es?
& ic non puder, falsi crimen alijs impingere?

Quòd denique Origenem quoque tibi patronum ad-
vocas, in eo tui similis es. hoc enim ibi & nihil aliud Ori-
genes, *non heretas, inquit, in sanguine carnis: sed discite potius*
sanguinem Iu Logis, & audi ipsam tibi dicentem, quia hoc san-
guis meus est, qui pro vobis effundetur in remissionem peccato-

rum. Vbi, quibusvé docer, Christum verbis illis, *hoc est corpus*, consecrassé?

Quare, Gregori, vel gloriam Deo da, & dum hodie nuncupatur, Christo dicenti, *hoc est illud meum corpus*, *hoc est ille meus sanguis*, crede: vel solidè, solidis & firmis rationibus, sine cauillationibus, calumnijs, conuitijs, responde: vel certè cum impia tua, & Christiano homine indigna, faceffe criminatione.

FINIS.

Errata.

In Epistola dedic. facie. 1. lin. 30. varijs. fac. 6. lin. 24. detestandum. Pag. 8. lin. 28. fecisset; p. 9. l. 29. contrarie p. 11. l. 6. ааооvдоv p. 44. l. 7. scribit p. 66. in marg. pro illis verbis (in vigil. Pasch.) lege (in illa verba, Ecce quàm bonum.) p. 117. l. 6. & 13. ederet p. 123. l. 8. est p. 134. in marg. Don. p. 148. l. 6. etiamsi p. 189. l. 6. ipsummet p. 191. l. 25. percipitur. 211. l. 5. formam externam.

THE HISTORY OF THE
CITY OF BOSTON
FROM THE FIRST SETTLEMENT
TO THE PRESENT TIME
BY NATHANIEL BENTLEY
IN TWO VOLUMES
VOL. I.

1787

1787

Printed and Sold by
NATHANIEL BENTLEY
at the Sign of the Anchor
in the City of Boston
1787

